Fél évszázad Németbányán

1965-2015

Falutörténet,
légifotók,
évszakok,
házak,
emlékhelyek,
élet régen és ma
újságcikkek.

Összegyűjtötte
Kiss Albertné Holeczky Éva
2015.

Tartalomjegyzék

1/ Rövid falutörténet……. 3

2/ Légifotók…… 30

3/ Évszakok képekben. Természetfotók…… 40

4/ Utcarészletek……60

5/ Házak…… 76

5/ Emlékművek, emlékhelyek…… 172

6/ Élet a faluban régen és ma…… 185

7/ Németbányai vonatkozású újságcikk-gyűjtemény……264

A Veszprém Megyei Német Önkormányzat 2007-ben határozta el a Veszprém megyei német települések regiszterének létrehozását, azzal a céllal, hogy bemutatkozási lehetőséget biztosítson a megyében élő német közösségek, kisebbségi önkormányzatok és települések számára.

A „Német gyökerek Veszprém megyében" címen útjára bocsátott honlap Veszprém megye német ajkú lakosságának történetét, kulturális hagyományait, intézményrendszerét, nevezetességeit szeretné egységes szempontok szerint bemutatni. Különösen fontos ez egy olyan megyében, ahol a 18. század közepétől a településeknek mindegy egynegyedében kizárólagosan vagy nagy többségében a német nyelvterület akkori országaiból bevándorolt német családok, illetve azok utódai laknak.

A fenti szempontok alapján Németbánya regiszterét **én** készítettem el, mely az interneten www.schwaben.hu alatt teljes terjedelmében megtalálható Németbánya településre kattintva.

Németbánya

Területe 12,19 km². Környező települések: Bakonyjákó, Szentgál, Csehbánya, Kislőd, Farkasgyepű. Határa az Öreg-Bakony kistáj nyugati felében található, mely az Északi Bakony-kistájcsoport részét képezi. Észak-déli kiterjedése 6,1, a kelet-nyugati 3,8 km. A Bitva-patak mentén települt község 320 m tengerszint feletti magasságban fekszik. Szántóföldi gazdálkodás a településtől északra, egy, az óramutató járásával megegyezően döntött L alakú területen folyik. Ennek felső része belenyúlik a felhagyott iharkúti bauxit külfejtésbe. Legmagasabb pontja a Hajszabarna oldalában található: 466 m, a legalacsonyabb a Bitva-patak hídjánál, 291 m.

Felszínét nagyrészt negyedkori lösz borítja, mely alól helyenként felszínre bukkan a lösz által eltakart oligo-miocén törmelékes összlet. A belterülettől észak felé húzódó kissé idősebb pliocén törmelékes összlet sávja csak kis területen bújik ki a lösz alól. A Csúsztató-hegytől délre eocén mészkő alkotja a felszínt. A Hajszabarna községhatárba tartozó részét triász mészkő építi fel. Az ugyancsak középidőszaki, de fiatalabb kréta mészkő ennek előterében kis folton bukkan a felszínre. A nagykiterjedésű iharkúti külfejtés községhatárba eső része a pliocén törmelékes összlet alatti kréta rétegek csapdáiban felhalmozódott bauxit lencsék kibányászásával jött létre.

Éghajlata mérsékelten hűvös, mérsékelten nedves. Az éves középhőmérséklet 9-9,5 ºC, az éves csapadékmennyiség 750-800 mm. Vízgyűjtője a határában eredő Bitva-patak, mely felső szakaszán a mesterséges eredetű Pisztrángos-tavat táplálja. Klímazonális erdeje a szubmontán bükkös, mely ma is nagy felületen borítja a település határát. Erdeiben számos atlantikus igényű növényfaj él, jellemző faja a babér boroszlán (*Daphne laureola*), mely növény az itt honos nyugat-középhegységi bükkös (*Daphne laureolae – Fagetum*) nevében is szerepel. A határ nagy részét erdő fedi, különösen nagy kiterjedésű erdőtömbök vannak a községhatár déli felében és a Hajszabarna oldalában. Zsáktelepülés, mely a Városlőd – Pápa közötti útról Bakonyjákónál letérve érhető el. Legközelebbi vasútállomás Városlőd (16 km), Pápa (24 km).

A település nevének eredete

Magyar eredetű név, amely a bányát használók vagy működtetők nemzetiségére utal. A település magyar neve csak a 19. század első felében honosodott meg. A 18. században Nova Officina Vitraria (1757), Officina Germanica (1781), Németh Öreg Bánya (1781), Officina Gastajgeriana (1783), Deutsche Glasschmölze (1785), Hutta Germanica (1828), Németh Bánya (1828, 1847), Németbánya (1908).

Régészeti emlékek a település határában

A település területén és annak határában késő bronzkori régészeti leletek igazolják, hogy a településen már akkor is éltek. Erre utalnak az ún. *Káposztáskertek* és *Házi földek* területekről előkerült szórvány leletek. Németbánya északnyugati részén az ún. *Pásztorkút* (Felsőerdei dűlő, Tuskós) területéről viszont jelentős régészeti anyag árulkodik az akkori lakott település létéről.

Halomsírok

A vélt településre utalnak a nagyszámú *halomsírok*, tumulusok is. 1971-ben a régészeti topográfia készítésekor 53 halmot regisztráltak. Ez a felmérés a későbbiek során több mint egy tucattal tovább bővült. 1984 és 1987 között Ilon Gábor régész nagyobb területen végzett leletmentést. 9 halom és a kistelep 220 négyzetméterének feltárása sikerült. A jelentősebb leletek között kígyófibula, karperec, bronzkarikák és huzal, díszes tűk, tőr, lándzsacsúcs bronz és bronzötvözet kerültek elő. A fémek mellett jelentős számú kőeszköz: buzogány, vésők, ékek, karikasorozat öntőformája, tokos bronzbalta öntőformája került elő. Legnagyobb mennyiségben kerámiatöredékek találhatóak: urnaszerű edények 4.499 db, 35 fazék, 283 csupor, 989 tál, 1.851 db. bögretöredék, 199 db. korsó töredék.

A római korból csupán egy fedő töredékét találtak, így jelentősebb római kori leletek hiányában nem lehet huzamosabb itt tartózkodásról

beszélni.

Középkori régészeti emlék nem került elő Németbánya területéről.

Az üveghuta létesítése és működése

Németbánya földesurai a veszprémi püspökök voltak. Név szerint:

Padányi Bíró Márton	1745-1762
Nagymányai Koller Ignác	1762-1773
Pészaki Bajzáth József	1777-1802
Szentkirályszabadjai Rosos Pál	1808-1809
Kurbély György	1809-1821
Makay és gelei Makai Antal	1823-1825
Kopácsy József	1825-1842
Gróf Zichy Domonkos	1842-1849

A 18. sz. első felében a veszprémi püspökség megkezdte uradalmainak újjászervezését. A török megszállás alatt elpusztult birtokokra magyar és német katolikus telepeseket hozatott Stájerországból, Csehországból, Tirolból és Németország schwarzwaldi részéről, majd megkezdte a bakonyi nyersanyagkészlet jobb kihasználását: üveghutákat hozott létre.

Üveghuta rekonstrukciós vázlata

1750 körül érkezett a vidékre a német *Kostaiger Mihály (Gasteiger)* a pillei német üveghuta bérlője, aki a városlődi mellett, Németbányán már a második üvegkészítő üzemét állította fel.

Kostaiger engedélyt kért és kapott arra, hogy a saját és a munkások házait a püspökség fájából építhesse, valamint arra hogy zöld és fehér táblaüveget állítson elő. Az üveghuta készítményei: ivó- és borospoharak, évszámos palackok, kis butéliák, gyógyszeres üvegcsék, kis és nagyobb táblaüvegek.

Mária Terézia 1771-ben készíttetett kimutatást a Bakony területén működő manufaktúrák teljesítőképességéről. Ebben németbányai adatok is megtalálhatók. A két szomszédos huta Németbánya és Csehbánya termelésére jellemző, hogy míg az Esterházyak birtokában lévő lókúti üzemben - többek közt - évi 9180 gyógyszeres üveget állítottak elő, addig itt 200.000 darabot gyártottak.

1757-ben Németbányán már 10 ház állt a mai faluközpont közelében, benne 29 felnőtt és 31 gyermek lakott. A hutamunkások

osztrákok és délnémet területekről vándoroltak be, de a csehbányaiakkal való összeházasodás révén *szudéta-németek* is kerültek a településre.
Az 1771-es összeírás 33 telepes családot és 7 zsellért említ.

Az üveghutát 1781-ben bezárták, mivel a Veszprémi Püspökség nem hosszabbította meg a szerződést a nagymértékű fakitermelés miatt. Az itt élőket megpróbálták kötelezni arra, hogy átköltözzenek Kislődre, Városlődre, de a település lakói maradtak.

Németbánya a 19. században

Az 1781-ben megkötött és 1819-ben megújított szerződéssel a németbányaiak majorsági zsellérekké váltak. Jobbágyi kötelezettségeiket részben robottal, részben évente fizetendő pénzzel váltották meg.

1829-ben lakossága 214 fő volt. 1845-ben 32 adózó háza volt a községnek Az összeírásból a lakók foglalkozására is fény derül: az 1828-as összeírásban már megemlítenek egy Glatz nevű molnármestert. 1828-ban Makai János a kocsmáros, Hoffmann Lőrinc takács, Hock József bognár, Varga András kovács, Frank János zenész. 1832-ben Leimeister János magyar varga, Straub János asztalos. A mesteremberek minden bizonnyal a városlődi 4 céh valamelyikéhez tartoztak. A község területe a 19. század közepén még csupán 321 hold erdő. A század végére a szántóterület már 418 holdra emelkedett. A mezőgazdaság intenzívebbé válásával emelkedett a népesség száma.

A helyi közösség szigorú hagyományőrző közösség volt, amely a maga zárt világában élt, az idegeneket gyanakvással szemlélte s nem szívesen fogadta be. A közösség etnikailag és vallásilag egységes volt, német nemzetiségű katolikusok lakták. Izraelitákat, protestánsokat a rendi korszakban nem tűrtek meg maguk között.

Az 1848-as forradalom

Az 1848-as forradalom idején feszült volt a helyzet Németbányán is, mert a lakosok nem voltak tisztában azzal, mennyire érinthetik őket a forradalmi változások. Az uradalom ugyanis 1847 őszén új szerződést kötött velük, amely újabb három évre meghatározta kötelezettségeiket. Németbánya forradalom alatti történetének sajátosságai közé tartozik, hogy lakói - majorsági zsellérek lévén - nem kerültek be a Veszprém megyei nemzetőrségbe. Mindez azonban nem jelentette azt, hogy az 1848 őszén megújuló *honvédújoncozás* nem érintette a települést. Németbánya község által kiállított honvédek 1848 őszén: Gerwald Ferenc (20 éves) Springmann Ferenc (20 éves) Springmann György (21 éves) Steinrnacher Antal (19 éves).

A népesség számának alakulása

1855-ben kolera pusztított Németbányán (4 halálos áldozat), 1866-ban a fagy és aszály idézett elő ínséget. A község népessége az I. világháborúig terjedő korszakban nőtt, a népesség-gyarapodást az alábbi táblázat mutatja:

é	Lakóházak száma	népesség
1869	49	314
1890	63	451
1910	78	455

A természetes szaporodás mellett a népmozgalmat be- és elvándorlásis befolyásolta. Innen jóval kevesebben vándoroltak ki Amerikába, mint a környező településekről: Az 1900-as népszámláláskor 411 személy, 1910-ben már 430 személy tartózkodott "külföldön" azaz Amerikában. A kivándorlás az aktív korosztályt érintette, melynek demográfiai következményeit később jól lehetett érzékelni. A németbányai kivándorlók egyik célpontja az USA keleti partvidéke Ahio állam, Cleveland városa volt.

A 20. század elején Veszprém vármegye alispánja bizakodóan állapította meg, hogy a lakásviszonyok és a népegészségügy állapota javulóban van. A lakosság mindennapi életében az első világháború végéig fontos szerepet játszott a háziipar, a faszerszám készítés. A békés építőmunkát 1914-ben félbeszakította az I. világháború. A felnőtt férfiak javarészét az orosz és olasz harctérre vitték, közülük számosan sosem tértek vissza. Németbánya hősi halottai: Frank Mihály, Gerwald András, Glazer Antal, Kanczler András, Pilz András, Puchinger Ignác, Staub János, Venczel János.

A két világháború között némileg módosultak a birtokviszonyok. Németbányán mintegy 15 ember élhetett önálló gazda módján, a nincstelenek csoportját 32 napszámos alkotta. A községben több cséplőgép is volt, az USA-ból hazatért tehetősebb emberek vásárolták, melyekkel bércséplést vállaltak. Az értékes gépeket 1945 után elkobozták.

A II. világháború és következményei: a kitelepítés

Az 1939 szeptemberében kitört II. világháborúkitűnő alkalmat teremtett az európai hatalmi rendszer átrendezésére. 1939. szeptember 4-én számos katonakötelest szolgálatra hívtak be Németbányáról. A Horthy kormányzat Hitler követelésére engedményeket tett a belpolitikában: lehetővé tette a nemzetiségek politikai szervezkedését, sőt részvételét a német hadsereg hadműveleteiben. 1938. november 26-án megalakult Budapesten a *Volksbund*. Veszprém megyében 1940 nyarán szerveződtek meg az első falusi Volksbund szervezetek.

A helyi Volksbund csoport vezetését Kreiner János napszámos, majd Frisch András és Fuchs Mihály látták el. A csoport jelentős agitációt

végzett annak érdekében, hogy a január 31-én tartandó népszámlálás idején a lakosok német nemzetiséginek vallják magukat.

Regruták az 1940-es évek elején: Plechinger Ferenc, Kleinhanz Vendel, Somkuti András, Fuchs Pál, Klein Sebestyén

A hatásos propagandának köszönhetően Németbánya 428 lakosából 361 vallotta magát német anyanyelvűnek. Azzal persze senki sem számolt, hogy az egyéni állásfoglalásnak később súlyos következményei lehetnek.

A megszállás után minden 17. életévét betöltött magyarországi német fiatalt besorozták a *Waffen-SS-be.* Németbányán az is előfordult, hogy magyar érzelműeket is besoroztak az SSbe. 1944 nyarán számos SS katona került ki Németbányáról is.

Németbányát és környékét 1945. március 24-én foglalták el a szovjet csapatok. A magyar honvédség veszteségeket szenvedett ebben a térségben is, Németbányán halt hősi halált Nagy Lajos pákozdi őrmester.

A magyarországi német nemzetiségű falvak életét 1945 tavaszától a *kollektív felelősségre vonás* határozta meg. A kollektív bűnösnek tekintett német kisebbség előbb szabadságát, birtokát, majd hazáját is elveszítette. Az 1946-ban még 428 lakost számláló Németbánya lélekszáma 1948-ban 246-ra csökkent.

Az 1946-ban aláírt *magyar csehszlovák lakosságcsere egyezmény* Veszprém megyét is érintette, de Németbányára nem települtek le felvidéki magyarok. Az első elkobzási, áttelepítési listát 1946-ban, a másodikat 1947-ben készítették el. Az Áttelepítési Miniszteri Bizottság által kiállított jegyzék szerint 240 személynek kellett elhagynia szülőhelyét, Németbányát: azoknak, akik német anyanyelvűnek, az SS vagy a Volksbund tagjának vallották magukat.

Az áttelepítés alól mentesültek a mezőgazdasági munkások, bányamunkások és a helyben nélkülözhetetlen kézművesiparosok. Németbányáról 1948. január 6-án szállították a Városlőd-kislődi vasútállomásra, illetve Pápára az áttelepítésre kijelölt családokat, akiket Németország keleti megszállási övezetébe szállítottak. Az összesen 52 család (mintegy 200 fő) egyenként 20 kilós csomaggal indult útnak. Számos esetben igyekeztek a vagyontárgyaikat megmenteni, rokonoknak átjátszani. 1949-ben csupán 16%-al volt népesebb, mint a 19. század harmadik évtizedeiben.

A kitelepítés után rendezni kellett a tulajdonviszonyokat: a kitelepítettek ingóságait a telepeseknek juttatták. A közhangulatot megmérgezte, hogy együtt éltek jogfosztottak és juttatottak. Előfordult, hogy a telepes mégsem tudott hozzájutni a kijelölt ingatlanhoz, mert a tulajdonos (pl. Straub Imréné) nem volt hajlandó átadni arra hivatkozván,

hogy az orosz hadifogságban lévők családtagjait nem lehet kitenni a házból. Végül az ügy az asszony számára kedvezően alakult.

A tanácsrendszer Németbányán

A tanácsi közigazgatást1950 végén szervezték meg. 1950. október 22-én Bakonyjákó, Iharkút és Németbánya községek Bakonyjákó székhellyel *közös községi tanácsot hoztak létre.* Németbánya a tanácsi rendszer kiépítésekor elvesztette önkormányzati önállóságát. A tanácshatározatokat a Németbányán működő tanácsi kirendeltség hajtotta végre. A tanácstestületekben Németbánya érdekeit nem lehetett hatékonyan képviselni. A hét tagú VB-ben is a jákóiak voltak túlnyomó többségben. Németbányáról Lőrinc Károly volt Petro Imre elnök mellett az elnökhelyettes. A község költségvetése rendkívül szerény volt.

1956

A paraszti terhek miatt egyre többen menekültek a jobb jövedelmet biztosító iparba, az idősebbek megmaradtak a földművelésnél. Nem csoda, hogy az adózási-elvonási rendszer miatt az emberek változásra vártak. A falu lakói a rádióból értesültek az 1956-os forradalom kitöréséről.Németbányán is megalakult 4 taggal a Községi Forradalmi Tanács, de komolyabb tevékenységet nem fejtett ki.

A forradalom leverését követően az egyéni gazdák 1959. március 26-án termelő szövetkezetet alakítottak.

1960-ban bevezették a faluba a villanyt.

1963-ban orvosi rendelő épült.

1976 megszűnt az iskola, épületét imaház céljaira hasznosították.

1985-ben felújították a régi kultúrházat.

1988-ban községháza épült, a tanácsi kirendeltség faházban működött.

A rendszerváltás után

A rendszerváltás után Németbánya is visszanyerte önállóságát. A község 1990-93 között a bakonyjákói, 1994. január 1. óta a farkasgyepűi körjegyzőséghez tartozott. A rendszerváltozás utáni első polgármester Kungl Ignác kőműves lett. Őt Aradi Alajos majd Nagy Gábor követte a sorban. Fontos lépés volt a község életében az 1998. október 18-án megválasztott Német Kisebbségi Önkormányzat, amely Kiss Albertné tanítónő elnökletével kezdte meg munkáját.

A falu egészségügyi ellátását a hetente egyszer rendelő orvos végezte. Napjainkban kétszer van rendelés. A rendszerváltást követően a falu szerény infrastrukturális lehetőségekkel rendelkezett. Hiányzott a vízvezeték, fejlesztésre szorult a világítás és telefonhálózat.

Fontosabb változások:

1990-ben felavatták az első és második világháborús

emlékművet.

1992-ben vízmű, és vízvezeték épült, melyet augusztus 20-án adtak át.

1996-ban bevezették a szervezett szemétszállítást. Letették az emlékkápolna alapkövét. 1997-ben lebontották az imaházat és Lohrmann Mária tervei alapján megkezdték az építést, amelyet 1998-ban fejeztek be. A kápolnát Dr. Szendi József ny. veszprémi érsek szentelte fel június 28-án. A templomépítés lelke és motorja az 1948-ban kitelepített Maria Venczel asszonyvolt, aki elsősorban saját erőből, a németbányaiak adakozásából és társadalmi munkájával építette fel a templomot. Ezért a munkáért a Millennium évében elnyerte a "Németbánya Díszpolgára" címet.A 2. díszpolgár Kiss Albertné,akinek a Német Kisebbségi Önkormányzat javaslatára adományozták ezt a címet 2008-ban Németbánya kulturális életének szervezéséért, szellemi és tárgyi értékeinek megőrzéséért.

2000-ben lebontották a régi kultúrházat és helyén megkezdték a faluház építését.

2001-ben avatták fel a 27 milliós költséggel épült faluházat, melyben polgármesteri hivatal, kisebbségi iroda, orvosi rendelő és közösségi nagyterem kapott helyet. A berendezést pályázati úton sikerült beszerezni: A kisebbségi önkormányzat 1.2 millió forintot nyert a német belügyminisztériumtól.

2003-ban ünnepelte a falu fennállásának 250 éves évfordulóját. Ennek tiszteletére készült el pályázati segítséggel és egyéb támogatással a mintegy másfél millió forintos költségű falumonográfia 500 példányban. Írója *Hudi József* történész.

2004-ben felavattuk a temetőben a régi, muzeális értékű sírkövekből álló emléksírkertet. Németbánya a rendszerváltás óta sikeres lépéseket tett az üdülőfaluvá válás útján. Az állandó lakosság száma csökken, ugyanakkor az üdülőtulajdonosok száma nő. Az üresen álló házakat fővárosi, veszprémi, pápai ausztriai és német pihenésre vágyók vásárolják meg, saját stílusában helyreállítják, vagy újakat építenek.

A település jövője - úgy tűnik - a turizmusban rejlik. A 2000-ben Iharkúton, de Németbánya közigazgatási területén megtalált őskori repülő sárkánygyík maradványai megváltoztatták Németbánya életét: a falu felkerült a világ tudományos térképére. Dr. Ősi Attila paleontológus egyedülálló, eddig nem ismert fajt fedezett fel, mely az őskori Bakony vidékén élt.

Jelenleg 80 lakosa van a falunak, melynek fele nyugdíjas. Állami támogatást csak a helyi lakosok után kap az önkormányzat és ez nem elég az intézmények működtetésére.

Csak reménykedni lehet, hogy a kis falvak egyszer egy jobb finanszírozási rendszerrel kilábalnak jelenlegi nehéz helyzetükből.

Készítette: **Kiss Albertné,** *nyugalmazott németbányai pedagógus* Dr. Hudi József történész *„Németbánya története”* című könyvének felhasználásával.

Településkép, utcaszerkezet

Németbánya Veszprém megyében, pápától DK-re, a Bakonyalján helyezkedik el. Térbeli fekvését a községet délről szegélyező hegyek, másrészt a Bitva patak folyása határozza meg. Németbánya az ezredfordulóig *egyutcás falu* volt. Voltak ugyan kisebb leágazások, mint a Kis utca, a Mireider árok, ahol szintén voltak lakóházak, de a kitelepítés után eltűntek. Most ismét benépesültek nemcsak ezek a településrészek, hanem az 1998-ban belterületté vált faluvégi telkek is.

A településen végighúzódó utcát Kossuth Lajosról nevezték el, de a faluvégi részt már *„hintri Gasse”*-nek, azaz Hátsó utcának hívták. Az új településrészek utcanevei a Bakony növényvilágát idézik: Gesztenyés utca, Boróka utca, Tiszafa utca.

A múlt század elején vagy annál is korábban épült házak merőlegesek az útra, előttük kisebb--nagyobb virágoskertek találhatók. A soros udvar szinte minden portára jellemző: utcafrontról kezdődően a lakóház, ennek végébe ragasztva az istálló, a pajta. A kocsiszínt, ólakat valamint az ötvenes években divatba jött nyári konyhákat a lakóépülettel szemben építik meg.

A népi építészetben csak ritkán beszélhetünk alapozásról, mert az inkább a színtér rendezését, egyengetését jelentette. A huta munkásainak fából készült házait a 18. században már döngölt falas, 1–2 helyiséges házak váltják fel. A 19. század közepére megjelennek a fadúcos, tornácos, az udvarral közvetlen érintkező épületek. Az oszlopos, kosárív görbés, mellvédes, árkádsoros változatokat csak az 1920-as évektől kezdték építeni a tehetősebb, főleg Amerikából hazatért emberek. Ezeknek építőanyaga a kő, vályogtégla, de előfordul még a pelyvával elegyített

döngölt fal is. Az építéshez mesterembert nem hívtak mivel az építés kalákában folyt és így kellő gyakorlatot szerzett mindenki. Az agyagkeveréshez, téglavetéshez az asszonyok is kitűnően értettek. A tetőszerkezethez már ácsmestert hívtak, de a zsúpot már az építtető és barátai rakták fel. Az 1870 körül történt tűzvész után a házak már cseréppel fedett, ún. kontyos tetőt kaptak. Az oromzatok díszítése igen mértéktartó. A szomszédos Bakonyjákón fellelhető rozettás díszítést itt nem használták.

Somkuti Andrásék háza a 20. század elején épült

Az épület egyetlen dísze az építtető nevének kezdőbetűje, az építés éve, leveles koszorúba foglalva. A házat hófehérre meszelték, a lábazati részt fekete porral vagy korommal festették le. A homlokzaton nagyobb, míg a gádorban kisebb ablakok voltak. A házak mellfalát *(Prustmaua)* rossz fazekakba ültetett muskátli és rozmaring díszítette.

A lakóházak alaprajzi tagolódása: 3–4 helyiséges, egysoros elrendezésű: szoba–konyha–szoba–istálló–pajta. A konyha füstös-, vagy szabadkéményes konyha. A füst szabadon áramlott felfelé, majd egy nyíláson át jutott a padlásra. A kemence kenyérsütésre, gyümölcsaszalásra szolgált. Hetente 5–7 kenyeret sütöttek. A tartós élelmiszereket a „vaklikban” *(Plintfensta)* tárolták.

Szinte féltett kincs volt az *elsőszoba*, vagy *(Fédristuam)* Berendezése szebb, de tüzelőberendezése nem volt, ugyanis szinte sosem használták, legfeljebb becses látogató fogadására. Egyik ablak közeli sarokban állt a sarokpad, előtte a nagy tölgyfa asztal, felette lógott a luszterlámpa. A két ablak közé tették a fiókos szekrényt vagy subládot. Föléje került a tiktakos óra. Az ablakkal szembeni fal mellett voltak az ágyak, magasra vetett dunnákkal. *(Tuhät).* A lakószoba igen nagy volt,

5x5 vagy 5x6 méteres, hiszen 3 generáció lakott benne. Az elkülönülésre szinte sosem volt mód: a gyermekágyas asszony, az újszülött is ugyanebben a lakótérben élte át a nagy eseményt. A betegre sem voltak tekintettel, ugyanúgy köpködtek, dohányoztak, mint máskor. Élték a nagycsaládok zajos életét.

A szülők aludtak a „főágyban” (az 1 m széles ágyban együtt!), mellettük az elsőszülött fiú a feleségével (ő örökölte a házat.) A gyerekek a toló ágyban *(Shupettl'),* amelyet nappal a szülők ágya alá toltak. Nagycsaládnál használtak padágyat is *(Pankpett), a*mely nappal ülőalkalmatosság, este ágy volt. Az oldalági rokon aludt benne.

Étkezéskor is érvényesült a tekintélyelv. Az asztalnál a főhely mindig a házat birtoklóé volt, ő vehetett elsőnek az ételből. Kezdetben mécsessel világítottak, melyhez az olajat a jákói olajütőből hozták. A módosabbak gyertyával, „petró”-val világítottak. A drága luszterlámpa csak a tisztaszoba dísze volt. A lakószobát rakott tűzhely melegítette be. A tűz egész nap ki nem aludhatott, rőzsével, kukoricacsutkával táplálták.

A melegre nagyon vigyáztak, csak akkor szellőztettek, ha nagyon szükséges volt. Télen a munka költözött be a házba: a nyitott tűzhely parazsánál gyertyát, olajat lehetett spórolni, itt javítgatták a szerszámokat, kosarat kötöttek.

A Drexler kocsma udvarán 1930 körül

Minden munkát itt végeztek: mosást, főzést, fonást. Korán keltek, korán feküdtek. Esténként szomszédoltak, beszélgettek. Nyáron átalakul a családok élete: az állatok ellátása után a család a mezőre ment. Vitték a gyerekeket is, a csecsemőt anyja árnyékba fektette, megszoptatta. Délben rövid pihenő a jó illatú szénában. Munka után készült az estebéd, majd megteltek az utcai kispadok: pihengettek, beszélgettek, pipázgattak.

A háborút követő években kezdődött meg a nagy átalakulás:

leomlottak a kemencék, beépítették a szabadkéményt, selejtezésre kerültek a lakószobák sok vihart megélt bútorai. A tisztaszobát padlóztatták és városban vásárolt politúros bútorral rendezté be. A nyitott gádorból eleinte csak éléskamrát, majd fürdőszobát falaztak le, később az egészet beépítették.

A 21 század elejére ismét megszépült épületekkel találkozunk. A németajkú lakosság kihalásával a házakat többnyire olyan emberek vásárolják meg, akik a bakonyi népi építészet stílusjegyeit szemelőtt tartva igényesen felújítják a portákat, mindannyiunk gyönyörűségére.

Szakrális környezet

A népesség vallási hovatartozása

A falu őslakói kivétel nélkül *katolikusok*voltak. Ma már néhány református vallású új lakos is van, ők Bakonyjákóra járnak a református imaházba.

Templom

Németbányán az istentiszteleteket, szentmiséket 1998-ig az *„iskola-templomban”,* de úgy is mondhatnánk, hogy a *„templom-iskolában”* tartották.

Az iskola valószínűleg 1842-ben épült, mert az 1843. február 6-án megtartott iskolavizsgálaton „újnak és alkalmatosnak” találták. 1847-ben azt is rögzítették, hogy az iskolát a nép egyszersmind imaházul is használja.

Az iskolai munkanapokon iskolaként, ünnepekkor templomként szolgált. A két tantermes iskola egyik, alsó tagozatos osztályában alakították ki az oltárt. Középen Szent Márton a templom védőszentje, két oldalt Mária és Jézus szobra. Tanítási napokon ezt az úgynevezett oltárrészt egy függönnyel választották le a tanteremről. Később tolófallal takarták el a tanulók elöl. Az iskola megszűnése után (1976) vasárnaponként imaházul szolgált a tanterem.

A századforduló körül harangtorony is volt az iskola tetején, ma a 2 harang külön acélvázas toronyban lakik.

Németbánya jelenlegi kis temploma 1998-ban épült. Az építés kezdeményezője *Maria Todte* asszony, (született Maria Vencze1), aki 14 éves volt amikor családjával együtt kitelepítették. Szülőföldje iránti szeretete azonban olyan erős volt, hogy a kitelepítettek emlékére egy emlékkápolnát akart építeni. Közalapítványt hozott létre, s az alapítványba –felhívására – befolyó több millió forintos kül-, és belföldi adományokból, a helybeliek társadalmi munkájával – Lohrmann Mária építészmérnök tervei alapján – elkészült a gyönyörű kis templom. 1988 nyarán szentelte fel Dr. Szendy József veszprémi érsek. A templomocska 4 sarkán a négy evangélista szobra látható, melyet Csaák Attila pátyi szobrászművész készített. Az oltár mögé ugyanaz a Szent Márton kép került, mely még a „templom-iskolában" is volt. A régi szobrok is itt kaptak helyet. A stációkat a bakonyjákói naiv festő, *Heizer József,* a herendi porcelángyár dolgozója készítette.

1998-ban felavatott emlékkápolna

Keresztek

Gaschler–kereszt: A faluba vezető út jobb oldalán, az iharkúti úttal szemben áll. Gaschler János, és felesége Unger Katalin valamint Straub Ferenc és Knau Krisztina állíttatták Gaschler János fia József emlékére, aki 11 éves korában, 1933-ban járt szerencsétlenül azon a cserúton.

Straub--kereszt: A mai Kossuth utca 4. számú ház előtt áll. Állíttatták: Gerwald Ignác, Straub Anna, Veibl Kelemen, Gerwald Mária 1940-ben.

Kleinhancz–kereszt: Állíttatta Kleinhancz Vendel és neje Punk Terézia 1943-ban, fiúk szerencsés hazatérése emlékére az orosz frontról.

Temetői kereszt: A temető közepén áll, Németbánya község emeltette. (évszám nincs.) *Kivándorlási kereszt:* az Amerikába kivándorolt németbányaiak állíttatták 1912-ben. A templommal szemben, a harangtorony mellet áll.

1912-ben állított amerikai kereszt, mögötte harangtorony

A harangtoronyban 2 harang lakik. Mindkettőt Seltenhofer és fiai műhelyében öntötték Sopronban 1922-ben. Az Amerikába kivándorló honfitársak ajándékozták a községnek. (a nagy harang felirata: *"Gewidmet von der Gemeinde Nemetbanya mit Beihilfe der in Amerika wohnenden Landsleute im Jahre* 1922. *Gegossen: in der Giesserei Friedrich Seltenhofers' Söhne in Sopron. Nro:3896)* A kisebbik, lélekharang sorozatszáma:3897

Képesfa (Pütstock): a 19. század elején a falutól délkelet irányban, az erdőben álló fa, melynek törzsére márványtáblácskákat szegeztek a hívők. Búcsújáró hely volt. A fa a 60-as évek elején pusztult el teljesen

Képesfai kereszt (Pütstockkrrejc): 1898 körül állították. Mellette állt a képesfa.

Szent Antal szobor: a temetővel szemben található. A szobrot a Kleinhancz és Lovasi család emeltette 1943-ban, hogy fiúk és vejük szerencsésen hazatért a doni frontról.

Hősi emlékmű: bár szorosan nem tartozik a szakrális emlékekhez, mégis említésre méltó. A Községi Tanács emeltette az I. és II. világháború hőseinek és áldozatainak emlékére 1990-ben. Mivel a márványtábla nagyon megrongálódott 2008-ban, a kitelepítés 60. évfordulójára teljesen felújították.

Szokások

Egyházi évhez kötődő szokások

Karácsony - Weihnachten

Karácsony napján hagyományos volt a Betlehemes-játék vagy *Christkindl-Spiel.* 15–16 éves lányok maguk, vagy anyjuk által készített csillogó-villogó öltözetet készítettek. Fehér anyagból készült, nemzeti színű szalaggal díszített pliszé szoknyát vettek fel, erre piros pettyes fejkendőből készítettek kötényt, gazdagon díszítve színes szalagokkal, tükröcskékkel, gyöngyökkel.

Christkindl-Spiel az 1940-es években

Fehér, szalagokkal díszített blúzuk fölé fekete mellényt vettek, melyen az asztalkendőből kialakított szívforma volt gyöngyökkel, tükrökkel. Hajukat kibontva a vállukra eresztették és fehér papírból készült virágkoszorút raktak a fejükre.

Kora délutántól járták a házakat, a családok ünnepi hangulatban várták őket. Éjfél volt mire az utolsó házba értek. Innen mentek az imaházba, az éjféli litániára, ahol a karácsonyi játékot nemcsak rövidített formában, hanem teljes

terjedelmében elénekelték. Együtt énekelt velük az egész falu. Miután mindenki hazatért otthonába, kezdődött az ünnepi vacsora. A hosszú karácsonyelőtti böjt után először szegték meg a préssajtot *(Schwartmangl)*

Húsvét - Ostern

Húsvétkor hagyományos volt a *kereplés.(Ratschn)* Iskolás gyerekeket jelölt ki erre az irigylésre méltó feladatra a tanító. Nagycsütörtöktől nagyszombatig délben és este forgatás a recsegő szerszámot a gyerekek, de szombat hajnalban is erre ébredt a falu. *"Mir ratschen mir ratschen den englischen Kuss .... ".* Akereplésért a házaknál tojást kaptak a gyerekek, amit aztán eladtak.

A Húsvét vasárnap csendes ünnep volt, a család templomba ment. A délutáni litánia után a rétre mentek tojást dobálni. Nem kapták el feldobálás után, hanem hagyták leesni és azt figyelték kié esik csúcsára.

A **májusfa kitáncolása,** a legkedveltebb mulatság többnyire júniusra esett. Ezt megelőzően a legények május elsejére virradó éjjel májusfát állítottak. Három kocsmáros működött ebben a pici faluban, övék volt a legnagyobb fa. Tönkrement embernek számított az a kocsmáros, akinek nem állítottak.

Drexler Kocsma, épült 1908-ban

Fizetett is örömében több liter bort a legényeknek. A bíró lányának is illett állítani. Rajta kívül csak az kapott, akinek komoly udvarlója volt. Május utolsó napján aztán ünnepélyesen ki emelték, a kocsmáros engedélyt kért a *májusfa kitáncolására.* A legények zenészeket fogadtak és kitűzték a bál napját. A litániáról kitóduló embereket már bálba hívogató zene várta.

Németbányán 1950 előtt 2 kocsma volt. A Drexler és a Straub kocsma. Mindkét kocsmának megvolt a maga törzsközönsége. Haragosok ugyanabba a kocsmába nem jártak. Mindegyik kocsmának külön bandája volt. A Straub kocsmába Mayer János klarinétos Klein Sebestyén cimbalmos és Puchinger József gombosharmonikás játszott. A Drexler kocsma zenészei közül Plechinger Ferenc cimbalmos még ma is él. Bátyja János gombos harmonikán játszott, Kom János klarinétos volt.

Márton napi búcsú

A falu védőszentje Szent Márton. A búcsút november második vasárnapján tartották. Az asszonyok sütöttek-főztek. A vasárnapi szentmise után a férfiak a kocsmába mentek, az asszonyok délre várták haza a családfőt. Ezután mentek a gyerekekkel a búcsúi kirakodóvásárba „búcsúfiát" vásárolni.

Polgári ünnepek

Lakodalmi szokások

A lakodalmakat farsangban tartották. Az eljegyzés reggelén a községházára indult a pár összeiratkozni, ezután a paphoz mentek, hogy bejelentsék szándékukat. Az eljegyzés utáni 3 napos időtartamot *Tenkzeitnek,* vagy gondolkodási időszaknak nevezték. Ez alatt bármelyik fél meggondolhatta magát, felbonthatta az eljegyzést.

Akkoriban is sokba került egy lakodalom. A meghívottak igyekeztek besegíteni, tojást, lisztet, tejfel, túrót, tyúkot vittek a lakodalmas házhoz, ezzel is jelezvén, hogy elfogadták a meghívást.

Kungl Ignác és Straub Mária esküvője 1940

A lakodalmi étkek elkészítéséhez csütörtökön láttak hozzá az asszonyok. Levestésztát és apró süteményeket készítettek. Pénteken begyújtották a kemencét, kalácsot sütöttek és ezen a napon vágták le a disznót, elkészítették a sültnek valót, kocsonyát, húsos káposztát.

Szombat reggel gyülekezett a násznép. Külön a lánynál, és a vőlegénynél. A násznagy „kikérte" a vőlegényt szüleitől és átballagtak a lányos házhoz. A menyasszony búcsút vett szüleitől, keresztszüleitől, testvérektől, mialatt a zenészek egy szomorú marsba kezdenek *(Prautmarsch).* Ezalatt összeáll a ház előtt az esküvői menet.

Az első pár a menyasszony és a vőfély, második a vőlegény és az első koszorúslány volt. A menyasszony hajadonfőtt, vállkendő nélkül, a vőlegény kiskabátban tette meg ezt az utat a 4 kilométerre levő Bakonyjákóra gyalog, sokszor nagy hidegben, hóban, árvízben.

Bakonyjákó határában rázendítettek a zenészek, így haladtak a községházáig. A polgári esküvő csak néhány percig tartott, melyen csak a szülők, keresztszülők és a tanúk vehettek részt. A templomi esküvőn már az egész násznép jelen volt. A templomból kitóduló sereget harsogó indulókkal fogadták a zenészek. Megindult a menet vissza Németbányára, most már az ifjú házaspárral az élen. A faluba érve a lakodalmas házba nem engedték be a vendégeket. A szakácsnék nagytakarítást színlelve továbbküldték a vendégeket a kocsmába. Útközben a násznagy botjára felfűzött kalácsokkal, a férfi vendégek a kezükben lévő borosüvegből kínálgatták az utcán nézelődőket.

A házban a menyasszonyt és a vőlegényt egymás mellé, de az asztal sarkára ültették. A *lakodalmi étrend* majdnem megegyezett az

eljegyzési ebédvel. Az első fogás a *húsleves.(Hianasuppn).* Majd következett a leveshús, mártással. Aztán jött a paprikás. A húsos káposzta fogyasztása közben kezdtek a zenészek először muzsikálni. A főszakácsnénak gyűjtöttek pénzt, ez volt a fizetsége. Aztán következett a hideg, zsíros sült disznóhús. Ez aztán reggelig az asztalon maradt. Legutoljára szolgálták fel az édességeket: kuglófot, kalácsot, kávét, éjfélkor a kemencében sült forró túrós rétest.

Az estébe nyúló lakodalmi ebéd 9–10 órakor ért véget. A két szobát újra rendezték, az egyiket kiürítették, a másikat meghagyták az asztalokon a sültekkel, édességekkel, borral. A zenekar szép lassú keringőbe kezdett, megkezdődött a *menyasszonytánc*. Ezt a férjével kezdte az új asszony, majd a szülők és a násznép következett. A ma divatos pénzgyűjtő menyasszonytánc még nem volt divatos, nem hogy pénzt, de valamire való nászajándékot sem kaptak, legfeljebb kendőt a menyasszony, inget a vőlegény. A mulatozás reggelig tartott. A menyasszonyi cipő ellopása nem volt olyan egyszerű feladat, mint ma. A *„hohci Schui"* kifűzésével sokat bajlódott a cipő tolvaj az asztal alatt, de ha sikerült, több liter bor volt a jutalma a vőlegénytől. A mulatozás reggelig tartott.

Az asszonyok cigányasszonynak öltöztek, s hónuk alatt behozott rongybabát a vőlegény elé rakták, mondván hogy ez az övé, fizessen utána. Volt rókatánc, kalaptánc, és a kissé erotikus sodrófatánc, melyek még a mai lakodalmakban is láthatók.

Hajnalban a szakácsnők ismét melegítettek. Búcsúzáskor egy üveg bort és kuglófot csomagoltak a távozó vendégeknek.

Viselet

A női esküvői ruha az 1940-es, 50-es évekig fekete volt, csak később változott fehér színűvé. Ügyes kezű falubeli asszony varrta. Alulra több, húzott, fehércsipkés alsószoknyát vett a menyasszony, erre jött a fekete, bokáig érő rakott liszter szoknya. A hosszú szoknya széléig érő fekete kötényatlaszból vagy selyemből készült. Az öltözéket felül szűk

hosszú ujjú rékli egészítette ki. Télen fekete patentharisnyát és hosszúszárú cipőt hordott a menyasszony, nyáron spanglis félcipőt. Nyakában háromsoros üveggyöngy csillogott. Haját simán hátrafésülte, és kis kontyba csavarva tarkójára tűzte. Kendőt még a legnagyobb hidegben sem tett, mert akkor nem látszott volna fején a zöld rozmaringkoszorú, a tisztaság jelképe.

A koszorúslányok ruhája csak színben különbözött a menyasszonyétól: sötétbarna, sötétzöld–fekete mellényt vett a vőlegény. A fekete bő szabású csizmanadrágot *(Tschizmahosl)* felül fekete zakó *(Janka!)* egészítette ki. Fekete kalapját rozmaringgal díszítette.

Az ünnepi öltözet szinte megegyezett a fent leírtakkal. A fiatal lányok ünnepi alkalmakra, misére sötét színű színes szoknyákat viseltek köténnyel, fehér alapú színes mintás magas nyakú réklivel. Hétköznapokon viseltesebb régi, de hasonló szabású ruhákban jártak.

Idős asszony (Noszlopy Józsefné) vasárnapi viseletben

Nyelvjárás

A német és osztrák területekről való betelepedés után többfajta nyelvjárás találkozott. A hutában bajor és osztrák munkások dolgoztak, de a csehbányai hutamunkásokkal való házasodás révén szudéta-németek is kerültek a településre. A dialektusok aztán kiegyenlítődtek és később a német nyelvjárási megfogalmazásba magyar szavak is kerültek, olyanok amelyek a betelepülés után keletkeztek és csak magyar megfelelőjük volt.

Étkezés

Az étkezésben is, mint általában a világításban és tüzelésben a takarékosság érvényesült. Mindent megtermeltek, ami a konyhára kellett: babot, krumplit, zöldségeket. Tejért, tejfelért túróért sem a boltba mentek. Baromfit, tartottak, disznót hizlaltak, de a hússal nagyon takarékoskodtak. Csak ünnepnapokon volt hús, a füstölt húst a nyári mezőgazdasági munkák idejére tartalékolták.

Heti étrend

Minden napnak megvolt a jellemző étke: hétfőn kifőtt tészta, kedden, csütörtökön főzelék, szerdán kelt tészta, a többi napokon valamilyen leves cicegével, *(Krumpiarprosa)* krumplis pogácsával (*Krum-piarpogatschl),* lisztes sterccel *(Möhlsterz),* keltrétessel (Zeichstruhl). A vasárnapi ünnepi eledel többnyire a húsos káposzta *(Kraud mit Fleisch).* Ez hordókáposztából készült étel, füstölt hússal összefőzve, desszertnek szilvalekváros buktát vagy keltrétest ettek.

Az erdei munkások rendszerint zsíros kenyeret vittek magukkal vörös hagymával, igen módos család volt az, ahonnan disznóöléskor lesütött húst kapott a favágó ebédre.

Ünnepi étkezések

Karácsonykor húsvétkor lakodalmakkor bőséges, finom étkeket ettek: levesben főtt tyúkot tormával, pörköltet, füstölt húsos káposztát, sülteket.

Búcsúkor *(Kiritoch),* mivel a búcsú Márton napkor volt, libasültet készítettek. Az aprólékhoz zsemlyemártást (*Semmekrd)* kínáltak.

Disznóvágás

Disznóöléskor véres, májas hurkát töltöttek. A hurkák főzőlevét sem öntötték ki, ebből lett a finom, fűszeres hurkaleves, melyet sült krumplival fogyasztottak. A disznóölés elmaradhatatlan étke volt még az orjaleves és édességként a hájas pogácsa *(Schmdjzpogatschl')*

Lakodalom

A lakodalmi étrendmajdnem megegyezett az eljegyzési ebédével.

Az első fogás a *húsleves.(Hianasuppn).* Majd következett a leveshús, mártással. Aztán jött a paprikás. A húsos káposzta fogyasztása közben kezdtek a zenészek először muzsikálni. A főszakácsnénak gyűjtöttek pénzt, ez volt a fizetsége. Aztán következett a hideg, zsíros sült disznóhús. Ez aztán reggelig az asztalon maradt.

Legutoljára szolgálták fel az édességeket: kuglófot, kalácsot, kávét, éjfélkor a kemencében sült forró túrós rétest.

Készítette: **Kiss Albertné,** *nyugalmazott németbányai pedagógus*

Németbánya – Intézmény-rendszer

Közigazgatás

A községnek politikai érdekképviseleti lehetősége 1848 előtt nem volt. Németbánya életét a földesúri függés határozta meg. Egyes személyek letelepedése csak a püspök engedélyével volt lehetséges.

Németbánya 1848 előtt népes pusztának számított. A községi rangot csak a jobbágyfelszabadítást követően érte el. Mindhárom helységben volt iskola. A települést az évente megválasztott öregbíró irányította, akinek parancsait a kisbíró hajtotta végre.

A tanácsi közigazgatást 1950-ben szervezték meg. Míg Farkasgyepűn önálló községi tanács alakult, Németbánya Iharkúttal,

Bakonyjákó székhellyel, közös községi tanácsot alakított. Németbánya így aztán elvesztette önállóságát. 1990-ben ismét visszanyerte önkormányzati önállóságát a község. Az 1998-ban megválasztott kisebbségi önkormányzat sikeresen működött együtt a települési önkormányzattal. A feladatokat felosztották, a kisebbségi önkormányzat vállalta fel a falunapok a nyugdíjas találkozók a közművelődés szervezését. A 2001-ben felavatott 30 milliós faluház méltó színtere lett a rendezvényeknek.

Kiss Albertné tanítónő diákjaival 1965-ben

Iskola

Németbánya Farkasgyepűvel együtt a jákói plébániához tartozott. A tanulók túlnyomó többsége német volt. 1900-ban pl. az 58 iskolás közül 53 a németajkú. A tanítók sűrűn váltották egymást, egy-egy évet tanítottak, többnyire képesítés nélkül. Legtovább Plell György (1905–1916) és Polt Etelka (1916–1945) tanítottak itt. A tanítók egyszerre látták el a tanítói és a kántori teendőket, de a körjegyzőség megalakulásáig jegyzői teendőket is elláttak.

1907-től szerették volna bevezetni a magyar nyelven való oktatást, a gyerekek gyenge tudása miatt azonban ez nem sikerült. 1943–44-ben már vegyes tannyelvű volt az oktatás, a 74 tankötelesből 60 volt német anyanyelvű. Az államosítás után a tanítás a 20. század elején épült, két

tantermes iskolában működött. Az alsó és felső tagozatban összevont osztályos rendszerben tanítottak. 1945-től pedagógus házaspárok vezették a két tantermes iskolát. Molnár Kálmán és felesége 1945-59-ig, Masszi Ferenc és felesége 1959-65-ig, Kiss Albertné 1965-1976-ig szolgáltak itt. Az iskolabezárás évében a gyermek létszám 9-re csökkent.

A felső tagozatot 1963-ban, az alsó tagozatot 1976-ban körzetesítették a bakonyjákói iskolához. Ezzel megszűnt Németbánya évszázados múltú kulturális intézménye.

Sajnos hagyományőrző csoport nem működik a faluban, bár kísérletek több ízben történtek. Van viszonyt egy polgárőr egyesületünk, mely a faluban élő idősek és nyaralók biztonságáért tevékenykedik.

Készítette: **Kiss Albertné,** *nyugalmazott németbányai pedagógus*

Németbánya – Látnivalók

Németbányán a képviselő testület 1999-ben új településrendezési tervet alkotott. Eszerint 17 műemlék jellegű épületet, védett természeti értékeket tartunk nyilván.

A faluház előcsarnokában az avatás alkalmára készült el egy kis néprajzi kiállítás, melyen régi viseleteket, használati tárgyakat láthat az érdeklődő. A képkiállítás a falu régi és mai arculatát, építkezését, viseleteket, iskolatörténetet mutat be.

A falun fut végig az Országos Kék-Túra útvonal (bélyegzőhely!), az elfáradt turista a Tarka Boci Portán (élményudvar, biogazdaság és szálláshely) és a Csend-Völgyi Panzióban kaphat szállást és élelmet.

Németbánya történelmének bemutatásához hozzá tartozik a nemrég (2000-ben) történt őslényleletek felszínre kerülése. A 85 millió éves gerinces fosszíliák között értékes és a világon is egyedülálló fajok, dinoszauruszok találhatóak. A település eddig ismert legkorábbi régészeti anyaga egyben a település jövőjének legmeghatározóbb eleme is, hiszen az őslényleletekre építve kívánja Németbánya turisztikai lehetőségeit és valószínűleg lakosságának megélhetését a jövőben építeni.

Készítette: **Kiss Albertné,** *nyugalmazott németbányai pedagógus*

Irodalom:

datok az üveghuták történetéhez In: Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei Veszprém, 1966. 5. 143–176.

: *Németbánya története. Egy bakonyi német falu évszázadai. = Geschichte von Deutschhütten.* [német fordítás: Gáspár Elke] – Társszerző: Kiss Albertné: *Adatok Németbánya néprajzához.* Veszprém: Német Kisebbségi Önkormányzat, Németbánya. 2003. 336 p. (magyar és német nyelven)

É: *A lakáskultúra változása Németbányán a századfordulótól napjainkig.* In: Honismereti Tanulmányok X. Veszprém, 1984. 29–38.

NDRÁS: Veszprém megye községeinek urbáriumai, úrbéri és telepítési szerződései. 1690–1836. Veszprém, 2009. A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 21. Németbányára vonatkozó források: 249–251.

ÖRÖS HAJNALKA: *A Veszprém megyei németek történetének levéltári forrásai.* In: A magyarországi németek történetének levéltári forrásai 1670–1950. Szerk: Apró Erzsébet–Tóth Ágnes. Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas an der Ludwig-Maximilians-Universität, Munchen – MTA Etnikai.nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest 2010. 930–1025.

rrások:

Németbánya telepítésével és üveghutáival kapcsolatos iratok a **Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltárban** találhatók.

Németbánya kisközség polgári kori töredékes iratai közül csupán 0,20 ifm került a **Veszprém Megyei Levéltárba** (későbbiekben VeML). Többek között az elöljárósági ülés 1947. évi jegyzőkönyve, költségvetések és zárszámadások (1946-1952), vagyonleltárak (1947-1956), adókivetési és beszedési iratok (1949-1955), választási névjegyzékek (1953-1958), naplók nyilvántartása (1949), gazda-nyilvántartólapok (1953-1955). A 20. századi iratok a Pápai Levéltárban kutathatók

A település kataszteri felmérésinek (1858, 1923, 1942) szöveges anyaga (Parzellen Protocoll) az *Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal Veszprém megyei anyagában* (VeML VI. 103.b.), a hozzátartozó térképek a **Magyar Országos Levéltár** (MOL S.78-79.) és a Veszprém Megyei Levéltár térképgyűjteményében elérhető.

A település iskoláinak iratai ugyancsak a Veszprém Megyei Levéltárbantalálhatók. Az 1838–1849 közötti időszak helyi iskolájáról, a tanulók létszámáról, a tanítókról, a nevelés állapotáról (a tanítás nyelvéről) készült kimutatások *Veszprém vármegye nemesi közgyűlésének nevelésügyi irataiban* (VeML IV. 1. r) vannak.

Veszprém vármegye Tanfelügyelőjének irataiban (VeML VI. 501) található az a törzskönyv, amely az 1884–1887 közötti időszak több mint 300 megyei elemi iskolájának állapotát rögzíti. Az I. törzskönyv adataiban megtalálható a németbányai iskola alapításának éve, fenntartója, a tanító adatai, a tanulók száma, az iskola épületének és taneszközeinek pontos leírása. A II. törzskönyv az iskolák vagyoni állapotát és kiadásait rögzítette.

A németbányai római katolikus elemi népiskolájának iratai 1900–1946-ig (VeML VIII. 401), a *németbányi Állami Általános Iskola iratai* 1946–1948, 1970–1975-ig (VeML XXVI. 270) kerültek levéltárba.

Németbánya német lakosságának kitelepítésével kapcsolatos iratok 1946–1949 (kiosztási birtokívek, földhözjuttatottakról kimutatások, kataszteri birtokívek, leltárak, jegyzőkönyvek és határozatok) a *Veszprém Megyei Földhivatal Birtokrendezési Osztályának irataiban* (VeML XXIV.201.b.), a kitelepítettek névjegyzékei, németek által visszahagyott javak leltárai, jegyzőkönyvek és határozatok a *Veszprém Megyei Földhivatal Telepítési Osztályának és a nagyteveli telepfelügyelőjének irataiban* (VeML XXIV.201.c, XXIV. 207.) találhatók.

Németbánya katolikus lakosságát 1757-től Bakonyjákón anyakönyvezték. 1828-ig az anyakönyveket egy példányban vezették ezek a plébániai iratokkal együtt Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltárban találhatók. 1828 után két példányban anyakönyveztek. *A felekezeti anyakönyvek másodpéldányai (1828–1895)* a Veszprém Megyei Levéltárban kutathatók (VeML IV. 482). Az állami anyakönyvezés bevezetése után (1895) ugyancsak két példányban vezették az anyakönyveket. *Az állami anyakönyvi másodpéldányok* (1895–1980) szintén a Veszprém Megyei Levéltárban (VeML XXXI.1.) kutathatók.

Készítette: ***Márkusné Vörös Hajnalka,*** *levéltáros Veszprém Megyei Levéltár*

Németbánya madártávlatból

Mikor a következö légifelvételek elkészültek és eldöntöttem, hogy a Németbánya könyvet ezekkel a fotókkal indítom, Radnóti Miklós sorai jutottak eszembe. Csak verstöredékeket idézek belőle:

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőhazám ……..

egy-egy bokor nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,

Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
annak mit rejt e térkép?

nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát,
az gyárat lát a látcsőn és szántóföldeket,

erdőt, füttyös gyümölcsöst, szöllőt és sírokat,
a sírok közt anyókát, ki halkan sírogat,

ím itt e kő, de föntről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.

De volt egy motoros sárkányrepülő, aki a következő légifelvételeket készítette:

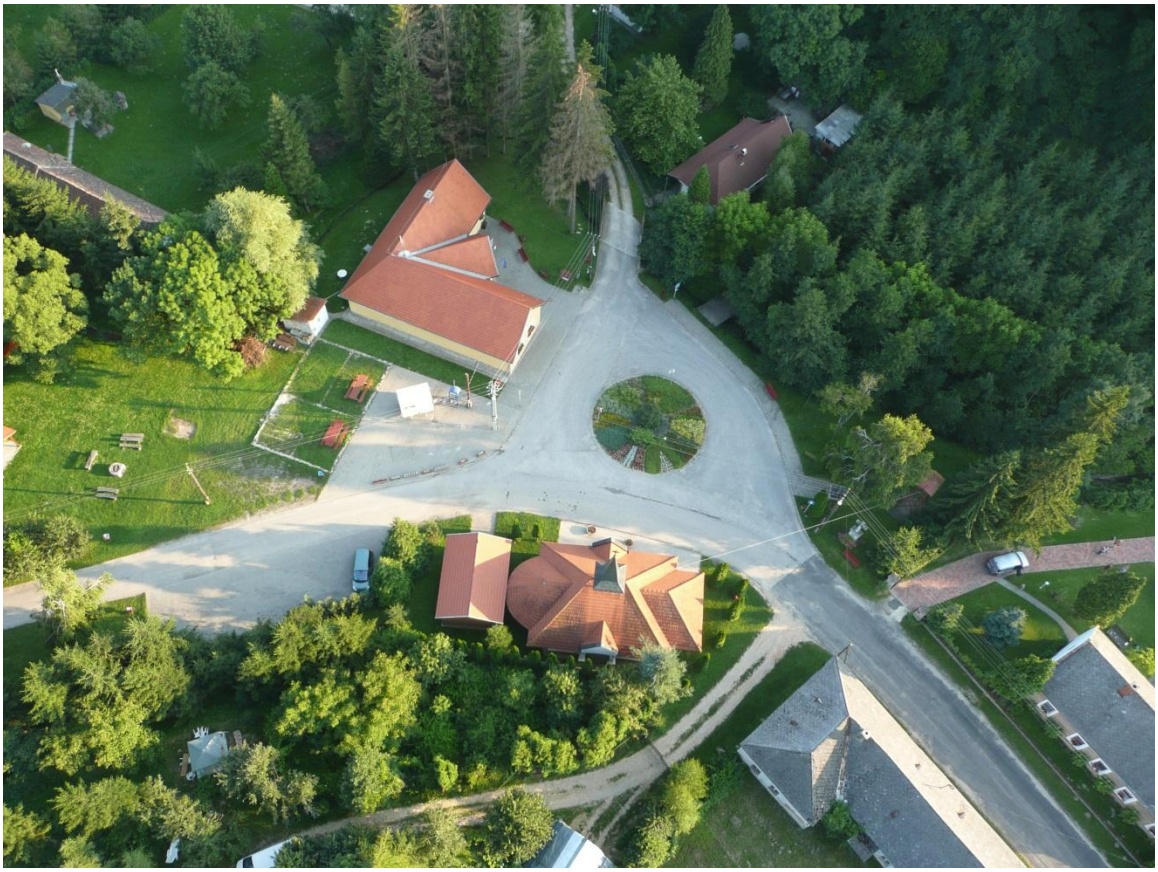

És most leértünk a földre.
Csodáljuk meg a természetet, az utakat, a házakat

2013/ 4/30

2012/ 4/29

2012/ 4/29

2012/ 4/29

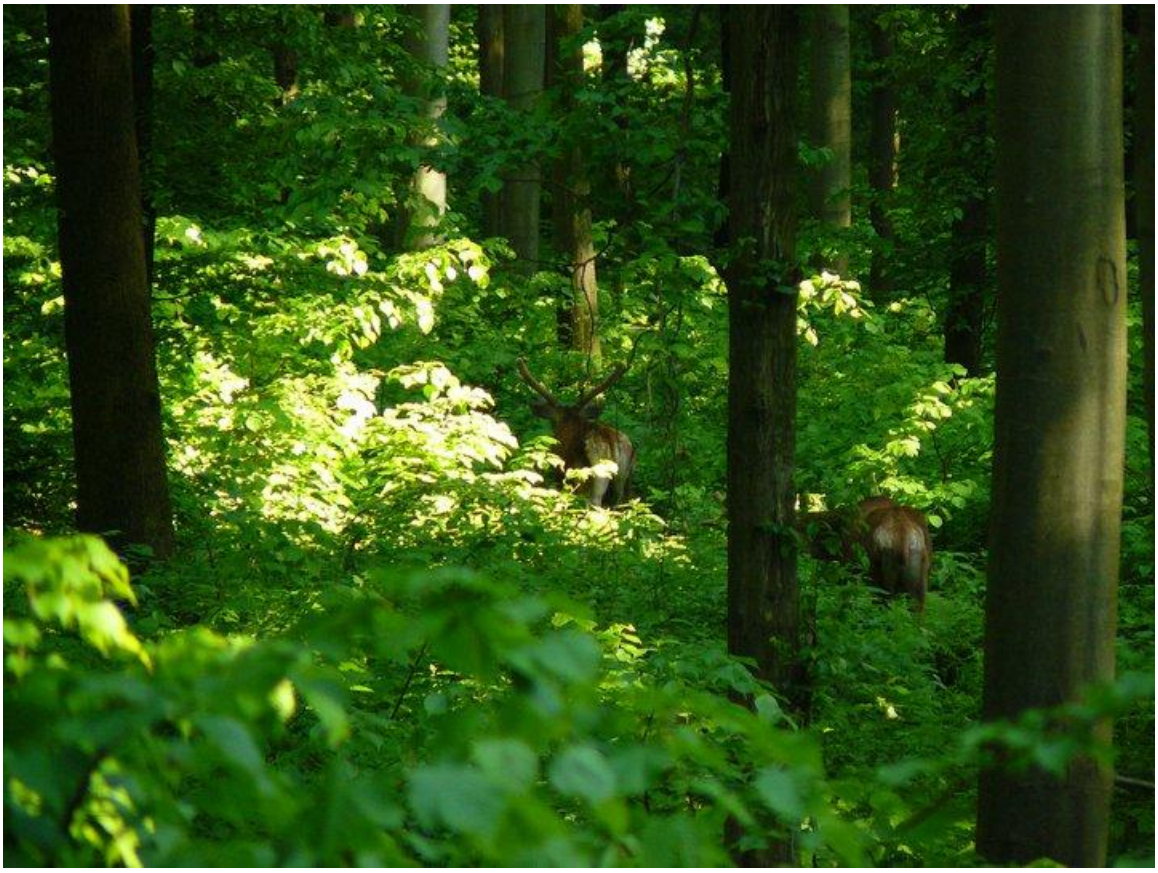

2011/10/31

2012/11/11

2011/10/30

2011/10/31

2012/11/ 6

2011/11/ 5

2012/11/ 6

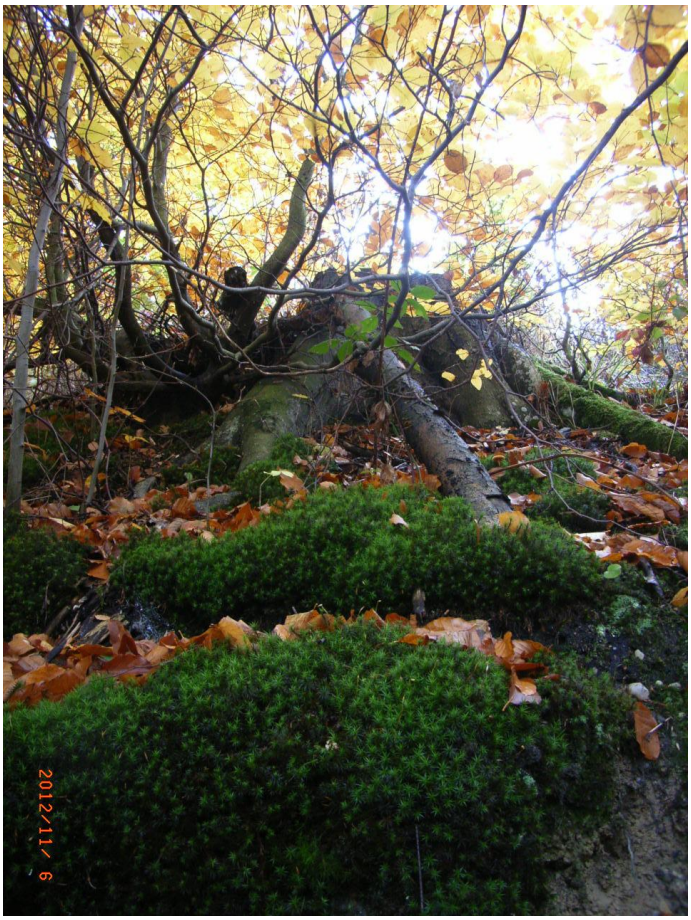
2012/11/ 6

2012/11/ 6

2011/11/ 4

2012/11/ 7

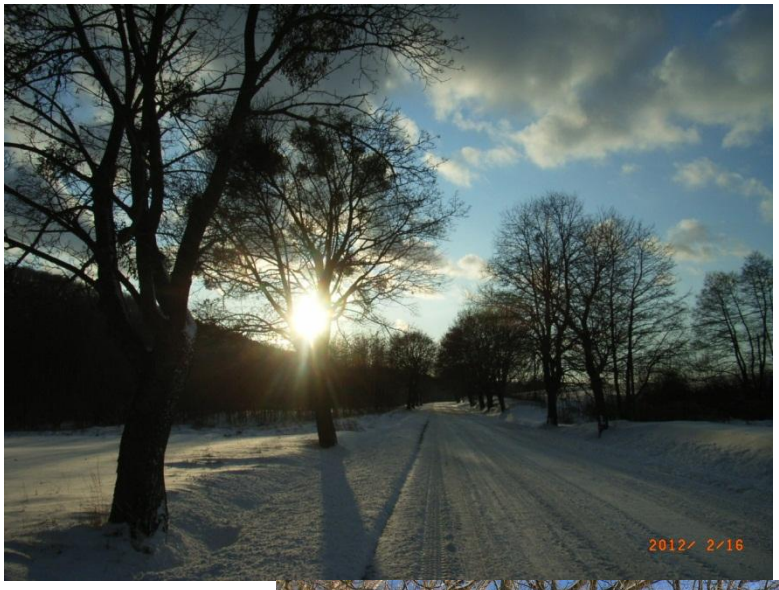
2012/ 2/16

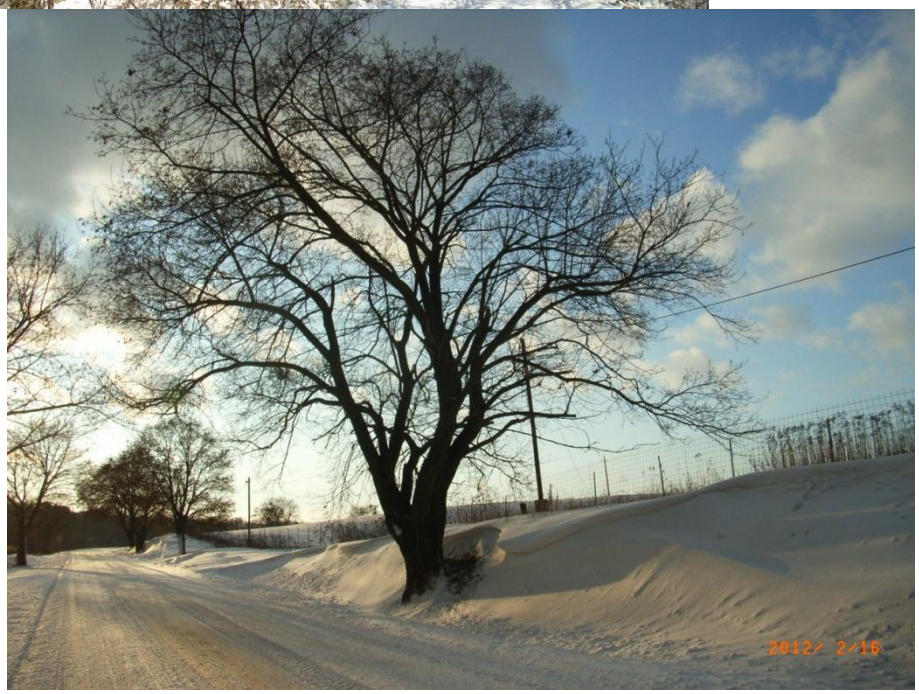
2012/ 2/16

2013/ 2/18

Utcarészletek

WIR BEGRÜßEN
UNSERE
GÄSTE!
Németbánya
Deutschhütten

2011/10/30

2011/10/18

2011/10/30

2011/10/30

2011/11/ 1

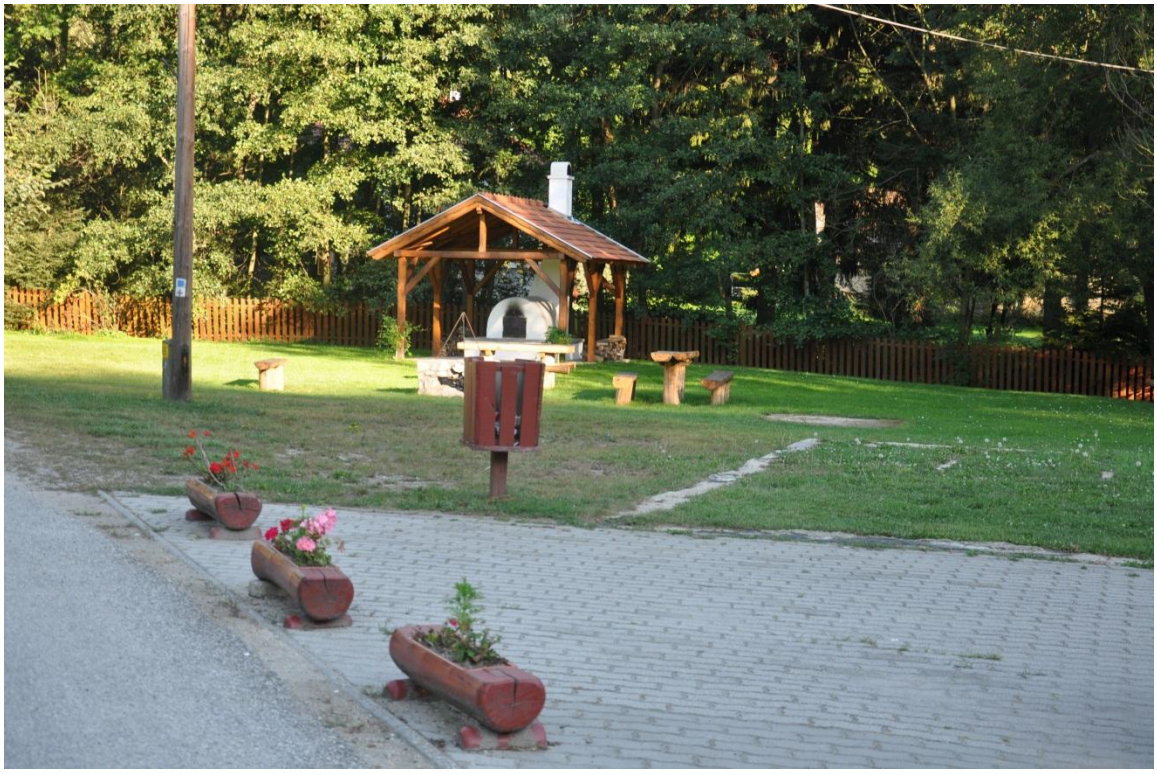

UTCA
FŐ TÉR
KOSSUTH UTCA
KOSSUTH UTCA
TISZAFA UTCA

2012. 4. 29.

2014/1/9

Polgárörség által
védett terület
Településünkön
térfigyelő kamera
és rögzítés működik!

A régi temető pályázati pénzből újult meg 2014-ben

Az emléksírkert a Német Nemzetiségi Önkormányzat kezdeményezésére jött létre 2004-ben

A megújult kegyeleti épület avatása 2014-ben volt.

Régi házak régen és ma

1987.-ben
Egy vándorfényképész, már nem tudni kinek a megrendelésére, végigfotózta a falu házait.

Ezek a felvételek rendkívül érdekesek és értékesek abból a szempontból (is) hogy a most készített felvételekkel összehasonlítva hogyan változtak meg az épületek az elmúlt 30 év alatt színben, formában, funkcióban, hogyan változott meg a falu képe a múlt század közepe óta?

Lebontott házak, melyek helyére még nem épültek újak

Noszlopy József háza volt, ma Patyi Györgyé a telek. Kossuth u 48.
Alsó kép: Rujzam József háza már nem áll. Kossuth u

Fasching István Kossuth utca 2. alatti háza
2015-ben ajándékozással az önkormányzat tulajdonába került
Régebben Bergmann Antal tulajdona volt.

Korábban Weibl Vendel háza, ma
Hellebrandt Jenőné
tulajdona
Kossuth u. 4.

Kossuth utca 4.

Korábban Balázsi Tibor, ma Turányik László háza

Kossuth utca 6.

Régen Krizsai-Budai ház, ma Lőrincz Zoltán tulajdona

Kossuth u. 8.

Régen Bálint János,Kiss Lajos háza, ma Erich Hörl tulajdona

Kossuth utca 12.

Özv. Kungl Ignácné háza

Kossuth utca 18.

Régen Községi Orvosi rendelő, ma Jens Petrich tulajdona

Kossuth utca 20.

Korábban Rujzam János, ma Rujzam Szilvia tulajdona

Kossuth utca 22.

A ház korábban Németh Istváné, majd Bogár Józsefnéé volt, majd Tanka Tamásé lett

Érdemes az alant következő képeket megtekinteni, milyen változáson ment át a négyzetes oszlopfős ház: boltívessé vált

Kossuth utca 24.

Régen Kamondi Ferenc háza, ma Narancsik Imre tulajdona

Tarka Boci Porta Kossuth utca 26.

Boros Jenő ill. Boros László háza

Kossuth utca 28.

Somkúti Andrásné tulajdona

Kossuth utca 30.

Régen Noszlopy József háza, ma Berhidai Péter tulajdona

Kossuth utca 32.

Srtaub kocsma

Kossuth u.34.

A németbányai 2 kocsma egyikét Straub József üzemeltette, majd lánya, Magyar Ferencné lakóháza lett. Ma lakatlan.

Kossuth utca 34.

A Straub kocsma 2015.-ben eladásra vár

Peidl Andrásné háza

Kossuth utca 36.

Régen Kiszlinger Ferenc, majd Nagy Szilvia ma Vigh Ákos tulajdona.
Kossuth utca 38.

Régen Noszlopy Pál, ma Gerhard Eber tulajdona

Kossuth utca 40.

Németh Károly, Molnár Mihályné majd Dr Szalay Timea háza

Kossuth utca 42.

Marcsik Zoltán háza.

Kossuth utca 44.

Régebben Imrehné Polt Etelka tanítónő háza, ma Patyi György tulajdona

Kossuth utca 46.

Drexler kocsma Kossuth u 52.

Régebben Bergmann Antal, majd Drexler Ferenc tulajdona volt.
Ma Papp Zoltáné, de lakatlanul áll tíz év óta.

A túrista lakóház, alatta a kocsma pincéje

A lakóházhoz tartozó pajta. 2015ben összedőlt

Régebben Wenczel János, ma Rujzam Mária tulajdona
Kossuth utca 54.

Korn Ferenc. Wolf Vendel. Pompár Lajos, Bajkó Lajos, ma Schmidt Attila tulajdona. Kossuth u. 1.

Drexler Gergely, Kiszlinger Antal, ma Kanozsai József tulajdona
Kossuth utca 3.

Boldizsár Ferencné tulajdona
Kossuth utca 5.

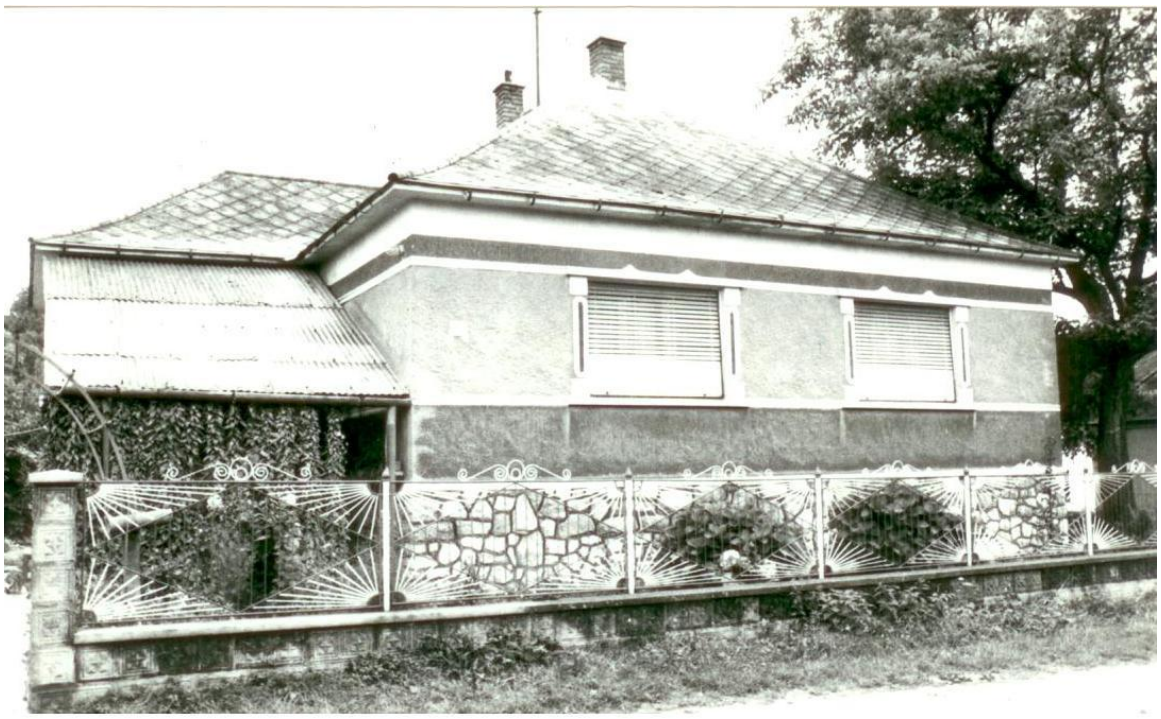

Kungl Ignác tulajdona
Kossuth utca 7.

Régebben Schmal András, majd Korn János, Ma Ugi Rácz Imréné tulajdona Kossuth utca 9.

Régebben Somkúti György, Horváth János, Latorcai János, ma Horváth Andrásné tulajdona. Kossuth utca 11.

Korábban Németh András, ma Hungler Sándor tulajdona
Kossuth utca 13.

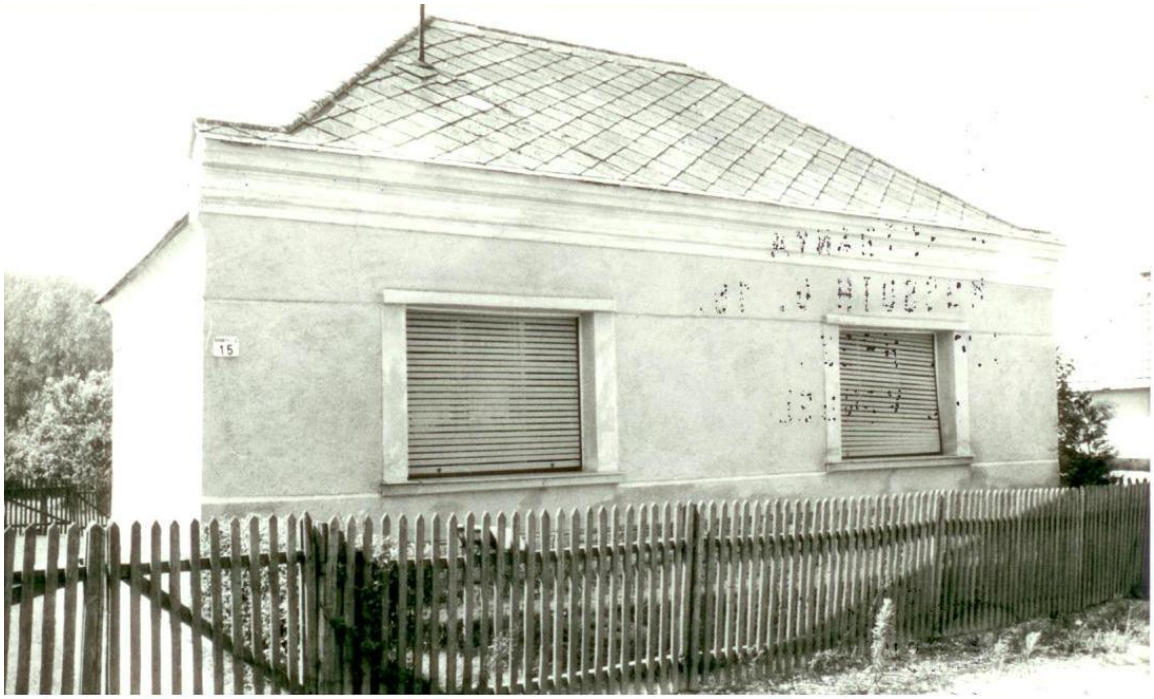

Sass Vendel, ma Sass Mihály tulajdona. Kossuth utca 15.

Régebben Gerwald András. Rujzam István, ma Stefan Blanke tulajdona Kossuth utca 17.

Régebben Szabadics Károly, Korn Ignác, ma Gorelik Nóra tulajdona Kossuth utca 19.

Szilassi István örököseinek tulajdona. Kossuth u.21.

Korábban Tsz istálló, majd Kamondi Ferenc tulajdona, ma Peter Teich háza

Kossuth u. 25.

Korábban Gaschler János, majd Csonka László, ma Dr Jóó Bea háza

Kossuth u. 29.

Korábban Kövi Imre, ma Farkas Lóránd tulajdona

Kossuth utca 31.

Peidl János tulajdona. Kossuth u. 37.

A mindenkori tanítói lakás
Lakták:
Molnár Kálmán
1948-1959
Masszi Ferenc
1959-1965
Kiss Albert
1965-től a mai napig

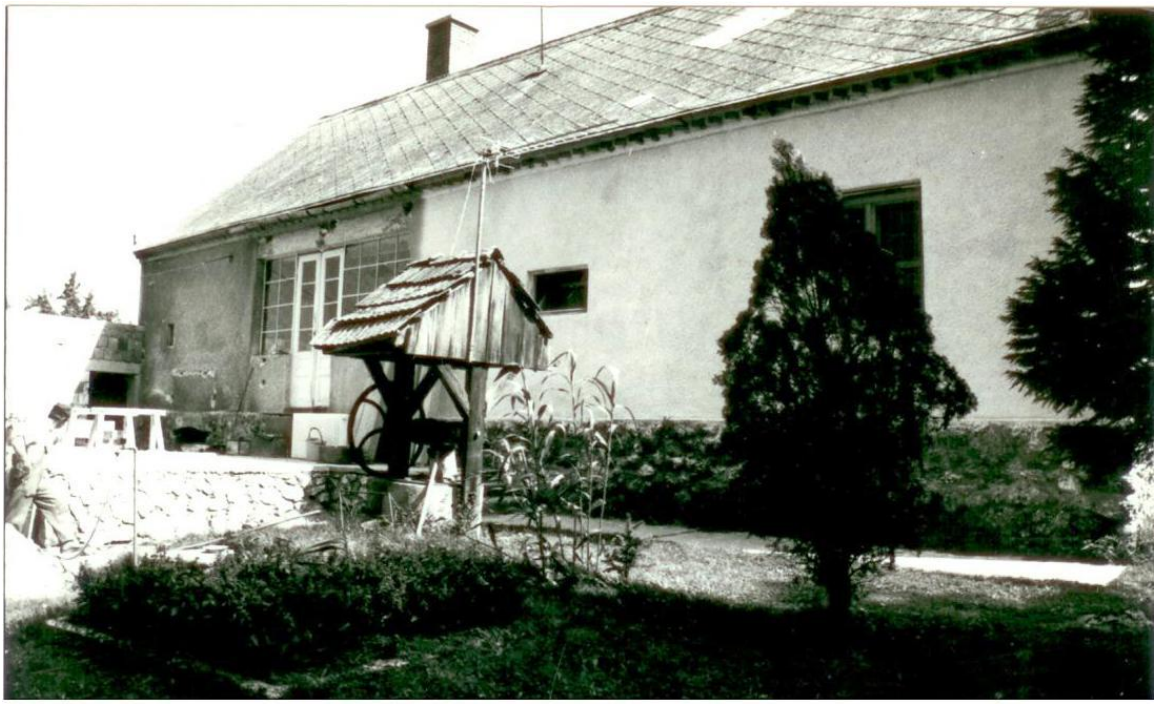

A régi tanítói ház 1965-ben

És napjainkban

2011/ 9/23

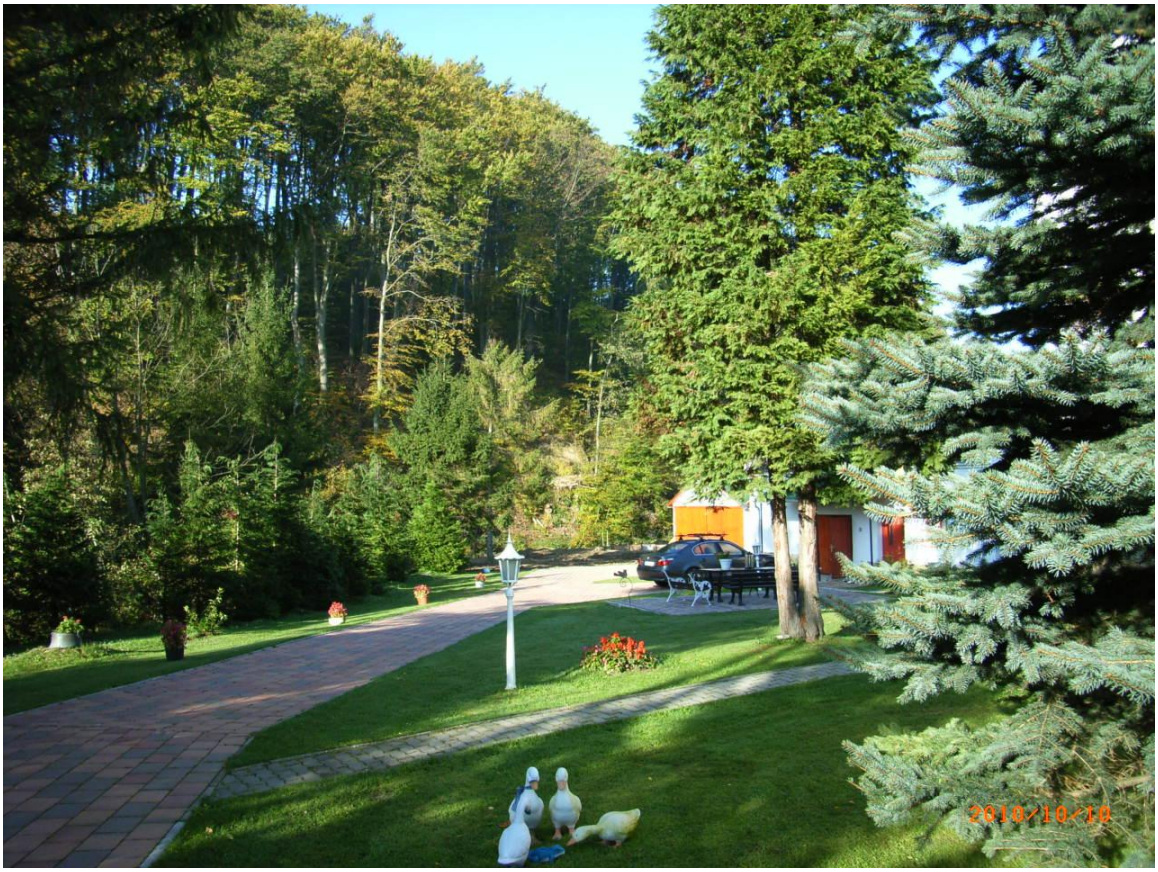
2010/10/10

2012/ 8/21

Holczmann György, Veréb József, ma Bajor József tulajdona
Kossuth utca 41.

Korábban Plechinger János tulajdona, ma Tóth Istváné

Kossuth u. 45.

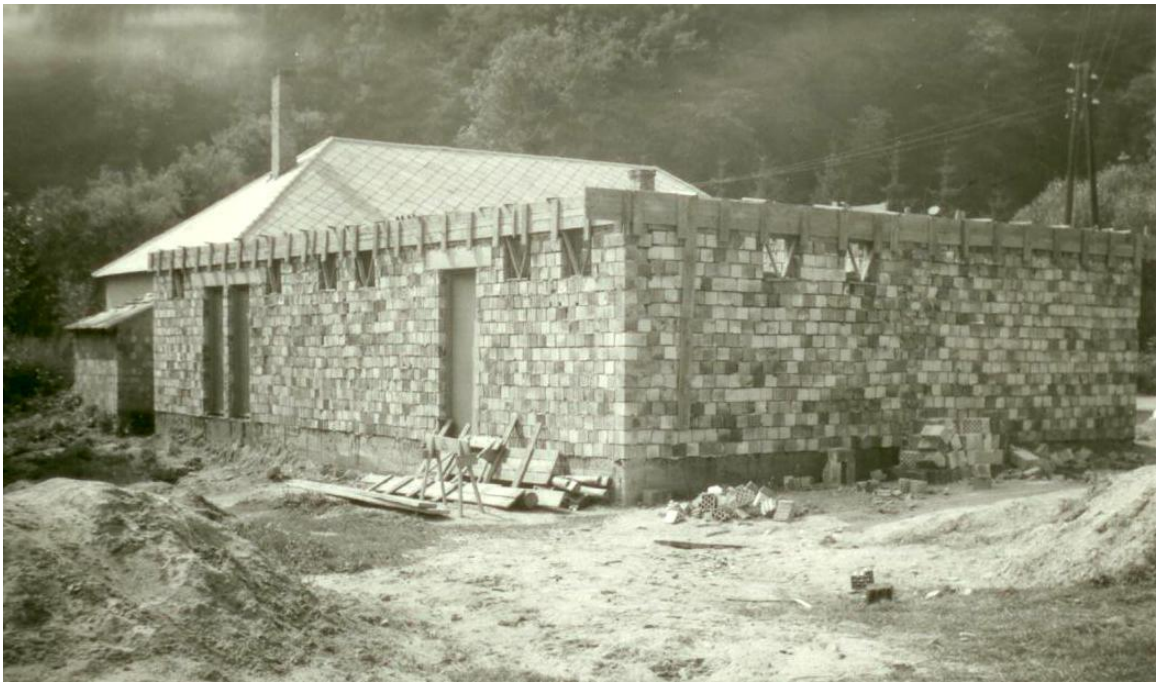

A falu szövetkezeti boltja épült 1981-ben

Lebontották 2006-ban 25 év után!

A Szt. Hubertus vendéglő fénykorában.

A németbányai két tantermes iskola, amikor még az alsó és felső tagozat osztályai működtek

A bekörzetesítés után…. Csak 1-4 osztály működött az egy tanteremben

Az 1998-ban épült megbékélési kápolna, mely az iskola helyén áll. Az építés kezdeményezője és támogatója Wenczel Mária, 1948-ban kitelepített, ma Brühlben élő német állampolgár. Frau Todte

A kitelepítés 60. évfordulóján 60 szál gyertya égett a templomnál

A templombelső

21
259
142
195

Szent Márton. Oltárkép

Az 1995-ben épült Polgármesteri Hivatal (fent)

Később szabadtéri színpad, télen betlehemes jászol
Manapság beépítve kézműves szobaként funkcionál

A lebontásra váró kultúrház 2000.

És a helyére épült Faluház 2001

A nyugati és a déli homlokzat

A Paulics ház P. Antal kovácsmesteré volt, később Lőrincz László és Kiss Attila tulajdona. Ma Treplán Henrietté.

A kovácsműhely 20 éve lebontva. Kossuth utca 51.

Korábban Noszlopy János háza. Ma Szakovics Szabina háza

Kossuth u.57.

Korábban Venczel Ferencné, ma Heim Bojta István tulajdona

Kossuth utca 57.

Korábban Varga Ferenc, ma Rujzam Antal tulajdona

Kossuth utca 59.

A németbányai erdészházban Magyar Ferenc, Szeibert Antal, Czakó László erdészek laktak, ma Boros Antal tulajdona Kossuth u. 77

Korábban Cseh József, ma Dobó János tulajdona. Kossuth u.79.

Régi házak lebontása után újak épülnek helyükre

Drexler György háza helyén ma Hans Petrich új háza áll

Kossuth u 16.

Plechinger Ferencék háza és pajtája az út másik oldalán

A lebontott ház helyére Papp Attila épített új, tájba illó házat 2014-ben. Kossuth utca 50.

Lőrincz Géza háza helyén Dr Szöllősi Zoltán háza áll.

Kossuth utca 47.

Az egykori pásztorház utolsó tulajdonosa Bálint Sándor.
A telken épült új ház tulajdonosa:
Kossuth utca 63

Korábban Magyar Ferenc tulajdona. Helyén Ferenczy Zoltán háza áll.

Kossuth utca 65

Üres telkeken épült új házak

Mayer Krisztina háza Kossuth utca 2/a

Pintér Lajos háza 10 éve befejezetlen és lakatlan. Kossuth u. 21/a

Korábban Günther Krauss, ma Pozsgai László tulajdona. Kossuth u. 33

Korábban Andreas Pilz, ma Burkus Norbert tulajdona Kossuth u.32.

Korábban Josef Wenczl, ma Schwarz Endre tulajdona Kossuth u.34.

A nyaralóház Mezőkeresztesi László tulajdona. Kossuth u.35.

A ház Tarai Szilvia tulajdona .Kossuth u. 37.

Hans Neufingerl tulajdona Kis utca 3.

Tóth István tulajdona Kossuth u 43.

Tóth András tulajdona Kossuth utca 53.

Korábban Aradi Alajos, ma Till Attila tulajdona Kossuth u. 69.
Alsó kép Doma Kálmán háza Kossuth u.75.

Maria und Dieter Todte tulajdona Kossuth u. 71.

Mészáros Ferenc tulajdona Kossuth u. 77.

Mekler Ferenc tulajdona.Kossuth utca 79.

Kiss Szilárd tulajdona Kossuth utca79/a

Csiszár Zoltán tulajdona Boróka utca 1

Somosi István tulajdona Tiszafa u. 10.

Eddy és Jackie Daeraedt tulajdona Gesztenyés utca 12.

Utcai homlokzat

Müller Péter tulajdona Boróka utca 3.

Nagy Gábor háza Gesztenyés utca 14.

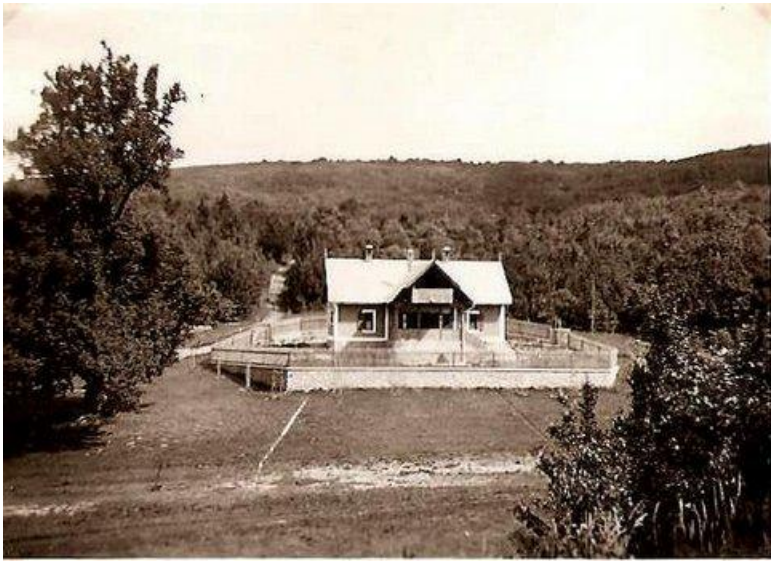

Németbányai vadászház a 30-as évek elején épült
Előtte egy halastó volt, melyet korcsolyázásra is használtak..
Dedics József Szeibert Antal Horváth Béla , Czakó László és Császár Lajos erdészeti vadászok laktak benne és fogadták a vadász-vendégeket.

1971-ben porig égett

Az 1975-ben újjáépült vadászház

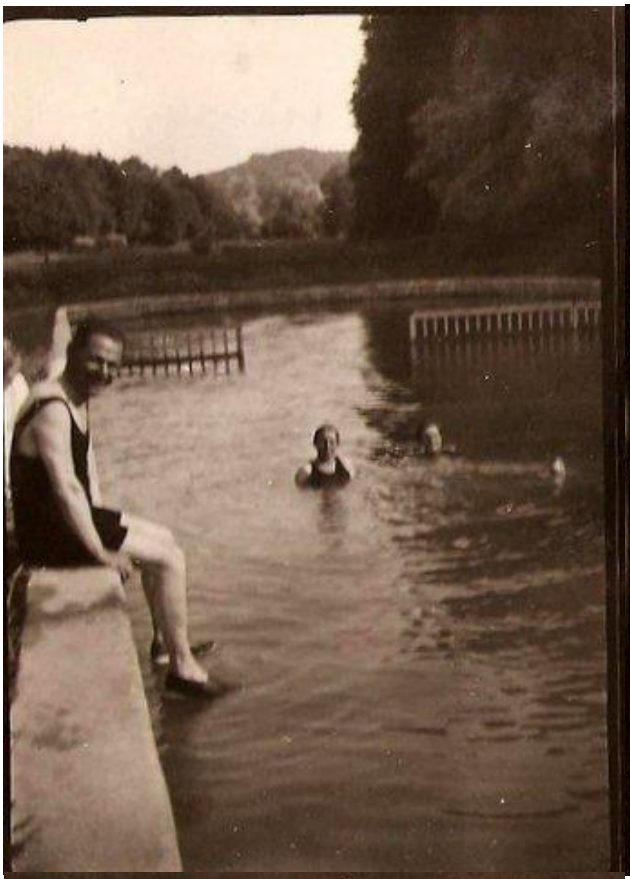

Az erdei fürdő vagy üdülőtelepi medence 1939-ben épült a Szanatórium alatti erdőben. Használták üdülők, szanatóriumi dolgozók, betegek és a három falu Jákó, Németbánya és Farkasgyepű lakossága.
Ma szinte már a helye sem fedezhető fel.

Faházak

Buzsáki Réka

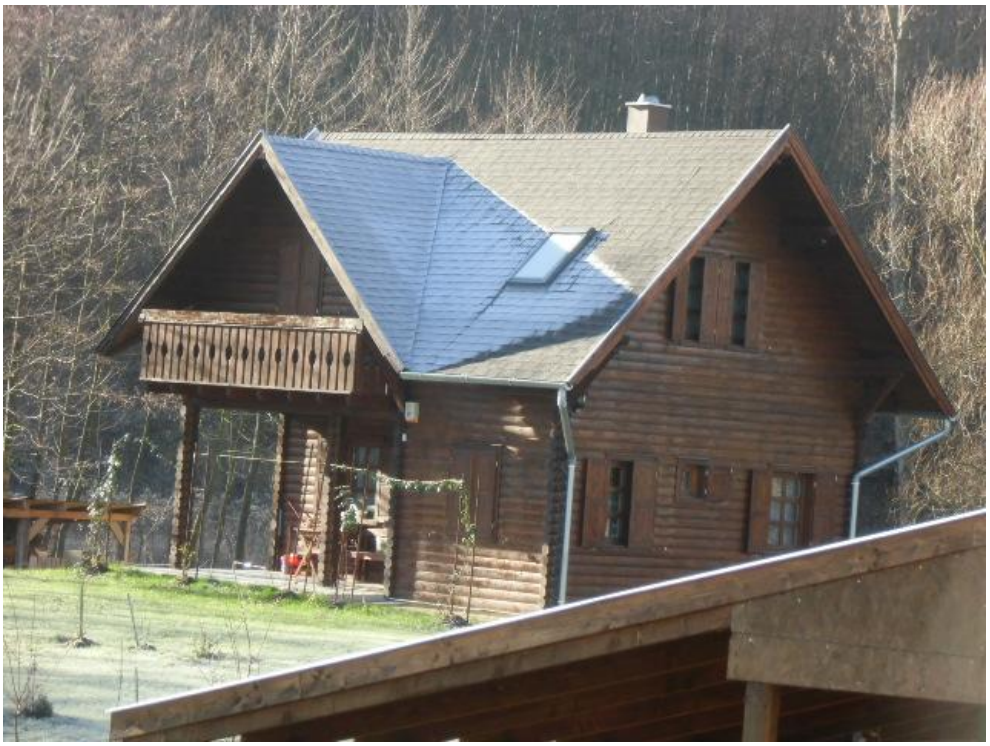

Csávási Ferenc

Berki István tulajdona Kossuth utca 14

Haraszt István tulajdona Kossuth u. 10.

Szabó István tulajdona Kossuth utca 51.

Erdélyi Krisztina tulajdona Tiszafa utca 12

Noszlopy Ramona tulajdona külterület

Tamás Attila tulajdona Külterület
Alul: Kárpi Ilona tulajdona. Kis utca 5

Tiszafa utca 20.

Császár Lajos tulajdona Tiszafa utca 22.

Metz Rezső tulajdona Tiszafa utca 2.

Mórocz Bertalan tulajdona Kossuth utca

A kitelepülési kereszt, emlékműve
.1912. Felújítva 2013.

Amerikás kereszt” v. kitelepülők emlékkeresztje

Zu Ehre Gottes errichtet von den AmerikaWeilenden
Isten tiszteletére emeltették az Amerikában időzők(Tartózkodók)

Reiner Paulics
Johann Offner
Sebastian Klein
Georg Geyer
Josef Frisch
Johann Mayer
Georg Mayer
Frank Mayer
Josef Gerwald
Johan Geyer
Johan Kreiner
Andreas Wenczel
Lorincz Gerwald
Paul Stribel
Franc Wenczel
Paul Kanczler
Anton Gross
Teresia Wenczel
Rosalia Wenczel
Teresia Peidel

Anna Krein
Maria Klein
Anna Offner
Barbara Offner
Teresia Offner
Kristina Offner
Rosalia Gerwald
Maria Gerwald
Katarina Gerwald
Tekla Gerwald
Maria Kizlinger
Katalin Kizlinger
Anna Kizlinger
Zsuzsanna Mireider
Elisabet Smal
Teresia Kasler
Anna Mayer
Teresia Mayer
Apolonia Hofmann
Maria Hofmann

Az I.és II. világháborús Hősi
Emlékmű
Épült 1912.

I.und II. Weltkrieg verstorbene Helden
I.és II. világháború hősi halottai és áldozatai

Frank Mihály, Gerwald András, Khancler Sebestyén, Klein József, Peidl Mihály, Pilcz Károly, Pilcz András, Straub Ferenc, Straub János, Venczel János, Venczl János Venczel János,Veiland József

Der Vertreibung der deutschen Familien am. 6. Januar 1948
Az 1948 jan. 6.-án kitelepített német családok

Kellner Antal
Bergman Antal
Bergma Antal
Gróf Károly
Happ György
Hoffmann András
Hoffmann Ferenc
Hoffmann János
Khancler Sebestyén
Klein Mátyás
Korn András
Maier György
Maier János
Pilcz Ágoston
Puchinger Károly
Redling Mátyás
Schmal Ferenc
Schmal József
Schweighoffer Ferenc
Straub Sebestyén
Striebl József
Striebl Mihály
Unger Endre
Venczel Ferenc
Venczel Pál

Franz Korn
Michael Fuchs
Thomas Klettner
Franz Puchinger
Karl Puchinger
Ignaz Frank
Anton Mayer
Johann Mayer
Andreas Pfirsh
Johann Meier
Andreas Peidl
Wenczel Mireider
Sebastian Kanzler
Josef Mayer
Wenzel Striebl
Andreas Mayer
Johann Klein
Michael Straub
Karl Klein
Franz Klein
Gregor Springmann
Matthias Striebl
Georg Happ
Josef Gerwald
Johann Striebl
Anton Pilz

Sebastian Wenzel
Franz Szabadics
Benedict Wenczel
Paul Striebl
Johann Kreiner
Johann Kieslinger
Johann Kanzler
Konrad Kreiner
Andreas Geier
Josef Hoffmann
Johann Glaser
Emmerich Straub
Sebastian Straub
Josef Hoffmann
Johamm Wenzel
Andreas Hoffmann
Benedikt Oswald
Sebastian Klein
Franz Korn
Josef Striebl
Johann Hoffmann
August Pilz
Andreas Korn
Emmerich Wenczel
Paul Hock
Anton Bergmann

53 Familien
Gedenktafel gestiftet von Familie Todte
Az emléktáblát állította a Todte család 2008.

A harangokat Selktenhofer Frigyes és fiai műhelyében öntötték Sopronban, 1922.-ben Az Amerikába kivándorló honfitársak ajándékozták a községnek.

A nagy harang felirata: Gewidmet von der Gemeinde Nemetbanya mit Beihilfe der in Amerika wohnenden Landsleute im Jahre 1922. Gegossenin der Giesserei Friedrich Seltenhofers'Söhne in Sopron.Nro3896. A kisebb lélekharang száma 3897

A harangok korábban a templomiskola tetején voltak, a harangtoronyba az ötvenes években helyezték át.

A Kígyós kereszt a falu Fő terétől délkeletre az erdőben

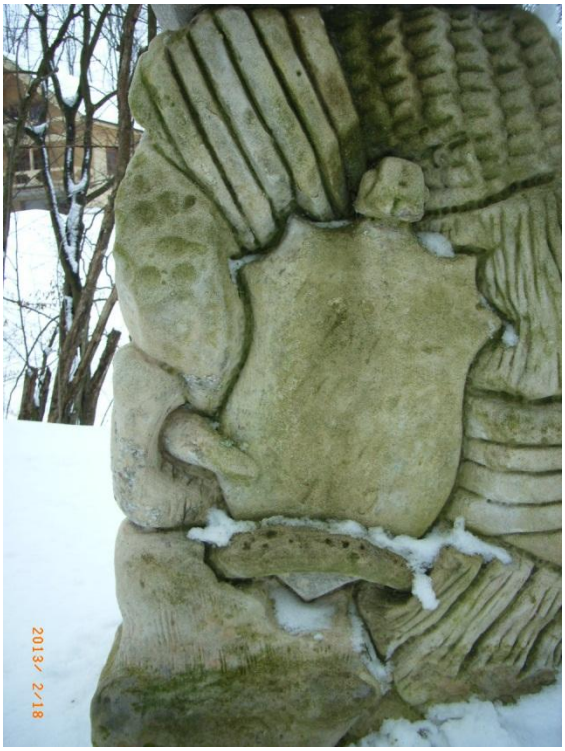

Épült: 1898 körül
Felújítva 2012.
A kereszt mellett állt a Képes fa (Pültstock) mely 200 évet ért meg és az 1960-as évek elején pusztult ki teljesen. Törzsére márvány és réz táblácskákat szegeztek fel a hívők, hálaadásként Szűz Máriának. Búcsújáró hely volt.

Kleinhancz kereszt
Állíttatta Kleinhancz Vendel és neje Punk Terézia 1943-ban fiúk szerencsés hazatérése emlékére az orosz fronról.
Helye: Kossuth u.29.

A Straub kereszt a Kossuth u. 4 sz. előtti háznál áll.

Emeltette Straub Anna Gerwald Ignác Veibl Kelemen és Gerwald Mária

1940

A Szent Antal szobor
A temetővel szemben található.
A szobrot a Kleinhancz és Lovasi család emeltette 1943-ban fiúk frontról való szerencsés hazatérése emlékére

A temetői kereszt.
Németbánya Község emeltette
(évszám nincs)
Háttérben a régi ravatalozó

Temetői kereszt az iharkúti temetőrészben.
Az Iharkúti Temető exhumálása után Németbánya temetőjében kaptak helyet a sírok.
A kereszt az exhumálás után állíttatott 1971.-ben

A Gaschler kereszt a faluba bevezető út jobb oldalán, az iharkúti úttal szemben áll.

Gaschler János és felesége Unger Katalin, valamint Straub Ferenc és Knau Krisztina állíttatták Gaschler János fia emlékére.

A gyermek 11 éves korában tehénlegeltetés közben járt szerencsétlenül ezen a cserúton. Halálra taposta a felbőszült tehén 1933.-ban

Tűzoltó Kocsi (Feuerwehrspritzn)

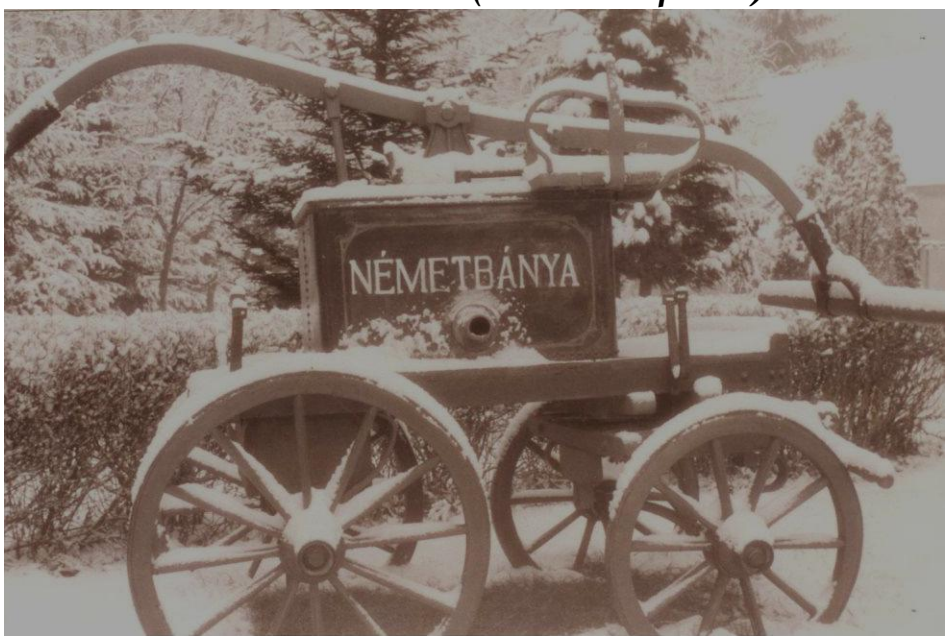

A falu Fő terén levő tűzoltó szertárban állt 1960-as évek végéig. A községi tanács lebontatta a szertárt és a kocsi a tanító-ház udvarára került. A felújítás ellenére a századforduló végén teljesen megsemmisült.

Tekerős telefon.1990.-ig ez volt az egyetlen telefon a segélyhívón kívül Németbányán. Ha megtekertük a jákói ill. Pápai telefonközponton kívül még öten beszéltek bele…..Kiss Albert tulajdona

Élet a faluban
a múlt század elejétől a végéig
(20. század)

Viseletek, szokások,, családi fotók, életképek, csoportképek népzenészek,

Lányok, legények a jákói plébánia előtt a 40-es években

Viseletek

Korn Jánosné Schmaal Anna

Somkuti Andrásné
Hoffmann Mária

Straub Gizella
Korn Mária

Noszlopy Józsefné
Gaschler Katalin

A Trudhaxn vagy boszorkányláb az ajtón

Regruták

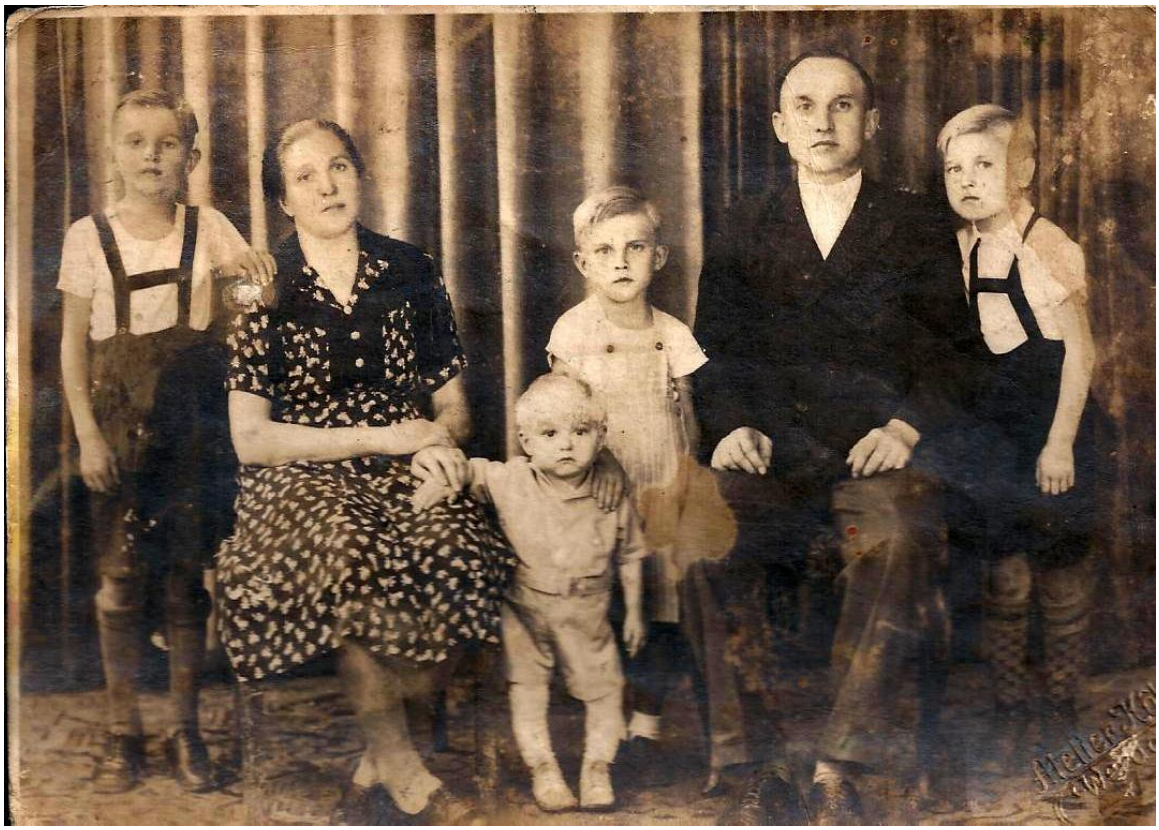

A németbányai Drexler kocsma udvarán

Népzenészek a kocsmaudvaron

A cimbalomnál Plechinger Ferenc,,harmonikázik Plechinger János

A Plechinger testvérek idős korukban is szívesen zenéltek falunapokon

Németbánya *község.* **MAGYARORSZÁG**

2473 /19 48.— *sz.* *megye.*

járás.

KÖZSÉGI ILLETŐSÉGI BIZONYÍTVÁNY

(Fogalmazvány)

ILLETÉK 3 FORINT

Németbánya *község elöljárósága tudatjuk mindenkivel, akit illet, hogy* Korn János *(atyja:* Korn Ferenc *, anyja:* Paulics Anna *), aki* Németbányán *, az 1* 910 *év* szeptember *hó* 17 *napján született, családi állapota szerint* nős *, foglalkozása* népzenész földmüves *, és jelenleg* Németbánya *lakik, az 1886. évi XXII. tc.* 6. *§ alapján községünk kötelékébe tartozik*

Németbánya *, 19* 48 *évi* november *hó* 29 *n.*

Noszlopy József *bíró.* *(P. H.)* [signature] *jegyző.*

Jegyzet: A 30.624/1929. Bm. sz. körr. értelmében ezen Fogalmazványpéldány a kiállító hatóság által megőrzendő.

1139 r. sz. Kner Izidor, Gyoma. (A3.)

Elsőáldozók a húszas években

és a hatvanas években. *Kungl Gyöngyi és Korn Mária*

Esküvő 1941-ben *és 1950-ben*
Jobb oldalt Kungl Ignác és Straub Mária *Hungler Sándor, Németh Bora*

Temetés az ötvenes években

Ravatalozás az udvaron
A Szent-Mihály lovát (koporsót) vállon viszik a temetőbe

Venczel János temetése

Az elhunyt özvegye és testvére

Boldizsárné Noszlopy Katalin a tehenes fogattal

*Aratás után. Háttérben a csépl*őgép

Életképek

A kitelepítettek első visszatérése. A Városlődi állomáson

Búcsú az először hazalátogató kitelepített rokontól

A christkindlis lányok
Hoffmann Mária
Wenczel Lizi
Peidl Teréz
Mayer Teréz

Peidl Mária

1941-ben hordták ezt a viseletet utoljára a németbányai lányok.A vékony, fehér plisszészoknyát alul nemzeti színű szaéag díszítette.A pettyes fejkendőből készült köténytt színes szalagokkal, karácsonyfa díszekkel, kis tükrökkel ékesítették.. Nyakukba szív alakban összefogott kendőt tettek,szalagokkal, csillogó-villogó gyöngyökkel diszítették.A bő blúz ujját könyökben és csuklónál színes szalagokkal szorították össze. Hajukat kibontva hordtáék,fejükre papírból készült fehér vrágkoszorút raktak.

*A németbányai asszonyok szívesen meséltek a régi id*őkről.

A Chrisztkindl babát Rujzam Jánosné, Sass Vendelné Plechinger Jánosné Plechinger Ferencné Kungl Ignácné Somkuti Andrásné Wenczl Ferencné és Peidl Andrásné segítették felöltöztetni.

Tűzoltó egylet

Bucsui hangulat a faluházban a nyolcvanas években
Öregek napja a pártházban 1980 körül

DrexlerFerencék, Korn Jánosné és Somkuti András

Noszlopi József, Fasching Sándor, Boldizsár Ferenc és Rujzam János

Ünnep a faluházban

A németbánya tánccsoport 1963-ban a faluházban

Az iskola melletti pártházban 1976-ban

A bakonyjákói gyerketánccsoport fellépése 1990 körül

1987 Nemzetiségi nap

A németbányai kocsmában 1965 körül

1960. Masszi Ferenc tanítóval

*A németbányai iskola el*őtt 1964-ben

1965 Az első 1-4 összevont osztályom

1976 Németbánya A bekörzetesítés évében 1976-ban

Nemzetiségi Falunap 2010

2011 falunap

*Tél*űzés 2011

2011/ 3/ 5

2011/ 3/ 5

*Tél*űzés

Húsvéti locsolás 2011

Pünkösdölés 2011

Márton nap 2011

Szent Márton nap 2012

Karácsonyi ünnepség a templomban 2012.

Szilveszter 2011

Újévi köszöntő 2012.

Falusi

Disznó ölés 2012

2012.márc.15.

2012/ 3/15

2012/ 3/15

2012

Húsvéti népszokás a Tarkaboci portán

Betyárlocsolók 2012

2012 Betyármajális

A falukemence előtt

Schmidt Attila Mezőkeresztesi László Berhidai Péter
Berhidai Barangó és Pozsgai László

2012
Virágvasárnap
Jézus szíve 3000 szegfűből

2013 Medvehagyma túra és lakoma

2 012 nemzetiségi nap

A bakonyjákói tánccsoport és kórus Maria Todte.val

2012 Falunap

2012 Márton nap

A 85 évesek:Hungler Sándor, Somkutiné,Köviné és Peidlné

2012 Karácsony

2013 Újévi köszöntő

2013 Télűzés

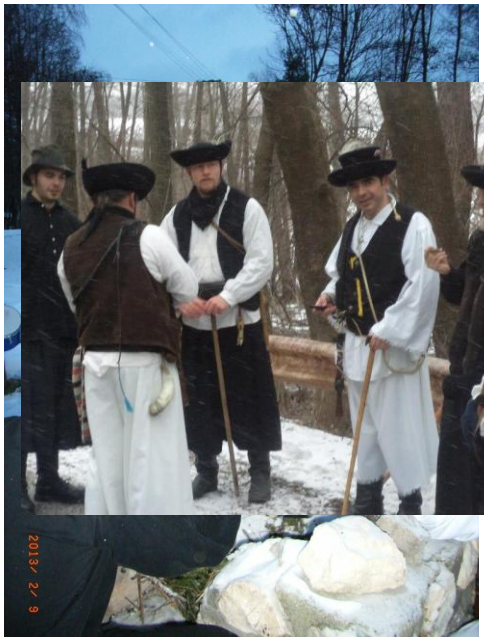

2013 Március 15

Betyárok a plébános

úrral, Rudi Péterrel

2013 zimankós húsvétja.

2013 Locsolás

Betyáresküvő

2013

Berhidai Edina és Péter

2013 május Nemzetiségi nap emlékműavatással, Mága Zoltánnal

Maria Todte, született Wenczel és a K.Ö. elnök Narancsik Imre

Mága Zoltán koncertezett az emlékműavatás alkalmából 2013

Mága Zoltán és Tál Zoltán plébános

Mága és egyik „angyala”

2013 Falunap

Helyi termékek: Faragványok és méz.Kungl Ignáccal

Finomságok rotyognak a bográcsokban

Arcok a falunapi forgatagból

2013 Szeptember 28 Szent Mihály napja

Szent Márton nap Alex Horsch népzenekutatóval, libavacsorával

2013 Advent és Karácsony

2013 Szilveszter

Télűzés 2014. március 1.

2014. márc. 15. Világfát ültettek.Dr Szalay Timeával

Citerázni tanul a falu apraja nagyja

Falunap 2014 júl. 19.

Szent Mihály napja 2014 szeptember 27-28

MEGHÍVÓ

Németbánya Község Önkormányzata,
a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat, a Kostajger Mihály KHE és a Csend Völgye Németbánya Nonprofit Kft.
tisztelettel meghívja Önt és családját
településünk védőszentje és a régi idők hagyományai előtt tisztelegve
2014. november 08-09-én tartandó

Szent Márton Ünnepére

November 08-án, szombaton

- 09.30 **Családi és közösségi programok**
  Ez férfi munka - Faluépítés
  „Az Ünnep Világossága"
  kézműves foglalkozás, lámpáskészítés
  Libajátszó (Faluház)
- 17.00 **Lámpás felvonulás** (Kossuth utca)
- 17.45 Ünnepi köszöntő
- 18.00 **a színpadon Piller Károly**
  zenés műsor a nosztalgia jegyében
- 19.00 **Vacsora helyben sült finomságokkal**
- 20.00 Közösségépítés – mulatság a Faluházban

November 09-én, vasárnap

- 15.00 **Ünnepi Szentmise** a Szent Márton Kápolnában
  a Szentmisét celebrálja Rudi Péter plébános atya
  prédikál Zsebe Attila székesegyházi diakónus

Németbánya – az értékőrző település…

2014. advent, karácsonyi koncert, és betlehemezés

2015. február 14. Télűzés

2015. március 15. Ünnepi beszédet mondott Narancsik Imre
A Nemzeti Dalt Berhidai Péter és Blaskovits polgármester gitározta, énekelt Pozsgai László

Szombat esti Táncház
a Faluházban
A táncházat vezeti
Gyenes Tamás és Kis Katalin

Német nemzetiségi nap 2015.június

Harangszentelés 2015.
Új lélekharang a temetőben

50 ÉV ESEMÉNYEI
Németbányán
újságcikkekben elbeszélve

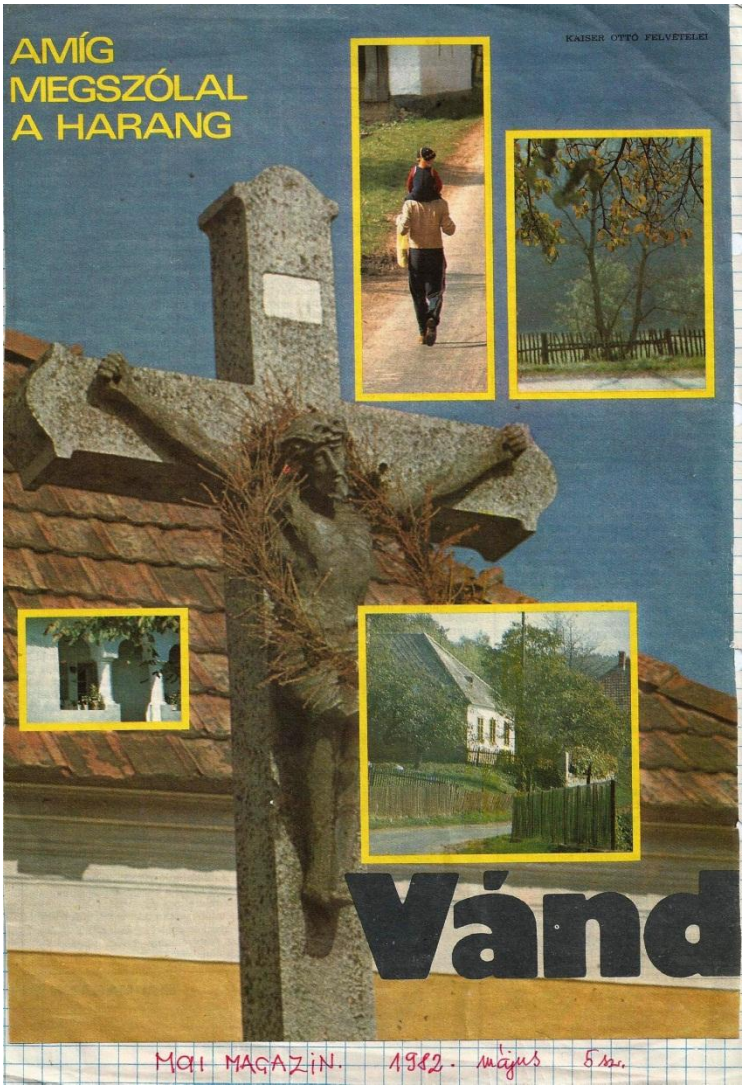

Vándorlások Németbányán" c. cikk 1. oldala
(Mai Magazin 1982.)
Brády Zoltán

orlások NÉMET-BÁNYA

Ne keressék a térképen, hogy hol van Németbánya! A Bakony aljában húzódik meg, nem messze Pápától, ahol véget ér az út, ahol nincs tovább, csak a meredek hegyek, ahová csak egy hatalmas bükkerdő tudott felkapaszkodni.

Egyetlen utca a falu. Kis téren — ahol épp hogy csak meg tud fordulni a naponta ötször érkező autóbusz — harangláb áll két haranggal, mellette egy eltört kőkereszt máladozó Krisztussal, odébb a KÖZÉRT és a kocsma, s végül egy házban társbérlőként az imaház és a pártiroda.

Bakonyjákón, a szomszéd faluban él Takó Gábor katolikus pap. Avitt, öreg bútoraiban kotorászik, amíg megtalálja a faluról szóló írásokat. Először 1757-ben említi Németbányát egy püspöki irat. Bizonyos Kostajger Mihály üveghutát épített a völgyben. A gyerekek még ma is találnak színes üvegcserepeket. Az 1829-es népszámlálás 214 lakosról tudósít, ma 132 lélek él a helységben. Az iskola 1976-ban szűnt meg, Bakonyjákóra járnak a gyerekek. A lakosok háromnegyed része öreg. A fiatalok felkerekednek, eljárnak dolgozni Pápára, vagy a bauxitbányákba, aztán ott maradnak.

— Családias falu Németbánya — mondja a tisztelendő —, összetartó, szorgalmas, barátkozó falu. Mikor arra járok, beülök hozzájuk a kocsmába, borozgatunk, beszélgetünk.

— Gyóntatni is szokott? Milyen bűneik vannak?

— Mikor idekerültem, 32 gyónóm volt. Most már csak 4—5 van. Nincsen főbenjáró bűnük. Becsületes emberek ezek.

Visszazötyögünk Németbányára, és keressük a falu legidősebb emberét. Noszlopi József 83 éves. Felesége 1963-ban meghalt. Öt gyermekük közül négy él a faluban. Tavaly megbetegedett. Bezárta nagy házát és egyik lányához költözött.

— Szegény sváb falu volt ez a község — mondja, miközben a csontokat szopogatja. — A tejet, tojást vitték az asszonyok a fejükön. Pápa szélén húzták föl a cipőjüket. Kímélték azt az egy párat. Mi, kérem, éjjel-nappal dolgoztunk. A mai fiatalok csak nyolc órát. Hát jó nekik. 1600 a téesznyugdíjam. Megvan a ruhám, a cigarettám, a pohárnyi borom. Más nem is kell. Alig várom, hogy kimehessek az erdőbe gombázni, és agancsot szedni..., de tudja, mindenkinek van ám pénze. Az utóbbi húsz évben már nem beszélünk szegénységről.

Délután van. Bakonyjákóról hazaérkezett Kiss Albert és Holeczky Éva pedagógus házaspár. Kiss Albert a falu párttitkára is. Mindkettőjük szakdolgozata a környék történelmét dolgozza fel. Az erdőszéli nagy ház szobáiban nagyvilági elegáns bútorok. Színes tévé, lemezjátszó, magnó. Régi cserepek a falon. A kifinomult ízlés érezhető a „belakott" házban. Vaddisznókolbásszal kínálnak. Nagyobbik lányuk Pesten jár gimnáziumba. Fiuk még általános iskolás. Tizenhét éve élnek itt. Fényképalbumok kerülnek elő. Kiss Manyi a rokonuk volt. Emiatt is sok színész látogatta a házat. Ők is járják a világot. Voltak már Párizsban, Rómában, Londonban. Gyönyörűségük a lakóhely. Nem csoda, hogy egyre több turista keresi fel — talán ez a kihaló falu jövője.

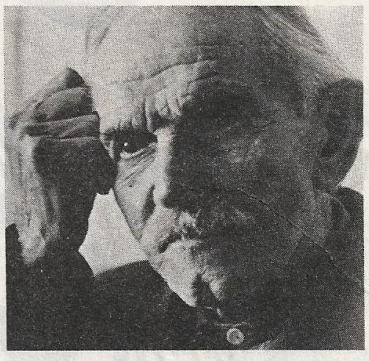

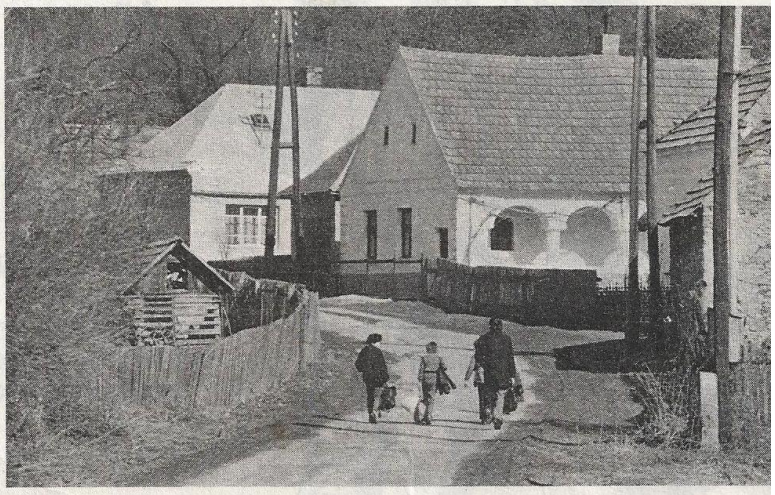

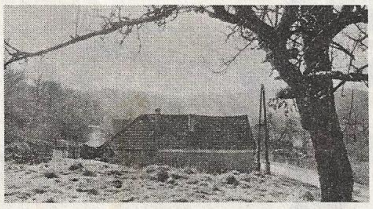

— Nem tudnék elmenni innen, aki itt megtalálja magát, annak nem kell a város! — Kiss Albert így búcsúzik.

Ekkor szólalt meg a harang. Talán valaki meghalt.

BRÁDY ZOLTÁN

Lámpás a világ végén

Iharkút... Erdők susogását hallani, mélytükrű tiszta víz torokszorító, metsző hidegét érezni a szóban. A legszebb falunevek egyike. 146 lélek lakóhelye. A térkép szerint itt a világ vége, legalábbis a Bakonyban: út nem vezet további, idáig is csak földút, Bakonyjákótól. Hol a bicikli viszi a postást, hol a postás a biciklit. Gyalogos menyecskék mustrálják kaján sajnálkozással Moszkvicsunkat: *„Helikopterrel talán, de taxival aligha jutnak el odáig."* Gyerünk hát tovább az apostolok lován.

Osztálylétszám: 3 fő

A tanító észrevesz az ablakból, félbeszakítja az órát, elémjön:

— *Ha valaki idegen, hivatalos ember vetődik errefelé: az ilyesmi nálunk esemény*... — mondja tájékoztatóul. — *Kiss Bertalan a nevem.*

Egyetlen, nagyobb szobányi, rozzant tanterem. Benne kályha, szekrény, asztal, szék, a falon tábla, térkép. Néhány pad, huszonnégy ülőhely. Huszonnégy tanuló: ez az iskola, első osztálytól nyolcadikig.

— *Jöjjön ki felelni a hetedik osztály* — mondja.

Ki is jön mind a három: két lány, egy fiú.

Közben a többiek a füzetükben dolgoznak. Fogalmazást írnak, számtanpéldát oldanak meg. A szünetben rövid számvetést végzünk: összesen ötvennégy tantárgy, nem számítva a rajzot, tornát, gyakorlati foglalkozást. Hetente 375 önálló óra (amikor a gyerekek magukban tanulnak), s 37—38 „közvetlen" (amikor a tanító magyaráz, feleltet). Előtte papírlap, bonyolult táblázat: melyik osztály mikor mit csinál.

Iskolába — sítalpakon

— *Azért arra büszke vagyok, hogy eddig tizennégy nyolcadikos került ki a kezem alól, s közülük csak kettő nem tanul tovább. Tizenkettő igen: középiskolákban, ipari tanuló intézetekben. Minden évben kétszer meglátogatom mindegyiket, beszélgetek a tanáraikkal*...

Az egyik padban hárman is ülnek: középen egy kicsi, illedelmesen hátrahúzódva, hogy ne zavarja a másik kettőt, aki ír.

— Ő még nem jár iskolába...

— ?

— Ezt ne írja meg: szabálytalan... Ez a mi iskolánk egyúttal napközi is. Meg-megjelenik egy-egy asszony: „Tanító úr, Pápára utazom, nincs aki vigyázzon a gyerekemre, hadd hagyjam itt..." Ennek a kislánynak apja, anyja dolgozik. Ő törzsvendég. Állandó. Csak jövőre lesz elsős, de már szépen számol. Eltanulta...

Nézem az osztálykönyvet. A hetedikes *Kovári Pistának majdnem minden jegye ötös*

— *Egész évben csak két napot hiányzott. A harmadikos kishuga is csak két hetet. Pedig négy kilométerről járnak be, télen át, sítalpakon*...

(Ó, elkényeztetett városi gyerekek, mit szóltok ehhez!)

Uzsonna — a színésznőnél

Az udvaron friss tégla épület. Még csak a négy puszta fal s a tető. — Az új tanterem — magyarázza a tanító. — *Jövőre már ebben tanítok. Látja, milyen pompás, tágas, s milyen szép nagy ablakok*...

Vacog a foga, fázik, pedig melegen süt a tavaszi nap. Restellkedve mondja: — Azt hiszem, lázam van, megfáztam, pedig ritkán esik meg velem, állandóan edzem magam, súlyt emelek vagy kimegyek az erdőbe, segítek az embereknek tuskót hasogatni, fűrészelni

— Ha beteg, nem lenne szabad tanítania.

— Ki helyettesítsen? *Az anyaiskola, a jákói, öt kilométerre van. Senki sem kötelezhető arra, hogy kijárjon.* Pedig protekcióm az éppenséggel volna ott: az édesapám az igazgató. Tanító-dinasztia vagyunk... De hát errefelé tanfelügyelő is ritkán vetődik el.

Különben színész is akad a tanító-dinasztiában: *Kiss Manyi*, a jákói igazgató testvérhuga. „Manyika" — csak így hívják a családban — nyaranta színészkollégáival néha ellátogat.

1964 napló Koncz István 1.old.

kirándul Iharkútra is. A kollégák közül az egyik, *Lóránt Lenke* úgy megszerette az iharkuti csemetéket, hogy meghívta pesti lakására, egy kis kakaós-tízsonnára az egész iskolát. Mert *az iharkúti gyerekek nyaranta sokat kirándulnak*, nemcsak gyalogosan a Bakony túristaútjain, távolabbra is, *Győrtől Esztergomig, Pécstől Budapestig sokfelé jártak már.* „Tanító bácsi, Pestre csak úgy menjünk, hogy a múzeumokat most már hagyjuk ki, annyiszor láttuk" — mondják kórusban.

Nótárius — nem a múlt századból

— A tanításon kívül mit lehet itt csinálni, a világ végén?

Mosolyog. Fiatalember, huszonhat éves, hét éve került ki — a közben megszűnt pápai, középfokú — képzőből, azóta itt dolgozik.

— Télen van úgy, hogy *két hónapig sem tudok még hazamenni sem*, pedig Jákó itt van a szomszédban. Unatkozni még nem unatkoztam. *Színdarabot tanulunk be az iskolából kinőtt fiatalsággal. Sportkört vezetek. Egy darabig párttitkár is voltam. Meg szövetkezeti ügyvezető. Népfront-elnök is vagyok. Meg minden. Naponta átlag két kérvényt írok meg az embereknek, intézem az ügyesbajos dolgaikat*, akár a múlt században egy nótárius, vagy iskolamester. Egy szem értelmiségi vagyok a faluban. *Beteg állathoz engem hívnak. Ha gyógyszer kell sürgősen, én idok a házipatikámból.* Andli néni kályhájában minden nap én fűtöttem be, és megnyugtattam: öreg, beteg, és fél a ráktól. *Estenként újra benépesedik a tanterem: öregdiákokkal, gimnáziumi-technikumi levelezőkkel álljuk körül a táblát, matematikázunk...*

— Jó, jó, de a szórakozás?

Nincs út Jákóig — van a nagyvilágba

Ez a nagy gond: *az út.* Kiss Bertalan eddig *ezernyolcszáz forintot levelezett s utazgatott el saját zsebéből az út ügyében*, Győrtől Budapestig, Veszprémtől és Pápától Székesfehérvárig. Meg is értik az útügyi hatóságok a jogos kívánságot, ígérik is, hogy segítenek. Csak a tanító elvtárs járja ki hozzá a négy millió forintot, meg hogy a területet kisajátítás nélkül, ingyen kapják meg a tsz-től, meg hogy kapacitás is legyen, társadalmi munka is. Természetes: úgy sincs más dolga egy tanítónak egy osztatlan iskolában!...

— Azt mondta: nem tudja elkölteni a pénzét.

— Elég szépen keresek, kétezerötszázat havonta. És... Nézze (ez is megint egy szabálytalanság): — *én a földrajz tanításához nem használok tankönyvet. Skandinávia és Portugália —Spanyolország kivételével Európa minden országát beutaztam már. Nyaranta. Erre költöm a pénzem. Olyan nemzetközi levelezőlap gyűjteménye senkinek nincs, mint az én gyerekeimnek.* Tavaly Abbáziában nyaraltam, az idén a román tengerpartra készülök.

Elkomorodik. — Az elődöm alkoholistává lett. A gyerekek pedig a nyolcadikban sem tudták, mi a négyzetméter. Én nem iszom, másra meg egyszerűen nem tudom elkölteni a pénzemet...

— Autóra spórol!...

— Autóra? Nem látja ezt az utat?... A „főutcánkat" lovaskocsi sem járja...

Nézem a legényszobáját. Szekrény, lavór, szalmazsák, vaságy.

— Azért ez mégsem élet így, egyedül. Nem akar „menekülni"? Nagyobb helyre, városba?

— Június 26-án lesz az esküvőm. *És jövőre, ha minden jól megy, talán két tanerős lesz az iskola. Két tanerő: én meg a párom.*

Iharkút. 146 lélek — erdészek, favágók otthona. Susog az erdő, a falu közepén pedig, a csak gyalog járható út mellett, ott hidegvízű, hosszúgémű kút, régi pásztorok híres itatóhelye. De a kútágasnál magasabban: *már öt tv-antenna. Az iskolában pedig ott a tanító, a lámpás.* Bizonyságául annak, hogy itt, a Bakony tetején, a világ végén sem kell begyepesednie, unalomba fulladnia az alkotó, munkálkodó szellemnek. S hogy (ha a postás olykor hátán viszi is a biciklit) azért innen s ide is vezet út, s egy lámpás — ha igazi, jó, hivatástudattól égő, modern, kommunista lámpás, — ide is összegyűjtheti Budapest, Róma, Párizs, Moszkva, a világ fényeit.

Koncz István

1971 dec. 31.

Tavaly decemberben a tanító, nem találván senkit a tsz-istálló környékén, kivezette az egyik lovat, ráült csak úgy szőrén, s megpróbált átlovagolni Németbányáról Iharkútra. Persze hogy nem bírt a lóval a hóviharban. Nyáridőben sem éppen a tanítók e költséges sportág daliái; a ló mekbokrosodott, ledobta, s így aznap nem volt tanítás az iharkúti iskolában. Másnap fájós derékkal, kék-zöld arccal — mégis átverekedte magát a hegyen, hogy ne várja hiába a tizenhárom gyerek.

Reggel ötkor kelnek ilyenkor, a felesége csak azért, hogy mindenféle szíjakkal meg szalagokkal jól átkötözze a tanító térdénél a csizmát, bele ne mehessen a hó. Kerek egy órát tart az út gyalogosan. Másként nem lehet menni, mert Iharkútra nem visz út. Toronyirányt, át a Bakony egyik kis vonulatán, ez az egyetlen lehetőség. Ha nagyon jó az idő, akkor motorral jár, de minden út felér egy akadályversennyel. Hol a motor van alul, hol a tanító. Tíz évig szolgált a motor, most ment tönkre végképp. Elhatározták, hogy nem adják el, nem szedik szét, hanem eltemetik az udvaron s egy takaros kis emlékművet emelnek föléje; megérdemli.

„Itt fogsz tanítani"

— Tehát ennyire szenvedésteli az iharkúti tanító élete?

— Ki beszél szenvedésről? Egyszerűen csak ilyen.

Az apja Bakonyjákón volt iskolaigazgató. Nagyapja tanító, dédapja lelkész, Erdélyben. Kiss Albert most harmincegy éves. Pápán elvégezte a tanítóképzőt, utána két évig tanított egy pusztai iskolában. Ezután következett Iharkút, a Bakonyjákóhoz tartozó egytanerős iskola. Nyolc osztály — negyvenkét tantárgy. Tíz évvel ezelőtt az apjával ment át először az iharkúti iskolába. Gyalogoltak a hegytetőn, zuhogott az eső, felismerhetetlenek lettek, mire megérkeztek a faluba, amely a Magas-Bakony ma már nagyon kevés, út nélküli településeinek egyike.

— Itt fogsz tanítani. Nem lesz valami jó mulatság, legalábbis kezdetben.

Semmi kedve sem volt hozzá. A pusztára legalább rendes úton ki lehetett menni.

— Miért maradt mégis?

— Első időben talán azért, mert nehéznek látszott, s olyankor elfutni szégyen. Aztán meg... Szabad valamit kérnem? Ha lehet, kerüljük az elhivatottság szót... Nagyon nagy szükség van tanítóra Iharkúton. Rám vagy másikra, az mindegy. S nemsokára meghalt az apám. Ment az iskolába Bakonyjákón, összeesett az utcán. Szívtrombózis. Talán ez is. Arra az esős napra gondoltam mindig, amikor mellettem gyalogolt fújtatva, kapaszkodva a hegytetőn.

Csendes élet

Habozva folytatom ezt az írást. A tanítóék — mert közben megnősült — élete csendes és viszontagság nélküli. Külsőre olyan, mint egy rossz század eleji novella. Falu a hegyek között, sötét, méla erdők koszorújában, s két lámpás ég az egyszerű emberek közelében: a tanító meg a tanítóné. Nyitott ajtónál alszanak, hajnalban néha zörgetnek az ablakon — vagy már bent is van a látogató a szobában —, hogy legyenek szívesek gyorsan megírni ezt a kérvényt, mert a határi busszal vinni kell Veszprémbe. Pirospozsgás gyermekarcok jelennek meg az ajtónyílásban: — Tanító néni, kezdhetjük a játékot? Van televíziójuk, lemezjátszójuk, autójuk.

Az az érzésem azonban, hogy ezek csak az életük kellemes járulékai, mert Németbányán (ebben a községben laknak, Iharkúttól négy kilométernyire, a tanítói lakásban, miveihogy Kissné a németbányai „egy tanerő") ezek önmagukban semmit sem jelentenek.

A fontos az, hogy másnap lehet a színházi közvetítésről beszélgetni a falusiakkal. „Ismertetterjeszteni" azt az előadást, amelyet valamennyien láttak, s amelyen esetleg még gondolkodnak. S a lemezjátszó is csak úgy ér valamit, ha nemcsak ők hallgatják, s másokkal is lehet beszélni a lemezekről felhangzó zenéről. S egyáltalán mit érne az egész iharkúti meg németbányai tanítóskodás, ha csak az iskolában játszódna le?

Pedagógus, ügyvéd, írnok

Németbánya nemzetiségi község, 130 lakosa van — Iharkútnak 86. Iharkútról az elmúlt egy hónap alatt 28 ember költözött el Bakonyjákóra, Veszprémbe, Pápára s a környező bányák lakótelepeire. A „bedeszkázástól" még messzire van, a maradék lakosság meglehetősen stabilnak látszik, de ki lát a jövőbe? Egy biztos, a fiatalok, amint elvégezték az általános iskolát, elmennek. A családok szorgalmasak, s ennek következtében jómódúak. Csaknem minden házban van televízió. Új homlokzatok, nagy ablakok, modern bútor, „spriccelt" falak.

A tanító házaspár (hajlamból, kötelességtudatból, „elhivatottságból", miből?) tíz év alatt gyakorló pedagógus, ügyvéd, írnok, publicista, tanácselnök, szociológus és tsz-szervező lett a két faluban. S ezenkívül még minden egyéb, amire éppen szükség van. Iharkúton nem volt földművesszövetkezeti bolt. *Kiss Albert*, miután megtette gyalog a hegyeken át a napi 8—10 kilométerét, délután felkereste Veszprémben, Pápán, Bakonyjákón a tanácsi ismerőseit; kért, érvelt, szervezett, veszekedett, s a végén olyan szövetkezeti bolt lett a faluban, hogy bármelyik környező nagyközség is megirigyelhetné. Volt olyan hét, hogy a Bakonyjákót Iharkúttal összekötő út miatt — ez az út jelenti a külvilággal való kapcsolatot — egy héten háromszor utazott Budapestre. A közlekedés- és postaügyi miniszter fogadta (többször is), elmagyarázta neki, hogy miért nincs rá most pénz — de az út jövőre mégis készen lesz. Valami pénzmag azért mindig marad itt-ott, községnél, járásnál, megyénél, erdőgazdaságnál, s a tanító ért hozzá, hogy fellelje, ha a falu érdekeiről van szó. Az út ügyében cikket is írt a Népszabadságba, a cikket elolvasta az Uvaterv egyik szocialista tervezőbrigádja, és ingyen elkészítette a terveket.

A javakat használni kell

— S most, mondjuk, a publicisztikai tevékenységről.

— Arról inkább a feleségem.

Éva asszony (28 éves) Győrben végzett, városi lány. Képzős korában formás cikkeket írt a helyi lapba.

— A szövetkezetnek van egy házi újsága, olyan híradóféle. Nos, ebbe a lapba írtam a minap egy cikket, amelyből nagy botrány lett, de muszáj botrányt csinálni, mert különben nem olvásnák el.

— Vállalná-e, Éva asszony, szerkesztők oktatását is?

— En csak alsó tagozatban tanítok... Arról írtam, hogy a javakat használni kell. Az új szobában lakni, a nagy ablakon át szellőztetni, a frizsidert (most kezd itt divattá válni) nemcsak nézegetni, de be is kapcsolni, a lemezeket feltenni, hadd kopjanak, azért vannak. Vagyis, hogy az élet kitöltse az életformát.

— Miért lett tanító?

— Volt egy jó tanítóm.

— Mi a rossz az életükben?

Egymásra néznek — mi is?

Ez tehát nem volt valami okos kérdés, de lám, mégis lehet rá felelni.

— Az, hogy alighanem el kell mennünk innen.

A magányosságból, az unalomból, á sárból, a csak gyalogszerrel megmászható hegyek közül.

Szorongva várt távozás

— Miért és hová?

— Hát éppen ez az, hogy hová? A miértet megmagyarázom: megfúrtam magam az úttal. Közben is tudtam, mégis csináltam. Ilyen szamár az ember. Ha megépül az út, s az iharkúti gyerekek megközelíthetik Bakonyjákót, nyilvánvalóan körzetesítik az iskolát, és így lesz jó, mert ez a jövő. Az utat már építik, idejövet láthatta. Akkor pedig nem kell tanító. A falunak talán kellene, de a tanügynek nem kell. Furcsa dolog ez: szorongva gondolok a távozásra. Ahonnan más menekülne, mi ott maradni szeretnénk.

Nehéz volna eldönteni, melyiknek van nagyobb szüksége a másikra: a tanítónak-e a falura vagy a falunak a tanítóra?

Az az érdekes, hogy mindez harmincéves emberekkel történik, akik tíz évvel ezelőtt, szinte még gyermekként, friss oklevéllel a zsebükben telepedtek meg itt.

Átmegyünk Éva asszony iskolájába. Egyetlen terem, parányi padok, olajos padló, a falakon a szokásos térképek és ábrák. Kissék nekigyűrkőznek, eltolják a táblát a helyéről, s mögüle előtűnik az oltár — falusi iskolakápolna oltára, hímzett terítővel, parányi szobrokkal, naiv szentekkel.

— Sokáig az oltár előtt tanítottam. Disszonáns volt; nem a mi világosságot a hegyek, s a sötétbe amíg a falu népe előtt nyilvánvalóvá vált, hogy így tényleg nem jó. Aztán leválasztották az oltárt.

Ballagunk vissza a tanítói lakás felé. Már semmit sem látni, délután négy órakor elfogják a világosságot a hegyek, s sötétbe borult utcán egyetlen lámpa ég. A tanítóék látnak; ők már tudják hogyan s hová kell lépni.

— Ha el kell menni, hát elmegyünk. Nem ijedünk meg egy tanyától sem, egy nagyvárostól sem. Csak hát mégis itt a legjobb — mondja a hideg utcán, kiskabátjában borzongva a tanító. — Nemcsak a gyerekeket, a falut is úgy tekintjük egy kissé, mint a saját nevelésünket. Eredmény? Látszik az emberek gondolkodásán. Csekélyike ugyan, ami így megnyilvánul, de [illegible] vesszük. Nemsokára mások is észreveszik. Kudarc? Volt az is, bőven. Ettől megy előre az ember, s igyekszik magával vinni, néha rángatni a többieket is. Tíz évvel ezelőtt lettem kommunista. Itt lettem felnőtt ember magam is; tanító. Hát ilyen a mi életünk. Tíz év itt, tíz év, húsz év talán majd másutt, vagy több, mindegy. — *tanítunk.*

Tamás István

OLVASÓINK ÍRJÁK

Öregek napja Németbányán

Öregek napját rendezték a közelmúltban Németbányán, kedves, bensőséges ünnepség keretében. Az idős embereket ebből az alkalomból a községi tanács és a helyi pártszervezet képviselői köszöntötték. Ezt követően a kisdobosok és úttörők adtak műsort.

Az ünnepség második részében — az erdőgazdaság jóvoltából — a község asszonyai vadpörköltet tálaltak fel. Jó hangulat kerekedett, néhányan táncra is perdültek. Képünkön az ünnepeltek egy csoportja.

Kiss Albertné

1978 Napló

ÚT A VILÁGHOZ

(Tegnap délelőtt ünnepélyes keretek között átadták a forgalomnak az iharkúti új 2 kilométeres bekötő utat. Az ünnepségen részt vettek a község vezetői, a KPM Közúti Igazgatóság, a Volán Tröszt és a 15-ös Volán képviselői. A község lakossága birtokba vette az utat. Részlet az ünnepi beszédből: az valamennyi községéhez aszfaltos út átadásával Veszprém megye bekötőút vezet.)

Mintha óriások ökle csinált volna völgy-fészket a falunak. Megbújnak ott félkaréjban a házak, csak sárga meszelésük meg a piros cseréptető villan a fák közül.

Hihetetlen a Bakony szívében a gémeskút is, pedig a kút — fontos Névadó. Csakúgy, mint az iharfa is, mely sátrat tart a kút fölé.

Iharkút, a nyolcvanhat lelkes község, Bakonyjákó faluközponthoz tartozik. Ha Jákóról indul az ember, Németbánya az irány. Aztán ha két hidat, két keresztet elhagy, akkor kell balra fordulni. Két kilométerre van a falujelző tábla, s aztán a harminc ház. Van egy vegyesbolt, egy harangláb, egy iskola. Orvos nincs, pap se.

A keresők közül húszan a farkasgyepüi erdészetnél dolgoznak, hárman a kislődi bányában, van egy postás is. A falunak van egy vb tagja, két tanácstagja. Háromtagú a pártszervezet.

1

Asszony húz az egyetlen utcán kétkerekű kocsit, rajta nylonnal fedett kannákban víz.

— *A falu vezetője? A Putz Karcsi. Menjenek csak, a boltnál szemben majd megtalálják.*

Kívül-belül szép a háza Putz Károlynak. Széket kerít a vendégnek, bort tesz az asztalra.

— *Az út miatt? Gondoltam. Nagy öröm ez nekünk. Mert korábban csak földút volt. Kátyús — semmilyen út. Ha esett, térdig süppedt az ember a sárba, télen meg a hó... Nagy ünnep ez nekünk. Hogy bejárhat a busz is.*

— Ünnep?

— Az. Csak a példának okáért: az erdészet eddig Dutrát küldött értünk Traktort, pótkocsival. Most meg párnázott UAZ jön értünk, olyan buszféle. De meg más is. Úgy jártunk eddig, hogy az útig csizmában, aztán elő a szatyorból a városba való cipőt. Hát ezért ünnep. Meg hogy... *gazdagodtunk.*

Sok éve várták az útépítőket. Mikor megjöttek, örömében ünnepséget csinált nekik a falu.

— Emlékszik-e rájuk?

— *Mindre.*

— A nevük?

— *Nem úgy, nem a nev szerint. Másképp...*

Úgy mondják, Putz Károly minden tanácsi vb ülésen felszólalt az út ügyében. Akár napirendi téma volt, akár nem.

— *Van már utunk* — mondja. Aztán a csöndben ízlelgeti magában a mondatot.

2

Kiss Albert tanító-tanár Németbányán lakik. Négy kilométerre Iharkúttól. Kocsival négy perc, vagy annyi se. Gyalog...

— *Jó időben még jó, de sárba hóba.*

(Megjelent egyszer róla egy cikk: a nagy hóban gyalog nem bírt volna az iskolába jutni, hát szőrén megült egy lovat. Az meg ledobta. Másnap kék foltosan indult — gyalog.)

— Hány éve tanít Iharkúton?

— *Most már tizenhárom.*

A fiatal tanító a „lelke" és „motorja" az útnak.

— Egyszer írtam levelet a Népszabadságnak az út ügyében. Megjelent. Arra *írt nekem az UVATERV-től egy brigád, hogy társadalmi munkában megterveznék. Eljöttek tizenketten, itt voltak tíz napig. Megcsinálták a terveket. Akkor elmentem, bemutattam a tervet a Csanádi elvtársnak, a miniszternek. Azt mondta, segít. Úgy mondta, a negyedik ötéves tervben meglesz az út. Meg is lett.*

— Miért kellett az út?

— Miért? Ezek az emberek megtelepedtek, megmaradtak, száz év előtti emberek leszármazottai. Az a falu nem hal ki, *hát érjen hozzájuk a világ. A gyerekek miatt is, hiszen megszűnik ott az iskola. A tizenhárom gyerek, első elemistától nyolcadikosig Bakonyjákóra jár a nagy iskolába.*

— És a tanító?

— *Bakonyjákón tanítok majd.*

— A keresete?

— *Csökken. A felére.*

— Kellett az út?

— *Kellett!*

3

Az út: két kilométer. Egyenes, aszfaltos, sima, halk. Terpeszkedik, kiemelkedik a hajdan volt erdő, most legelő, szántó között. Útjelző kövei fehéren világítanak. Az autó kilométerórája száz körül jár. Száz kilométeres sebességgel közeledik a falu.

Szénakazal, mellette tehenek. Nézik a soha nem látott suhanást. Megszokják majd. Naponta háromszor jár busz Iharkútra. Ha valaki akar — kocsit vehet.

Az út végén villannak a sárga meszelések, a piros cseréptetők. Harminc ház, nyolcvanhat lélek.

A két kilométernyi út három és fél millióba került.

Nincs bekötetlen, úttalan község Veszprém megyében.

S. Boda András

1982. Napló (S.Boda András)

Pávatalálkozó Herenden

„Most elmegyek a forráshoz…”

Röpködnek a pávák tavasztájékon, két hete Tapolcán, most szombaton Herenden jöttek össze a megyebeliek „páváskodni”. Hamarosan Veszprémben lesz gálájuk. (Időközben egy-egy nagyközségben is szerepelt néhány csoport). Érthető, májusban nemcsak a természet kél szárnyra, hanem az ének is, az emberi lélekből fakadó.

A herendi találkozón az jutott eszembe, hogy az újságíró, kinek nincs szakavatott füle, a szívét nyissa ki a dalra. (A zsüri amúgyis csupa fül!) És valóban itt a „forrásnál” érzi az ember, hogy jó inni a tiszta forrásvízből, noha nem érzett semmi szomjúságot. Az ének, mely az ajkakon megszólal, és a szemekben, az arcokon átsuhan, előbb-utóbb, évszázadok távolából, s ugyanakkor mélyből, egy nemzetiség nemzedékeinek lelkületéből érkezett el hozzánk.

A herendi pávatalálkozón 12 műsorszámban mutatkoztak be megyénk német nemzetiségi csoportjai. Három gyerekcsoport szerzett örömet és derűt a nézőseregnek. Az úrkútiak helyi gyűjtésű népdalokat énekeltek kedvesen, frissen, *Sárkány Pálné* vezetésével. Meglepetésként robbantak be a mezőnybe eredetiségükkel és játékosságukkal a bakonyjákói gyerekek, akik a felnőttek foglalkozásait énekelték és táncolták el megejtő bájjal. (A csoport művészeti vezetője *Kiss Albertné*). A harmadik gyerekcsoport Városlőd „Rozmaringjának” afféle bimbóhajtása: az iskolásokból verbuvált táncosok. Járták az ugrást, műsorukból együtt sugárzott a tánc-mozgás ügyessége és a táncoló párok lelkülete. Nemcsak a lábak, de az arcok, a szemek is „ropták”. És ez a kettő együtt adott emberi teljességet a műsornak. Hasonlót mondhatok a nagy „Rozmaring” csokrétáról is: lendület, sodrás, gyors térváltások. S amit a zsüri említett: jól választott táncszámok, ragyogó betanításban. (Művészeti vezető *Zágon Sándor*).

Közvetlenül a forrástól jött két idős muzsikus cimbalommal és gombosharmonikával: *Plechinger Ferenc és János*. Játékuk csupa természetesség, népi érzékenység a zenére, úgy szólt kettősük, mintha nemcsak maguk, de hangszereik is testvérek volnának. *Mayer János* gombosharmonikája régi ismerős az ilyen bemutatókon, hangszere nem lámpalázas. Számomra az jelentett emberi többletet, hogy tudom: az édesapa hagyatéka ez a muzsikus beszéd.

Az ember az ilyen találkozókon örül a régiek megmaradásának és az új csoportok jövetelének. Ilyen jó hangú újonc volt a műsorban a hidegkúti énekcsoport (*Schalbert Józsefné* vezetésével). Hasonlóan új szín volt a németbányai *Kiss Rita* és *Freud Erika* énekkettőse, a két diáklány saját gyűjtésű dalokat adott elő szép sikerrel. Újdonságával hatott a városlődi kórus fellépése (*Tóvári Lajos* vezényletével), a klasszikus énekkari hagyományokon nevelkedett kórus hat német népdalt adott elő, néhányat a karnagy feldolgozásában.

A pávák elmaradhatatlan családtagja a kislődi népdalkör. (*Németh János* vezetésével). A dallal szálló csoport ezúttal hosszabban körözött a találkozó egén, valami nagy-nagy nekibuzdulással énekelte a „Menni kell, menni kell…” dalt. Gazdag, sokszínű műsort hallottunk a népes csoportól, melyben a férfiak is fele arányban képviselve voltak. Olykor drámai erő csapott ki énekükből, az arcok éltek, s a dallam egyre magasabban körözött.

Nagytevel a meglepetések pávaköre, a pár éve létesült csoport gyorsan felívelt. Énekük és zenélésük a közönséget tapsra, a zsürit elismerésre késztette. (Művészeti vezető *Vadas Ottó*).

A találkozó végére sorolták a két nagyot: a gannai és az úrkúti pávakört. Ganna énekes asszonyairól újat nem tudunk mondani. Évtizede nagyon magasra szállt daluk, s azóta nem tudnak alacsonyabban repülni. (A csoport művészeti vezetője *Benkő Jenőné*). Az úrkúti pávakör évek óta a legjobbak közé tartozik, a zsüri szerint most felfelé ívelő szakaszban van. Szép hangjuk, tiszta énekük magával ragadó. (Művészeti vezető *Sárkány Pálné*).

A herendi találkozó – mint azt már megszoktuk – telt házat és teljes örömet jelentett a hallgatóságnak. A derűsen hazatérő emberek érezhették, hogy a Bakony fölött köröző német nemzetiségi pávák otthon vannak e tájban.

Balogh Ödön

1982. Napló

VÖRÖS FÖLD

Kondor: Az a lényeg, hogy a kutató és a termelő között nem azonos az érdekeltségi viszony

Szántó: Senki sem meri vállalni a felelősséget

Kovászi: Itt milliárdokról van szó . . .

Szántó: . . . ami aggaszt bennünket, hogyha esetleg a falu alatt is érc van, akkor mi lesz mivelünk

Lina néni: Nem látja, hogy tönkre teszik az egész falut? . . .

. . . Világfutóvá tettek, hát hogy jönnek ehhez. Társadalmi érdek, és hol van a mi érdekünk?

Egy dunántúli kis faluban Szántó László bauxitbányász különös felfedezést tesz: malacai a domboldalon jó minőségű bauxitot túrnak ki a földből.

Szántó mintát vesz és megmutatja a bányaüzem illetékeseinek, akik hitetlenkedve fogadják a felfedezést. Hiába kezd Szántó a saját erejéből . . .

. . . A külszíni föltárás alapjaiban rendíti meg a falu életét. Az irdatlan teherautók nyomában fölkavarodó vörös por mindent belep, a robbantások megrongálják a házak tetejét, és kiderül, hogy a lelőhely a falu alatt húzódik. Ezzel a falu sorsa megpecsételődött . . .

Párttitkár: Úgy csinálnak, mintha lázadoznának. Hát van itten rend, falugyűlést tartunk, a kegyeleti problémát megoldjuk, mindenkinek a dolgát elintézzük.

Féllábú: . . . ez a községi tanács, vagy az üzemvezetőség, a bauxit üzemvezetőség gondolkodott-e arról, hogy egy 73 éves rokkant ember egy lábbal hová menjen, ki gondoskodik erről. Üljek a kocsimban, hajtsam ameddig tudom?

(Részletek a *Vörös föld* című filmből)

Társulás néven 1981-ben új stúdió alakult a filmgyárban. A stúdió sajátos alkotói igény nyomán jött létre. Ez az alkotói igény nem személyekhez köthető elsősorban, hanem a magyar filmművészet egyik vonulatához, az úgynevezett dokumentarizmushoz . . . A Vörös föld a Társulás Filmstúdió első filmje.

„Megéreztem, jólesik nekik...”

Németbányán, vadregényes környezetben, erdő szomszédságában él egy pedagóguscsalád: Kiss Albert famíliája. Otthonuk jó ízléssel, igényesen berendezett, akárha városi művészemberek laknák. Szeretnek itt élni. Természetközelben, emberközelben.

Mindketten jófajta tanítói lélekkel megáldottak. A férfi Iharkúton kezdte pályáját, egy szál magában volt a kis falu utolsó tanítója. Élete legszebb időszakának tartja, nemcsak az iskola, de az egész lakosság ügyét-baját magáénak érezte. Iharkútról sodródott a szomszédos Németbányára, ahonnan naponta bejár a bakonyjákói iskolába tanítani.

Bár a falunevek változnak a felsorolásban, a táj és a falvak népe ugyanaz. Nemzetiségi vidék.

1.

Feleséget nagyvárosból, Győrből hozott ebbe az erdős, különös világba. És a nagyvárosi lány, aki mintegy 20 éve tanítóskodik a Bitva patak mentén, meggyökerezett e tájban. Nem is annyira az erdő fehellete fogta meg, sokkal inkább az emberek lelkülete. Kissné valahogy így fogalmazta meg:

— Kezembe került egyszer egy német daloskönyv, a gyermekeket Majer Jánosnéval együtt megtanítottuk néhány énekre, s anyák napján előadtuk. Láttam, könnyes lett az asszonyok szeme. A műsor után szorongatták a kezemet. Megéreztem, jólesik nekik... Másik alkalommal nemzetiségi napot rendeztünk, egy kicsit féltünk: lesz-e hallgatóság?... aztán alig fértek be a kultúrházba. A végén a közönség együtt énekelt a szereplőkkel.

A népléleknek ezek az apró megnyilatkozásai megérintették a tanítónői lelket, úgy érezte, ősi népdalaikat, táncaikat, szokásaikat nem szabad feledésben hagyni. Éltetni kell az új nemzedékben.

Kissné ilyen belső ösztönzésekre indult el pályájának új ösvényén, mely közelebb vitte a tájhoz és lakóihoz. A nemzetiségi folklór gyűjtője, szószólója lett.

2.

Városlődön, az októberben tartott német nemzetiségi napon előadóként szerepelt, ismertette gyűjtését (s az ennek alapján írt dolgozatát) az alábbi témában: A lakáskultúra változása Németbányán a századfordulótól napjainkig. A (am leginkább magá- jeleznek. Íme: a település keletkezése, a lakóházak szerkezete, élet a házban, világítóeszközök, fűtés. Vagyis: lényegében az otthon sajátos, nemzetiségi arculatát tárta föl mind a tárgyakban, mind a szokásokban, magatartásokban.

Egész télen járta a házakat, öregeket hallgatott meg élettükről, otthonuk természetéről.

Íme, Kissné nemzetiségi gyermektánccsoportja, a jákói iskolások német dalokat és táncokat adnak elő. **Fotó: Puskás**

— Szerettem ezeket a hétfői estéket, az öregek gondolatban bejárták egész életüket, sok érdekes dolgot megtudtam — említette.

— És mi ragadta meg különösen?

— A nagy családi élet. Ahogyan együtt élt legalább három generáció.

A gyűjtést azonban megelőzte a tanítói-népművelői munkában érvényesített nemzetiségi kultúrmunka. Az iskolában (néhány társával) csoportot szervezett, helyi dalokat, táncokat tanított be, idős embereket nyert meg szereplésre gombos harmonikával és cimbalommal. Próbáltak pávakört szervezni, ízelítőül meghívták a gannai asszonykórust. Ám a nagy tehetségű gannaiak után nem volt bátorságuk a jákóiaknak páváskodni: megijedtek a gannai ének szépségétől.

De talán..., ha majd a gyerekek felnőnek.

A család egyetlen lánya német szakos tanár akar lenni, jelenleg Budapesten jár a Kossuth gimnáziumba, ahol németül tanul. Rita többször szerepelt a nemzetiségi pávák találkozóján.

Kissné újabb megbízatása: a német nyelvtanítás a jákói iskolában. Korábban tanfolyamokon ismerkedett a némettel, s lám jól jött a tudás, mert a szakos nyelvtanár váratlan távozása után átvehette a munkát. Így lett egyre teljesebb a Kiss család azonosulása a a bakonyi tájjal és emberével.

3.

A pedagóguscsalád otthon van a Bitva völgyében. Közélet, népélet, családi élet teljes egységben találkozik tanítói lényükben. Tanácsi munka, honismereti tevékenység, tanítás, népművelés — életük természetes velejárói.

Kissné azt mondta:

— Tőzsgyökeres győri voltam, most tőzsgyökeres németbányai vagyok... Pedig az első években szörnyű volt; csak libagágogás meg harangozás... Most már nem tudnám az életemet elképzelni másutt.

Nagy szavak?... Ám a szavak mögött tettek állnak, sőt féléletnyi pedagógusmunka eredménye és lelkülete. Példa arra, hogy egy magyar pedagógusházaspár hogyan tud meggyökerezni egy nemzetiségi tájban, hogyan tud együtt élni annak népével.

Balogh Ödön

1982

Eva Kiss: Anspornende Absicht

Frau Eva *Kiss* aus Deutschhütten/Németbánya, Mitglied des Nationalitätenausschusses im Komitat Veszprém, konzentrierte sich in ih-

rem Beitrag auf die Sammelarbeit zur Rettung und Überlieferung ethnographischer Werte der im Komitat lebenden Nationalitäten. Sie hob hervor, daß die 60 „Amateursammler" auch von staatlichen Stellen wie z. B dem Bakony-Museum oder dem Komitats-Kulturzentrum mit fachlichen Hinweisen unterstützt werden. Die Sammler, die aus den verschiedensten Kreisen der Bevölkerung kommen, haben die Möglichkeit, die „Früchte" ihrer Arbeit entweder in Komitats-Fachzeitschriften zu publizieren oder auf Veranstaltungen anläßlich des Monats der Museen vorzutragen.

„Meine nicht verheimlichte Absicht war", sagte Frau Kiss abschließend, „Aktivisten anderer Komitate dazu anzuregen, die noch existierenden ethnographischen Werte zu retten, denn wir können unserer Zukunft nur so beruhigt entgegensehen, wenn wir unsere Vergangenheit schätzen, ihre Werte bewahren und pflegen."

1983. dec. Neue Zeitung

Városlődi lakodalom és ösküi temetés

1984

Kutatók a nemzetiségi hagyományok ápolásáért

„Miért érdekelne a betlehemezés, egy ócska rékli vagy hogy nagyapám tehenekkel szántott? Semmi hasznom belőle . . ."

Az efféle divatos kérdésre vajon meggyőző válasz-e a nyugatnémet zenekutató felfedező öröme? Aki bakonyi sváb falu öregjeitől feljegyzett egy régi dalt. Mégpedig olyan eredeti szépségében, ahogy sehol sem ismerik. Német nyelvterületen kiveszett. Egyedül csak itt őrizte meg a hajdani német telepesek néhány leszármazottja. Őseik — a török kiűzése után elnéptelenedett vidékünkön meggyökeresedve — nemzedékeken át szájról szájra örökítették. Miért? Eszükbe se jutott. Egyszerűen természetes volt számukra a daluk. S nélküle szegényebb lenne — immár az egyetemes kultúra is.

Az 1700-as években a Bakony vidékén negyven helységben otthonra lelt németek és néhány faluban szlovákok utódai közül ma bizony kevesen beszélik az anyanyelvüket. S miként a magyar és más népszokások, az ő sajátos hagyományaik is elsorvadtak, és maradékai igen pusztulékonnyá váltak napjainkra.

Épp ezért nem lehet eléggé méltányolni az utóbbi időben szűkebb pátriánkban is megélénkült nemzetiségi kutatásokat. Nyilvánvaló politikai jelentőségén túl, kulturális és történeti értékek felderítése, átmentése a vállalkozás célja. Főhivatású szakemberek mellett — a honismereti mozgalomba tömörült — önkéntes néprajzi gyűjtők és helytörténészek is mindinkább kiveszik belőle a részüket. Összefogásuk és irányításuk különösen *Lackovits Emőke*, a veszprémi Bakonyi Múzeum néprajzosának az érdeme.

A múzeum és a Hazafias Népfront munkabizottságának szervezésében idestova három éve, Városlődön mérték fel a kutatások helyzetét és sürgető tennivalóit, nemcsak megyei, hanem szinte dunántúli áttekintéssel. A konferencia előadásai, hasonló tartalmú írásokkal kiegészítve, a Veszprém megyei Honismereti Tanulmányok X. kötetében, nemrég jelentek meg.

Szűkebb pátriánk nemzetiségeinek történeti és néprajzi kutatásairól érzékletes áttekintést nyújt Lackovits Emőke; a régebbi — jobbára nehezen hozzáférhető — irodalomról épp úgy, mint az említett újabb gyűjtések nyomán gyarapodó adatokról. Mint írja: a továbbiakban a néprajz azon területeit kell vizsgálni, amelyek a nemzetiségi kultúrák karakterisztikus jegyeit viselik magukon. Többek közt a háziipari és a kisipari tevékenységet, a népviseletet és a folklór különböző területeit említi. „De minden néprajzi kutatásnak a két nemzetiség történetének XIX—XX. századi feltárása lenne az alapja: a magyarsággal és egymással való kapcsolatuk, kétnyelvűvé válásuk folyamata és állomásai, asszimilációjuk".

A városlődi németek lakodalmi szokásait *Koppányi István* nyugalmazott helyi iskolaigazgató tette közzé. A lakáskultúra németbányai változásairól *Kiss Albertné*, a falu tanárnője tudósít. *Ebele Ferenc*, magyarpolányi plébános, a németek helyi szakrális hagyományait eleveníti fel. A bakonyi német nemzetiségi falvakban egykor szokásos nagyszombati tűzszentelésről *Hadnagy László*, nyugalmazott múzeumigazgató szolgáltat értékes adatokat; egy másik tanulmányában pedig az ősi ösküi halottbúcsúztatásról, temetési szokásokról.

Kakasütés a dunántúli nemzetiségieknél címmel *Lukács László* székesfehérvári néprajzkutató tanulmánya több mint kétszáz éven keresztül megőrzött szokásra irányítja a figyelmet. *Gelencsés József* fehérvári jogtanácsos egy baranyai délszláv közösségnek — az alsószentmártoni sokácoknak — a táji munkamegosztásban betöltött szerepéről és kapcsolatrendszeréről tanulságos elemzést nyújt.

Figyelmet érdemel Lackovits Emőke dolgozata a Veszprém megyei német nemzetiség viselkedéskutatásának problémáiról és jellemzőiről. Egy másik írásában a városlődi Noe-házat mutatja be, melyben a műemléki helyreállítás után pátriánk német lakossága kultúrtörténetét reprezentáló kiállítást terveznek.

Élvezetes és hasznos *Hudi József* veszprémi levéltáros elemzése az 1848 előtti népnevelésről és a nemzetiségiekről, egyebek közt az erőszakos nyelvi magyarosítás kudarcáról. Falujának szép karácsonyi gyermekjátékát *Schönwald Mária* tótvázsonyi tanárnő gyűjtötte össze és tette közzé. *Földing Antal* és *Stankovits József* bakonyszentiváni tsztagok társadalomnéprajzi kérdőívre adott válaszaiból községük népének küzdelmes múltja elevenedik meg.

Kelecsényi Edit nagykanizsai múzeumigazgató az említett városlődi konferencia elnökeként méltatja a vállalkozás jelentőségét. A kötetet a kéziratos honismereti, helytörténeti művekről — *Tóth Dezső* összeállításában — bibliográfia egészíti ki, megannyi újabb irodalmi forrást nyújtva a kutatóknak és más érdeklődők-

1984. Napló

Auf der Tagesordnung des Rates in Jakau:

Lage, Kultur, Traditionspflege der Ungarndeutschen

Mitte März unterbreitete LR-Mitglied und Mitglied des Nationalitätenarbeitsausschusses des Komitates Wesprim/Veszprém, Lehrerin Frau Éva *Kiss*, dem Gemeinsamen Rat in Jakau/Bakonyjákó, dem verwaltungsmäßig auch zwei andere ungarndeutsche Dörfer, Wirtshäusl/Farkasgyepü und Deutschhütten/Németbánya, angegliedert sind, einen Bericht zum Thema „Lage der Nationalitäteneinwohner, Möglichkeiten der Pflege ihrer Kultur und Traditionen". Zuerst referierte sie über die Bestrebungen des deutschen Verbandes, um die Pflege der Muttersprache zu sichern.

Der Nationalitätenarbeitsausschuß des Komitates startete bereits eine Aktion, um die aus den Dörfern in die Städte gezogenen Ungarndeutschen ausfindig zu machen und für sie Sprachklubs — wie bereits einer unter Leitung von Dr. Wendel *Albert* in Wesprim wirkt — zu organisieren. Am wichtigsten ist aber die Arbeit in den Unterrichtsinstitutionen. In Jakau erfolgt schon seit drei Jahrzehnten Deutschunterricht in der Grundschule: Bis 1980 unterrichtete Frau Dávodi, nachher zwei Jahre lang Zsuzsa Tóth und ab 1982 Frau Éva Kiss Deutsch. Der Sprachunterricht erfolgt zur Zeit von der ersten Klasse an. Ihre Schützlinge stehen in regem Briefwechsel mit Pionieren einer Schule in Bautzen (DDR). Der Briefwechsel führte in einigen Fällen auch zu persönlichen Treffen. Wie die Deutschlehrerin beurteilt, sind der Briefwechsel wie auch die Kindertauschaktionen sehr vorteilhaft, denn die Kinder sind gezwungen, ihre Sprachkenntnisse zu erweitern, um einander über alles schreiben oder miteinander sprechen zu können. Die Lehrerin nahm im Sommer 1983 an einem Weiterbildungskurs für Deutschlehrer in Zwickau (DDR) teil, wo auch sie ihre Sprachkenntnisse erweitern und auffrischen konnte. Seit 1980 leitet sie eine traditionspflegende Kindergruppe, die regelmäßig an Komitats- und Dorfveranstaltungen teilnimmt. Sie tragen mit Erfolg örtliche Sprüche, Lieder, Kinderspiele — gesammelt von Omas und Opas im Dorfe — vor. Zweimal erhielten die Kinder von der LPG „Egyetértés" (Eintracht) in Kup je 10 000 Ft Geldprämie, von der für die Kinder Bühnenkostüme gekauft wurden. Ihren bisher größten Erfolg erreichten sie beim „Reicht"-Wettbewerb des Verbandes 1984/85, denn sie gelangten in den Landesentscheid Nord in Oroszlány und trugen dort den Preis des Wesprimer Komitatsrates davon, auch beim Galaprogramm in Budapest konnten sie ihr Können zeigen und ernteten dafür großen Beifall.

Schauplatz der Pflege der Nationalitätenkultur in Jakau sollte das Kulturhaus sein, aber zur Zeit ist dort das Geschäft untergebracht. Mangels einer kulturellen Stätte können mehrere traditionelle Veranstaltungen — wie auch der Nationalitätentag — nicht abgehalten werden. Auch der neue örtliche Chor sollte im Dorf Auftrittsmöglichkeit bekommen. Frau Éva Kiss schlug vor, im Kulturhaus von Wirtshäusl oder im Laufe des Sommers im Freien den Nationalitätentag doch zu veranstalten. Die Abwicklung und Zusammenstellung des Programmes übernahmen Frau Éva

Frau Éva Kiss besuchte im Februar die Familie von Andreas Somkuti in Deutschhütten, wo sich die Frauen zum Federnschleißen versammelt hatten

Foto: Albert Kiss

1985 Neue Zeitung

In Kleindörfern unterwegs

Wo der Wald im Hof beginnt: Deutschhütten

Auf der Landstraße 83, zwischen Waschludt/Városlőd und Pápa, liegt Jakau/Bakonyjákó. Von hier führt eine vier km lange Verbindungsstraße nach Deutschhütten/Németbánya im Bakony-Gebirge. Das Einstraßendorf mit hübschen alten und neuen Häusern liegt am Ende der sog. Bauxitstraße, die hier der rote Weg genannt wird. Im nahen Iharkút wird nämlich Bauxit abgebaut und mit Riesenlastkraftwagen nach Waschludt geliefert. Die Straße ist rot, wie auch die Bäume und Häuser am Straßenrand.

Im Wald bei Deutschhütten wurde 1756 vom Pápaer Michael *Gastaiger* eine Glasschmelze errichtet; er erhielt das Recht, im Wald Bäume zu fällen und eine Schenke zu eröffnen. Vorwiegend deutsche Familien siedelten sich dann hier an, die in der kleinen Manufaktur arbeiteten. Es wurden weiße und grüne Glasscheiben, später Fläschchen für Apotheken hergestellt; die Ware wurde nach Pápa geliefert. Bis Ende des Jahrhunderts wurden 410 Joch Wald gerodet, weshalb dann die Arbeit in der Glashütte eingestellt werden mußte.

Heute wird das vom Wald eroberte Gebiet in Deutschhütten bebaut, die Gärten sind 1000-1500 Klafter groß, aber dahinter beginnt der Wald. Das malerisch schöne Dörflein verbinden täglich vier Busse aus Pápa und Wesprim mit der Außenwelt. Besonders an Wochenenden ist der Verkehr rege, da kommen die Kinder und Enkelkinder aus den Städten, wo sie wohnen oder studieren, nach Hause zu den Eltern und Großeltern. Die Zahl der Einwohner beträgt zur Zeit 138, zu etwa 80 Prozent sind es Ungarndeutsche.

Schatz des hiesigen Bodens, wird dort abgebaut. Drei Unternehmen: die Bauxitgrube, das Bauxitforschungsinstitut sowie das VOLÁN-Unternehmen Nr. 21 beschäftigen zur Zeit etwa 500 Menschen. Auch die Männer aus Deutschhütten arbeiten meistens dort, einige blieben aber der Forstwirtschaft, die jahrzehntelang hier die einzige Arbeitsmöglichkeit war, treu. Jetzt geht es in Deutschhüten wieder bergauf, denn es gibt genügend Arbeit, und die Männer verdienen auch gut. 1984 haben wir im Dorfe die Straßenbeleuchtung in Ordnung gebracht, vorher, 1981, wurde das neue Gemischtwarengeschäft mit Ausschank errichtet. Die Dorfbewohner haben das Gebäude in freiwilliger Arbeit hochgezogen, die Handelsgenossenschaft von Pápa und Umgebung lieferte die Einrichtung. Jetzt haben wir hier alles, was wir an Lebensmitteln, Haushalts- und Bekleidungswaren brauchen. Meine Frau hat sich gerade unlängst hier einen modischen Pullover gekauft", sagt Albert Kiss, der auch selber beim Bau mitmachte. Es gab Tage, an denen 57 Leute am Bau arbeiteten. Als während des Gastspiels der Nadascher deutschen Kulturgruppe in

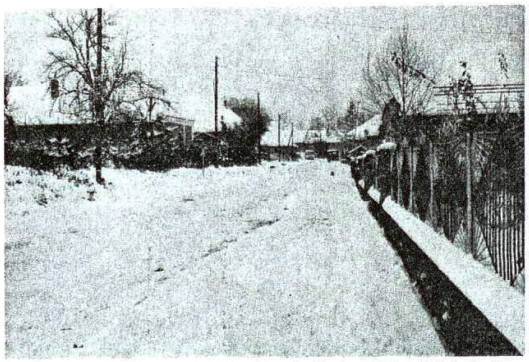

Die Hauptstraße des Dorfes ist 1,5 km lang, das Dorf verbinden täglich vier Busse aus Pápa und Wesprim mit der Welt

Der 75jährige Franz Drexler: „Unser Bildschirm, deutschsprachige Rundfunksendungen und Bücher — das ist mein Zeitvertreib."

Frau Éva und Albert Kiss: „Wir haben uns hier endgültig eingerichtet."

„Es geht wieder bergauf..."

Das Pädagogenehepaar Eva und Albert *Kiss* lebt seit 1965 in Deutschhütten. Frau Eva unterrichtet in der Unterstufe der Grundschule in Jakau, sie ist auch die Deutschlehrerin und Leiterin der deutschen Pionierkulturgruppe, die der Grundschule seit 1980 viel Ruhm bringt, tritt sie doch erfolgreich bei Nationalitätenveranstaltungen und Pionierwettbewerben auf. Albert Kiss unterrichtet Geschichte, ist seit 20 Jahren Mitglied des Gemeinsamen Rates in Jakau, dem verwaltungsmäßig Deutschhütten und Wirtshäusl/Farkasgyepű (und früher auch Iharkút) angehören, zugleich ist er stellvertretender Ratsvorsitzender. Bevor er sich in Deutschhütten niederließ, unterrichtete er in der Grundschule von Iharkút.

„Iharkút ist schon Geschichte geworden", sagt er nachdenklich. „Was für die Menschen dort einfach unvorstellbar war, ist heute Wirklich-

Deutschhütten die Bretter der Bühne einbrachen, machten sich die Dorfbewohner sofort an die Arbeit und brachten das Kulturhaus in Ordnung, so daß seither dort Chortreffen, Tage der Alten und viele andere Dorffeste veranstaltet werden. 1985 sollen in Deutschhütten die Straßen und Wege in Ordnung gebracht sowie das alte Kulturhaus von Grund auf renoviert werden. Natürlich rechtet man dabei auch weiterhin mit der aktiven Teilnahme der Einwohner.

„Deutschhütten ist zwar eine kleine, geschlossene Siedlung und liegt am Ende aller Wege, doch es ist keine verlassene Siedlung", sagt Albert Kiss. „Im Sommer stehen hier Autos in den Höfen, die Kinder kommen am Wochenende aus Ajka, Herend und den umliegenden Städten nach Hause zu den Eltern, die dieses schöne Dorf nicht verlassen wollen. Und neuerdings kaufen auch Budapester hier Häuser, die sie als Wochenendhäuser benutzen. Es ist zu hoffen, daß die Zahl der Einwohner nicht weiter abnimmt. Mit

Verantwortung, was die Sammlung des ungarndeutschen Kulturgutes, die Werte der Vergangenheit anbelangt: die typischen Bakonyer Häuser werden umgebaut, etwa zehn schöne alte Bauten haben in letzter Zeit ihren Charakter verloren. Aber auch in dieser Hinsicht wurde bereits so manches getan", meint der stellvertretende Ratsvorsitzende und blickt dabei auf seine Frau. Ja, Frau Eva Kiss, Landesratsmitglied beim deutschen Verband, ist Seele und Motor dieser Tätigkeit, und nicht nur in Deutschhütten, sondern auch in Jakau und Wirtshäusl.

„Damit die Kultur erhalten bleibt..."

Die Kinder von Deutschhütten waren bis 1976 im Dorfe unterrichtet worden. Die junge Lehrerin aus Raab, Frau Eva Kiss, hatte mal vom langjährigen Aktiv des Verbandes,

Franz-*Drexler*-Vetter, das Büchlein „Ringl, Ringl, Reihe" bekommen. Zusammen haben sie ein deutsches Lied ausgewählt, das die Kinder an einem Muttertag vortrugen. Die Lehrerin entdeckte Freudestränen in den Augen der Eltern. Und dann kam der 5. Kongreß des Verbandes in Budapest, an dem sie als Delegierte teilnahm:

Die mehr als 100jährige Feuerwehrkutsche steht im Hof des Ehepaares Kiss

„Dieser Kongreß bleibt mir unvergeßlich. Ich habe vieles gehört, Leute kennengelernt, die aus Dörfern gekommen waren wie ich, und wir haben uns zusammen sehr wohl gefühlt. Außerdem habe ich begriffen, daß ich nicht nur unterrichten und das Kulturhaus leiten muß, sondern, daß ich eine weitere wichtige Aufga beahbe: Die reiche Kultur der Ungarndeutschen in meinem Dorfe zu retten und zu pflegen,

damit sie für die bleibt."

Als Delegierte w des Nationalitäte ses der Patriotisch Komitat Wesprim, gaben erhielt, vor a sie sich ans Deu mehreren erfolgrei sen legte sie in De examen ab, und al Deutschlehrerin au Jakau wegging, ha unterricht übernon

„Ich unterrichte Arbeit wird von Kollegen im Komit Fachinspektor ane spornt mich natür der haben Freude a viele stehen in Pionieren in Bautz wir im Deutsch- Komitate Wespri burg/Fejér zweite besten Herender der Kinderkulturg selbstgesammelte -sprüche vor. Inzw ethnographische S Nationalitätendörf Bakonyi-Museum. das Thema ‚Wohnl hütten', habe di Möbelstücke, Küc che usw. gesammel Es war eine sehr in und alle Familien geholfen."

Die Arbeit ist daß mit der mate zung des Gemein Dias über die drei hütten, Jakau un die Schule angefer zu Hause hat Frau mit Artikeln und Pionierkulturgrup hütten und selbst die Tochter Rita, gung des Budapest nasiums jetzt an Universität Volk studiert.

Pädagogen hab viel für ein Dorf wohner getan, nicl sie früher Tagelö genannt.

Auf die Frage, paar Kiss in Deu fühlt, ergreift zun das Wort:

„Wir sind Unge einem Dorf, das e Charakter trägt; e tionalitätendorf. V einzigen Intelligen Pädagogen. Auch spiel nicht Ratsmit ich alle Angelege wohner erledigen tue es gerne. Ich l Parteimitglied un daran gedacht, e Ich liebe meine dieses Dörflein, so

„Schade, daß früher mit der Sa fangen habe", übe das Wort. „Das S mir eine neue, wu in der ich mich wol gogendienstwohnu haben wir gekauf also hier endgültig es schön ist, hier ist deshalb schön, trauen, ja, ich wi Liebe der Mensch man uns braucht

1985 Neue Zeitung

1986 jún. 14

Százéves iskolajubileum Bakonyjákón

„...hallom tisztelettel emlegetni volt tanítóik nevét"

A jákói szakkör német lánytánca, melyet megyei rendezvényeken is bemutattak

Szombaton délután emlékeztek Bakonyjákó öregjei és fiataljai iskolájuk százesztendős tevékenységére. Az udvaron szülők, nagyszülők, gyerekek sokasága hallgatta meg *Svastics Gábor* iskolaigazgató beszámolóját, melyben vázolta az iskola históriáját. 1886-ban készült el a háromtantermes iskola Bakonyjákón a barokk stílusú templom mellett. Első igazgatója Máder Antal volt. 1911-ben a falu szélén újabb egytantermes iskolát működtettek hogy a gyerekek télen ne gyalogoljanak a távoli nagy iskolába. A második világháború idején elhanyagolt az épület, a plébános följegyezte, hogy „a padozat téglából volt, de egyharmad része hiányzott, meglazulva, helyéből kiesve éktelenítette a tantermeket. A kályhák feketére füstölték a szobákat. A padok félig összetörve, faragva és írkálva csúfoskodtak. A mennyezet csaknem teljesen, az iskola tetőzete egyharmad részben rossz állapotban volt".

A felszabadulás után nyolcosztályos lett az iskola. 1961-ben átalakították az épületet, felújították a mennyezetet, a tetőzetet, négytantermessé tették az iskolát. Ekkor 11 nevelő dolgozott itt, sürgetővé vált újabb termek kialakítása. Sok társadalmi munkával évek során át javították, bővítették az épületet, míg a mai állapotot elérte. Újabb tantermeket építettek, tanári szobát létesítettek, központi fűtést szereltek, ablakokat cseréltek, bitumenes udvart, sportpályákat alakítottak ki, korszerű világítást szereltek be. Mindez megteremtette a feltételeket, hogy ma a körzeti iskola jó pedagógiai munkát végezhessen. 1953. óta van nemzetiségi német nyelvoktatás Bakonyjákón.

Az utóbbi évtized jelentős iskolafejlesztése ellenére ma sem ideális az épületadottság, hiányzik két tanterem, tornaterem, műhely, könyvtár.

Svastics Gábor tisztelettel emlékezett meg a 100 éves iskola igazgatóiról, jelentősebb pedagógusairól, eleget téve annak az emlékőrzésnek, melyet így fogalmazott meg: „A falu idősebb lakóitól még ma is sokszor hallom tisztelettel emlegetni volt tanítóik nevét."

Az ünnepi beszéd elhangzása után a gyerekek színes kultúrműsora következett, versek, táncok, zeneszámok, tréfás szövegek sorjáztak a műsorban.

1986 Napló

NZ 39/89

Franz Drexler

Er war einer der ältesten Aktivs des Verbandes, Gründungsmitglied des Nationalitätenarbeitsausschusses des Komitates Wesprim, der im Rahmen der Patriotischen Volksfront tätig ist. Als mein Weg in die Gegend führte, besuchte ich ihn oft, um mich zu erkundigen, was es Neues in Deutschhütten/Németbánya gibt, wie es der Familie geht? Zuletzt haben wir sogar besprochen, daß ich ihn mal, wenn ich Zeit habe, mit dem Tonbandgerät aufsuche, denn er könnte mir soviel über alte Zeiten, über die Vergangenheit erzählen, war er ja jahrzehntelang der „boltos" im Dorfe. Lust zum Schreiben hatte er nicht. Oder Kraft...? Wenn ich ihm Fragen stelle, werde er mir viel erzählen, versprach er mir. Dann sagte er noch seine Meinung über die letzte deutschsprachige Rundfunksendung, denn Radiohören war seine Lieblingsbeschäftigung, eine ständige Verbindung mit der Außenwelt, als er nicht mehr fahren, nicht mehr laufen konnte. Feri bácsi kann mir nichts mehr erzählen, ich habe mich verspätet!

Franz Drexler wurde am 16. September, in Anwesenheit seiner Familie, von Verwandten und Bekannten sowie allen Delegierten und Landesratsmitgliedern des Verbandes der umliegenden Dörfer, im Friedhof seines Heimatdorfes Deutschhütten zur ewigen Ruhe gebettet. Er war 80 Jahre alt.

E. Mayer

Kleines Dorf — grosses Fest

Das Kulturprogramm ist zu Ende, das Publikum löst sich aber nur langsam auf. Die Schrammelkapelle aus Deutschtewel/Nagytevel unter Leitung von Otto *Vadas* gibt noch eine Draufgabe, also bleiben alle vor der Freilichtbühne sitzen und stehen, singen und tanzen, obwohl der richtige Schwabenball erst in zwei Stunden, um 19.00 Uhr, beginnt. Die Vorstimmung ist prima! Johann *Straub* aus Wirtshäusl/Farkasgyepű, meint: „Das ist aber der richtige Beweis, daß auch ein kleines Dorf ein großes Fest machen kann..." Es ist wahr, und seine Worte könnten vielleicht auch andere Gemeindevorstände und örtliche Ausschüsse der Patriotischen Volksfront zum Nachdenken bewegen. Denn was war in Deutschhütten/Németbánya am Nachmittag des 6. Juni los? Das insgesamt 130 Einwohner zählende Einstraßendorf im Bakony empfing etwa 500 Gäste, darunter auch Ausländer, die auf Urlaub bei den Verwandten weilten. Die Frauen haben seit einer Woche Gardinen gewaschen und Fenster geputzt, geweißelt und gestrichen, denn auch Häuser und Höfe wurden auf den Nationalitätentag vorbereitet. Es wurde gekocht und gebacken, wie ansonsten jedes Jahr zur Kirchweih im November. An diesem Tag schien die Sonne blendend, als wollte sie mitfeiern, und auch die Mitwirkenden kamen in strahlender Laune mit ihren Sonderbussen: aus Ganna, Úrkút, Hidegkút, Totwaschon/Tótvázsony, Herend, Jakau/Bakonyjákó und Deutschtewel. Sogar der 69jährige Harmonikaspieler Johann und sein Bruder, der 64jährige Franz *Plechinger*, der auf der Kleinzimbell spielt, beide sind gebürtige Deutschhüttener, haben ihre alten Instrumente wieder hervorgeholt.

„Wie früher auf Hochzeiten und Bällen", meint Johann Plechinger, „so können wir spielen und singen, hoffentlich freut sich das Publikum darüber. Nur müßte man wenigstens 20 Jahre jünger sein...!"

Franz Plechinger behütet seine Kleinzimbell wie ein Stück Gold. Touristen wollten das alte, von ihm selbstgefertigte Instrument sogar schon für Dollar kaufen, aber soviel Geld kann es nicht geben, daß er es ter geerbt, der selber in einer Banda musizierte. Später lernten sie auch bei ihm Spielen.

Sebastian *Hoffmann* und Frau aus Riedlingen in der BRD, die gerade zu Besuch bei Schwester und Schwager, Ehepaar *Somkúti*, im Dorfe weilten, verlängerten ihren Aufenthalt, um das Fest mitzuerleben. „Alle Lieder kenne ich, die die Gannaer singen, die die Plechinger spielen, oh ja, das bringt mir meine Jugendjahre in Erinnerung, ich habe zum Andenken an diesen Tag Fotos gemacht. Schön, daß heute sowas in unserem Dörflein geschieht..."

Die Organisatoren, Landesratsmitglied, Deutschlehrerin und Leiterin der erfolgreichen Kindertanzgruppe in Jakau, Frau Éva *Kiss*, war die Initiatorin, da vor zwei Jahren in Jakau, Sitz des Gemeinsamen Rates, schon ein Nationalitätentag veranstaltet wurde. Die Patriotische Volksfront sowie der Gemeindevorstand mit Vorsteher Paul *Noszlopi* an der Spitze, aber das ganze Dorf waren ihr behilflich. Der deutsche Verband, die Forstwirtschaft, das VOLÁN-Unternehmen Nr. 21 sowie Parlamentsabgeordneter Elemér *Weibl* halfen mit, eine Freilichtbühne mit 250 Stühlen aufzustellen, die Frauen arbeiteten vielleicht am fleißigsten, denn im kleinen Kulturhaus, wo die Mitwirkenden sich umgezogen haben, wurden sie den ganzen Nachmittag mit Sandwichs und Erfrischungsgetränken bedient. Würstchen, Bier konnten die Gäste erhalten, und für die Leiter der Kulturgruppen, die diesmal am Anfang des Programmes auf die Bühne gerufen wurden, um sich dem Publikum vorzustellen — stehen sie ja sonst immer hinter den Kulissen —, wurde ein kleiner Empfang im neuen Vorstandsgebäude gegeben.

Nächstes Jahr wäre nun — nach Jakau und Deutschhütten — die andere Partnergemeinde, Wirtshäusl, dran, das etwa 360 Einwohner zählt. Aber gerade Deutschhütten hat ein Beispiel dafür geliefert, daß kleine Dörfer auch großes Unternehmen wagen können. Gemeindevorsteher Karl *Putz* wohnte der Veranstaltung bei, wie auch viele Interessenten aus Wirtshäusl. Und wenn auch bei ihnen alle mitmachen, so wie in

Die Volkstanzgruppe der Herender Porzellanfabrik, gerade von einem Polengastauftritt zurückgekehrt, trug unter Leitung von Franz Temesi schwungvolle ungarische Tänze vor

Wie früher auf Hochzeiten ... Die Brüder Franz und Johann Plechinger aus Deutschütten spielten auf Harmonika und Kleinzimbel ...

Wieder auf der Bühne! Die Gannaer Frauen ernteten großen Publikumserfolg, die neue Leiterin ist Gesangslehrerin Frau Ilona Varga

Neue Zeitung 1987.

A bakonyjákói általános iskola táncosai német nemzetiségi gyermektáncokkal szórakoztatják a környező falvak, települések lakóit fellépéseik alkalmával.

Nemzetiségi nap Németbányán

Június 6-án (szombaton) nemzetiségi nap lesz Németbányán. Az eseményt a Hazafias Népfront Községi Bizottsága és a település elöljárósága szervezi. A délután 3 órakor kezdődő szabadtéri műsorban fellép a Gannai Asszonykórus, az Úrkúti Asszonykórus, a Hidegkúti Német Pávakör, a Tótvázsonyi Német Pávakör, a városlődi „Rozmaring" Tánccsoport, a Herendi Tánccsoport, a Bakonyjákói Nemzetiségi Gyermekcsoport, továbbá Márkóról Magasházi János harmonikás és a nagyteveli sramlizenekar.

Kedvezőtlen időjárás esetén a műsort a kultúrházban rendezik. Ezt követően 7 órától svábbált tartanak, amelyen a zenét a teveli sramlizenekar szolgáltatja.

A Plechinger testvérek műsora. Képes tudósításunk a németbányai nemzetiségi napról lapunk 5. oldalán.

1987 Napló

Nemzetiségi nap Németbányán

Szombaton délután közel félezren gyűltek össze Németbányán az erdő alatti tisztáson, hogy részt vegyenek az itt megrendezett nemzetiségi napon. *Kiss Albertné* pedagógus a Hazafias Népfront köz-

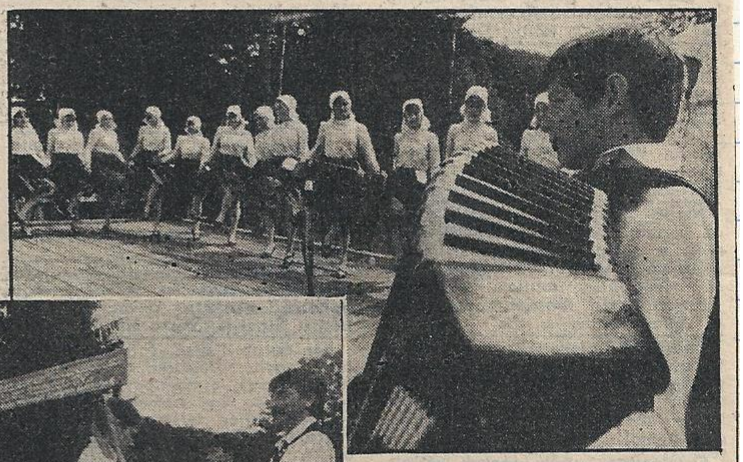

A Temesi Ferenc vezette herendi táncegyüttes magyar táncokat adott elő.

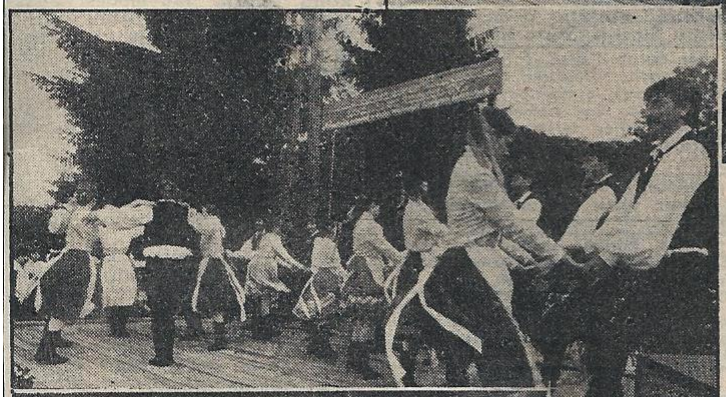

Az óvónők kvartettje.

A bakonyjákói gyermekcsoport nemzetiségi táncokból mutatott be egy csokorravalót.

ségi bizottságával közösen állította össze a műsort a közeli, nemzetiségiek lakta falvak, községek pávaköreiből, néptánccsoportjaiból. A műsorban nagy sikerrel szerepelt az óvónőkből verbuválódott herendi kvartett, a hidegkúti, a tótvázsonyi és az úrkúti pávakör, a gannai asszonykórus, a bakonyjákói nemzetiségi gyermektáncegyüttes, a herendi tánccsoport, a Plechinger testvérek és Magasházi János harmanikás Márkóról. A jó színvonalú műsort este svábbál zárta, melyen a nagyteveli sramlizenekar muzsikált – nagy sikerrel.

Kovácsi Miklós képriportja

1987 Napló

Schnappschuss in Deutschütten

„Hööö Rigó, Sárga . . . !
Wollen Sie fotografieren? Sind Sie Reporterin? Ja, meine Pferde sind schon schön. Sie sind vier Jahre alt, befinden sich im besten Alter. Sie sind also neugierig? Ich kann nicht viel erzählen. Ich bin ursprünglich Iharkúter, wurde dort geboren. Dann heiratete ich nach Deutschhütten, Németbánya, wie es heißt. Hier habe ich immer gearbeitet: Die dichten Wälder ringsum gaben mir Arbeit. Ich arbeite bei der Forstwirtschaft' dann war ich Fuhrmann. Jetzt bin ich 72 Jahre alt. Meine zwei Söhne leben schon anders. Der eine wohnt hier im Dorfe, der andere lebt und arbeitet in Herend.

Bei uns hier in Deutschhütten ist es gewöhnlich viel kälter als anderswo, weil wir uns in einem kühlen Tal des Bakony befinden. Jetzt gehe ich das Ackerfeld zur Bebauung vorzubereiten, deshalb bin ich da. Samstag oder Sonntag, wenn man mich ruft, dann gehe ich. Johann Ruizam ist mein Name. Was wohl in der Flasche ist? Sie sind aber wirklich neugierig . . . !

Abgelauscht von Eva Mayer

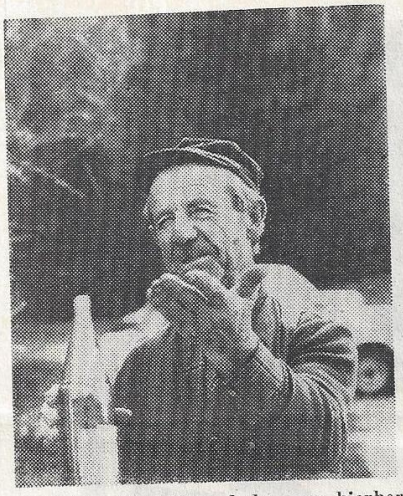

„Ich bin Iharkúter, habe nur hierher geheiratet . . . "

„Jetzt muß ich aber wirklich einen Schluck trinken . . . !"

Der 72jährige Johann Ruizam mit Sárga und Rigó

1988

Tanítónő nemzetiségi faluban

„Az élet nagy pillanatai érdekeltek”

Akiben tanítószív dobog, nem ijed meg az eldugott kis falutól. Beszívja levegőjét, a csend mélyén meghallja a falu emberi lelkületét. És ha oly idegen a falucska, hogy nyelvét sem érti?

– Először csodálkoztam, hogy itt Németbányán mindenki svábul beszél vasárnap délelőtt az utcán templomba menet. Mindig szerettem volna megérteni, mit beszélnek, egyre több szó ragadt rám . . . .

És íme, a meglepő fordulat: pár éve *Kiss Albertné* tanítja a német nyelvet a gyerekeknek, a bakonyjákói iskolában. Huszonhárom éve él a közeli Németbányán, pályakezdésének első falujában, megismerte az itt lakók nyelvét, szokásait, érzésvilágát.

Megérteni! – ez a kulcsszó, mely tanítónői magatartását jellemzi. Aki a népnyelvet, a néphagyományokat, az életmódot ismeri – az emberi lelket érti meg. Aki Ember (ráadásul tanító), annak semmi sem idegen, mi emberi.

✷

Kissné fogékony volt a néplélek iránt. Lám, hogyan?

– *Drexler Feri* bácsi a nemzetiségi kongresszusról hazahozott egy német daloskönyvet, s én, anélkül, hogy értettem volna a szöveget, megtanítottam a gyerekeknek. Anyák napján előadtuk az iskolában. A szülők meglepődtek, könnyeztek. Ez 1973-ban lehetett, első alkalom volt, hogy gyerekeik saját dalaikat énekelték . . . Később gyűjteni kezdtem a helyi szokásokat, tollfosztóba jártam, s lassan egy érdekes világ tárult föl előttem. Kíváncsi lettem életmódjukra. Az élet nagy pillanatai érdekeltek: a születés, a keresztelés, a házasság, a halál. A gyerekkor meg a felnőttkor szokásai – emlékezik vissza a tanítónői hőskorra.

Az első évtized Németbányán valóban hőskor volt, a szó romantikus értelmében. Pályakezdés az erdő közé bújt nemzetiségi faluban, egyedül tanít, négy osztályt, a kicsiket, a csemete korúakat. Nem könnyű, de szép volt.

A népszokások gyűjtése múzeumi pályázatokat eredményezett, megyei II. díjat, illetve országos III. díjat kapott érte. Diafilmre fényképezte a jellegzetes bakonyi házakat, bútorokat, szakrális emlékeket. Ezeket mintegy 400 színes dia őrzi.

A tanítónő az egy szem unokával . . .

. . . és a táncos gyerekei.

És amit nem lehetett fényképezni, mert a lélek és az értelem mélyén élt, azt a tanítónő magába szívta – megértette, elfogadta, megszerette.

✷

A kis falu önálló iskolája 1976-ban megszűnt, bekebelezte Bakonyjákó. A tanítónőt és gyermekeit reggelente autóbusz vitte a községi iskolába. Ezzel új korszak kezdődött Kissné nemzetiségi hagyományápolásában.

– 1981-ben nemzetiségi gyermekjátékkört szerveztem Jákón, minden nyáron részt vettem továbbképző tanfolyamon, ahol a német folklórral ismerkedtem, játékokat, táncokat tanultam. Ugyanakkor tanulni kezdtem a német nyelvet, előbb levelezéssel gyakoroltam, később nyelvtanfolyamra jártam, alapfokú vizsgámon megdicsértek, továbbtanulásra biztattak. Így megszereztem a középfokú német nyelvvizsgát. Három éve én tanítom a felső tagozatos gyermekeknek a németet. Iskolánk nemzetiségi nyelvet okató . . . Nagyon szeretem csinálni, most végez az a 8. osztály, melyet elsőtől én tanítottam német nyelvre.

– *És hol tartanak a tudásban? . . .*

– A 7–8. osztályosok negyede beszéli a nyelvet. Aki komolyan veszi a nyelvtanulást, 8 év alatt elsajátíthatja.

A nyáron a legjobb németeseknek szervezett ajándéktúrát Thüringiába, 16 tanítványa vett részt nyelvi táboron Uhlstätt községben. A gyerekeket házaknál szállásolták el, hogy német nyelvi közegben éljenek. Jövő esztendőben az NDK-s gyerekek látogatnak hozzánk. És itt együtt lesznek a mieinkkel, tehát gyakorolják a németet.

– *Hogyan jött az ötlet?*

– Régen melengettem magamban, hogy kiviszem a legjobb németes tanítványaimat német földre. Véletlenül megismerkedtem az uhlstätti pedagógus házaspárral, megkérdeztem, fogadnának-e minket csereüdültetési alapon, ők megígérték, majd levélben hívtak. És mi boldogan mentünk.

– *Hogyan jött a pénz?*

– Hát, összeadták, sok helyről. A megyei tanács 16 ezret, a kupi tsz 12 ezret, a Városlődi Állami Gazdaság 5 ezret, a farkasgyepüi erdészet 4 ezret, a szülői munkaközösség 3 ezret dobott össze.

Kissné tanítónői pályaíve merre is halad? Mondanám, a lélektől az értelemig, a nem tudástól a nyelvtudásig. Mondanám, a kis falutól a külföldi iskolabarátságig, a kisiskolás sváb daltól a nemzetiségi gyermekcsoport megyei (sőt országos) elismeréséig. A legszívesebben azt mondom: pedagógusi pályája erdei ösvényen halad, egyre beljebb a sűrűbe, egyre mélyebben a Bakony-erdő benső világába.

Pontosabban: a bakonyi németek emberi és nemzetiségi életébe.

A magyar tanítónő megismerte a sváb népélet szokásait, megtanulta a nép nyelvét. Mert emberként minden megérthető, mi emberül szól vagy hallgat.

Balogh Ödön

Napló 1988.

Christkindlspiel in Deutschhütten...

Die Deutschlehrerin in Jakau / Bakonyjákó, Leiterin der traditionspflegenden Kindertanzgruppe und LR-Mitglied Frau Éva Kiss, bearbeitete Sitte und Brauch der Ungarndeutschen in Deutschhütten/Németbánya, u. a. das heute nicht mehr gepflegte Christkindlspiel:

Die 14-bis 16jährigen Mädchen kleideten sich zu diesem Ereignis in wunderschöne, glänzende Kleider, die sie nur zu dieser Gelegenheit trugen und selber — oder mit Hilfe von der Mutter — genäht haben. Das Kleid wurde aus leichtem weißen Stoff gefertigt, der Rock war plissiert und mit farbigen und rotweiß-grünen Bändern verziert. Die Schürze war ein rotgetupftes Kopftuch. Auch die Schürze wurde reich mit Perlen und Bändern geschmückt. Über die Bluse kam die schwarze. Weste, und vorne trug man „das Herz", das besonders sorgfältig angefertigt wurde: Ein weißes Tischtuch oder größeres Kopftuch wurde gestärkt, dreieckig gefaltet, gerafft und um den Hals gebunden. Dadurch entstand eine herzförmige Form, die mit Flitter, glänzenden Perlen, bunten Bändern, kleinen Spiegeln verschönert wurde. Die ansonsten geflochtenen Haare wurden offen getragen, der Kopfputz war aus weißem Papier gefertigte Blumenkränze. Am 24. Dezember machten sich sechs bis sieben Mädchen schon am frühen Nachmittag auf den Weg und besuchten die Häuser. Eines von ihnen war Maria, das in der Hand in einer kleinen Holzwiege das Christkind trug. Ein Engel hielt eine Peitsche in der Hand, womit der Wunsch ausgedrückt wurde: Von nun an darf nichts Schlimmes passieren, Kleinjesus ist geboren, und es soll Frieden auf der Welt sein. Darüber „wachte" der Engel mit der Peitsche.

Christkindl-Spiel aus dem Jahr 1941: Maria Hoffmann, Elisabeth Wenczl, Theresia Peidl, Theresia Mayer, Katharina Klettner und Elisabeth Peidl.

Die Familien empfingen die Christkindl-Spieler festlich gekleidet mit gedecktem Tisch. Der Engel mit der Peitsche bat um Erlaubnis, das Haus zu betreten. Dann sangen sie ein Lied über die Geburt Christi. Als sie sich verabschiedeten, erhielten sie Geld. (Es war ja auch nötig, da der viele Schmuck ziemlich viel gekostet hat.) Es war schon meistens spät am Abend, als sie bei Schnee und Frost auch das letzte Haus im Dorfe besucht haben. Ihr Weg führte von hier in die Kirche zur Mitternachtsmesse, wo sie das ganze Christkindlspiel nicht in gekürzter Form, wie bei den Familien, sondern vom Anfang bis zum Ende gespielt und gesungen haben. Das ganze Dorf sang mit ihnen.

Als die Leute aus der Kirche kamen, haben die Förster in die Luft geschossen, um auch damit den Beginn des Weihnachtsfestes zu bekräftigen. Die Leute gingen nach Hause, es folgte das Festmahl. Nach der ziemlich langen Fastenzeit vor Weihnachten mündete zum Beispiel der „Schwartmagn" sehr gut.

1988 Neue Zeitung

UNSERE AUSGEZEICHNETEN

Auf dem 7. Kongreß der Ungarndeutschen wurden Auszeichnungen überreicht. Einige der Ausgezeichneten stellen wir heute vor 1988 dec. 3.

Pädagogin, wie es im Buche steht

Frau Éva *Kiss* ist eine Pädagogin wie es im Buche steht: Außer, daß sie in der Kreisgrundschule in Jakau/Bakonyjákó Deutsch unterrichtet, leitet sie eine landesweit bekannte Kindertanzgruppe, die vorwiegend selbstgesammelte Spiele, Sprüche und Tänze vorträgt. Da aber Frau Kiss jedes Jahr auch dem Tanzkurs des Verbandes beiwohnt, um neue Tänze einzustudieren, hat die Kindergruppe auch Baranyaer und Tolnauer Tänze in ihrem Repertoire. In ihrer Freizeit besucht sie bejahrte Menschen in Deutschhütten/Németbánya, wo sie mit ihrem Mann, Schuldirektor Albert Kiss, wohnt, um die noch lebendigen Bräuche der Ungarndeutschen zu sammeln. Beim letzten Volkskundepreisausschreiben erwarb sie im Komitat Veszprém den ersten, auf Landesebene den vornehmen vierten Platz. Als Landesratsmitglied vertritt sie die zum Gemeinsamen Rat in Jakau gehörenden Gemeinden Deutschhütten und Wirtshäusl/Farkasgyepű. Mit den deutschlernenden Kindern verbrachte sie im Sommer zwei Wochen in Thüringen (DDR), und langsam bereiten sich Schule und Familien auf den Empfang der Kinder aus der DDR im Juli vor. Der Pädagogen-Beruf stirbt in der Familie

nicht aus, Tochter und Schwiegersohn absolvierten die Hochschule in Fünfkirchen, sie unterrichten und leben zur Zeit in Dunaföldvár (Tolnau). Im übrigen: Frau Éva Kiss ist Ungarin. . .

-ver-

1989.jan. 14 Neue Zeitung

Kulturális őrjárat

A hét végére megtelik a falu

Kráterek és meddőhányók — Tárlókban a drótkerítés maradványai
Meglepetés a temetőben

Többéves hagyomány a pápai Jókai Körnél a kulturális őrjárat, melynek célja a város vonzáskörzetébe tartozó települések emlékhelyeinek felkeresése, megismerése, az ott élő hagyományok számbavétele, s javaslattétel további tennivalókra.

Májusban két alkalommal indított ilyen őrjáratot a nagy múltú egyesület. Bakonyjákóra 35 fővel látogatott el, ahol *Kiss Albertné* tanárnő tartott kitűnő diaképek segítségével előadást a faluban és Németbányán élő néprajzi és építészeti hagyományokról.

Szabó Géza a sírkertben a temető történetét ismerteti

A remek ismertetést követően falunézésre is sor került. A csoport tagjai örömmel tapasztalták, hogy napjainkban ezen a tájon lelassult a népi építészet értékes alkotásainak pusztulása, s a most készülő házaknál egyre többször alkalmaznak értékes régi építészeti elemeket.

Németbánya lakossága az idők folyamán harmadára csökkent, de a séta során örömmel tapasztalták a látogatók, hogy a hét végén megtelik a falu olyan városlakókkal, akik megvásárolták a pusztulásra ítélt házakat, s nyaralóvá átalakítva azokat, minden szabadidejüket itt töltik.

Iharkúton holdbéli táj, kráterek és meddőhányók fogadták a látogatókat. Ennek az egykor kedves, erdők által övezett kis falunak már csak az emléke él.

Az út a továbbiakban szebbnél szebb tájakon át a nevezetes Pisztrángos tóhoz vezetett, majd Farkasgyepű érintésével Pápán ért véget.

A másik utazáson, melynek célja Csót és Vanyola meglátogatása volt, *Rab Zsuzsa* költő és műfordító, a Jókai Kör tiszteletbeli és örökös tagja is részt vett. Neki különösen sok élménnyel szolgált ez a kirándulás, hiszen az édesapja az első világháború után a csóti leszerelőtáboron keresztül érkezett haza szerettei körébe. A költőnőnek a csóti emlékszobában alkalma volt látni fényképen a tábor egykori barakkjait, a foglyokat szállító Scharnhorst nevű hajót, a tárlókban pedig a drótkerítés maradványait, a táborban használatos pénzt és egyéb tárgyi emlékeket.

A Kakukk-hegy temetője kellemes meglepetést okozott az őrjáraton részt vevőknek. A bevezető út kátyúit betöltötték, a gépkocsik a kapu előtt állhattak meg. A sírkert a gondozottság képét mutatta, gaznak, letört ágnak, száraz falevélnek nyoma sem volt, a sírokon írisz díszlik. A csóti általános iskola tanulói, akik a hagyományoknak megfelelően ezen a tavaszon is rendbe tették a tábor egykori temetkezési helyét, nagyon szép munkát végeztek. Jó lenne, ha példájukat követnék Pápán is az iskolások, hiszen ott a város temetőjében az első világháborús katonasírokat kezdi elárasztani a gyom.

Jelen voltak a látogatáson a csóti gyermekek képviselői is, akik elmondották, hogy szívesen, örömmel dolgoznak itt, nem érzik sem terhesnek, sem fárasztónak ezt a munkát.

A csóti emlékhelyeken *Szabó Géza* nyugdíjas h. osztályvezető kalauzolta a vendégeket, s ő beszélt azokról az erőfeszítésekről, melyeket évtizedek óta folytatnak a község és iskola vezetői a sírkert rendben tartásáért és a tábor történetének feldolgozásáért.

A községi tanács ebben az évben is megtette a magáét! A vadak által megrongált kerítést nemrég teljes egészében kicserélték, s újjászületett a kétszárnyú kapu is. Ebben a munkában segítségükre sietett a Bakonyi Intéző Bizottság, mely nem kevesebb, mint 50 ezer forinttal járult hozzá az új kerítés költségeihez.

Vanyolán az volt különösen megkapó Rab Zsuzsa és társai számára, hogy az újjáépített Vajda Péter-szülőház egyszerre szolgálja a nagy egyéniség emlékének őrzését és a művelődés ügyét. A kétszeres József Attila-díjas költőnőt és a Jókai Kör vezetőit itt Vajda Péter rokonságának leszármazottai fogadták és üdvözölték.

A község evangélikus templomában Edvy Illés Pálra, a falu egykori országos hírű tudós papjára, Vajda Péter kortársára emlékezett a vendégek előtt *Németh Tibor lelkész*, az evangélikus egyházi gyűjtemények országos felügyelője.

A két kulturális őrjárat eredményes volt, tanulságainak elemzésével a Jókai Kör igazgatótanácsa legközelebbi ülésén kíván foglalkozni.

Huszár János

1990.06.07 Napló

Tíz éves a bakonyjákói gyermektánccsoport

1981-ben alakult a bakonyjákói általános iskola Nemzetiségi Gyermektánccsoportja. A csoport helyben gyűjtött gyermekdalokat, mondókákat, kész koreográfiákat ad elő, s a megye valamennyi nemzetiségiek lakta helységében fellépett már. Legrangosabb fellépésük az 1985. évi „Reicht brüderlich die Hand" elnevezésű országos szemle volt, melynek budapesti gálaprogramjára is meghívást kaptak.

1990-ben egy hétig Ausztriában és az NSZK-ban vendégszerepeltek. Ugyanebben az évben elnyerték a Herend Nagyközség Tanácsa által a megye legjobb gyermekegyüttesének felajánlott serleget.

A gyermektánccsoport 1991. június 8-án ünnepli fennállásának 10. évfordulóját. A jubileumi ünnepségen fellép a herendi gyermektánccsoport, az urkúti nemzetiségi gyermekkórus, a gannai asszonykórus, a kislődi pávakör, valamint meghívást kapott és szerepel az Asparni Hauptschule gyermekkórusa.

E szép jubileum alkalmából további eredményes működést kívánunk a gyermektánccsoportnak és sikeres munkát annak vezetőjének, ***Kiss Albertnének.***

1991.06.07.Pápai Hírlap

Zum Zehnjährigen!

Die Nationalitäten-Kindertanzgruppe der Grundschule in Jakau/Bakonyjákó bereitet sich derzeitig auf ein großes Fest vor. Sind es doch zehn Jahre her, daß dieses Ensemble aus der Taufe gehoben wurde. Und dieses Jubiläum wird am 8. Juni mit allem Drum und Dran gefeiert.

Die Mädchen und Jungen tragen im Ort gesammelte Kinderlieder und Sprüche vor und warten mit fertigen Choreografien auf. Bei Nationalitätentagen in deutschbewohnten Orten des Komitats fehlte die Gruppe nie. Im Laufe der zehn Jahre absolvierte die Gruppe an die 100 Auftritte und hatte auch annähernd soviele Mitglieder. Ein Meilenstein in der Ensemblegeschichte bildete die Teilnahme am Landeswettbewerb „Reicht brüderlich die Hand" im Jahre 1985, und aufgrund des hervorragenden Abschneidens dort erhielt es eine Einladung zum Gala-Programm nach Budapest. Im Mai 1990 bot sich der Gruppe die Möglichkeit zur Teilnahme an einer einwöchigen Tournee in Österreich und Deutschland. Und einen Monat später, im Juni vorigen Jahres, gewann das Ensemble den vom Herender Großgemeinderat gestifteten Herend-Pokal als beste Kindertanzgruppe des Komitats. So gibt es also einiges zu feiern am 8. Juni in Jakau. Und zum Festprogramm wurde natürlich der Kinderchor der Hauptschule in Asparn (Österreich) eingeladen, wo die Gruppe voriges Jahr zu Gast war. Des weiteren werden im Jubiläumsprogramm die Herender Kindertanzgruppe, der Nationalitäten-Kinderchor aus Úrkút, der Gannaer Frauenchor, der Pfaukreis aus Kleinludt/Kislőd und natürlich die Gefeierten selbst, die Jakauer Kindertanzgruppe, auftreten.

Éva Kiss

Pápai Napló 1991

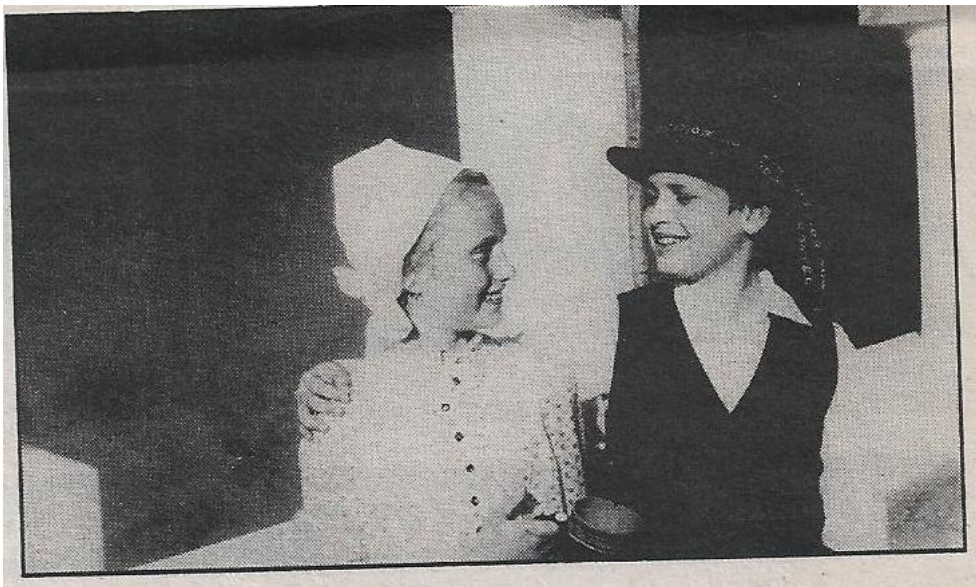

Jubilál a bakonyjákói nemzetiségi gyermektánccsoport

A bakonyjákói nemzetiségi gyermektánccsoport június 8-án ünnepli megalakulásának 10. évfordulóját.

Az együttes helyben gyűjtött gyermekdalokat, mondókákat, és kész koreográfiákat is műsorára tűz. Az elmúlt egy évtized alatt csaknem száz fellépésük volt, megfordultak a megye majd' minden községében, ahol német nemzetiségűek élnek. Meghívták őket 1985-ben a Reicht Brüderlich die Hand országos szemle budapesti gálaműsorára is. Bemutatkoztak már az ország határain túl is, Ausztriába és az NSZK-ba kaptak meghívást. 1990 júniusában elnyerték a megye legjobb gyermekegyüttesének járó díjat, a herendi serleget. A sikerek kovácsa, az együttes vezetője *Kiss Albertné* pedagógus.

A jubileum alkalmából 8-án délután háromkor a bakonyjákói iskola udvarán műsort adnak, melyen rajtuk kívül fellép az osztrák Asparni Hauptschule gyermekkórusa, az úrkúti nemzetiségi gyermekkórus, a gannai asszonykórus, a kislődi pávakör és a herendi gyermektánccsoport.

1991 Napló

Vízművet avatnak Németbányán

Régi álma teljesül ma Németbánya polgárainak. Végre vezetékes, jó minőségű ivóvízhez jutottak. Ezért aztán nem véletlen, hogy örömüket egész napos ünnepi vigasságban fejezik ki. A kora délelőtti órákban tűzoltóbemutatót tartanak. Ezt követi a lövészet, a labdarúgás, majd az ünnepélyes vízműavatás. A nyolc órakor kezdődő bál előtt ingyenes báránygulyás-vacsorára várják a falu aprajáját-nagyját.

1992 Napló

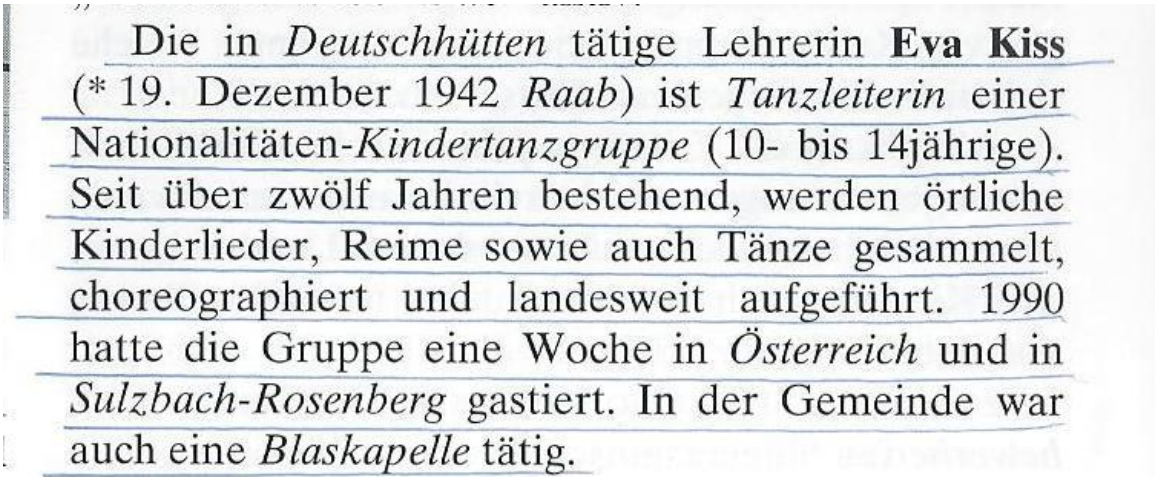

Die in *Deutschhütten* tätige Lehrerin **Eva Kiss** (* 19. Dezember 1942 *Raab*) ist *Tanzleiterin* einer Nationalitäten-*Kindertanzgruppe* (10- bis 14jährige). Seit über zwölf Jahren bestehend, werden örtliche Kinderlieder, Reime sowie auch Tänze gesammelt, choreographiert und landesweit aufgeführt. 1990 hatte die Gruppe eine Woche in *Österreich* und in *Sulzbach-Rosenberg* gastiert. In der Gemeinde war auch eine *Blaskapelle* tätig.

1994 Unser Klingendes Erbe.(München)

1993 jún 5

NZ 23/93 WIR EMP

Nationalitätentag in Deutschhütten

Foto: A. Kiss

Am 12. Juni veranstaltet die 95 Einwohner zählende Gemeinde im Bakony, Deutschhütten/Németbánya, einen Nationalitätentag. Im Rahmen des Festes wird die Ortsnamenstafel „Deutschhütten" feierlich eingeweiht und die Singegruppen aus Ganna, Hidegkút, Totwaschon/Tótvázsony, Polan/Magyarpolány sowie die Kindertenzgruppen aus Herend und Jakau/Bakonyjákó gestalten zusammen mit der Schrammelkapelle aus Tarian/Tarján ein buntes Festprogramm. Anschließend folgt ein Ball, der Eintritt ist kostenlos. Die Veranstalter, die Selbstverwaltung und das Kulturhaus der Gemeinde, laden alle Interessenten aus dem In- und Ausland herzlich nach Deutschütten ein!

Német muzsikától, népdaltól volt hangos szombaton a gyönyörű fekvésű, hegyek közé ékelődött Németbánya.

A faluszéli oszlopra felkerült a *Deutschhütten* tábla is, jelezvén az erre járó idegennek, hogy német ajkúak is élnek itt.

A jó hangulatú nemzetiségi napon fellépett a tarjáni Minisramli zenekar, nemzetiségi énekkarok Gannáról, Hidegkútról, Tótvázsonyból és Magyarpolányból, a táncokat pedig a herendi és bakonyjákói gyerekek mutatták be a szép számban megjelent érdeklődőnek.

Este bál zárta a rendezvénysorozatot.

– korbély –

Sramli a völgyben

1993.16.05. Napló

A romlatlan Németbánya

Itt nincsenek tolvajok

Kanyargó hegyi utak, égbe nyúló fák, tiszta vízű patak mentén járunk. A helységnévtábla Németbányát jelzi. A bakonyaljai kisközség egyike a megye legkisebb településeinek. Mindössze 92-en lakják, de ez a szám is az utóbbi évek visszatelepüléseinek köszönhető. A régi házak majdnem mind felújítottak vagy átépítés alatt állnak. A falu főutcájának jobb oldalán a kertvégek a Bitva-patakig nyúlnak.

– Mindenki ezen az oldalon akar telket venni – mutatja *Kövi Imre* nyugdíjas robbantómester, akinek takaros háza, gazdasága, ápolt veteményese a felkapott oldalon húzódik. – Aki egyszer idetalál, máskor is vissza akar jönni. Vettek már itt telket pestiek, németek, még egy amerikaink is van – meséli büszkén.

Az amerikás ház a falu központjában áll. A bolttól kissé beljebb, gyönyörű park közepén egy „kis kastély", ahogy a helybeliek becézik.

– A kastélyt egy amerikai-magyar állampolgár építtette, aki nálunk állandó lakos lesz. A ház kicsit nagyobb, kicsit díszesebb a többinél, de egy amerikai számára a látvány mindennapos – kezdi a beszélgetést *Aradi Alajos Imre*, Németbánya polgármestere. – Tóth Pistának, a kettős állampolgárságú tulajdonosnak a szomszéd faluban élnek a rokonai, hozzánk vadászni járt. A vadászat nagy szenvedély, tudom, mert magam is vadászember vagyok. Tíz évvel ezelőtt én is hasonlóképp éreztem: addig-addig jártam ki vadászni, amíg már el sem akartam innen menni. Én nem tudtam persze olyan gyorsan építkezni, de azért csak összejött – mutatja ízléses, tájba illő házát, az apránként kialakuló, hegyre kapaszkodó kertjét. – Azt szeretném, ha mindenkié hasonló lenne – sóhajt. – Ha rajtam múlna, mindenféle szocreál típustervet betiltanék. Szerencsére többen rájöttek arra, hogy a tornácos-gádoros, a táj jellegzetességeit továbbörökítő építmények szebbek a megszokottnál. Nézzen csak körül – gesztikulál –, szívja be ezt a tiszta, varázslatos levegőt. Ezt még semmi és senki nem rontotta el, bár voltak ostoba próbálkozások. Ez egy kicsi falu, távol a városoktól. Óriási erdő, apró patak, ózondús levegő, csend és nyugalom várja az idelátogatókat. Ezt tudjuk nyújtani, s ezt adottságokat – hosszú távon – a falusi turizmusban szeretnénk kihasználni. No, nem megy ez egyik napról a másikra, hisz aki még nem próbálkozott szobáztatással, el sem tudja képzelni, milyen nehéz. Vezetékes víz, fürdőszoba, tévé, miegyéb hiányzik még. Az infrastruktúra kiépítése elsődleges célunk, s mivel a szűkös költségvetésből nehezen tudnánk megvalósítani, alapítványt hoztunk létre. Az induló tőkét a képviselők és jómagam biztosítottuk. A négyéves ciklus alatt szép summára számítunk, amihez még távolabbi vidéken élő Németbánya-barátok is csatlakoznak. Például a '48-ban kitelepített módosabb sváb réteg, amelynek jó néhánya visszahúz a gyökereihez. A község nagy része sváb, életkorukat tekintve 70–75 év felettiek, akik római katolikus vallásúak. Az ő igényeiket kívánjuk egy imaházzal kielégíteni. Segítenek ők is, jó cél érdekében nem fukarok, bár a sváb kuporgatós fajta, mégis kinyitják a bukszát, ha szorít a cipő. Meg kell oldanunk valahogy a közellátás gondját is, hiszen mindössze egy italés egy pici bolt van a faluban. A kettőt annak idején az egész község lakossága építette társadalmi munkában, valamilyen furcsaság miatt mégis az Áfészé. Tárgyalásokat folytatunk annak érdekében, hogy az önkormányzat tulajdona legyen, a bevételt pedig visszaforgatnánk a falu fejlesztésére. A bolt előtti teret füvesítettük, szalonnasütőt építettünk, hogy ne kelljen szégyenkeznünk a nyáron ideérkező turisták előtt. A jó idő beálltával kissé megszaporodik a község lélekszáma: rokonok, kirándulók élvezik a meseszép táj szépségét.

Van miben gyönyörködni: néhány percre a falutól gondosan ápolt erdészház csábítja megállásra a sétálgatót. *Császár Lajos* erdész, alpolgármester él itt feleségével és két kisfiával. Az épület tulajdonképpen vadászház, elsősorban a külföldi vadászok szállását biztosítja. A vadászlaktól távolabb, az erdő belsejében jéghideg vizű pisztrángos tó található, amely a kádári korszakban pisztrángokat, mára pontyot és amúrt kínál a napijegyet váltóknak. A tavat a helybéli horgásztársaság tartja fenn. A faluba visszavezető úton alig találkozunk emberrel. A kora délutáni órában egy babakocsis fiatalasszony sétál az üzlet irányába.

– Később sem sok fiatalt látna – tárja szét kezét Aradi úr. – Előregedett falu a miénk, négy általános iskolás korú gyerekünk van mindössze, a 20 és 40 év közöttiek száma sem éri el a húszat. A fiatalok nem találnak erre munkalehetőséget maguknak. Legújabb álmom egy 10-12 asszonyt foglalkoztató kesztyűvarroda, amely ennyi családnak, legalább az asszonyoknak, adna megélhetést. A mellettünk lévő, megszüntetett Iharkúttal kapcsolatban is vannak terveim, amely a férfiaknak biztosíthatna munkát. Ennek a falunak egy 50 fős, hozzánk, a mi igényeinkhez alkalmazkodó, erős középrétegre lenne szüksége.

Többre nem, mert akkor elveszítené azt, ami most a legvonzóbb benne. Azt a vegytiszta romlatlanságot, amely megvédi a falut a civilizáció számos átkától, a lopástól mindenesetre.

Ahogy a polgármester fogalmazta: mi nem zárunk semmit, itt nincsenek tolvajok.

T. Tóth

1995.15.23.Napló

Németbánya emlékezett

Kerek évfordulóra emlékeztek nemrégiben Németbányán. Az öt évtizede kitelepített német ajkú lakosság kanosszajárásának emlékére háromnapos rendezvényre hívták meg az egykoron községben lakottakat, azok leszármazottjait. Németbánya polgármestere, *Aradi Alajos* szerint számosan segítettek a szervezésben, különösen sokat köszönhetnek a tízéves korában kitelepített *Venczel Máriának*. Annak az asszonynak, akit ma már *frau Mária Todtennek* hívnak.

Különösen sokat köszönhetnek a tízéves korában kitelepített Venczel Máriának, akit ma már frau Mária Todtennek hívnak

– A megemlékezés magánkezdeményezésként indult, de az ötlet találkozott a mi elképzelésünkkel is. Így jött létre az a háromnapos összejövetel, amelyben számos programot szerveztünk. A legfontosabb pedig az, hogy elhatároztuk, építünk egy kápolnát. Miután tudtuk, hogy a község saját erejéből erre képtelen, a kitelepítettek segítettek. Az alapkövet már kiválasztottuk, urnába tettük, s ebbe gyűjtöttük össze az adományokat is. Pillanatnyilag még az urnabontás előtt vagyunk, az azonban biztos, komoly összegre számíthatunk.

A kápolna terve már kész, ez alapján 1998. június 30-án szeretnénk felszentelni. Az építés költsége négy- és ötmillió forint körül lesz. Persze ehhez még sok segítséget kapunk az ígéretek szerint a helyi vállalkozóktól, és természetesen az önkormányzat is áldoz a nemes célra.

– n –

1995. N eue Zeitung

Kiss Albertné

A lakáskultúra változásai Németbányán a századfordulótól napjainkig

Németbánya Veszprém megyében, a pápai járásban, Pápától délkeletre, a Bakonyalján helyezkedik el. Térbeli fekvését a községet délről szegélyező hegyek, másrészt a *Bitva* patak folyása határozza meg. A település szétnyúló, út és folyó menti, jellegzetesen *egyutcás* falu.

A török hódoltság idején őslakossága elmenekült és a XVIII. században német telepesek érkeznek az elnéptelenedett lakatlan területre, Stájerország, Tirol, Csehország és Németország schwarzwaldi (Fekete-erdei) részéről. 1750 körül érkezik a német *Kostaiger* Mihály, pillei *üvegbányász*, aki Németbányán a már meglevő mellett a második üvegkészítő üzemét állítja fel. Ez a Bakony keleti részén levő nyolc üveghuta egyike, mely a csehbányaival és a Városlőd–pilleivel együtt a veszprémi püspökség városlődi uradalmának erdőségeiben működött.

A bakonyi üveghuták a török hódoltság megszűnése utáni időkben a Bakony erdőségeinek hasznosítása céljából keletkeztek. A huta jelentékeny számú munkást vonzott, akik családjukkal a bánya körül telepedtek le; *mindannyian németek*. Valószínű, hogy a község neve erre utal. Kostaiger engedélyt kért és kapott arra, hogy a saját házát és a munkások házait a püspökség uradalmi erdejének fájából építhesse, valamint arra, hogy zöld és fehér táblaüveget állítson elő. Az üveghuta készítményei: *ivó- és borospoharak, évszámos palackok, kis butellák, gyógyszeres üvegcsék, kis és nagyobb ablaküvegek voltak*. *Mária Terézia* 1771-*ben* készíttetett kimutatást a birodalma területén működő manufaktúrák teljesítőképességéről. Ebben németbányai adatok is megtalálhatók. A két szomszédos huta, Csehbánya és Németbánya termelésére jellemző, hogy míg az *Esterházy*ak birtokában lévő lókuti üzemben – többek közt – évi 9180 gyógyszeres üveget gyártottak, addig itt 200 000 *tucatot* állítottak elő.

Az üzem 1780-ban szűnt meg, mivel az üzemeléshez szükséges fa erősen megfogyatkozott. A munkásokat is szélnek akarták ereszteni, de ők nem mentek el. A püspökség nem engedte meg újabb házak építését, sem az állatállomány gyarapítását. A lakosság lélekszámát illetően első adatunk 1757-ből van, ekkor 63-an, a „bánya" felszámolásakor 232-en éltek itt.

1910 körül a lélekszám 400 körül mozgott, a lakóházak száma mintegy 78. A második világháború után a német nemzetiségű lakosságból 200 főt kitelepítettek a későbbi NDK területére, s miután a megüresedett házakba 1948-ban csak igen minimális számban hoztak be telepeseket – főleg Vas megyéből –, ezek lélekszáma még az 1960-as népszámlálás idején sem érte el a százötvenet.

Manapság még ennyien sem élnek ebben a jó levegőjű, erdőkkel, hegyekkel koszorúzott falucskában. A megüresedő házakat csendet, nyugalmat áhító emberek vásárolják meg, felújítják, karbantartják és hétvégi pihenésre használják.

A *lakóházak szerkezete és beosztása*

Az egyutcás falu házai többé-kevésbé merőlegesek az útra, előttük kisebb-nagyobb virágoskertek találhatók. A soros udvar szinte minden portára jellemző: utcafrontról kezdődően a lakóház, ennek végébe ragasztva az istálló, a pajta. A kocsiszínt, ólakat, valamint az utóbbi évtizedben „divatba jött" nyári konyhákat a lakóépülettel szemben építik meg.

A népi építészetben csak ritkán beszélhetünk alapozásról, mert ez inkább a színtér rendezését, egyengetését jelentette. A huta munkásainak fából készült házait a XVIII. században már döngölt falú, tömör falas, egy–két helyiséges házak váltják fel. A XIX. század közepére megjelennek a fadúcos, tornácos, az udvarral közvetlenül érintkező épületek, ezeket a későbbiekben szögletes tartópillérűekké alakítják át. Az oszlopos, kosárívgörbés, mellvédes, árkádsoros változatokat csak az 1920-as évek elején kezdték építtetni a tehetősebb, főleg Amerikából hazatért emberek. Ezeknek építőanyaga kő, vályogtégla, de előfordul még pelyvával elegyített döngölt fal is.

A falak építéséhez mestert nem hívtak, hiszen a döngöléshez csak hozzáértő ember kellett, aki több ház építése közben kellő gyakorlatot szerzett. Az építkezés *kalákában* folyt. Az agyagkeveréshez, téglavetéshez az asszonyok is jól értettek, s ehhez a Németbánya határában levő agyag kitűnő alapul szolgált. A tetőszerkezethez ácsmestert hívtak, de a zsúpot már az építtető és annak barátai rakták fel. A *gicefej*et, vagyis a zsúpkötegek vastagabb végét állították a tetőzet gerincére. A zsúptető hiányosságait ősszel, aratás után javítgatták. 1870 körül hatalmas tűzvész pusztított, majdnem az egész falu leégett. A tűz után összefogtak, a házakat újjáépítették, de ezek és a századelőn épült házak már cseréppel fedett, úgynevezett *kontyos tetőt* kaptak. Minden háznál voltak tűzvédelmi szerszámok. Kisebb tüzeknél egy nyeles, pamacs szerű eszközt használtak (*Feuerwisch*), ezzel fröcskölték a vizet a szikrára, az égő szalmacsutakot vaskampóval (*Feuerkrampn*) tépték szét, hogy leg-

Kiss Albertné pedagógus Németbányán él, a bakonyjákói iskola némettanára.

Itt közölt néprajzi tanulmánya megjelent a „Veszprém megyei Honismereti Tanulmányok" X. füzetében.

alább a falak ne váljanak a tűz martalékává. Nagyobb tüzeknél a kézi hajtású fecskendőt (*Feuersprichn*) a Bitva patakba vagy a kútba eresztették, vagy a lajtos kocsi szolgáltatta a vizet.

Az oromzatok díszítése igen mértéktartó. Az épületek egyetlen dísze *az építtető nevének kezdőbetűje és az építés éve, leveles koszorúba foglalva*. Ezt azonban mindenki igyekezett egyénien csinálni. Az oromzatot hófehérre meszelték, a lábazati részt mészbe kevert fekete porral vagy korommal festették le. A házak állagának megóvására nagy gondot fordítottak. Jeles ünnepek előtt a ledőlt falrészeket tapasztották, s évente legalább kétszer meszelték.

Az utcai homlokzatra nagyobb, dupla ablakot raktak, míg a gádorról (*Krön*) nyíló ablakok szimplák és jóval kisebbek voltak. Amíg a füstös konyhát át nem alakították kéményesre, addig a gádorról több bejárati ajtó nyílt: a kettes konyhaajtó és a szobákba vezető ajtók. A nyílászáró szerkezeteket megavasodott, másra már nem használható tökmagolajjal itatták át. A házak mellfalát lyukas, elhasználódott fazekakba ültetett virágokkal, főleg muskátlival, rozmaringgal díszítették.

A virágoskerteket vessző- vagy léckerítés védte (*Fartnzau* vagy *Flektnzau*). A szomszédokat egymástól tulajdonképpen a házak hátsó fala választotta el. Az utcafronton lévő magas, tömör deszkakerítés – szekérbejáró-kapuval – nem engedett betekintést a pitvarra. Csak a kis bejárati kapu enyhített valamelyest ezen a zártságon. A jó szomszédok közösen a telekhatárra fúratták a *kutat*, de előfordult, hogy használata közben nagy perpatvar keletkezett. A ház végéből induló földeket csak néhány, élére állított *mezsgyekő* határolta, talán azért is fordult elő gyakran, hogy a szomszéd a másikéból elszántott egy fordításnyit. A perek egy részét az efféle szomszédháborúk képezték.

A lakóházak alaprajzi tagolódása három–négy helyiséges, egysoros elrendezésű szoba–konyha–szoba–istálló (*Stoj*)–pajta (*Schäja*). A ház lényegét elsősorban tüzelőrendszere és füstelvezetése határozza meg. Németbányán is jól emlékeznek még a kezdetleges tüzelőberendezések mindkét változatára, a füstös és a szabad kéményes konyhára. A füstös konyhák régebben még nem lakókonyhák. A belső nagyobb részt a mesterember építette *kemence* foglalja el, valamint a hozzáépült *üstház* és a *tűzhely*. Mindhárom tüzelőberendezés füstje szabadon áramlott felfelé, majd a mennyezetbe vágott nyíláson át jutott a padlásra. Ez a megoldás töméntelen kellemetlenséggel járt, rossz idő esetén alacsonyan állt benne a füst, és nem lehetett közvetlenül a szobákba lépni. Ezért volt szükséges a gádorról a szobába vezető külön bejárat. A füstös konyha kettős, alul-felül nyíló ajtaja szolgált szellőztetésre. A füstös háznak annyi haszna azért volt, hogy padlása kitűnő füstölő. Az ilyen konyhával rendelkezők szívesen megfüstölték a szomszéd húsát is, cserébe a másiknál, ahol szabad kémény volt, teregették télen a ruhákat.

A kemence (*Pockowá*) kenyér- és kalácssütésre, gyümölcsaszalásra szolgált. A családok életében nagy esemény volt a *kenyérsütés*. Már előző este hozzákezdtek a kovászoláshoz, lisztszitáláshoz. Másnap már kora reggel megkezdték – nagy hasábfákkal – a kemence felfűtését. A gazdaasszony a kemence belső terének elszíneződéséből már tudta, mikor alkalmas a kenyérbevetésre. A szénvonóval (*Owákruká*) a kemence szélére húzta a még izzó parazsat, s a sütőteret a nedves, nyeles kukoricacsuhéval tisztította meg a fahamutól (*Owawisch*). A család nagyságától függően öt–hat kenyeret sütöttek. Az elsőnek bevetett kenyérre a gazdaasszony egy kereszt alakú mélyedést vájt, de még az ujját is belenyomta s Jézus Krisztus nevében (*Gottes Jesus Noma*) a kenyérsütő lapáttal (*Owaschisl*) bevetette a kenyereket. Az első volt az ún. *„vezérkenyér"*, ezt ették meg utoljára, s mikor ez került az asztalra, a háziasszony már tudta, hogy újból kenyérsütés elé néz.

Németbányán körülbelül harminc évvel ezelőtt tűnt el az utolsó szabadkéményes konyha. Ennél a változatnál a füstöt egy fordított tölcsér alakú, téglából rakott, nyitott kémény vezette el. Füst tehát ebben a konyhában is volt, de már hamarabb illant el a nyitott kéményen át, amit nagyszerűen fel lehetett használni húsfüstölésre, tárolásra. Ez a konyha sem tudta tehát betölteni a lakókonyha funkcióját, füstös–kormos volta miatt berendezése is igen gyér volt. A bejárathoz közelebb eső részben legfeljebb vizespad (*Wassapank*) állt, felül tiszta vizes, alul moslékos dézsával. A tartós élelmiszereket a *„vak lik"*-ban (*Plintfenstá*) tárolták. Ha volt, itt kapott helyet a *„Truhá"*, az egyszerű, gyalult deszkából készült, felhajtható tetejű láda, amelyben a szennyes ruhákat gyűjtötték.

„Lábas" ház (értsd: oszlopos). Eredeti tulajdonosa ~~Németh~~ Lőrincz Károly.

1276

A tiszta szoba vagy *fédristumm* berendezése hivalkodóbb, szebb, drágább, mint a lakószobáé, de funkciójukat tekintve megegyezett a lakószobáéval. Tüzelőberendezése nem volt, mivel szinte sohasem használták, kivéve ritkán látott *rokon* vagy igen *becses látogató* fogadására. Fő helyen, egyik ablakközeli sarokban állott a díszesebb, faragott *sarokpad* (*Eckpank*) előtte nagy tölgyfa asztal, székekkel. Felette a gerendán porcelán ernyős, gyöngyökkel ékesített lámpa lógott díszes láncokon. A két ablak közé tették általában a fiókos szekrényt (*Sublád*), ezen kaptak helyet az állítható tükrök, szentképek, búcsúkból vagy egyéb kegyhelyekről hozott naiv szentszobrocskák. Föléje került a tiktakos óra, mely a 900-as évek elején szinte minden házban megtalálható volt, hisz mint adatközlőim elmondották, nem volt drága.

„Mellvédes" ház (értsd: az oszlopok derékmagasságban kezdődnek). Somkuti András tulajdona.

A szomszédos szabad falon egy vonalban állt a két vagy több ágy, magasra vetett dunnákkal (*Tuhät*). Itt a friss fosztásból készült, de használaton kívüli ágyneműket tartották, kereskedésekben vásárolt, koszorúmintás terítőkkel (*Pett-Tujh*) letakarva. Ha volt kanapé (*Kanapet*), az is itt kapott helyet. A halottat is itt ravatalozták fel, de nem az ágyban, mint a legtöbb falusi házban. Két székre deszkát tettek, arra egy ritkán töltött, keskenyebb szalmazsákot, majd lepedőt, erre fektették a halottat. Éjfélig az asszonyok virrasztottak, utána a férfiak. A torra egyszerű étket készítettek: tejfeles sós túrót, hozzá bort kínáltak.

A *lakószoba* a mai méretekhez képest igen nagy: 5 x 5, 5 x 6 méteres volt. Ha belegondolunk, hogy sokszor három generáció, nyolc–tíz ember élt itt együtt, már nem is tűnik olyan nagynak. Az együttélés legfőbb oka a világítással, tüzelővel való takarékosság. Az elkülönülésre még a rendkívüli események sem adtak módot. A gyermekágyas asszony, az újszülött is ugyanebben a lakótérben feküdt, s a váratlanul érkező közeli rokon is a földre vetett zsúpszalmán kapott éjjeli szállást. A betegre sem voltak különösebb tekintettel: ugyanúgy dohányoztak, köpködtek, mint máskor, élték a nagy családok zajos életét.

Élet a házban

A *családok életében fellelhető tekintélyelv a bútorok elrendezésében is érvényesült.* A mindössze egy méter széles házastársi ágy a főhelyen állt, az istállóval szomszédos falon. Itt volt az istállóra nyíló *lesőablak*, a családfő-gazda feladata volt ugyanis az éjjel nyugtalakodó állatokat figyelni. Rendszerint az *elsőszülött fiú maradt a szülőkkel*, a ház örököse is ő lett. Ide hozta a feleségét is. A hozományba kapott monogramos menyecskeágy került – mint „másodágy" – a főágy mellé. Felette lógott a díszítetlen *ruhatartó rúd*, a tiszta, bár hétköznap használt viselőruhákkal. (Az este levetett holmik a bejárati ajtó *mögötti fafogasra* kerültek.) A gyerekek a tűzhely mellett kettesével aludtak, de ha bő volt a gyermekáldás, szükség volt a kerekes tolóágyra (*Schupetli*), melyet napközben, ágyneművel együtt a másodágy alá toltak. A nagyszülők vagy a családdal élő oldalági rokonok a bejárati ajtó mellett húzódtak meg. Nagy családoknál ismert volt a padágy is (*Pankpett*), mely nappal ülőalkalmatosság, éjjelre pedig egy mozdulattal fekvőhellyé alakítható. A bölcső (*Wienk*) mindig az anya ágya mellett állott. A pólyás gyermeket éjjelre az oldaltámlákhoz erősítették, hogy az anya éjjel nyugodtan ringathassa a hozzákötött hevederrel.

Németbányán, mint a legtöbb bakonyi német településen, jellemző volt a sarkos elrendezési mód. Ez azt jelenti, hogy rendszerint egy ablakközeli sarokba tették a sarokpadot, eléje az étkezőasztalt székekkel. A *főhely* a *gazdáé* volt, mellette a feleség, majd a már házas gyermek. Legalárendeltebb helyzetben az ifjú menyecske volt, pedig igyekezett, hogy anyósát magára ne haragítsa, tűrt, hallgatott a vagyon reményében. A kisgyermek állítható székét (*Kinderstoj*) csak étkezéskor húzták az asztalhoz.

Kedvelt bútordarab volt a gyalogszék (*Stollel*), amit házilag készítettek, a sámlit (*Stokelt*) keményfából, a fonószéket kukoricafosztásból. A lakószobában is a két ablak között kapott helyet a *fiókos szekrény*, rajta bögrék, szentképek, szobrok s a második világháború után megjelenő *állóvekker*.

A bútorokat a szegényebbek a *vásárban* vették, de ezek gyenge minőségűek voltak. A *tehetősebbek asztalosokkal dolgoztattak*. Az első, akire még vissza tudtak emlékezni, egy *Straub* nevű asztalosmester volt. Foglalkozása több mint száz évvel ezelőtt még annyira ritka volt, hogy a leszármazottait is, és a háza mellett Iharkútra vezető gyalogutat is a mesterségét jelölő ragadványnévvel jelölték (*Tischler Pauli, Tischler-Hojn*).

kott életét. A tiszta szoba és a lakószoba bútorai a kocsiszínbe kerültek, helyettük bakokra állított deszkapadokat készítettek, asztalokat hoztak komától, szomszédtól. A lagzi előtt *háromszor is* megtelt a kemence kaláccsal, kenyérrel. Nyáridőben a vendégek sátrakban üldögéltek, táncoltak, a lakodalmi ebédet *üstökben* főzték.

A keresztelő (*paszita*) nem okozott ekkora felfordulást. A kisszámú vendégsereg jó megfért a lakószobában is. A keresztszülők hozták a *komatálat*. A vendégek az ajtó mellé akasztott *szenteltvíztartóba* mártották ujjukat, s a szenteltvizet a családtagok felé fröcskölték. A gyermek gyakori sírását boszorkányok rontásának tulajdonították. Ellene a következőképpen *„védekeztek"*: a bejárati ajtóra fehér krétával egy ötágú csillaghoz hasonló jelet, *„boszorkányláb"*-at (*Tradhaxn*) rajzoltak.

A nyári mezőgazdasági munka is átalakította a családok életét. A dolgozni tudó családtagok kora reggel, az állatok ellátása után, a mezőre mennek. A *szoptatós gyermeket is vitte az anya, kisteknőbe, puha ruhák közé fektetve*, vagy egyszerűen csak árnyékba tette. Nyáron hosszúak a nappalok, a nehéz munka és az egyszerű ebéd elfogyasztása után ezért rövid pihenő következett. A lakóház közelében dolgozók a jó illatú szénában, zöldtakarmányban dőltek le, míg a mezőn dolgozók beérték a fa árnyékával.

Munka után készült az estebéd, vacsora után megteltek az *utcai kispadok*, ahol főleg az idősebbek pihengettek, beszélgettek, pipázgattak. Az asszonyok közül is dohányoztak néhányan, de csak nagy titokban, fent a padláson.

Már a háborút megelőző években elkezdődött egy átalakulás, ami aztán 1945 után még gyorsabbá, erőteljesebbé vált. Leomlanak a kemencék, beépítik a szabad kéményt, s miután megszűnik a korom, lakókonyhává alakulnak az egykori füstös konyhák. A lakószobák sok vihart látott bútorai megértek a selejtezésre, hisz már annyi generációt kiszolgáltak! A tiszta szobát padlóztatják, s városi kereskedésben vásárolt, politúros bútorral rendezik át. A tiszta szoba egykori bútorai még hosszú ideig megfeleltek a hátsó szobában. A konyhában az edényeket már nyitott polcokon vagy szekrényben tárolják. A két sarokpad egyike is ide kerül, ha nem fér be, hát szétvágva. A nyitott gádorból eleinte csak éléskamrát falaznak le, később már az egészet beépítik.

Ez a lázas, *„mindent beépítés"* a mai napig is tart, és így tűnnek el sorjában a *régi népélet tanúi*, a *bakonyi népi építészet csodálatos remekei*.

1996 04.15. Barátság c. folyóiratban megjelent néprajzi munkám

Korai volt még a tiltakozás?

A tervezett hulladéklerakóval az ASA szerint szó sincs merényletről

Közelmúltban a Bakonyjákó község közigazgatási területén fekvő Bakonyi Bauxit Kft. tulajdonában lévő iharkúti bánya egy részére telepítendő hulladéklerakó elleni tiltakozásról írtunk. Arról, hogy a közigazgatásilag határos Németbánya, valamint a közös jegyzőségben működő Farkasgyepű polgármesterei körjegyzőségük által „megvétózták" a hulladéklerakó építését. Különböző szakvéleményekre alapozva a karsztvízbázis e[illegible]i merényletnek nevezték az elképzelést. A hulladéklerakót az osztrák és – mint később kiderült – francia érdekeltségű ASA Magyarország Kft. építette volna.

Az írás megjelenését követően az említett kft. képviselője, valamint Bakonyjákó polgármestere, *Szabadi János* úgymond az igazságot feltáró beszélgetésre invitálták a sajtó képviselőjét. Mindenekelőtt kijelentették, szó sincs merényletről, az ilyesfajta kifejezések túlzóak. Másrészt még egyáltalán nem eldöntött, hogy valóban az említett területen építik meg a hulladéktárolót.

– A dolgok megértéséhez egy kicsit korábbra kell visszamenni. A [illegible]volcvanas évek közepén állami szinten alakítottak ki egy programot, amely azt célozta meg, hogy a különleges kezelést igénylő hulladékok korszerű lerakását, ártalmatlanítását megoldja. Így akár azt is lehet mondani, hogy az ASA elképzelése ebbe a programba illeszkedett. Úgy gondoltuk, hogy érdemes lenne a Dunántúlon is egy lerakót, ártalmatlanítót létesíteni. A hatóságokkal felvettük a kapcsolatot, kikértük a véleményüket, s megmondom őszintén, örömmel fogadták az elképzelésünket. Hogy miért pont ezt a helyet választottuk ki? Arra gondoltunk, hogy elsősorban az észak-dunántúli hely lehet az, ahol még az ipar működik, s remélhetőleg fejlődni is fog. A 102/1996. (VII. 12.) kormányrendelet felsorolja mindazokat a kritériumokat, amelyeket a kommunális, ipari hulladéklerakóknál figyelembe kell venni. Mi ettől nem tértünk el – magyarázta az ASA képviselője.

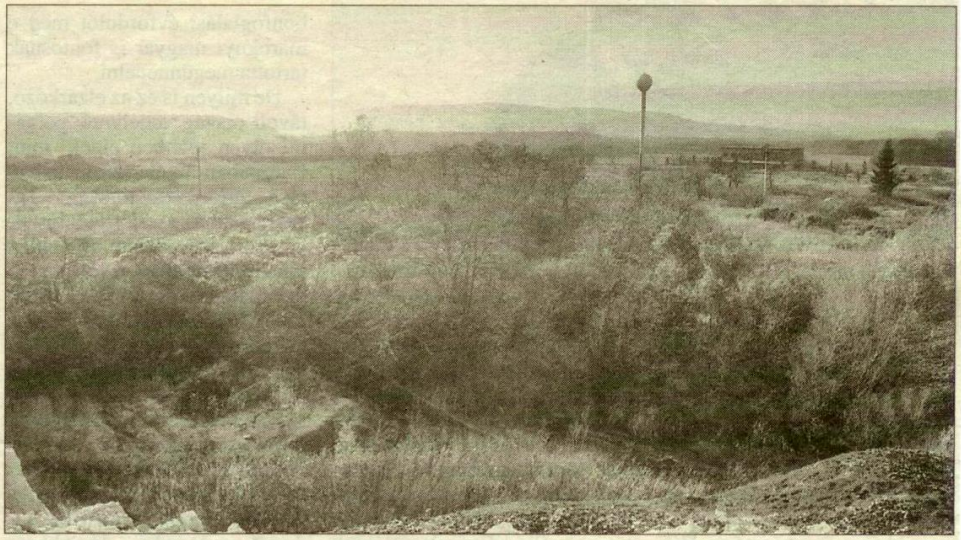

A hulladéklerakó ASA által elképzelt helyszíne **Babos János felvétele**

– *Mindezek ellenére az önök elhatározását sokan támadják. Különböző szakemberek elképzelhetetlennek tartják, hogy a karsztvízbázison biztonságos hulladéklerakót lehessen építeni. Támadják az ASA hatástanulmányát is. Mi erről a véleménye?*

– Először is a hatástanulmányról tudni kell, hogy az csak előzetes tanulmány, amely arra jó, hogy kiderüljön, érdemes-e a területtel szakmailag foglalkozni. Ezt kapják meg a szakhatóságok, melyet aztán véleményeznek, és előírják a további részletes vizsgálatokat. Ezt követően készül az úgynevezett részletes hatástanulmány. Csak utána dönthető el, hogy a hulladéklerakó nem fogja-e veszélyeztetni a vízbázist. Ezért is állok értetlenül a merev tiltakozás előtt, hisz mint mondtam, még csak a vizsgálatok elején tartunk. Mint ahogy nekünk sem áll rendelkezésünkre végleges anyag, úgy a vádaskodóknak sem. Nem arról van szó tehát, hogy jött az ASA nagy tőkével a háta mögött, s kijelenti, márpedig ide csinálok egy lerakót. Szó sincs róla, igenis nagyon sokat áldoz a vizsgálatokra. Fölvállalja azt a kockázatot is, hogy végül mégsem itt építheti meg a hulladéklerakót. Persze csak akkor, ha szakmailag kiderül, hogy a vízbázist valóban veszélyezteti.

Bakonyjákó polgármestere, Szabadi János híve az iharkúti terület komplex vizsgálatának. Mint mondja, nem szakmai oldalról indokolja ragaszkodását, s egyébként is a képviselő-testület döntését tolmácsolja.

– Nem lehet nem tudomásul venni azt a tényt, hogy a környezetünkben nagy mennyiségű hulladék termelődik. Kezelése komoly gondot jelent az önkormányzatoknak. Így aztán amikor tudomásunkra jutott az ASA szándéka, kértem, hogy testületi ülésen tájékoztassanak az elképzelésekről bennünket. Ez megtörtént, s egyetértettünk a további vizsgálatokkal. Bevallom, én sem értem, hogy mások miért tiltakoznak a terület vizsgálata ellen. Amennyiben a részletes hatásvizsgálat alapján megvalósítható lett volna a hulladéktároló, a döntő szót akkor is népszavazás mondta volna ki.

– *A legjobb tudomásom szerint nem a hulladéklerakó építése ellen emelték fel szavukat, hanem a vízbázis védelmében apellláltak.*

– Testületünk nem szakemberekből áll, így mi ezt nem tudjuk megítélni. De úgy gondoljuk, az ASA szakembergárdája, korábbi munkái megnyugtató garancia lehet mindenki számára. Ugyanakor a szakhatóságok is – feltételekkel – elfogadták az előzetes hatástanulmányt.

Későbbiek során a beszélgetést a helyszínen folytattuk, kiderült, hogy az előző írásunk illusztrációjaként megjelent fotó nem a helyszínt mutatta. A valóságot bemutató képet, az ASA elképzelése szerinti helyet kommentár nélkül tesszük közzé.

Ugyancsak megjegyezzük, hogy a Környezetvédelmi Főfelügyelőség a farkasgyepűi körjegyzőség vétóját, azaz az elutasító határozatot helybenhagyta.

Németh Sándor

1996.11.16.Napló

„Zeichen setzen..."

Heimattreffen in Deutschhütten

Tänzerpaar aus Jakau

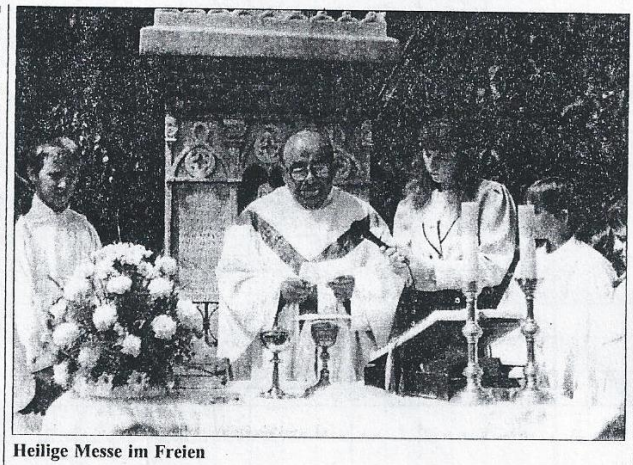

Heilige Messe im Freien

Initiatorin des Heimattreffens: Frau Wenczl-Todte aus Brühl

Der Gannaer Frauenchor — *Foto: László Bajtai*

Auf Initiative der in Brühl (Deutschland) lebenden Frau Maria Wenczl-Todte, die, wie so viele andere, 1948 aus ihrem Heimatdorf ausgewiesen wurde, fand vom 26. Juni bis zum 2. Juli in der heute 96 Einwohner zählenden Bakonyer Gemeinde Deutschütten/Németbánya das Heimattreffen statt. Im Rahmen einer heiligen Messe im Dorfzentrum wurde der Grundstein für eine Kapelle gelegt und geweiht. Aus Spenden der Anwesenden sowie von Landsleuten aus Übersee, die den langen Weg hierher nicht mehr machen konnten, kamen etwa 1,2 Millionen Forint zusammen.

„Die vergangenen Tage, die wir in Deutschhütten verbrachten, sind eigentlich damit vergangen, einander zuzuhören, wiederzuerkennen, Telefonnummern auszutauschen, Fotos anzusehen. Es war ergreifend, einstige Schulkameradinnen nach fast 50 Jahren wiederzusehen", so Frau Maria Unger aus Isny im Allgäu, die in Ganna geboren, aber in Deutschhütten aufgewachsen ist, um dann im Alter von zehn Jahren die Vertreibung mitzuerleben. „Wir kamen mit meinen Verwandten öfters in den vergangenen Jahrzehnten nach Hause, es ist jetzt das dritte Mal, aber diesmal traf ich Frauen und Männer, die ich seit meiner Kindheit nicht gesehen habe..."

Gemeinsam mit den hier Lebenden

Noch vor 15 Jahren war Deutschütten ein rein ungarndeutsches Dörflein mit immer weniger Einwohnern. Besonders in den letzten Jahren wird es aber immer mehr als Feriendorf entdeckt. Die alten Häuser wurden umgebaut, teils leider abgerissen, die neuen Einwohner von Deutschhütten sind Stadtbewohner aus Wesprim, Pápa, ja aus Deutschland. Bürgermeister Alois Aradi meint dazu: „Den Nationalitätencharakter der Gemeinde bewahren wir unter allen Umständen, Deutschhütten war und ist eine ungarndeutsche Gemeinde. Die jetzige Großveranstaltung trägt auch dazu bei, denn wenn die Träume von Frau Todte wahr werden, wird hier eine Kapelle der Versöhnung aufgebaut, und zwar zusammen von Vertriebenen und heute hier Lebenden. Selbstverständlich wird die Gemeinde ebenfalls dazu beitragen. Unsere Stiftung 'Für die Gemeinde Németbánya' wurde 1995 ins Leben gerufen. Sie verwaltet zur Zeit etwa 600.000 Forint. Wir haben geschickte Handwerker, die dieses edle Vorhaben mit ihrer Arbeit unterstützen werden. Unser Dörflein ist eine Perle im Bakony, wir freuen uns, daß sie von Jahr zu Jahr schöner und reicher wird, also unterstützen wir auch aus unserem Budget 1997 die Errichtung der Kapelle und möchten auch das Bistum in Wesprim gewinnen, wofür unser Herr Pfarrer die ersten Schritte bereits getan hat."

„Schön ist die Jugend..."

65 Gäste kamen aus allen Ecken und Enden Europas, einige junge Leute sogar aus Kanada und Amerika. Die nicht mehr kommen konnten, schickten ihre Kinder und Enkelkinder in die alte Heimat. Der Pfarrer rief alle zur Versöhnung, zum friedlichen Zusammenleben auf und erinnerte an die Tage der Vertreibung 1948.

„Es ist nicht einfach, nach all dem, was mit uns passierte, zu sagen, es ist vergessen", meint die Initiatorin des Heimattreffens, Frau Maria Wenczl-Todte. „Aber es ist Vergangenheit. Wir wollten keine Wunden aufreißen. Im Gegenteil, wir wollten klarmachen, daß wir Deutschhütten als unser Heimatdorf betrachten, egal, wo wir heute leben. Und wenn unsere Kinder und Enkelkinder einmal wissen wollen, woher wir oder sie stammen, müssen sie halt nach Hause kommen und werden die Kapelle vorfinden, die zusammen von den einstigen und jetzigen Németbányaern aufgebaut wird. Ich dachte mir nichts anderes dabei, als ein Zeichen zu setzen, ja, hier lebten unsere fleißigen Vorfahren, die das Dorf aufgebaut haben, und Deutschhütten lebt heute noch..."

Jubilanten auf der Bühne

Am Sonntag Nachmittag kamen noch mehr Interessenten ins Dörflein, denn die 15jährige Jakauer Kindertanzgruppe unter Leitung von Lehrerin Frau Éva Kiss und der Gannaer Frauenchor, der sein 25jähriges Jubiläum feiern wird (Leiterin Frau Ilona Fódi), gaben auf der Freilichtbühne im Dorfzentrum ein sehr schönes Programm. Schon als die Kinder die Bühne betraten, in ihren hübschen Kleidern, die Jungs in Schwarz und mit Hüten, wurden sie vom Publikum mit Freude aufgenommen. Sie tanzten unbekümmert, gutgelaunt und ernteten wohlverdienten Applaus. Sie sorgen dafür, daß die ungarndeutschen Tanztraditionen noch lange weiterleben. Genauso begeistert wurde der Gannaer Frauenchor aufgenommen, das Pulikum sang die alten, schönen Volksweisen mit.

Bei der darauffolgenden Tombola wurden Preise verlost, wie eine Woche am Plattensee für sieben Personen in der Villa von Wilhelm Fliegh, eine Woche im Hotel Jägerhof mit Vollpansion in Brühl sowie andere wertvolle Geschenke und Preise. Die Einnahmen bereicherten die Spendenaktion für die Kapelle.

Nach den Tänzern und Sängerinnen übernahmen die Bläser der „Schwäbischen Party" unter Leitung von László Csincsi die Stafette, und es wurde bis in die Abendstunden getanzt.

–mayer–

1996 Neue Zeitung 29.szám

33 év a katedrán

Győrben születtem. Családunkban mindenki műszaki ember dédapám kivételével, aki Győr-Révfalu kántortanítója volt. Talán az ő emléke vitt engem is erre a pályára.

1964-ben végeztem a Győri Tanítóképző Főiskolán. A gólyabálon sorsdöntő fordulat állt be életemben: megismertem későbbi férjemet, Kiss Albertet.

Egy év mórichidai tanítóskodás után 1965-ben kerültünk Németbányára. Az itteni 1-4 osztályos kisiskola vezetését bízta rám apósom, Kiss Lajos, az akkori iskolaigazgató.

Az első hónapok az ismerkedés izgalmával teltek. A nagyváros lüktető életével együtt eltűntek a nagy baráti társaságok is. Itt a csend, a kis harang, libagágogás, német szó - amit az ember fészekrakás közben észlelt. Élénken él bennem az az esemény, amely ideköltözésünkkor történt. Elődünk a németajkú Masszi házaspár költözött ki, mi ugyanakkor be a pedagógus lakásba. Pannika, a tanító néni, nagy asszonygyűrű közepén állt, búcsúzott. Az asszonyok siratták, ölelgették. Így senki sem vette észre, hogy egy stráfkocsi bútorral begurult az új tanító házaspár. A torokszorító élményből arra következtettünk, hogy jó helyre kerültünk. Abban a faluban, ahol így ragaszkodnak tanítójukhoz, csak jó lehet élni. Nem csalódtunk. A falu hamar befogadott minket, a szülői munkaközösség által rendezett pedagógusnapok megbecsülésüket fejezték ki. Mi is részt vettünk a

falu életében, intéztük ügyes-bajos dolgait. Az 1-4 osztályos iskola különleges feladat volt számomra. A közös és "csendes" órák előnyeit élvezték a gyerekek, hátrányát leküzdötték. Soha egyetlenegy gyereket sem buktattam meg 33 éves működésem alatt sem Németbányán, sem később Bakonyjákón! Olyan volt ez a kis iskola, mint egy kis család. Egyetlenegyszer fordult elő, hogy egy osztályban 6 gyerek járt. Leginkább 3-4 fő volt a szokásos létszám. Somkuti Frenci négy éven keresztül egyedül járt a saját osztályába. Bizony el is fáradt a közvetlen órákon! Ha lankadt figyelme, frissítőként focizni mentünk az utcára. Lehet, hogy már én is a megszépítő messzeség rózsaszínű szemüvegén át látok mindent, de pályám legszebb, legidillibb 11 éve volt ez az időszak.

Az ember életét lakókörnyezete határozza meg elsődlegesen. Hálát adok sorsomnak, hogy Németbányára vezérelt. Ez a családias kis falu, annak nyelve, kultúrája nemcsak az én életemet, pályámat, hanem mindkét gyermekem pályaválasztását is eldöntötte.

Aztán iskolámat is elérte a kisiskolák végzete, a körzetesítés. 1976-ban megszűnt a németbányai egy tanerős, összevont iskola. Ez év szeptemberétől Bakonyjákón kezdtem napköziként.

Még németbányai tanítóskodásom idején köteleztem el magamat a németség kultúrájával. Érdekelt eredetük, életük, tetszettek dalaik, táncaik. Gyűjteni kezdtem történetüket, szokásaikat, amatőr néprajzos lettem. Nagyon örültem, amikor a múzeumi pályázatokon munkáimmal díjakat nyertem. De a néprajzi gyűjtésekhez égetően szükség volt a német nyelv ismeretére. Mindeddig egy szót sem tudtam németül. Tanfolyamokra jártam, képeztem magam, majd nyelvvizsgáztam. Ekkor ért Svastics Gábor akkori igazgató ajánlata: Tanítanám-e a német nyelvet? Nagy kihívás volt, de vállalkoztam rá. És nem bántam meg. 1982-től 14 éven át ez lett kedvenc foglalatosságom. Igyekeztem a nyelvet játékosan, a kisebbségi kultúrába ágyazva tanítani. Ugyan nem tartozom ehhez a kisebbséghez, de a német néprajzi gyűjtőmunkához sikerült néhány tanítványomat is megnyernem. Közülük egynek a dolgozatát a DK. is közölte. Legnagyobb büszkeségem a tánccsoport. De nemcsak az

enyém, hanem mindhárom falué, ahonnan tanulók járnak iskolánkba. Nem sorolom a díjakat, okleveleket, serlegeket, elismeréseket, külföldi és belföldi szerepléseket, amelyeket hagyományápoló munkánkért a 16 év alatt kaptunk.

Számomra a legszebb elismerés mégis Stribl Lászlóné Boldizsár Anikó egykori táncosom levele, akinek már másodikos kislánya is utánpótlása együttesemnek.

Talán nem tűnik szerénytelenségnek, ha idézek soraiból:

"Amikor elolvastam a SULI-TÜKÖR-ben a tánccsoportról az ünnepi visszaemlékezését, bizony a szemembe könny szökött. Eszembe jutottak a fellépés előtti izgalmak és a közönség vastapsa. Nagyon szépen köszönöm ezt a sikerélményt, míg élek nem fogom elfelejteni. Renáta által most is ért egy nagy öröm, mert látom azt a nagy lelkesedést, amit a néptánc iránt érez. Ezt a lelkesedést és szeretetet Éva néninek köszönhetem. Remélem, az utódja ugyanolyan odaadással fogja oktatni a gyerekeket, mint azt Ön tette.

Most, hogy készül visszavonulni a tanítástól és táncoktatástól, úgy érzem hálával tartozom Önnek. Nyugdíjas éveihez kívánok nagyon sok boldogságot, jó egészséget és hosszú életet."

Kedves Anikó!

Hát kívánhat magának egy pedagógus ennél szebbet?

A jókívánságokat köszönöm:

Éva néni
Kiss Albertné

BÚCSÚ az iskolától

Két -összekapcsolódó- pedagóguspálya emlékezete

40 év a katedrán

Az ember életében vannak mérföldkövek amelynél megáll, visszatekint a megtett útra. A nyugdíjba vonulás is egy képzeletbeli mérföldkő, emlékezésre késztető. 40 év a pedagóguspályán, s ebből 38 év egyfolytában csak egy helyen, Bakonyjákón! Nem mindenki mondhatja magát ilyen szerencsésnek.

Erdélyben születtem, 5 éves koromban költöztünk Magyarországra. Pedagógusdinasztia harmadik tagja vagyok. Nagyapám, Kiss Lajos Zágon kántortanítója volt nagyanyámmal együtt. Apám Kiss Lajos a Bakonyjákói Iskola igazgatója volt 1957-től 1966-ban bekövetkező haláláig. Pedagógus a bátyám, a feleségem is. A dinasztia folytatója lányom, 10 éve német szakos gimnáziumi tanár.

A tanítóképzőt 1957-ben végeztem Pápán. Ez az intézmény használható tudást, emberi tartást adott számomra. Első állomáshelyem Szerecseny (3 hónapot tanítottam itt), majd Ihászpusztára kerültem. Szinte század eleji hangulatú iskolában, igen mostoha körülmények között, elhanyagolt, szegény gyerekek oktatását

bízták rám! Igazi mélyvíz volt, de ez a két év rendkívül sok tapasztalattal gazdagított.

1959 augusztus 1-én helyeztek Iharkútra, mely a szó szoros értelmében "isten háta mögötti hely" volt. 1-8 összevont osztályt kaptam, 31 tanulóval. Nemcsak ez az oktatási forma jelentett nehéz feladatot, hanem az elhanyagolt iskolát is rendbe kellett hozni. Itt mindenhez kellett érteni: intézni kellett a falu ügyes-bajos dolgát. Egy néptanító egyszerre volt ügyvéd, írnok, orvos. Szinte egész fiatalságomat Iharkúton töltöttem, itt laktam egy (lakásnak alig nevezhető) pedagógus lakásban. Éltem a néptanítók egyszerű és szép életét. Színdarabot tanítottam, jóban-rosszban együtt voltam a falu lakóival. A bekörzetesítés előtti években új iskolát építettünk, itt már emberibb körülmények, jobb feltételek voltak a nívósabb oktatáshoz. Ebből a pici iskolából is továbbtanultak a gyerekek. Egykori tanítványaim ma is felkeresnek, beszámolnak életükről. Iharkút lakosságától tiszteletet, hálát, és megbecsülést kaptam. Ma is szívesen emlékszem vissza ezekre az évekre.

1965-ben megnősültem. Feleségem a németbányai 1-4 osztályos összevont iskolában kezdett tanítani, ezért Németbányán kaptunk szolgálati lakást. (Azóta is itt élünk.) Életem annyiban változott, hogy naponta kijártam Iharkútra hol motorral, hol gyalog. Hol a motor vitt engem, hol én azt. A telek voltak a legkeményebbek. Órákba tellett, mire a hóviharban kivergődtem gyalog Iharkútra.

1972-ben - miután megnyílt a bauxitbánya - bekörzetesítették Jákóra az iharkúti iskolát. Út épült, megindult a buszközlekedés és a 11 gyereknek nem volt kifizetődő már egy tanító foglalkoztatása. Viszont tanító nélkül maradt a falu. Később aztán a falu is eltűnt lakóival együtt.

Bakonyjákón az alsó tagozatban kezdtem tanítani. 1977-ben beiratkoztam a Szombathelyi Tanárképző Főiskola történelem szakára. 1979-ben diplomáztam, a felső tagozatba kerültem és kineveztek az iskola igazgatóhelyettesének. Helyettesi megbízatásomat 1985 november 26-ig végeztem, amikor is Svastics Gábor igazgató

vállalkozóknak, kiemelve a Jákófa KFT-t. Külön kiemelve szeretnék köszönetet mondani a szülői munkaközösségnek, amely mindig jelentősen támogatott bennünket.

Igazgatói működésem alatt voltak nehéz napjaim is. A 10 év előtti igazgatóválasztás nem éppen demokratikus és tiszta módszerei megrendítették hitemet, s egy rövid időre megosztották a tantestületet. Az F kategóriával kapcsolatos - bíróság által is megítélt jogos bérkövetelésünk is - óriási vihart kavart nemcsak az országban, hanem a mi szűkebb pátriánkban is. Hetekig nem volt emiatt az oktató-nevelő munkához szükséges alkotó, nyugodt légkör.

A problémákon, viszályokon - amelyeket soha nem a tantestület tagjai szítottak - sikerült mindig átlépnünk és munkánkat friss optimizmussal folytatni. Tantestületünk fiatal és jó pedagógusokból áll. A szülők biztosak lehetnek abban, hogy ebben a "felállásban" még sokáig jó szakemberek kezében lesznek gyermekeik.

Mindig szívesen emlékszem vissza majd az itt eltöltött 38 évre. Igyekszem a rossz emlékeket elhessegetni magamtól és a szépek emlékével örömtelibbé tenni nyugdíjas éveimet.

Most, amikor elköszönök iskolától, testülettől, szülőktől, kívánok mindannyioknak további jó munkát egy demokratikusan vezető, megértő, humánus új igazgató társaságában.

Kiss Albert

Indulatok Németbányán: az atya ellenzi a kápolnát?

Városlődhöz tartozó puszta volt 1848 előtt. Községgé az üveghuta felépítése után vált. Németek alapították, akik 1751 és 1762 között telepedtek le itt. Helységüket *Deutshhüttennek* nevezték el. A későbbi névmódosítások nyomán alakult ki mai neve: *Németbánya*.

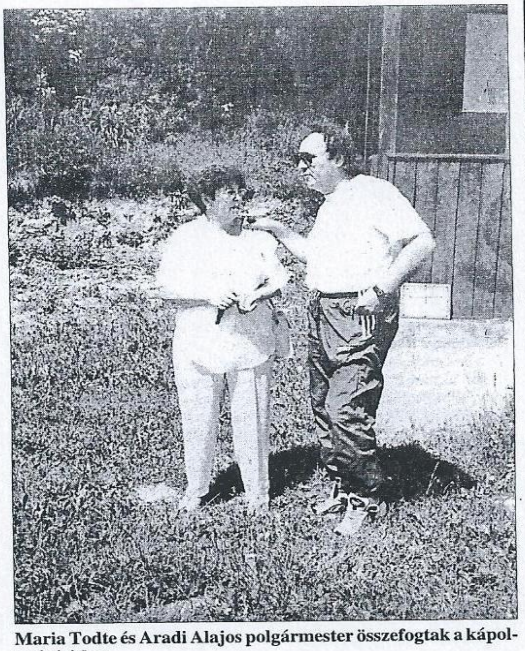

Maria Todte és Aradi Alajos polgármester összefogtak a kápolnaépítésben

Megdobbant a szívük

A településnek 1927-ben még több mint 500 lakosa volt, 1970-ben viszont a feljegyzések szerint már csak alig kétszáz. Mára összesen 90-en lakják a falut, de közülük csak hetvenen az állandó lakosok, tudom meg *Aradi Alajos* polgármestertől, aki egy örömteljes, ám kudarcos kezdeményezésükről számol be nekem, a németbányai születésű *Maria Todteval*, azaz leánykori nevén *Venczel Máriával*.

Mária asszony azoknak a német nemzetiségű magyaroknak (mintegy 200 családnak) egyik ma élő utóda, akik az 1948-ban kíméletlen kegyetlenséggel végrehajtott kitelepítések szenvedő alanyai voltak. Mária asszony áldozatot és pénzt sem kímélő közreműködésével, patrióta kutatómunkájának eredményeként tavaly nagyszabású találkozó helyszíne volt egy héten át a falu.

Los Angelestől Londonon át Brühlig mintegy 400 egykori németbányai ember érkezett ide. Ők többnyire gyermekként, ifjúként élték át a kitelepítés tragédiáját, ma már meglett férfiak, családanyák. Megdobbant a szívük arra a gondolatra, hogy a sorsfordító időket idézve emlékjelet állítsanak a faluban a kitelepítés jövőre esedékes 50. évfordulójára. S mi is lehetne élőbb, méltóbb emlékjel, mint egy kápolna emelése az Istennek, aki gondviselője maradt a szülőföldjükről elüldözötteknek is.

– Csodálatos volt ez a találkozó. A szentmisét a helyi plébános úr, *Mártai Brúnó* celebrálta abban az eléggé megviselt állapotú volt iskolaépületben, ahol évtizedek óta működött a kiszorított egyház.

Épp a lelkipásztor?!

Megkezdődött a gyűjtés, létrehoztak egy alapítványt, amelyen jelenleg több mint kétmillió forint van. A kápolna kivitelezési költségei meghaladják majd a tízmilliót, véli *Dobó János* budapesti, Ybl-díjas építész, aki kiteríti elénk a tervdokumentációkat. Ha elkészül a csodálatos épület, a környék gyöngyszeme lehet majd, s zarándokhelye a Veszprém megyei kitelepítetteknek.

Németbányán a helyi lakosság körében is óriási a lelkesedés, s bár szerény módon ugyan, de kétkezi, szakmai segítséggel már kifejezte részvételi készségét a falu az építkezésben. A település önkormányzata a lakosság akaratából elbontatta a megviselt állapotú iskolaépületet, s a helyén szeretnék felhúzni majd az Úr hajlékának falait. (A szentmiséknek ideiglenesen a faluházban biztosítottak helyet.) A képviselő-testület úgy döntött, az érintett telket a helyi egyházközség tulajdonába adja át, térítésmentesen. Úgy tűnik hát, minden sínen van, mégis váratlan akadályok gördültek a folytatás elé.

– Ha az ember egy kápolnát akar az Istennek, s erre nagyon sok időt, fáradságot, pénzt áldoz, mint magam is, nem várná, hogy éppen a lelkipásztor ellenállásába botlik majd, aki pedig szövetségese kellene legyen e kezdeményezésben – mondja Mária asszony.

– Az atya már a nemzetiségi találkozó utáni vasárnap úgy beszélt a templomban, hogy a faluban *civil szervezkedések és kalóz akciók folynak* egy kápolnáért, s hogy vegyék tudomásul a hívek, ilyen kezdeményezések csakis őrajta keresztül történhetnek – mondja a polgármester. – Számtalanszor kerestük meg a plébánián, de nem tudtunk szót érteni vele, legutóbb már a telefont is lecsapta, mikor megtudta, megint ebben az ügyben hívnánk egy megbeszélésre.

Legfőbb aggálya a plébánosnak, mondják, hogy nem bízik benne, az építési telket átíratja a falu az egyházközség nevére. Pedig a szándék a hivatal részéről kinyilvánítatott, ki is mérették a telket földmérővel, s kijelentették, ha meg tudnak úgy állapodni, hogy az mindenki javára váljon, tehát a templom építése az engedélyek és a plébános erkölcsi támogatásának birtokában elkezdődhet, átíratják az egyházközség tulajdonába – erősíti meg a polgármester. – Felkerestük az érsekséget is, beszéltünk *dr. Szendi József* érsek úrral, *dr. Mail József* gazdasági igazgatóval, s mindketten nagyon pozitívan reagáltak kezdeményezésünkre. Nagy örömmel vették terveinket. De mégsem akarunk indulatok közepette templomot építeni. Szeretnénk, ha a helyi plébánossal a kapcsolatok rendeződnének, hiszen nyilvánvaló, hogy ő lesz a lelkipásztora a továbbiakban is a falunak.

Megnyílnának a pénztárcák

– Sajnos az adományozóknak is nehéz ezt a helyzetet megmagyarázni, hiszen már egy éve elindult a kezdeményezés, s azóta egy helyben topog. Nem volna csoda, ha bizalmatlanság ütné fel a fejét – mondja Mária asszony. – Pedig nem volna gond a további adományokkal, hiszen ha az érseki hivatal egy hitelesítő nyilatkozatot adna a kezünkbe, hogy az építkezést támogatja, bizonyára újra megnyílnának a német testvéreink pénztárcái.

Dr. Mail József, az érseki hivatal gazdasági vezetője elmondja: – Többször jártak az érsekségen a németbányaiak, s mi minden alkalommal elmondtuk, mire van szükség ahhoz, hogy a településükön egy egyház által elismert, felszentelt, nyilvánosan működő kápolna megvalósulhasson. Először is írassák át az önkormányzati telket a helybéli egyházközségnek, majd készíttessék el az építési terveket, szerezzék be a hatósági engedélyeket, s küldjék be a püspökségre engedélyezés céljából. Mivel az érsekség jelen pillanatban nem tudja anyagilag támogatni ezt az építkezést, hiszen számos súlyosan leromlott állapotú templomának tatarozása, restaurálása hárul rá, ezért nem zárkózik el a helyi kezdeményezésektől. Érsek úr örömét fejezte ki a tervek hallatán, s megígérte, hogy személyesen fogja felszentelni a kápolnát, ha elkészül. De mindezek érdekében egyetlen lépést eddig nem tettek a szervezők. Amíg ez nem történik meg, hitelesítő dokumentumot sem tudunk kiállítani arról, hogy támogatjuk az építkezést.

Ami a helyi egyházközség pásztorával való kapcsolatot illeti: Hogyan képzelheti el bárki is, hogy egy templomépítést, amit a helybéliek kezdeményeznek és még ki is fizetnek, meg akarna akadályozni az egyház, hiszen az az alapvető érdeke, hogy minél több templom épüljön. Az engedélyt egyébként is az érsekségen kapják meg, nem Németbányán.

Vajon az indulatokon felül tud-e emelkedni ezek után a falu, a plébános úr – Isten háza méltó összefogásban történő felépítése érdekében?!

Toldi Éva

Németbánya újjászületőben

Ott, ahol a Bakony lankái heggyé egyesülnek, körbefognak egy települést, szelíd öleléssel dédelgetik Németbányát, ezt az egykoron s ma is német ajkúként elkönyvelt falut. Bár a Mária Terézia idejéből betelepültek leszármazottai mára ugyancsak megfogyatkoztak – az őslakosok száma mindössze hetvenhárom –, újabban a népesség mégis látványosan nőni kezdett. A bejelentett lakosok száma meghaladja a százötvenet, igaz, zömük nem a község szülöttje. Betelepülők, modern korunk ártalmai elől menekülők, nyugalmat, békét keresők.

– Azt hiszem, ez az a község, melyet a civilizáció még nem rombolt szét – mondja *Aradi Alajos* polgármester, miután egy havas, dermesztő reggelen felkapaszkodtunk a domboldalon fekvő nyaralójába. Odabent aztán a kandalló melege is oldotta fagyos hangulatunkat.

– A hét napjaiból ötöt biztosan itt töltök – magyarázza a tiszteletdíjas polgármester, aki egyébként pápai, és főállása a nyárádi sertéskombináthoz köti. Szomszédja, *Doma Kálmán* pedig Balatonalmádiból talált rá Németbányára. Ő is kiszámolta, a múlt évben 360 nap találta Németbányán. Aztán sorolni kezdik s mutatják, hogy melyik házban ki lakik. Szinte a fél Dunántúl ismertebb városai mellett Ausztria, Németország, Amerika nevei is elhangzanak.

– Újkori betelepülők – állítja a polgármester, aki leteszi a nagyesküt, ha ők, mármint az üdülők nem jönnek, ez a község már nem létezik.

– Tizenhárom iskoláskorú gyerekünk van. A törzslakosság hetven százaléka hatvanöt év fölötti. Hát ezért mondom, hogy halálra volt ítélve ez a falu.

Temetés helyett aztán most az újjászületésnek lehetünk tanúi. Bár az életkezdet Németbányán sem könnyű, ezért aztán a négytagú képviselő-testület jól megnézi, hogy mire ad ki pénzt a szűkös költségvetésből.

– Alig több mint ötmillió forintból kellett kijönnünk a múlt esztendőben. Ebből a gyermekeinkre egyenként 155 ezer forintot költöttünk. Ők Bakonyjákóra utaznak iskolába. Kétmillió forintba került az út, az autóbusz-forduló kiépítése. Aztán támogatjuk a rászorulókat is, persze csak módjával, mert alig van miből. Pedig elképzeléseink lennének.

Miközben hallgatom a polgármester szabadjára engedett fantáziáját, odakint hóvihar kerekedik. Szidjuk is rendesen a most már hosszúnak tűnő telet. Pedig a hegyek tetejéig érő felhőből alázúduló fehérség gyönyörűszép látvány. Persze csak a kandalló mellől. De hát nekünk ki kell menni körbejárni a falut, s ha a félcipőmre gondolok... Aggodalmamon Aradi Alajos segít, igazi hegyi öltözetet ad rám. Így már könnyebben tapossuk a kupacokba rakódott havat.

Aradi Alajos polgármester szerint nélkülük ez a falu már halott lenne

– Két közhasznú munkást is foglalkoztatunk – mutatja a faluközpontban hóval viaskodó lapátosokat. A munkájuk sziszifuszi, a szél minduntalan legyőzi akarnokságukat. Jobb helyük lenne most a közeli kocsmában – gondolom, s mondom is kísérőmnek.

Ez az egyetlen boltunk, kocsmánk, az áfésztől bérli egy vállalkozó. Az üzlet tulajdonjogáért most szállunk harcba, szerintünk ugyanis ez a községé. Ha sikerülne visszaperelni, akkor egy csendes, szép, igazi falusi vendéglőt álmodnék ide.

A faluközponttól néhány méternyire viszont mintha én álmodnék. Alig hiszek a szememnek a hegyoldalba simuló kastély láttán.

– A ház tulajdonosa is egyike a betelepülőknek. Amerikában élő magyar. Évente több alkalommal is hazajön, itt piheni ki fáradalmait. Menjünk be, nézzünk körül, érdemes!

Padlófűtés, kandalló, biliárdszalon, minibár, szobák, fürdők. Csak ámulok és bámulok. Kiderül, nemrégiben a híres amerikai színész, David Hasselhoff is a ház vendége volt inkognitóban.

– Sok neves ember vett már itt telket, házat. Nekünk ez nagyon jó, bár őszintén megvallva lassan ki kell mondani az álljt, mert ez a község csak akkor tudja megőrizni a varázsát, ha nem leszünk többen. Persze a költségvetésnek jól jönne a pénz, de mi nem akarjuk rombolni az értékeket a mindenáron való pénzszerzéssel. Helyette alapítványt [illegible], megpedig úgy, hogy a képviselők és természetesen én is a négyévi tiszteletdíjunkat az alapítványba fektettük. Azóta már sok új betelepülő gyarapította különböző összegekkel a tőkét. Ezekből szeretnénk megoldani néhány égető beruházást, a környezet- és természetvédelemre is többet kívánunk fordítani, hisz nekünk ez kincsünk. A nemzetiségi értékeket pedig nemcsak megőrizzük, de továbbfejlesztjük. Ebben az évben megrendezzük a nemzetiségi találkozót.

A civilizáció még nem tette tönkre a Bakony hegyei közötti, gyarapodó lélekszámú települést

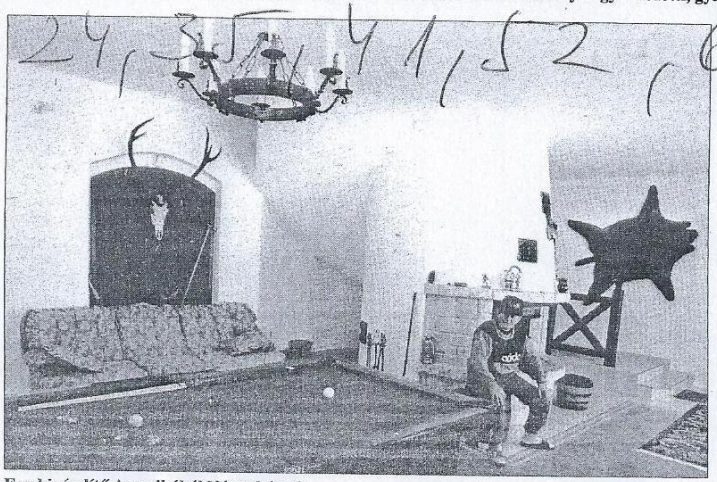

Egy kis ízelítő Amerikából Németbányán

Fotó: Babos János

A hőmérő higanyszála mínusz hét fokig esett, s a visszafelé vezető úton csak nagy nehezen birkózunk meg a hóátfúvásokkal. Szemben velünk hatalmas, rönköket szállító teherautó araszol. Az erdészet kocsija. Ők is segítik Németbányát bizonyos összeggel, hisz a község útját használják, rongálják. Az élethez pedig az út fontos, itt és másutt is.

Németh Sándor

Gedenkkapelle in Deutschhütten

Im Juni vergangenen Jahres trafen sich die in der Welt zerstreuten und durch die Aussiedlung vertriebenen einigen Einwohner des Bakonyer Dörfleins Deutschhütten/Németbánya und zwar auf die Initiative von Frau Maria Todte, die heute in Brühl lebt, aber eng mit ihrem Heimatdorf verbunden ist. Das gut gelungene Treffen in Deutschhütten endete mit einer Spendenaktion für eine Gedenkkapelle, die nun im August und September dieses Jahres bis auf das Dach errichtet wurde. Die Wände stehen also bereits, aber das Geld ist alle geworden. Frau Todte und ihr Mann Dieter Todte arbeiteten ebenfalls am Bau mit, zusammen mit den Einwohnern der Gemeinde. Bürgermeister, Alajos Aradi war ebenfalls anwesend, als letzte Hand angelegt wurde: „Es ist in der Tat ein großes Unternehmen für die Familie Todte und für unsere kleine Gemeinde, die insgesamt 98 Einwohner zählt, wovon mehrere gar nicht ständig hier leben, sondern nur an Wochenenden oder in der Sommerzeit nach Deutschhütten kommen. Aber wir tun unser Bestes, damit die Initiative von Frau Maria Todte realisiert wird. Zum Beispiel sicherten wir das Grundstück zum Bau, wir werden die Umgebung in Ordnung bringen lassen und bewerben uns um Gelder."

Aus Waschlud/Városlőd kam der Bauunternehmer Josef Schneider von Beruf Zimmermann, der ebenfalls anläßlich des Heimattreffens zu Pfingsten vergangenen Jahres versprochen hatte, das Dach der Kapelle zu errichten. „Ich stehe zu meinem Wort. Die Deutschhüttener haben gute Arbeit geleistet, nun bin ich dran. Hoffentlich hält das schöne Wetter noch an, und dann können wir vor dem Winter das bisher Errichtete in Schutz wissen."

Frau Todte veranstaltete am 19. September ein kleines Fest, zu dem sie alle Mithelfer eingeladen hat, die beim Bau mitgemacht haben. Sie ist besorgt um die Zukunft: „Mit dem Geld, das zusammengekommen ist, haben wir eine Stiftung für die Kapelle in Németbánya gegründet. Wenn wir das Holzmaterial zum Dach kaufen möchten, ist unser Geld alle. Aber ich werde alles in meinen Kräften Stehende tun und mein Versprechen halten, damit bei unserem nächsten Treffen im Juni 1998 die Kapelle eingeweiht wird. Ich möchte mich bei allen bedanken, die bisher schon gespendet haben, wir haben beschlossen, daß ihre Namen auf einer Tafel verewigt werden. Ich möchte mich an alle Deutschhüttener in der Welt wenden, der Stiftung weitere Spenden zukommen zu lassen, um den Bau der Kapelle beenden zu können. Wir bitten auch bei der katholischen Kirche in Ungarn und bei Diözesen in Deutschland um Hilfe. Ich bin sicher, diese Kapelle wird kommenden Generationen davon zeugen, daß ihre Ahnen ihr Heimatdorf geliebt haben und deshalb einen Ort der Besinnung für alle errichtet haben. Wir wollten ein Zeichen setzen, dafür, daß wir hier lebten, von hier weggetrieben, aber in Frieden zurückgekehrt sind und Deutschhütten, wo wir geboren sind, verschönern und bereichern. Ich hoffe, daß unser nächstes Treffen zu Pfingsten 1998, das wir schon jetzt organisieren müssen, und deshalb auch dazu die Ideen und Wünsche

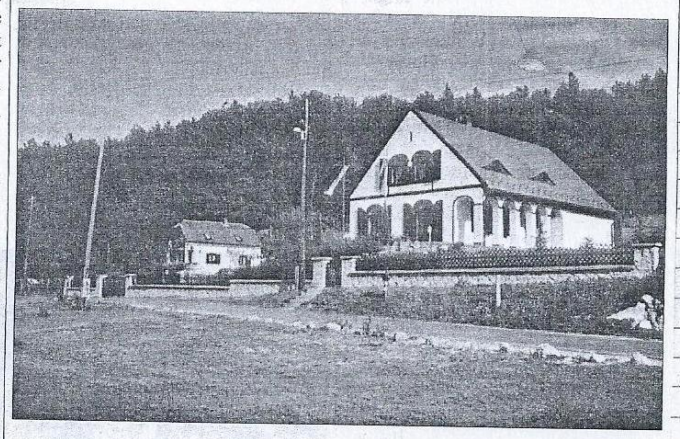

der Teilnehmer erwarte, wieder so gut gelingen wird, wie das erste Mal."

Mayer

Bankverbindung: Katholische Kirchengemeinde D-50321 Brühl-Pingsdorf, Spendenkonto Stichwort Gedenkkapelle Németbánya BLZ.: 370 502 99 Kt.: 0160 002 809 Kreissparkasse Köln.

ZHANG

Betelt a pohár Bakonyjákón...

Az interjúban két lemondott képviselő és a polgármester véleményét adja közre az újságíró.

A többi lemondott képviselő véleményét véli kommentálni a polgármester, mikor azt mondja, hogy ők pedig a „testületen belüli feszültséget" jelölik meg lemondásuk fő okaként.

Nos, a polgármester úr vagy nem ismeri a valóságot, vagy – szokásához híven – mellébeszél!

A képviselőknek – miután a szerződéskötés körülményeit és tartalmát 45 napos késéssel véletlenül(!) megismerték – az adott körülmények között nem maradt más választása, csak a lemondás.

Szóvá tesszük ezt azért, mert „vétkesek közt cinkos, aki néma". Mi nem akartunk cinkosok lenni! Sajnáljuk, hogy a falut nem tudtuk megóvni ettől a megpróbáltatástól, de a tisztességünk, a közélet tisztaságáról való véleményünk és a lelkiismeretünk nem engedte, hogy – vele együtt – képviselők maradhassunk. Szabadi János polgármester pedig számoljon el most már a saját lelkiismeretével!

Az öt lemondott bakonyjákói képviselő:

Gulyás Józsefné,
Gerdenics János,
Nagy Pál,
Szilvási Sándor,
Takács Gábor,
Bakonyjákó

1997.06.9 . Napló

Dicséret Németbányának

199
400

A közelmúltban Hévízen tartották a Virágos Magyarországért mozgalomban részt vevő települések találkozóját. Ugyanott osztották ki a virágosítási, parkosítási verseny díjait is. Környékünkről Németbánya is részt vett a mozgalomban, s ezt a bírálók dicsérő oklevéllel honorálták.

Aradi Alajos polgármestertől megtudtuk, a község főterét virágosították. Közel százezer forintot költöttek erre a célra. Ami az ötmillió forintos költségvetésüket figyelembevéve jelentős összegnek tekinthető.

Lassan körvonalazódik a kápolna épülete is. A szerkezete már elkészült, állnak a falak. Minden jel arra utal, hogy a jövő évi szentelésnek nem lesz akadálya. Annál inkább sem, mivel az Emlékkápolna Alapítvány számlájára egyre többen fizetik be megtakarított pénzeiket. Információink szerint az ezer–kétezer forintos befizetésekből már több mint 200 ezer forint gyűlt össze.

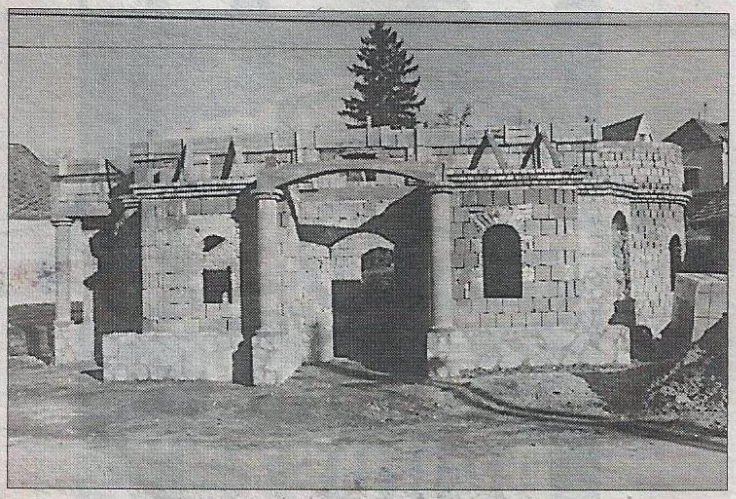

A jövő évi kápolnaszentelésnek nem lesz akadálya

Napló 1997. 11.hó.

1997 nov. 26

PÁPAI NAPLÓ
MEGJELENIK PÁPÁN ÉS 75 KÖRNYEZŐ TELEPÜLÉSEN

Itt a vendég is otthon van

Foga van a korán jött télnek. Különösen itt, a Bakony völgyébe szorult kis faluban, ahol az éjszakai kemény fagy nyomait már a délelőtti nap sem tudja eltüntetni. Pipálnak is rendesen a házak kéményei, jelzik, Németbányán az őshonos lakosság – számuk épphogy csak meghaladja a nyolcvanat – elkezdett egy újabb napot.

Peidlék Németbányán az egész életüket végigdolgozták Fotó: Babos

– Új nap, új gond és így megy ez már évtizedek óta – mondja a hetvenéves *Peidl András,* akinek embermeleg otthonába gyülekezünk köszönteni.

– Ugyan, ne csináljanak már ilyet – szabadkozik felesége, miközben a polgármester, *Aradi Alajos* közreműködésével krumplit rak a sütőbe.

– Ez lesz majd a finom, töpörtyűvel – állítja Aradi Alajos.

Hát mi tagadás, már a gondolatára is összefut a nyál a szánkban.

– Sült krumpli – gondolkodik el Peidl András –, ha valamikor ez jutott volna az asztalunkra! Amikor összekerültünk a feleségemmel, szinte semmink sem volt. Emlékszem, fagyos krumplit főztünk, aztán később eladtam a csizmámat, abból vettünk disznót. Tudja, micsoda szégyen volt akkoriban csizma nélkül lenni. Nem is nyugodtam bele, addig gürcöltünk, amíg újra összejött egy csizmára való.

– Télen-nyáron, éjjel-nappal dolgoztunk az erdészetnél, téesznél. Visszagondolva, egyszerűen azon csodálkozom, hogyan bírtam – pihegi ki a felesége, akit nemrégiben a szívével műtöttek.

– A betegség, az ínség, a megpróbáltatás mindennapos vendég volt s ma is az a házunkban. Istenfélő, vallásos emberek vagyunk, néha mégis úgy érzem, elfordult tőlünk az Úristen. Mondja, miért? – néz rám kérdőn a férfi.

– Itt van az egyik fiam is, súlyos beteg. A másik Ajkán él, özvegyen neveli az unokáimat – mondja a felesége, miközben kiszedi a forró, gőzölgő krumplikat, s egy ruhával letakarja. – Így könnyebben jön le a héja – magyarázza.

– Svábok vagyunk, mint annyian mások itt Németbányán. A kitelepítést megúsztuk, az erdészetnek köszönhetjük, a vagonból szedtek ki bennünket, de a rokonságot elvitték. Mi itt maradtunk semmi nélkül. Ez a ház a nagyszülőké volt, idővel aztán átépítettük. Szóval, csak éldegéltünk és dolgoztunk. A rokonokat persze meglátogattuk már, de nem tudnánk kint élni. Nekünk ez a hazánk, otthonunk. A nagynéném, aki Németországban halt meg, utolsó kívánságként arra kért mindenkit, úgy helyezzék a sírba, hogy Magyarország, Németbánya felé nézzen. Hát így vagyunk mi ezzel. Beszéljük a német nyelvet, de az unokák már csak a magyart ismerik.

Komótosan falatozni kezdünk, a háziak biztatnak, vegyünk még. Látszik, jó szívvel teszik.

– Nálunk a vendég mindig otthon van – mondja búcsúzóul Peidl András. S aztán már a kapuban jut eszünkbe, hogy gratulálni is illenék neki, hisz tulajdonképpen azért jöttünk, hogy az ötvenedik házassági évfordulójukhoz szerencsét, egészséget kívánjunk.

N. S.

1997. nov. 26. Pápai Napló

1998. jan. 7

Németbánya mécsesfényben

A németek ötven esztendővel ezelőtti kitelepítésére emlékeztek

Szomorú alkalom volt, hogy a németek ötven évvel ezelőtti kitelepítésére emlékeztek Németbányán
Andrónyi-fotó

A mai találkozó nagyon szomorú alkalom. Ötven évvel ezelőtt a magyarországi németek nagy részét elűzték hazájukból. Nem a nép, nem a magyar nemzet, hanem a politika taszított ki bennünket ebből az országból. A kitelepítettek új hazájukat szerte az egész világban keresték és találták meg, szétszóratásban. Akik itthon maradtak, azoknak a diktatúra éveiben jutott ki a szenvedésből, s csaknem ötven évig kellett várniuk arra, hogy szabadnak érezhessék magukat. A történelem tanulsága arra szólít fel: az emberek közötti megbékélés az egyetlen járható út. Új célokat kell kitűznünk, hitünkkel, szorgalmunkkal, alkotóerőnkkel helytállni magyarországi németként, német származású magyarként – mondta tegnap *Heilig Ferenc,* a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és a veszprémi megyei közösség nevében Németbányán, ahol *Maria Todte* asszony, a falu egyik kitelepítettje szervezésében zajlott szomorú megemlékezés.

Maria asszony elcsukló hangon idézte személyes tragédiájuk súlyosan nehéz napjait, megpróbáltatásaikat, kitaszítottságuk fojtó érzését, majd *Mátrai Brúnó* plébános imádkozott az itthoni, a határon túli magyarokért, a német ajkú magyarokért és minden magyarért. Kérte a Mindenhatót: a történelem tragédiája – hogy embereket származásuk, nemzetiségük miatt elüldöznek hazájukból – már soha többé ne ismétlődhessék meg.

Az áhítat után az emlékezők egy-egy mécsessel vonultak a kitelepítettek épülő emlékkápolnájához, s a reménység fényeit 50-es számalakban helyezték el az épület bejáratánál.

té

1998.01.07. Napló

Emlékkápolna Németbányán

A múlt év közepén szentmise keretében szentelték fel azt az alapkövet, amely azóta a németbányai kápolnaépítők szimbóluma lett.

A betelepített német ajkúak és a helyi lakosok közös szándéka találkozott, amikor elhatározták, hogy a régi és leromlott állapotú imaház helyére kápolnát emeltetnek. A közadakozásból és a katolikus egyházmegye támogatásával épülő kápolna tervezett befejezési határideje június 28. Mint azt *Aradi Alajostól,* Németbánya polgármesterétől megtudtuk, a mintegy 14 millió forintos beruházást számosan segítették. A község polgárai közel 1,5 millió forint értékű társadalmi munkával járultak hozzá a költségekhez. Ugyanakkor változatlanul számítanak az adományokra, a segítő szándékra.

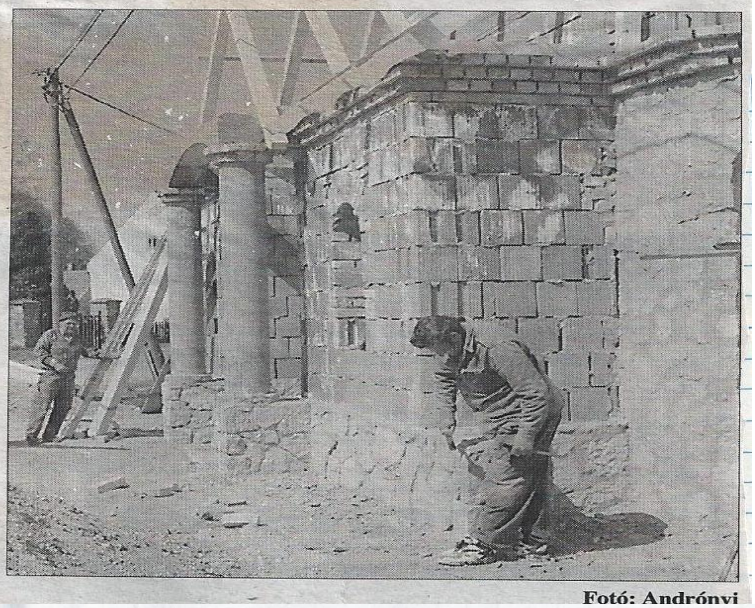

Fotó: Andrónyi

Gedenkkapelle wird eingeweiht

2. Heimattreffen in Deutschhütten

Vor zwei Jahren, Ende Juni 1996, kamen aus allen Ecken und Enden der Welt die einstigen Einwohner des Dörfleins im Bakony, Deutschhütten/Németbánya, zum 1. Heimattreffen nach Hause. Der Initiatorin dieses Treffens, Frau Maria Todte aus Brühl, ist es gelungen, die Anwesenden zu überzeugen, daß die vor 50 Jahren vertriebenen deutschen Einwohner beim nächsten Treffen eine Kapelle der Versöhnung einweihen sollten. Es begann das Spendensammeln.

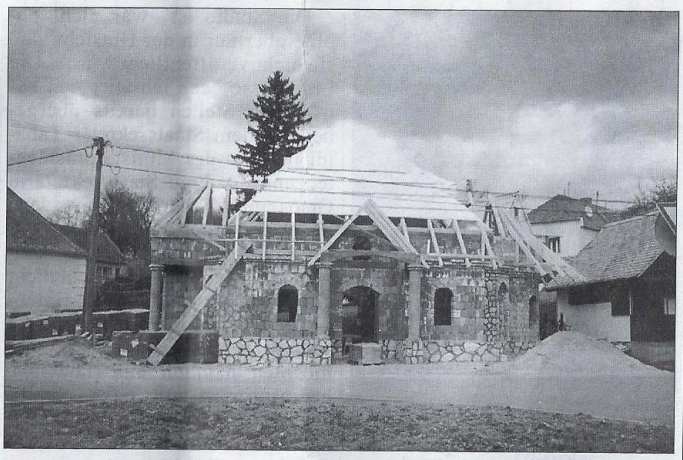

Die halbfertige Gedenkkapelle in Deutschhütten, die am 28. Juni eingeweiht werden soll, steht im Zentrum des Dörfleins. Foto: László Bajtai

Nun ist die Kapelle noch nicht fertig, aber sie steht unter Dach und wird am 50. Jahrestag der Vertreibung vom Wesprimer Erzbischof Dr. Gyula Márfi feierlich eingeweiht. Der Weg war sehr schwer. Beim ersten Treffen wurden von den Anwesenden 1,2 Millionen Forint gesammelt. Frau Maria und Dieter Todte haben alles getan – selbstverständlich auch persönlich vieles beigesteuert –, um die Bauarbeiten voranzutreiben. Es wurde die Stiftung „Gedenkkapelle Deutschhütten/Németbánya" ins Leben gerufen. Die heutigen Dorfbewohner zahlten ebenfalls ihren Beitrag an die Stiftung. Das Bürgermeisteramt mit Alois Aradi an der Spitze, das schon 1995 eine Stiftung für Németbánya ins Leben gerufen hat, unterstützte ebenfalls den Bau der Kapelle wie auch die Handwerker und die Arbeitslosen. Auch das Wesprimer Bistum unterstützt das große Vorhaben des kleinen Dorfes, so daß es vom 26. bis 30. Juni zum 2. Treffen der Deutschhüttener kommen kann.

Dann möchte man sich auch bei allen bedanken, die dazu beigetragen haben, daß die Heimatvertriebenen und die Heimatverbliebenen gemeinsam ein Zeichen gesetzt haben. Ein Zeichen für ihre Kinder und Enkelkinder, für die Zukunft, daß niemals mehr weder in Deutschhütten noch anderswo Menschen aus ihrer Heimat vertrieben werden.

Gewiß wird es für alle nicht leicht sein, dieser Feier beizuwohnen, gewiß werden Erinnerungen wachgerufen, gerade aus der Zeit, die man so gerne vergessen möchte. Doch wird dieser Akt, die Einweihung der Kapelle der Versöhnung, dazu beitragen, die Vergangenheit gemeinsam zu bewältigen. Frau Todte bereitet sich wieder mit einem reichen Programm auf das Treffen vor, möchte diese Tage unvergeßlich für die Teilnehmer machen. Die heilige Messe und Einweihung sollen am 28. Juni, Sonntag Nachmittag, erfolgen. Lehrer Vilmos Fliegh und Gattin, die in Wesprim wohnen, alle Arbeiten verfolgt und tatkräftig mitgeholfen haben, wirken auch diesmal mit.

Die Gemeinde, die um eine Gedenkkapelle reicher wird, bereitet sich auf das Fest vor. Bereits am 26. Juni werden Verwandte, Freunde, Gäste in Deutschhütten erwartet, um sich gemeinsam zu erinnern und zu feiern. Alle Deutschhüttener, egal wo sie heute leben, sollen das Dörflein heute noch als ihre Heimat betrachten. Ihre Kinder und Enkelkinder sollen, wenn sie nach Hause kommen, wissen, daß sie in Deutschhütten zu Hause sind.

Die Kapelle ist noch nicht eingerichtet. Erzbischof Dr. Gyula Márfi meinte jedoch, er weiht die Kapelle gerne ein. Vielleicht hilft es, das neue Haus Gottes in Deutschhütten bald fertigzustellen.

1998 május a Napló és a Neue Zeitung cikkei

Németbánya tevékeny nyugdíjasai

Az asztalon egy hatalmas, patinás bőrkötésű könyv, a községi krónika. Évtizedek eseményei elevenednek meg benne a német ajkú kis falu mindennapjairól és ünnepeiről. *Kiss Albertné Éva* nyugalmazott pedagógus készíti hosszú évek óta e krónikát, s ő szervezi a falu kulturális életét is mind a mai napig. Párjával, *Bercivel*, a nyugalmazott igazgatóval együtt ugyanaz élteti őket: mit tehetnének Németbánya jövőjéért, a falu itt maradt és kitelepített, sok sérelmet, megkülönböztetést megélt német ajkú lakóiért, a közösségért, amely évtizedek óta befogadta, megbecsülte őket, s amely mindörökre otthonuk lett.

A családi környezet, az iskolák, a közösségek meghatározóak minden ember életében. *Kiss Albert* szüleivel 1944-ben költözött át Erdélyből Magyarországra. Tehát a kisebbségi lét megannyi tüskéjét hozta magával. Bizonyára nem véletlenül vált fogékonnyá a mások kisebbségi sorsa iránt is.

– Pedagógusdinasztia tagja vagyok – mondja. – Nagyapám, apám is tanított, pedagógus a bátyám is, s most már a leányom és a vőm is viszik tovább ezt hagyományt a családban. A fiam vámügyintéző tiszt lett ugyan, de az ő esetében német nyelvtudására lehetünk büszkék. Családunk híressége *Kiss Manyi*, aki édesapámnak édestestvére volt. Hagyatékából igyekszünk most eljuttatni archív anyagot Zágonba, ahol a hajdani Mikes Kelemen-házban tervez gyűjteményes kiállítást berendezni tiszteletére a román állam.

Kiss Albert a pápai tanítóképzőben végzett, majd később történelem szakos tanári diplomát szerzett. Szerecsenyből Ihászpusztára, később Iharkútra került. Ott tizenhárom évig dolgozott, 1–8. osztályt tanított összevont rendszerben. Kemény megmérettetés volt ez számára. Az iskolaigazgatónak itt ugyanis nemcsak az volt a dolga, hogy tanítson, hanem hogy villanyt vezettessen, utat építtessen. Mikor minden elkészült, a buszközlekedés is megindult, kiderült, hogy a település alatt hatalmas bauxitmező fekszik, s megkezdődött a bányaépítés, a települést likvidálták, ő pedig apja iskolájába, Bakonyjákóra került. 1978-tól igazgatóhelyettes, majd apja halála után előbb megbízott, 1987-től kinevezett igazgató lett.

Éva győri származású, elődei között osztrákok is voltak, de nagyon sokáig ezzel nem is foglalkozott. Németül sosem beszéltek a családban, s ő is csak felnőtt fejjel, németbányai tanítónőként kezdett érdeklődni a nyelv iránt. A pedagógusi pálya kisgyermekkorától vonzotta. Dédnagyapja Győrrévfalu igen megbecsült kántortanítója volt.

A képző elvégzése után Éva Mórichidán kezdett tanítani, majd férjhez ment, s Németbányára került. Párjával itt telepedtek le. Mikor az itteni iskola megszűnt a körzetesítések miatt, ő is a bakonyjákói iskolában folytatta munkáját.

Németbányai élményeire nagyon szívesen emlékezik: – Esténként összejártak énekelni az öregek, s engem nagyon megragadott az a légkör, amibe csöppentem. A gyerekek viszont alig beszélték a németet, mert szüleik otthon nemigen mertek hozzájuk azon beszélni. *Drexler Feri* bácsitól, a szomszédunktól kapott kották segítségével kis műsorokat készítettem az ünnepekre a gyerekekkel, s előadtuk a falu lakosságának. Sokaknak folyt a könnye, annyira meghatódtak.

Ez szárnyakat adott a tanítónőnek, s később sváb gyermeknéptánccsoportot is szervezett – mely ma is működik –, a körzetesítések után pedig maga is elkezdett komolyan németet tanulni, majd tanítani az iskolában. A gyerekekkel rendszeresen jártak német nyelvterületre (Thüringiába) is. Sok díjat nyertek országos szintű nyelvi versenyeken, s tanítványai közül több mint húszan lettek az évek során némettanárok.

– A politika úgy hozta – mondja Kiss Albert, hogy egy időben tanácselnök-helyettesként, párttitkárként is helyt kellett állnom az iskolavezetés mellett, de soha nem voltam hajlandó a közösség rovására semmit tenni. A környezetem számára hasznos lehetőségeket igyekeztem kiaknázni. Sosem tanítottam például a történelemkönyvek alapján hazugságokat. Mindig féltem, megütöm a bokámat emiatt, de nem lett bajom belőle.

A rendszerváltás után mindketten huzamosabb ideig önkormányzati képviselők voltak Németbányán. Nemrég a kitelepítettek emlékkápolnájának létrehívásában segédkeztek, ünnepi műsorral emelték az esemény rangját.

Toldi Éva

Kiss Albertet és feleségét, Évát ugyanaz élteti: minél többet tenni Németbánya jövőjéért

1998

1998. Napló

Kápolna közadakozásból

Kitelepítésekről emlékeztek meg Németbányán

Dr. Szendy József nyugalmazott érsek szentelte fel a zömmel közadakozásból épült kápolnát

Gáspár-fotó

Ötven évvel ezelőtt telepítették ki Németbánya német ajkú lakosságának zömét. Az évfordulóra emlékezve rendezték meg immáron második alkalommal a németbányaiak világtalálkozóját. A négynapos ünnepség csúcspontján, tegnap ünnepélyes keretek között *dr. Szendy József* nyugalmazott érsek szentelte fel a zömmel közadakozásból épült kápolnát.

Aradi Alajos polgármester nyitóbeszédében egyebek mellett kiemelte a németbányaiak önzetlenségét, segítőkészségét. Szólt továbbá a községből kitelepítettek, de Németbányától soha el nem szakadók tevékeny közreműködéséről. Közülük is *Maria Todte* munkáját köszönte.

(Folytatás Tízmillióért épült a kápolna címmel a 3. oldalon.)

1998 június Napló

Wächterin und Pflegerin der ungarndeutschen Kultur

Im Zentrum der kaum 100 Einwohner zählenden Gemeinde befindet sich der jüngste Stolz des Dorfes, die Friedenskapelle, die als Erinnerung an die Vertreibung von 1948 vor fast einem Jahr eingeweiht wurde. Gegenüber der Kapelle wohnt die Frau, der die Ungarndeutschen in Deutschhütten, Jakau und Wirtshäusl/Farkasgyepű viel zu verdanken haben: Frau Eva Kiss, die Wächterin und Pflegerin der hiesigen ungarndeutschen Kultur (Foto).

Frau Kiss ist in großer Eile, als ich um halb zehn ankomme. Sie bereitet sich auf Ostern vor. Gegen Mittag wird ihre Tochter mit ihrer Familie eintreffen, und das Mittagessen muß bis dahin fertig sein. „Aber indessen können wir uns unterhalten", sagt sie lächelnd, während sie die kochende Erbsensuppe mit dem Holzlöffel umrührt.

Frau Eva Kiss wurde in Raab, in einer ungarischen Familie, geboren und zog 1965, nach der Eheschließung mit Albert Kiss, als Grundschullehrerin nach Deutschhütten. „In der ersten Zeit fühlte ich mich fremd im ungarndeutschen Milieu. Zudem konnte ich kein Deutsch", erzählt sie über die schwere Integration in die Dorfgemeinschaft, während sie mit Tränen in den Augen eine Zwiebel schneidet. „Unser Freund Franz Drexler half mir sehr viel. Mit seiner Empfehlung nahm ich am Landeskongreß des Demokratischen Verbandes der Ungarndeutschen teil, wo ich von der guten Atmosphäre tief beeindruckt war. Ich habe Ungarisch eine Rede gehalten, doch beschlossen, mir das Deutsche anzueignen, was mir binnen einiger Jahre gelungen ist", erinnert sich Eva Kiss an die Anfänge.

Zwischendurch wurde die Grundschule in Deutschhütten geschlossen, so setzte sie ihre Laufbahn als Lehrerin im ebenfalls ungarndeutschen Nachbardorf Jakau fort.

Auf dem Nudelbrett knetet sie mit energischen Bewegungen den Teig. Die Nockerln mit Ei müssen locker sein, sonst essen sie die zwei Enkel nicht.

1981 hat sie in Jakau eine Nationalitätentanzgruppe gegründet, die bis heute existiert. „Mit unserem ersten Auftritt haben wir gleich eine Silberurkunde gewonnen. Der größte Erfolg war, daß wir 1985 ins Finale des Wettbewerbs 'Reicht brüderlich die Hand!' kamen und zur Gala nach Budapest eingeladen wurden."

Die Tänze hat Frau Eva Kiss teils in den Dörfern gesammelt, aber die größte Hilfe bei der Choreographie bekam sie in den Tanzlagern in Totis. „Dazu brauchte ich viel Ausdauer, Fleiß und Willenskraft, da die Tanzlager immer im Sommer stattfanden, der eigentlich zum Ausruhen gedacht ist."

Sie greift in den Kühlschrank und nimmt eine Flasche orangenfarbigen Sirup heraus. Nachdem sie den unteren Teil des Glases gefüllt und ihn mit Wasser verdünnt hat, bietet sie mir das Getränk an und fragt mich, was das meiner Meinung nach sein kann. Ich spüre einen sonderbaren Geschmack im Mund, kann aber das Getränk nicht identifizieren. „Das ist Rübensaft, meine Spezialität", sagt sie lächelnd.

Der Allmächtige hätte ein Dorf wie Deutschhütten/Németbánya vor dem Verkehrsstrom und vor der Zivilisation besser nicht verstecken können. Die winzige Gemeinde liegt am ersten Ausläufer des Bakonys, in der Nachbarschaft von Jakau/Bakonyjákó. Wenn man bei Jakau von der Verkehrsstraße 83 abbiegt, umfährt man das Bächlein Bitva entlang den Berg „Hallgató", an dessen Fuße sich das ungarndeutsche Dorf erstreckt.

Frau Eva Kiss

Außer der Tanzgruppe hat sich Eva Kiss eingehend mit Volkskunde beschäftigt. Eine ihrer bedeutendsten Arbeiten war eine Studie über die „Wohnkultur in Deutschhütten", mit der sie wertvolle Preise gewann. Ihre kulturelle Tätigkeit wurde auch vom Staat anerkannt. 1988 erhielt sie vom Unterrichtsminister die Auszeichnung „Für die sozialistische Kultur".

Als großen Erfolg betrachtet sie noch die Schüleraustauschprogramme mit dem thüringischen Zeutsch 1988, mit dem österreichischen Asparn a.d. Zaya und Linz sowie mit dem fränkischen Sulzbach in den 90er Jahren. „Ende der 80er Jahre konnten wir unseren Schülern mit Hilfe von Sponsoren ermöglichen, in der damaligen DDR kostenlos ihre Deutschkenntnisse zu erweitern und deutsche Freunde zu finden", erzählt sie.

Sie muß noch zwei Köpfe Kohl schneiden, dabei hilft ihr aber schon ihr Mann Albert.

1997 war es soweit: Sie und ihr Mann, der in den letzten zehn Jahren Schuldirektor in Jakau war, gingen in Rente. „Wir haben 36 Jahre unterrichtet, und wir sind müde geworden", mischt sich Albert Kiss ins Gespräch ein.

Aber als Rentnerin das Leben ohne Arbeit zu genießen, das mag Eva Kiss aller Wahrscheinlichkeit nach nicht. Sie trat ja ein Jahr später bei den Wahlen als Kandidatin für die Minderheitenselbstverwaltung in Deutschhütten an. Seit 1998 hat das kleine Dorf eine Deutsche Minderheitenselbstverwaltung, die von Eva Kiss geleitet wird. Bei der Gründung der Körperschaft haben sie von Franz Heilig, Regionalbüroleiter der LdU in Wesprim, und von Emil Babits, Leiter der Minderheitenselbstverwaltung in Großtewel/Nagytevel, viel Hilfe und Unterstützung bekommen.

Über ihre Pläne erzählt Eva Kiss: „Im Rahmen der Millenniumsfeier planen wir einen Nationalitätentag, bei dem wir das Dorfwappen einweihen werden. Außerdem möchten wir in der Friedenskapelle ein Weihnachtskonzert sowie einen „Tag der Alten' veranstalten. Den größten Teil der finanziellen Unterstützung legen wir zur Errichtung eines neuen Gemeindehauses zurück." Große Pläne in einem kleinen Dorf!

Das Mittagessen ist zwar nicht fertig, aber wir beenden das fast zweistündige Gespräch, bei dem ich eine dynamische und aktive Frau kennengelernt habe. Ich möchte schon gehen, als jemand klingelt. Der Notar des Dorfes betritt die Wohnung mit den diesjährigen Nummern der Neuen Zeitung, die von der Minderheitenselbstverwaltung abonniert wurde. „Endlich sind sie angekommen", seufzt Eva Kiss und legt sie auf einen Stuhl.

Ich verabschiede mich von ihr und verlasse mit dem Notar das entlegene, aber freundliche und stille ungarndeutsche Dörflein im Hochbakony.

Zoltán Karácsony

1999. Neue Zeitung 17. szám

Deutschhütten

Erste Ehrenbürgerin: Maria Todte

Wieder einmal vermehrte sich die Zahl der Einwohner auf das Doppelte, denn es kam zur feierlichen Übergabe der Millenniumsfahre, Fahnenmutter war Frau Rosa Plechinger. In der Geschichte der Selbstverwaltung von Deutschhütten/Németbánya kam es zur ersten Wappen- und Fahnenweihe sowie zur Wahl einer Ehrenbürgerin in der Person von Frau Maria Todte aus Brühl, die 1948 als Maria Wenczl zusammen mit vielen anderen ausgewiesen wurde.

Am 19. August zelebrierte Dr. Josef Moil aus Pápa die heilige Messe in der Kapelle der Versöhnung, die auf Initiative von Frau Todte errichtet und zum 50. Jahrestag der Vertreibung aus Deutschhütten eingeweiht wurde. Die Ahnen der Deutschhüttener waren fleißige Handwerker, die hier eine Glashütte errichtet haben. Der Wald wurde aber so ausgerottet, daß die Produktion vom Bischtum in Wesprim eingestellt wurde. Die damaligen Deutschhüttener verließen aber ihr Dörflein im Bakony nicht mehr, sie suchten nach Arbeit und blieben dort. Sie fanden eine neue Heimat und sind ihr treu geblieben.

„Ich bin hier zu Hause und ich bin in Brühl zu Hause. Wohin gehören wir eigentlich?" fragt Frau Todte. In Brühl wird sie heute noch „die Ungarin" genannt, obwohl sie und ihr Mann dort ein Hotel mit Restaurant errichtet haben und zu den angesehenen Leuten zählen. Und doch gehört sie hierher, nach Deutschhütten, wo sie sich über die Kapelle sehr freut. Wenn einer von den Vertriebenen heimkehrt und sein altes Haus nicht mehr findet, kann er hier ruhig einkehren, er wird immer erwartet.

Der Gemischtchor aus Jaka/Bakonyjákó (Leiterin Frau Maria Mocsko-

Auf Initiative der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung übernimmt Frau Maria Todte die Urkunde über ihre Ehrenbürgerschaft in Deutschhütten von Bürgermeister Alois Aradi.
Foto: László Bajtai

nyi) umrahmte das Fest mit einem schönen zweisprachigen Programm, und Dr. Wendelin Albert vom Komitatsverband der Ungarndeutschen Selbstverwaltungen Wesprim bzw. Franz Heilig vom LdU-Regionalbüro Wesprim wohnten dem gutgelungenen Fest bei. Am Nachmittag wetteiferten die Kinder um wertvolle Preise.

Der Abgeordneten, zugleich Vorsitzenden der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung, seit Jahrzehnten Seele und Motor der niveauvollen kulturellen Ereignisse in dem Bakonyer Dörflein, Frau Eva Kiss, ist es auch diesmal gelungen, in Zusammenarbeit mit Bürgermeister Alois Aradi den Vorabend des 20. August, des Millenniums für die Anwesenden unvergeßlich zu gestalten. Die Balllustigen gingen erst in der Früh nach Hause...

2000. Neue Zeitung

Németbánya télen sem alszik

Először akkor lepődtem meg, amikor a polgármesteri hivatalt kerestem. Régi helyéről eltűnt, lebontották a faépületet. Aztán kiderült, Németbányán nagyszabású terveket dédelgetnek, olyan faluközpont kialakításába kezdenek, amely méltó lesz a településhez.

– A tél a spórolás, a tervezés időszaka. Nemrégiben elkészült a közösségi ház terve. Ebben kap majd helyet a polgármesteri hivatal, aztán betölti a faluház szerepét, és a német kisebbségnek is ott lesz az otthona. Költséges dolog lesz, de mindenképpen szükséges.

Németbánya téli arca legalább annyira szép, mint a nyári

A község polgármestere, *Aradi Alajos* szerint az elképzelésük három évre előre meghatározza a feladataikat.

– *Körjegyzőségben dolgoznak Farkasgyepűvel, ezenkívül – Bakonyjákóval kiegészítve – a három település közösen tart fenn iskolát, óvodát. Mindez a jó kapcsolatokat feltételezi.*

– Másképpen aligha lehetne együttműködni. Különösen jó a körjegyzőségen belüli viszony, köszönhető ez annak is, hogy új a jegyzőnk. Színvonalasan végzi a munkáját. A testületi ülések, falugyűlések előkészítése, megtartása pedig azt bizonyítja, hogy demokratikusabb lett az önkormányzati munkánk.

– *Aminek része a falugondnoki hálózat kiépítése is.*

– Valóban, Farkasgyepű és Németbánya közösen vett egy gépkocsit a falugondnoki teendők ellátásra. Aztán ott voltunk Zalagyömörőn, ahol megalakult a Falugondnokok Egyesülete. De nem csak e területen értünk el eredményeket. Említhetném a jól sikerült falunapunkat, a német kisebbségi önkormányzat által szervezett szekszárdi színházlátogatást vagy a faluszépítést, parkosítást. Ezzel kapcsolatban el kell mondani, hogy most készítjük az új falurendezési tervet, amely több évre előre megszabja Németbánya arculatát. Olyan települést szeretnénk, amelyben az itt élő mintegy nyolcvan ember jól érzi magát.

1999. Napló

Bolti gondok Németbányán

Németbánya a megye egyik legkisebb települése, 87 állandó lakossal. A falu fokozatosan üdülőkörzetté válik, egyre több itt a hétvégi ház. A közelmúltban olyan vendégek fordultak meg e csendes és csodaszép bakonyi településen, mint *Bodrogi Gyula, Kuncze Gábor, dr. Horváth Balázs* vagy éppen *Sylvester Stallone*. Éppen ezért érthetetlen állapot az, hogy a vendégsereg elit, a közellátás viszont színvonal alatti.

A németbányai képviselő-testület egyik tagja, *Latorczai János* nehezen emészti meg a történteket. Egyrészt örül, hogy a település egyre inkább üdülőterületté válik, másrészt viszont sajnálatosnak találja a közellátási gondokat. A Naplónak elmondta, a faluban ma már osztrákok, németek, egy amerikás magyar is rendelkezik ingatlannal. Ezek az emberek a hétvégéket általában itt töltik, de van [illegible], hogy a nyáron heteken keresztül tartózkodnak. Üdülője van itt több pesti, gyöngyösi, veszprémi polgárnak, és egyre tehetősebb vendégei vannak Németbányának.

Egy alkalmazottal mindkét helyen

A képviselő véleménye szerint a lakók és az üdülők az áfész részéről jobb bánásmódot érdemelnének. Latorczai János úgy érzi, a szövetkezet, amely a boltot és a kocsmát üzemelteti, nem tesz eleget az alapellátási kötelezettségének. A bolt és a kocsma állapota siralmas, oda jóérzésű ember nem szívesen teszi be a lábát. Ráadásul a két egységet csak időben egy alkalmazott [illegible]. Az üzletben rendszeresen nincs kenyér, tojás. Az árukészlet szegényes, ebből következően választék sincs. Szűk a nyitva tartás is, délután ötkor bezárnak. Szerinte ennél is nagyobb gond, hogy vasárnap és hétfőn zárva tartanak.

A falu nyugdíjasai az árak miatt máshova járnak vásárolni, ugyanis a németbányai árszínvonal húsz százalékkal magasabb a pápainál. Vajon miért? De a környéken, Bakonyjákón, Farkasgyepűn – ahol szintén az áfész üzemelteti a boltot – [illegible]

helyzet, ezért Pápára kell menniük vásárolni. Latorczai János úgy gondolja, a legkézenfekvőbb megoldás az lehetne, ha az önkormányzat átvenné a bolt üzemeltetését az áfésztől, de ettől a szövetkezet vezetése elzárkózott.

Kenyeret rendelésre

Az egyik helyi lakó, *Peidl Sándor* egy fröccs mellett mulatta az időt. Szerinte akkor volt itt jó világ, amikor még üzemelt a bauxitbánya, akkor volt forgalom a boltban is. De azóta... Az üzlet a drágasága miatt nem népszerű. A falusi asszonyok, főleg azok a nyugdíjasok, akiknek már fizetniük sem kell a buszozásért, egy liter tejért képesek beutazni Pápára. Pedig ő igazán a szívén viseli a falusi bolt sorsát, hiszen valamikor társadalmi munkában építették.

Peidl Edit boltvezető naponta szembesül a helyzettel. A körülmények tényleg nem mindennaposak, de már megszokta, ismerte el. Kenyeret csak úgy lehet kapni, ha a vevő előre megrendeli. Ha egy turista betévedne a faluba, még egy szeletet sem tudna venni... Árut diszkontlevélben rendelnek. A bolt napi egyedi igényeit az épület előtti nyilvános telefonon(!) keresztül jelzi a központba.

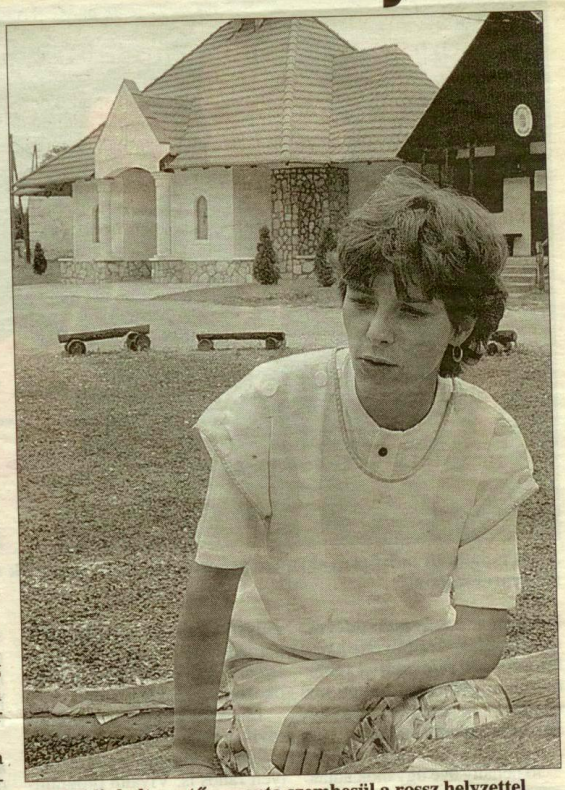

Peidl Edit boltvezető naponta szembesül a rossz helyzettel
Fotó: Andrónyi András

Hűtőpult nincs, gyorsfagyasztott áru, felvágott, hús nem kapható. A forgalomra jellemző, hogy egy hét alatt fogy el egy egész trappista sajt, valamint két-három doboz Medve sajt. Az árak magasabbak, mint Pápán, ezért az emberek inkább autóbuszra szállnak, és beutaznak a városba. Csupán három család vásárol rendszeresen a boltban. Erre pedig manapság egyáltalán nem lehet alapozni...

Senkinek sem kell

Az épületre is ráférne egy kis felújítás, a raktárba ugyanis befolyik a víz. Időszerű lenne egy belső festés is, a fatüzelésű kályhát sem ártana kicserélni. Az üzletet és a kocsmát saját függönnyel és saját asztalterítőkkel próbálja feldobni. Már amennyire lehet.

A boltvezető elmesélte, hogy meg akarta szüntetni a munkaviszonyát az áfésznél, de a cég – információi szerint – nem talált senkit, aki fantáziát látott volna az üzemeltetésben. Ezen nem csodálkozott. Bérbe nem tudták adni, házon belül, áfésztagoknak is ajánlották a lehetőséget, de nem kellett senkinek, így őt „fűzték meg", maradjon.

(A németbányai bolt működésével kapcsolatban szerettük volna megszólaltani a pápai áfész elnök asszonyát is, de *dr. Krucsil Katalin* az éves szabadságát tölti.)

Tremmer Tamás

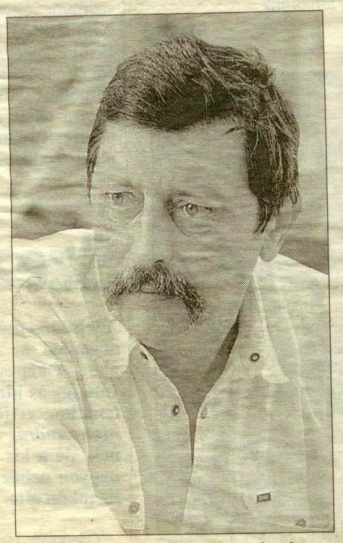

Latorczai János nehezen emészti meg

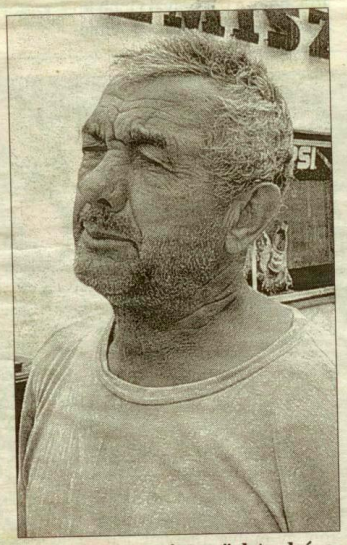

Peidl Sándor szerint az üzlet a drágasága miatt népszerűtlen

2000. Napló

Németbánya díszpolgára

Maria Todte és Aradi Alajos polgármester az ünnepségen

Szívből köszönöm Németbánya valamennyi lakosának, hogy megtiszteltek azzal, hogy az augusztus 19-i falunap és millenniumi zászló átadása alkalmából a település díszpolgárává választottak. Nagyon büszke vagyok azokra is, akik mellettem álltak. Külön köszönöm a Német Kisebbségi Önkormányzat minden tajgának, Kiss Évának, Aradi Alajos polgármesternek és a képviselő-testület minden tagjának, dr. Mail József apát úrnak, aki a szentmisét celebrálta, a zászlót és falucímert felszentelte.

Szolgálja ez az ünnep a falu összetartozását és békéjét.

Maria Todte
sz. Wenzel Mária,
Németbánya

2000. 08.25. Napló

2001 dec. 15

Számvetés egy mozgalmas esztendő végén

Németbánya (németh) – Mintegy harmincmillió forintot költöttek idén a településre – tudtuk meg *Aradi Alajos* polgármestertől.

A térség talán legkisebb lélekszámú községében nagy dolgokat cselekedtek 2001-ben. Felújították például a ravatalozójukat, új utat is építettek a temetőbe. Rendbe tették a település egyetlen vendéglátóhelyiségét, bár mint a polgármester megjegyezte, ez nem az ő kötelességük lett volna. Térburkolattal látták el az italbolt előtti teret és a parkolót.

A legnagyobb fegyverténynek minden bizonnyal a faluházuk elkészülte számít. A többmilliós beruházás nyomán a Bakony völgyében meghúzódó kicsinyke Németbánya méltó közösségi intézménnyel lett gazdagabb.

A közösségi élet is pezsgőbbé vált. Az időseket kirándulni vitte az önkormányzat, a fiatalok pedig játszóteret kaptak. Az utóbbiak létszáma is nő, már eléri a tizenhármat, számukra igazi romantikus Mikulás-estet rendezett a képviselő-testület. A havas tájban csilingelő szánon érkezett ajándékkal a Mikulás.

Az idősek sem panaszkodhatnak, december 21-én ünnepeli őket az önkormányzat, a vendéglátáson túl ötezerforintos vásárlási utalványt is kapnak.

Németbányán az új rendezési terv nyomán telkeket alakítanak

2001. dec. 15. Napló

978 között Bakonyszentlászlón, 1978-tól 986-ig Aurach (salzburgi egyházmegye). 986-tól nyugdíjas. 1952-ben, büntetésképen került Bakonyszentlászlóra. Kettős állampolgár. Ausztriába a jezsuita Karl Rahnernek közbenjárása folytán sikerült kilelepednie. 1986-ban 5 hónapra kiutasították Magyarországról. **Kt.**: Bakonyszentlászlón 1988-ban létrehozta a Máltai Szeretetszolgálat által vezetett idősek otthonát, ahova 4 fiatal indiai apácát hívott a ház idős lakóinak gondozására. 1996-ban új házat épített a faluban, a Béke Szent Edit Stein (vértanú kármelita nővér) Házát. **M.**: Megjelölve Krisztus keresztjével és Dávid csillagával. 987. **Ct.**: sok cikke jelent meg e témában el- és külföldön. **I.**: A veszprémi egyházmegye névtárai. – Országos katolikus névtárak. – PFEIFFER János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára. München, 1987. - Sok cikk, tv-interjú, felvétel, főképp a ZDF által. **C.**: 8431 Bakonyszentlászló, Vak B. u. 27. T./Fax: 88/ 465–033.

KIS László asztalosmester, zsidó hitközségi vezető. (Pápa, 1919. szept. 7.) **Sz.**: Kis Fenc, Glaser Ilona. Nős, Latzer Éva. **Gy.**: Pál 946. **T.**: Pápai Református Gimnázium, 1937 ipariskola, Pápa. 1945 pipakészítő szakvizsga, 1949 asztalos szakvizsga. **É.**: 1937-től 1940-ig és 1948-ban asztalos szakmunkás (Pápa–Veszprém–Bp.,–Pápa), 1940 és 1948 között Pápán. Az 1940–1945-ös években 56 hónapig munkaszolgálatos. **Tk.**: 1986-tól a pápai zsidó hitközség elnöke. Jelentős szerepet játszott a pápai hitközség fejlesztésében, a veszprémi hitközség újjáalakításában. Kapcsolatokat alakított ki a New York-i ortodox zsidó hitközséggel és egyetemmel, közbenjárt a pápai zsidó temető műemlékké nyilvánítása érdekében. **Dk.**: 1999 Pro Comitatu. **M.**: Pápa és környéke zsidó mártírjainak emlékére 1944–45. Pápa, 1990. **I.**: Napló, 1990. márc. 31., máj. 4., aug. 11., aug. 22., 27., 31., 1992. márc. 9., 2000. márc. 13. – Canadian Jewish News (Kanada), 1990. aug. 2. – Kurir, 1990. szept. 4. – Kisalföld, 1996. nov. 30. – Új Kelet (Izrael, 1999. X. 22). **C.**: 8500 Pápa, Vásár u. 10. T.: 89/323–050.

KISS Albert tanár, ny. iskolaigazgató. (Szotyor, Románia, 1939. jún. 28.) **Sz.**: Kiss Lajos igazgató-tanító, Szántó Katalin htb. Nős, Holeczky Éva tanítónő. **Gy.**: Rita 1966, Ákos 1968. **T.**: 1957 Állami Tanítóképző Intézet, Pápa. 1978 Tanárképző Főiskola, Szombathely, történelem szak. **É.**: 1957-ben tanító Szerencseny, 1957–1959-ben Ihász községben. 1959-től 1972-ig iskolavezető Iharkúton, 1972 és 1997 között tanár, igazgató Bakonyjákón. **Tk.**: 1967-től 1982-ig Bakonyjákón tanácselnök-helyettes, tanácstag. 1982–1985-ben az Országos Ifjúságvédelmi Tanács tagja, 1996–1997-ben a Pápa környéki iskolaigazgatók munkaközösségének vezetője. 1998-tól Németbánya települési képviselője, alpolgármester. **Dk.**: 1979 Minisztertanácsi Kitüntetés társadalmi munkáért. 1982 Miniszteri Dicséret. 1985 Veszprém Megyéért arany. Kiváló Úttörővezető. **Ct.**: 40 év a katedrán. = Suli tükör. A Bakonyjákói Általános Iskola évkönyve, 1997. **I.**: Napló, 1963, 1998. jún. – Népszabadság 1971. dec. 31. – TAMÁS István: Esti hajó c. kötetének egy fejezete. **C.**: 8581 Németbánya, Kossuth u. 39. T.: 89/350–019, fax: 89/350–141.

KISS Albertné (Holeczky Éva) ny. tanítónő. (Győr, 1942. dec. 19.) **Sz.**: Holeczky Sándor építész-tervező, Boka Mária telefonközpontos. Férjezett, Kiss Albert ny. iskolaigazgató.

Gy.: Rita 1966, Ákos 1968. **T.**: 1964 Tanítóképző Főiskola, Győr. **É.**: 1964–1965-ben tanító Mórichida, 1965-től 1976-ig iskolavezető Németbánya, 1976 és 1997 között tanító Bakonyjákó községekben. **Tk.**: 1988–1989-ben a Magyarországi Németek Országos Választmányának tagja. 1981-től 1997-ig a bakonyjákói német nemzetiségi gyermektánccsoport vezetője. 1990-től települési önkormányzati képviselő Németbányán. 1998-tól napjainkig a Német Kisebbségi Önkormányzat elnöke. **Kt.**: Németbánya története, néprajza. E témában több megyei első, második díjat nyert a múzeumi pályázatokon. A múzeumi néprajzi pályázaton országos 4. díj birtokosa. **Dk.**: 1976 Kiváló Úttörővezető. 1982 Veszprém Megyéért ezüst. 1983 Miniszteri Dicséret. 1988 Szocialista Kultúráért. 1989 Kiváló Úttörővezető. 1996 A magyarországi németek közösségének díja a Veszprém megyei németségért végzett kiemelkedő tevékenységért. **Ct.**: 1994-től 1997-ig a Bakonyjákói Általános Iskola *Suli tükör* címmel megjelenő évkönyvét szerkesztette, írásai is megjelentek e kiadványban. Tanulmányai jelentek meg a *Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok*ban, a *Barátság* c. folyóiratban. *A jövendő* c. győri ifjúsági hetilapban, a *Napló*ban és a *Neue Zeitung*ban cikkek, riportok, tudósítások. **I.**: Neue Zeitung, 1982. 10. sz., 1983, 1988. dec. – Napló, 1982, 1988. aug. 27., 1998. jún. – Róbert ROHR: Unser Klingendes Erbe. (Band II.) München, 1994. **C.**: 8581 Németbánya, Kossuth u. 39. T.: 89/350–019.

KISS Andrásné (Máté Mária) polgármester. (Vaszar, 1952. okt. 26.) **Sz.**: Máté János MÁV-ny., Hérics Mária tsz-alkalmazott. Férjezett, Kiss András ny. kereskedő. **Gy.**: Adrienn 1973, András 1980. **T.**: Közgazdasági Szakközépiskola, Pápa. **É.**: 1971 és 1990 között adóügyi előadó, 1990-től polgármester Vaszaron. **Dk.**: 1983 Veszprém Megyéért Érdemérem. **I.**: a *Napló*ban cikkek a polgármesteri hivatali idejéről. **C.**: 8542 Vaszar, Fő u. 46.

KISS Balázs atléta, kalapácsvető. (Veszprém, 1971. márc. 21.) **T.**: Lovassy László Gimnázium Veszprém, USA Los Angeles USC egyetem. *Sporpályafutása:* Edzői: Szabó Ernő, Dan Lange (USA), Jurij Szedik. Legjobb eredménye: 83,00 m. – Legjobb helyezései: olimpiai bajnok 1996-ban Atlanta (USA). – Európabajnokság 1998-ban Bp., 2. hely. – Világbajnokság 1995-ben és 1997-ben 4. hely. – Főiskolai Világbajnokság 1995-ben és 1997-ben 2. hely. – Magyar Bajnok 1995-ben, 1998-ban, 2000-ben.

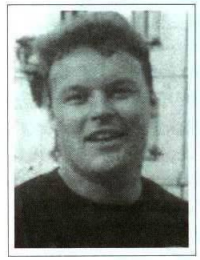

KISS Béla tanár, ny. igazgató. (Adásztevel, 1937. máj. 2.) **Sz.**: Kiss Béla földműves, Dömőki Klára htb. Nős, Virág Julianna tanár. **Gy.**: Kornélia 1965, András 1968. **T.**: 1961 KLTE BTK, Debrecen, történelem–latin szak. 1967 ELTE BTK, filozófia szak. **É.**: 1961–1963-ban tanár a Várpalotai Állami 12 Évfolyamos Iskolában, 1963-tól 1973-

Új ház a régi fenyők tövében

Faluházat avattak, tárlatot nyitottak és nemzetiségi találkozót rendeztek

Németbánya (Csepi) – Ki gondolná, hogy egy ilyen csodálatos kis falunak a Bakony szívében mindössze nyolcvanöt állandó lakosa van?

A faluházban kiállított fotókon ki-ki magára, településére – életére – ismerhetett. Mint Mészáros József fotóján látható: örömmel meg is tették ezt a látogatók

Annál több azoknak a száma, akiket ez a környezet annyira lenyűgözött, hogy házat vásároltak itt, ezen a helyen töltik szabadidejüket, és otthonukként szeretik a települést. Ők mindannyian nagy örömmel vették birtokukba a hét végén átadott Faluházat, ahol nemcsak a települési és a kisebbségi önkormányzat kapott helyet, de itt működik majd az orvosi rendelő is. A nagyteremben előadások, bálok és kulturális rendezvények szervezésére nyílik ezután lehetőség. Az új közösségi épület létrehozásához több sikeres pályázatot is benyújtottak, többek között a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához, a Veszprém Megyei Területfejlesztési Tanácshoz, de rengeteget segített a Bakonyi Bauxitbánya igazgatósága és az itt élő emberek is. A Német Kisebbségi Önkormányzat a nemzetiségi szervezeteken keresztül kapott kisebb-nagyobb összegeket, a Német Köztársaság Belügyminisztériuma például 2000 márkát ajánlott fel a berendezésre.

Rangos vendég, Kuti Csaba, a megyegyűlés elnöke vágta át a szalagot

A nemzetiségi nappal egybekötött avatóünnepségen *Aradi Alajos* polgármester megköszönte mindazok támogatását, akik a harmincmillió forintos beruházás létrejöttében segítséget nyújtottak. Büszkén mondta el, hogy ebben az évben komoly előrelépést tettek a falu fejlesztése érdekében. A vendéglő és a bolt homlokzatának felújításán kívül új játszóteret kaptak a gyerekek, tovább épült a faluközpont, turistaút épült Farkasgyepű irányába, a rendezési terv elkészültével hamarosan sor kerülhet új telkek kialakítására. *Kuti Csaba*, a megyei közgyűlés elnöke a rendezvény fővédnökeként avatta fel az új épületet. Beszédében kiemelte, a területfejlesztési tanács mindig örömmel nyugtázza, ha a támogatását fontos dologra és takarékosan használják fel, mint Németbánya esetében.

Heizer Antal mint a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal alelnöke a környék szülötteként vett részt az ünnepségen. Ő így fogalmazott: *„Ezúttal is csoda történt ebben a faluban, mint a három évvel ezelőtt átadott templom építésekor, és ez a csoda az összefogás csodája."*

Kiss Albertné, a kisebbségi önkormányzat nevében két nyelven köszönte meg a segítséget a község lakóinak és valamennyi támogatónak, majd megnyitotta a környéken élő *Rácz Györgyi* pályakezdő festőművész kiállítását a helyi kápolnában.

A hivatalos ünnepség után nemzetiségi csoportok bemutatójával folytatódott a falunap, este és éjszaka pedig svábbálon mulathattak a falusiak és vendégeik.

A nemzetiségi találkozón a legifjabbak is képviseltették magukat

Deutschhütten: Ein Wunder vollbracht

Die Zahl der Einwohner in der Kleingemeinde Deutschhütten/Németbánya im Komitat Wesprim erreicht noch nicht einmal die 90, doch waren am 14. Juli mehrere hundert Leute hier, um dem nicht alltäglichen Ereignis beizuwohnen. Es kam zur feierlichen Übergabe des Gemeindehauses und zum traditionellen Nationalitätentag.

Im Anschluß an die heilige Messe in der Kapelle der Versöhnung, zelebriert von Abt Dr. Josef Mail, begrüßte der Vizevorsitzende des Minderheitenamtes, Antal Heizer, die Anwesenden im Namen des Amtes und des Justizministeriums und betonte: In Deutschhütten wurde wieder ein Wunder vollbracht, denn mit einem Kostenaufwand von etwa 25 Millionen Forint (das Jahresbudget der Gemeinde beträgt etwa sieben Millionen Forint) wurde im Dörflein ein Gemeinschaftshaus errichtet (NZ 23/2001), das sich viel größere Gemeinden nicht leisten könnten. Das Bürgermeisteramt, der Sitz der Deutschen Selbstverwaltung, eine Begegnungsstätte sowie das Ärztesprechzimmer sind nun unter einem Dach. Csaba Kuti, Vorsitzender des Komitatstages, gratulierte Bürgermeister Alois Aradi sowie der Abgeordnetenkörperschaft Albert Kiss und Frau Eva Kiss und den Einwohnern sowie den nicht ständig in Deutschhütten lebenden Wochenendhausbesitzern aus nah und fern ebenfalls zu diesem schönen Neubau.

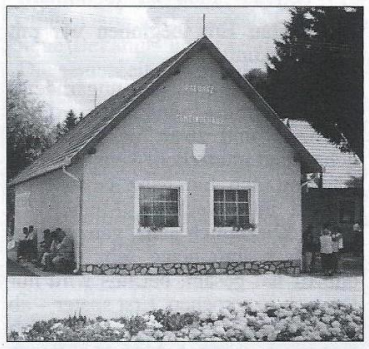

Unter einem Dach: das Bürgermeisteramt, die Deutsche Selbstverwaltung, die Begegnungsstätte und das Ärztesprechzimmer

Foto: László Bajtai

Der feierliche Augenblick – Bürgermeister Alois Aradi und Csaba Kuti zerschneiden das Band

Nach der feierlichen Einweihung des Gemeindehauses durch Alois Aradi und Csaba Kuti sowie Abt Mail schauten sich die Anwesenden die Ausstellung über Deutschhütten an. Die alten Fotos und Dokumente wurden von Eva Kiss gesammelt und zusammengestellt.

„Es ist rührend zu sehen, wie sich einstige Deutschhüttener auf den alten Fotos suchen und entdecken, die Mitglieder der Kulturgruppen genauso wie die Oma hier z. B., die ihrem Enkelkind gerade erzählt, wie die typischen Bakonyer Häuser waren", lächelte Frau Kiss. „Viele Veranstaltungen, Zusammenkünfte wollen wir hier abhalten." Die erste Aktion war eine unentgeltliche Untersuchung der Einwohner von Ärzten und Assistenten, es wurde allen Blutdruck, Cholesterin- und Zuckerspiegel sowie Leberfunktion gemessen.

Das Nachmittagsprogramm gestalteten die Chöre aus Ganna und Totwaschon/Tótvázsony sowie die Tanzgruppen aus Jaka/Bakonyjákó, Waschlud/Városlőd und Totwaschon. Anschließend wurden alle Anwesenden zum Kesselgulasch eingeladen, während sich die Tarianer Strehli-Kapelle auf der Bühne zum Schwabenball vorbereitete. Dieser besondere Tag endete erst in den frühen Morgenstunden, als die Musiker um drei

r Klasse zuviel?

alien den Erstkläßlern Englisch- und Umweltschutzunterricht angeboten wurde, wozu die Direktorin keine Genehmigung hatte.

Die Eltern und der Rat der öffentlichen Angestellten haben die Selbstverwaltung in einem Brief darum gebeten, das Verfahren einzustellen. Viele fachliche Institutionen, u. a. auch die Landesselbstverwaltung der Ungarndeutschen, haben der Direktorin ihre Unterstützung zugesagt.

Eines steht aber fest: Seit den drei Jahren, seit Frau Fogarasy die Direktorin der Grundschule ist, ist viel Positives passiert. Es gibt in der Schule eine fachliche Innovation: es gibt unter den Lehrern Mentoren, Multiplikatoren. In Organisation der Schule findet seit drei Jahren der regionale Theatertag statt – um nur einiges hervorzuheben. Die Schüler und die Eltern können nur hoffen, daß der Schulbeginn im September trotz der Affäre ungestört ablaufen

NK ÍRJÁK 2001 dec 17

Mikulás-várás Németbányán

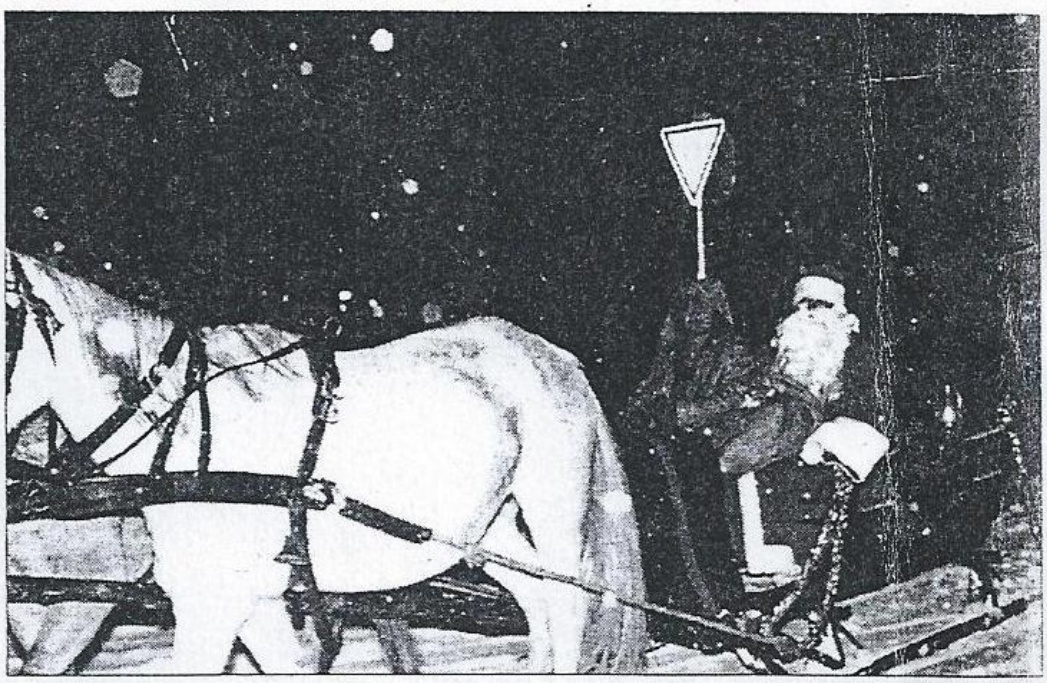

Lovas szánon érkezett a Mikulás a németbányai faluházba

Izgatottan gyülekezett december 6-án délután a faluházban a falu apraja-nagyja. Édességekkel, játszóházzal várta a németbányai önkormányzat és az anyukák közössége a Mikulást váró apróságokat. Először fenyődíszeket készítettek a kicsik, majd a veszprémi Randalear bábcsoport szórakoztatta a gyereksereget. Majd egy rakoncátlan ördög *(Keresztes János,* a veszprémi Petőfi Színház színművésze) kíséretében, csilingelő lovas szánnal megérkezett a Mikulás, akinek a szerepét ezúttal *Langer László* vállalta magára. Édességet osztott a gyerekeknek, majd esti szánkózásra hívogatta a bátrabbakat.

Bizonyára emlékezetes marad mindannyiuk számára ez a nap. A kiválóan megrendezett ünnep *Marcsik Zoltánné* kétgyermekes anyuka munkáját dicséri. Köszönet érte.

Önkormányzatunk mintegy százezer forinttal támogatta a rendezvényt.

Kiss Albertné
önkormányzati képviselő,
Németbánya

Neues Gemeindehaus in Deutschhütten

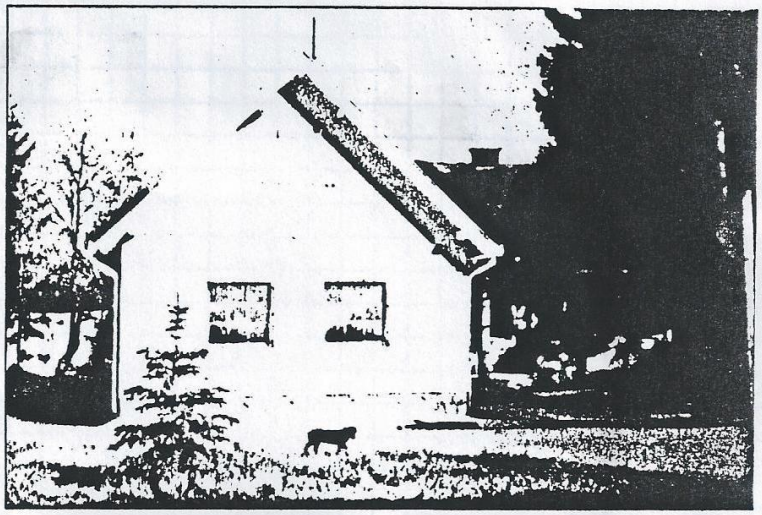

Voriges Jahr hatten die örtliche Selbstverwaltung und die Deutsche Minderheitenselbstverwaltung beschlossen, das alte, baufällige, ja lebensgefährliche Kulturhaus abzureißen und ein neues zu errichten. Die Kosten dessen betrugen 27 Millionen Forint. Einen Teil der Summe bekamen wir über Bewerbung vom Gebietsentwicklungsrat des Komitats, den anderen Kostenteil deckten wir aus der Gewerbesteuer der Bakonyer Bauxitbánya AG. Im Gebäude mit über 200 Quadratmeter Grundfläche erhalten Platz: die Begegnungsstätte (70 m2), das Bürgermeisteramt, das Büro der Minderheitenselbstverwaltung, das Sprechzimmer des Arztes – alle mit Warteräumen, modernen Sanitäranlagen – und eine Teeküche.

Eingerichtet sind all diese Räume allerdings noch nicht, mit Ausnahme des Büros der Deutschen Selbstverwaltung, denn um deren technische Ausstattung haben wir uns erfolgreich beim deutschen Bundesministerium des Innern beworben. Zwecks Einrichtung der Begegnungsstätte bewarb sich die Minderheitenselbstverwaltung im Feber diesen Jahres (10000 DM) – wir hoffen auf positiven Bescheid. Doch bis das Geld eintrifft, haben sich Papaer Firmen bereiterklärt, uns die fehlenden Einrichtungsgegenstände quasi als Ausstellungsstücke zur Verfügung zu stellen.

Im Rahmen der Übergabe des Gemeindehauses wird auch die Ausstellung „Vergangenheit und Gegenwart in Deutschhütten" eröffnet; außer alten Gebrauchsgegenständen und Archivfotos sind auch Aufnahmen der Häuser zu sehen, die als Meisterwerke der alten Bakonyer deutschen Bauweise gelten, wie auch Fotos vom heutigen Antlitz des Dorfes und über die Bauetappen des neuen Gemeindehauses.

Wir stellen aber auch Fotos über die bekanntesten und schönsten ungarndeutschen Trachten aus. In einem Aufruf habe ich mich an die ungarndeutschen Kulturensembles im Lande gewandt, uns Gruppenbilder von ihnen zu schicken, um die Trachtenfotopräsentation noch bunter zu machen. Bisher haben wir 50 Fotos erhalten, wofür wir uns bei den Ensembleleitern recht herzlich bedanken. (Fotos, die bis Anfang Juni noch eintreffen, können noch in die Ausstellung aufgenommen werden!)

Das Programm des Tag der Einweihung des Gemeindehauses, an dem wir auch unseren traditionellen Nationalitätentag begehen, beginnt um 14 Uhr mit einer heiligen Messe, zelebriert von Abt Dr. Josef Mail. Festredner der Einweihungsfeier werden Csaba Kuti, Vorsitzender des Komitatstages, Hauptschirmherr der Veranstaltung, und Antal Heizer, stellvertretender Vorsitzender des Minderheitenamtes, sein. Das Kulturprogramm bestreiten die Margarethen-Tanzgruppe aus Jaka, der Frauenchor aus Ganna, die Tanzgruppe und der Chor aus Totwaschon sowie das Tanzensemble „Rosmaring-Pergő" aus Waschlud. Zum Schwabenball spielt dann die Schrammelkapelle Strehli aus Tarian auf.

Auf diesem Wege möchten wir der Gemeinnützigen Stiftung für die Nationalen und Ethnischen Minderheiten Ungarns, die uns mit 100 000 Ft, und dem Kuratorium des Ministeriums des Nationalen Kulturerbes, das uns mit 40 000 Ft unterstützte, vielmals Dank aussprechen. Gedankt sei aber auch den in- und ausländischen Ferienhausbesitzern, welche zu den Veranstaltungen anläßlich des Einweihungsfestes unseres Gemeindehauses ebenfalls mit einer bedeutenden Summe, zirka 200 000 Ft, beitrugen.

Frau Eva Kiss
Vorsitzende der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung

Es ist keinesfalls übertrieben zu behaupten: Das 85 Einwohner zählende winzige Dörflein Deutschhütten/Németbánya im Bakonyer Wald bereitet sich auf ein sehr großes Ereignis vor. Denn am 14. Juli wird hier in feierlichem Rahmen das neue Gemeindehaus eingeweiht.

Neue Zeitung 2001 23. Jahr

Einweihung der Begegnungsstätte in Deutschhütten

Festlich gekleidet kamen die Einwohner des Bakonyer Dörfleins Deutschhütten/Németbánya am Nachmittag des 14. März zur offiziellen Einweihung der Begegnungsstätte im Gemeindehaus. Bürgermeister Alois Aradi und Frau Éva Kiss, Vorsitzende der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung der Gemeinde, erwarteten die Deutschhüttener zum traditionellen Teeabend, diesmal verbunden mit einem geschichtlichen Rückblick auf die Ereignisse von 1848.

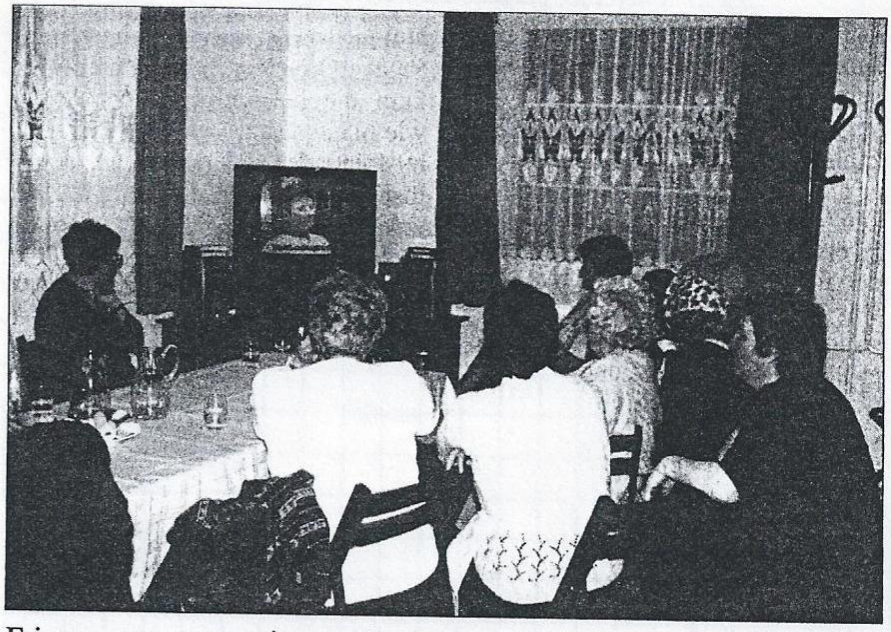

Erinnerungen an gemeinsame Ausflüge

Foto: László Bajtai

Frau Éva Kiss legte Rechenschaft darüber ab, was die Deutsche Selbstverwaltung von der rund eine Million Forint für die Begegnungsstätte, die schon seit Monaten in Betrieb ist, gekauft hat: insgesamt 100 Stühle, sechs Tische, einen Farbfernseher mit Videoanlage sowie ein Musikcenter. Im Büro der Minderheitenselbstverwaltung gibt es Telefon mit Faxgerät, ein Kopiergerät dient der Erleichterung der tagtäglichen Arbeit. Im Namen der LdU begrüßte Frau Eva Mayer die Anwesenden und wünschte viel Erfolg zu ihren weiteren Programmen. Des weiteren berichtete sie darüber, daß zur 265-Jahrfeier der Ansiedlung der Deutschen in der Gemeinde eine Monographie herausgegeben wird. Die Selbstverwaltung sowie die Minderheitenselbstverwaltung beauftragten in Zusammenarbeit mit dem Komitatsarchiv Wissenschaftler Dr. Josef Hudi mit der Forschungsarbeit. Das Buch über Deutschhütten soll zweisprachig und mit zahlreichen Dokumentarfotos erscheinen. Die Anwesenden schlugen vor, eine Ermessung darüber zu machen, wie viele Exemplare die Familien brauchen, und erst danach sollte die Zahl der gedruckten Exemplare festgelegt werden. Es zeigte sich reges Interesse für das Buch.

Bei Tee und Selbstgebackenem wurden dann anschließend die Videoaufnahmen über die Einweihung des Gemeindehauses im Sommer 2001 sowie gemeinsame Ausflüge zur Parlamentsbesichtigung in Budapest sowie nach Groß-Zinkendorf/Nagycenk zur Széchenyi-Gedenkstätte usw. angeschaut. Im Juli soll der traditionelle Nationalitätentag gefeiert werden, bis dahin hat das Bakonyer Dörflein sicher schon seine Gasleitung. Alle warten schon ungeduldig darauf.

-vy-

2001. Julius Neue Zeitung

Dinamikusan fejlődik a falu

Az utóbbi hónapokban sok fotó és írás jelent meg Németbányáról. Mivel a kisebbségi önkormányzat tevékenységéről kevesebb szó esett, szeretném ezt kiegészíteni.

Négy éve jól döntött a falu német ajkú lakossága, amikor életre hívta a kisebbségi önkormányzatot. Az évi 628 ezer forintos állami támogatás, a sokféle pályázati lehetőség előnyeit élvezi a kisebbségi és a többségi lakosság is. A tavaly felavatott faluház sok lehetőséget ad kicsinek, nagynak a kikapcsolódásra. A kisebbségi önkormányzat szervezésében és a települési önkormányzat támogatásával évenként visszatérő rendezvények teszik színesebbé a hétköznapokat.

Immár hagyomány a nyugdíjasok országjáró kirándulása. Jártunk Szekszárdon, ahol a németbányaiak anyanyelvükön élvezhették a Mágnás Miska című színművet a Deutsche Bühne (Német Színház) előadásában. Budapesten a Parlament megtekintése volt a nagy élmény. Tavaly Sopron nevezetességeit tekintettük meg, idén a Balaton-part szépségeivel és gasztronómiájával ismerkedhetett a mintegy 40 tagú társaság. A vörösberényi csárda tulajdonosa, a Németbányáról elszármazott *Drexler Ferenc* kitűnő ételekkel, italokkal, zeneszóval és tárt karokkal várt bennünket. Az utazás teljesen ingyenes volt, ugyanis a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány 100 ezer forinttal, a települési önkormányzat 50 ezer forinttal támogatta. Százezer forintot nyertünk pályázaton a MNEKK-től a július 13-án tartandó falunapunkra is. Délelőtt szakemberek által vezetett gyermekfoglalkozások és vetélkedők, délután operettgála, gulyásparti, svábbál várja az érdeklődőket.

Jövőre a betelepítés, illetve az alapítás 250 éves évfordulóját ünnepeljük. Ez alkalomból falumonográfia készül. A kutatómunkával *dr. Hudi József* főlevéltárost bízta meg a települési és kisebbségi önkormányzat. A fent említett közalapítvány a monográfiára benyújtott pályázatunkat 300 ezer forinttal díjazta. Ez persze nem elegendő a kötet megjelenéséhez, ezért támogatókat keresünk. Bízunk a Németbányát szeretők jó szándékában.

Kiss Albertné,
a kisebbségi önkormányzat
elnöke, Németbánya

Németbányai kirándulók a vörösberényi csárda előtt

2002. Napló

Monográfia a múltról és a jelenről

■ Bándi László

Értékes kiadvánnyal gyarapodott Veszprém megye helytörténeti irodalma. *Dr. Hudi József* történész-levéltáros szerkesztésében, magyar és német nyelven jelent meg Németbánya monográfiája.

A kötetet a németek betelepítésének és a falu megalapításának 250. évfordulója tiszteletére adták ki. Hudi József különösen nehéz feladatot vállalt Németbánya történetének feldolgozásakor, mivel alig maradtak fenn a településre vonatkozó iratok. A helytörténeti irodalomban először a nyomtatásban megjelenő egyházmegyei évkönyvek adnak hírt a községről.

A török megszállás után, a XVIII. század első felében a veszprémi püspökség is megkezdte uradalmainak újjászervezését. A városlődi Bakonyban ipartelepeket hoztak létre, ahova katolikus németeket telepítettek le. A németbányai üvegfúvók a püspökséggel 1753-ban kötöttek szerződést, s ezt követően megkezdődött a huta építése. 1757-ben már javában működött a kisüzem. A kötetből megismerhetjük az üveghuta működését és a telepesek névsorát. A következő fejezetekben Hudi József korszakonként, részletesen mutatja be a település történetét a jobbágyfelszabadításig, s a polgárosodás kezdetétől napjainkig. Megismerjük az 1813-ban alapított iskola, a paraszti gazdálkodás, társadalom, művelődés történetét és az életmód változásait. Helyi sajátosság például, hogy a település szegénysége miatt 1848-ban nem állíthatott fel nemzetőrséget, s népességét három demográfiai csőd is apasztotta: a XIX. század végén az amerikai kivándorlás, a két világháború emberveszteségе s az 1945 utáni kollektív büntetés, a kitelepítés.

A kötetet a helyi német kisebbségi önkormányzat és Németbánya önkormányzata jelentette meg

Németbánya 1950-ig községként a bakonyjákói körjegyzőséghez tartozott, ezt követően a bakonyjákói közös tanács társközsége lett. 1951-ben felcsillant a remény az önállósodásra, de ezt az iharkútiak megakadályozták.

A „körzetesítés" sorsára jutott az 1959-ben szervezett termelőszövetkezet s az általános iskola is. 1979 őszén felszámolták a szomszédos Iharkút községet, és a helyén bauxitbányát nyitottak.

Németbánya 1990-ben visszanyerte önkormányzati önállóságát és lendületes fejlődésnek indult.

A könyv szerves részét képezi *Kiss Albertné* Adalékok Németbánya néprajzához című értékes dolgozatának közlése, amely bemutatja a német ajkú település lakáskörülményeinek változásait, a népi szokásvilágot a születéstől a felnőtté válásig. A Függelékben olvashatjuk a falu történetében kiemelkedően szerepet játszó személyek életrajzát, a kötet hazai és németországi támogatóinak, továbbá Németbánya lakóinak, üdülő- és telektulajdonosainak adatait.

Aradi Alajos Imre polgármester bevezető soraiban így fogalmaz: „A jelen és a jövő gazdagabbá, jobbá tétele a mi felelősségünk, a mai németbányaiaké, akikről hiszem, hogy méltók az ősök emlékéhez, s megfogyatkozva is méltó utódokat nevelnek."

2003. Napló

AJÁNLÁS A NÉMETBÁNYA-MONOGRÁFIÁHOZ

Németbánya monográfiája a németek betelepítésének, a falu megalapításának 250. évfordulója tiszteletére íródott a helyi német kisebbségi önkormányzat kezdeményezésére.

A könyv emléket kíván állítani az első telepeseknek, akik fáradságos munkával ipart és otthont teremtettek a Bittva patak völgyében. Leszármazottaik több mint két évszázadon át békésen éltek és dolgoztak itt, s most az örök nyugalom kertjében pihennek. Tisztelettel emlékezünk a világháborúk és a kitelepítés áldozataira is.

Az elmúlt években számos település jelentette meg történetét. A kötetek között azonban kevés az olyan, amely nemzetiségi falu múltját dolgozza fel. Nem a vállalkozó kedv hiányzik, inkább a kisközségek anyagi ereje kevés egy-egy monográfia kiadásához. Büszék vagyunk arra, hogy ez nekünk sikerült!

Itt mondok köszönetet mindazoknak, akik bármilyen módon segítették a könyv létrejöttét. Elsősorban dr. Hudi József történésznek, aki alapos kutatómunka eredményeként alkotta meg községünk monográfiáját. Köszönet Németbánya Község Képviselőtestületének, a közalapítványoknak, cégeknek, vállalkozóknak, a község lakóinak, a telek- és üdülőtulajdonosoknak és az elszármazottaknak a mintegy másfélmillió forintos támogatásért.

Ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akiket múltjuk, vagy jelenük Németbányához köt, s elszakíthatatlan szálakkal kötődnek szülőföldjükhöz. Szolgáljon tanulságos olvasmányként mindazoknak, akik hiteles források segítségével szeretnének betekinteni varázslatosan szép kis nemzetiségi falunk múltjába és jelenébe.

Németbánya, 2003 májusában

Kiss Albertné
a Német Kisebbségi Önkormányzat elnöke

Kétszázötven éves Németbánya

Tegnap kezdődött és ma folytatódik a település 250 éves évfordulójára szervezett ünnepi program. A szombati nyitónapon **Aradi Alajos** polgármester köszöntőjében egyebek között Németbánya múltját, az évszázadok történéseit elevenítette fel. A térség országgyűlési képviselője, **dr. Kovács Zoltán** a kistelepülések megtartó erejéről, a németbányaiak tenni akarásáról beszélt. Hasonló gondolatokat fogalmazott meg **Kuti Csaba,** a megyei közgyűlés elnöke, valamint **Heilig Ferenc,** a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata veszprémi irodavezetője is. A nap további részében bemutatták **dr. Hudi József** történetkutatónak Németbányáról készült monográfiáját, és megnyitottak két kiállítást: **dr. Vízer Miklós** tűzzománcalkotásaiból és **Erdősiné Kiszlinger Mária** festményeiből.

Vasárnap a temetői megemlékezést követően felavatják az egykori Iharkutra, a bauxitbányászat nyomán eltűnt településre emlékező emlékművet, délután pedig nemzetiségi fesztivál kezdődik.

"VASÁRNAP REGGEL" 2003 JÚL. 13

Bakonyi Lajos, az iharkúti emlékbizottság elnöke és az ünneplők az új emlékmű előtt

A jelenbe mentett múlt

Németbánya (németh) – Ma, amikor egy kétszázötven éves település múltját ünnepeljük, bizakodva nézünk jelenére és jövőjére.

Ezzel egy időben pedig egy olyan másik településre is emlékezünk, amely 1981-ben megszűnt létezni, és ez Iharkút – mondta tegnap délelőtt a németbányai temetőben rendezett ünnepségen *Heizer Antal*, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke.

Heizer Antal a kormány nevében üdvözölte a kétnapos ünnepség résztvevőit. *(Folytatás Emlékparkot is terveznek cím-*

NAPLÓ JÚL. 14

Emlékparkot is terveznek

(Folytatás az 1. oldalról.)

Reményét fejezte ki, hogy a bauxitbányászat befejezése után, helyi kezdeményezéssel, a kormány támogatásával az egykori település helyén emlékparkot hozhatnak majd létre.

Az emlékezés egyúttal alkalmat adott arra is, hogy felavassák az iharkútra emlékező emlékművet, melynek talapzatába Németbánya, Farkasgyepű és Bakonyjákó polgármesterei helyezték el falutörténeteiket.

A tegnapi ünnepséget követő szentmise után délután a térség német nemzetségi együttesei szórakoztatták a vendégeket és a helyieket. Ez utóbbiak már csak nyolcvanegyen vannak. Nem véletlen, hogy *Aradi Alajos* polgármester a szombati nyitóünnepen erre is felhívta a figyelmet. Az ünnepségsorozat nyitásakor a térség országgyűlési képviselője, *dr. Kovács Zoltán*, a megyei közgyűlés elnöke, *Kuti Csaba* és *Heilig Ferenc*, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata veszprémi irodavezetője is üdvözölték a 250 éves települést.

A kétnapos ünnepet a települési és német kisebbségi önkormányzat szervezte emlékezetessé az itt élőknek. Akik *Mária Todte*, Németbánya díszpolgára szerint németként magyarok, magyarként pedig németek. Leszármazottjaik, az egykor kitoloncoltak pedig kapocs szerepet töltenek be a két ország között.

2003. júl. 14. Napló

Deutschhütten 250 Jahre alt

Antal Heizer begrüßte die anwesenden Deutschhüttener und Iharkúter

Wieder einmal vermehrte sich, wenn auch nur für zwei Tage, die „Bevölkerung" von Deutschhütten/Németbánya im Komitat Wesprim: Die Gemeinde feierte am 12. und 13. Juli ihr 250jähriges Bestehen. Aus diesem Anlaß erschien auch eine Monographie über die Ortsgeschichte. Es kamen nicht nur Eigentümer von Wochenendhäusern und Neugierige, sondern vor allem die einstigen Deutschhüttener und ihre Familien aus Deutschland, um den Feierlichkeiten beizuwohnen.

Bürgermeister Alois Aradi und die Vorsitzende der Deutschen Selbstverwaltung, Eva Kiss, empfingen die Gäste am Samstag im geschmückten Dörflein. Der Vorsitzende des Komitatstages, Csaba Kuti, und der Regionalbüroleiter der LdU im Komitat Wesprim, Franz Heilig, beglückwünschte die Gemeinde zum Jubiläum und sprachen anerkennend über die Erfolge der vergangenen Jahrzehnte.

Der Historiker Dr. Josef Hudi präsentierte das zweisprachige Buch „Geschichte von Deutschhütten", zu dem der LdU-Vorsitzende Otto Heinek das Vorwort verfaßt hat. Das reichhaltig bebilderte und gut dokumentierte Buch schildert chronologisch alle wichtigen Ereignisse der vergangenen 250 Jahre und macht mit den Bewohnern bekannt. Das Buch entstand mit Unterstützung der Gemeinnützigen Stiftung für Nationale und Ethnische Minderheiten, des Kultusministeriums, der Stiftung des Komitates Wesprim, der örtlichen Ungarndeutschen Selbstverwaltung sowie von Firmen, Einwohnern und Wochenend-

(Fortsetzung auf Seite 3)

Das Denkmal der Iharkúter

Fotos: László Bajtai

Deutschhütten 250 Jahre alt

(Fortsetzung von Seite 1)

hausbesitzern. Die Gemeinschaftsarbeit hat ein wertvolles, interessantes Buch erbracht, das mit Vergangenheit und Gegenwart von Deutschhütten in deutscher und ungarischer Sprache vertraut macht.

Der Samstag klang mit einem Schwabenball aus. Zum Tanz spielte die Kapelle „Eisinger Baum" aus Kschludt/Kislőd auf.

Denkmalweihe für Iharkút

Die Veranstaltungen am Sonntag begannen auf dem Friedhof, wo Antal Heizer, Vorsitzender des Minderheitenamtes, mehrere hundert Anwesende begrüßte. Alle waren gekommen, um der Vorfahren, der Verstorbenen zu gedenken. Die zerrissenen Familien fanden bei den Gräbern ihre Ruhe. Im Namen der Vertriebenen sprach Ehrenbürgerin Frau Maria Todte, deren Mutter im Friedhof des Heimatdorfes, Vater und Bruder aber schon in Deutschland ruhen, wie dies bei vielen anderen Familien auch der Fall ist. Frau Todte bedankte sich, daß die Heimatverbliebenen die Ausgewiesenen, die immer wieder gern in die alte Heimat zurückkehren, liebevoll empfangen und sprach darüber, wie die Vertriebenen helfen, damit Deutschhütten sich wie ein Schmuckkästchen im Bakony-Gebirge entwickelt.

Es kamen auch einstige Einwohner aus dem benachbarten Iharkút. Diese Gemeinde fiel dem Bauxitbergbau zum Opfer, die Einwohner mußten wegziehen, leben heute zerstreut in Wirtshäusl/Farkasgyepű, Herend und anderen Dörfern und Städten. Es wurde ein Komitee gegründet, das Spenden sammelte. Auch Eva Kiss von der Deutschhüttener Deutschen Selbstverwaltung bewarb sich um Gelder für die Errichtung eines Denkmals der Iharkúter, das nun feierlich eingeweiht wurde. Denn der Friedhof von Deutschhütten ist auch der für Iharkút geworden. Nach Kranzniederlegung und Einweihung versammelten sich die einstigen Iharkúter zu einem langersehnten Gespräch, denn sie hatten ja vieles zu bereden.

Galaprogramm mit Regenpausen

Auch am Denkmal der Kriegsopfer – in der Mitte der Gemeinde – wurden Kränze niedergelegt. In der Gedächtniskapelle zelebrierte Dr. Josef Moil eine heilige Messe.

Das Nachmittagsprogramm wurde mit einem Galaprogramm Wesprimer Tanzgruppen, Chöre und Blaskapellen abgerundet. Nur der Regen vertrieb manchmal die Zuschauer von der Freilichtbühne, aber mit kleinen Pausen wurde das Programm durchgeführt. Die Unterbrechungen boten immer wieder Gelegenheit, die Ereignisse der zwei Tage zu besprechen, einander Fotos von der Familie, den Enkelkindern zu zeigen, sich mit den Freunden zu unterhalten, das neuerschienene Buch durchzublättern.

E. Mayer

2003. Neue Zeitung

Tartalom és forma egysége

Nemzetiségi nap, új utca, csatornaberuházás is szerepel a tervek között

Németbánya (németh) – Nem lehet a település életéről úgy beszélni, hogy a német kisebbség tevékenységéről ne esne szó.

Ezért aztán érthető, ha a község polgármestere, *Aradi Alajos* is kapacitál, hogy előbb a kisebbségi önkormányzat terveit tárjuk az olvasók elé.

– A múlt évben ünnepeltük településünk kétszázötvenedik születésnapját. Akkor jött az ötlet, hogy az elhanyagolt, régi, száz-százötven éves sírokból közös emlékhelyet kellene kialakítani. Természetesen a kisebbségi önkormányzat ezt képtelen egyedül megvalósítani, ezért pályázunk a költségekre.

– Ezzel összefüggésben július 10-én nemzetiségi napot szervezünk, melyen a környékbeli települések nemzetiségi csoportjai is fellépnek majd. Eddig öt alkalommal szerveztünk országjáró kirándulást a nyugdíjasainknak. Az idén két utat tervezünk. Az egyiknek a végcélja Budapesten a Terror Házának megtekintése lesz, szeptemberben pedig Csatkára kirándulunk. Ez utóbbi helynek számunkra jelentősége van, ugyanis a település történetéből kiderül, a németbányaiak a régmúltban előszeretettel jártak oda. Ezt a hagyományt is szeretnénk ismét feleleveníteni – mondta *Kiss Albertné*, a kisebbségi önkormányzat elnöke.

Míg a kisebbségi önkormányzat tartalommal tölti meg a falu életét, addig a településinek a működést kell biztosítania

Aradi Alajos természetesen más szemszögből közelíti meg a település életét. Mint mondta, amíg a kisebbségi önkormányzat tartalommal tölti meg, addig a településinek a működést kell biztosítania.

– Hosszas utánjárás után végre sikerül egy teljesen új utcát nyitni, megoldani a közművesítését. Ott négy önkormányzati telket alakítunk ki, a többi telknek már vannak tulajdonosai.

A vizet is sikerült kivinnünk. A mintegy huszonkét és fél millió forintos beruházás nagy része pályázati pénztámogatás volt. Sikerült a tizenöt stáció megfestetésére is a pénzt előteremteni. Aztán reménykedünk, hogy végre megvalósulhat a csatornaberuházás, a tervek már három éve készek. Nemrégiben elfogadtuk a költségvetésünket is, ami biztos alapot ad arra, hogy az idén is működtetni tudjuk a településünket.

Nemzetiségi falunap és sírkertavató

Németbánya – Olvasónk, *Kiss Albertné* írta levelében lapunknak.

A településünk tavaly ünnepelte fennállásának, a németség betelepülésének 250 éves évfordulóját. Az ünnepi megemlékezéseket a temetőben kezdtük. Az előkészületek során figyeltünk fel a száz-százötven éves, szép ívű, már-már muzeális értékű síremlékekre. A hozzátartozók híján elhanyagolt síremlékek rendbehozatalára már nem volt időnk, de eldöntöttük, a temető egy elkülönített helyén emléksírkertet hozunk létre a következő évben.

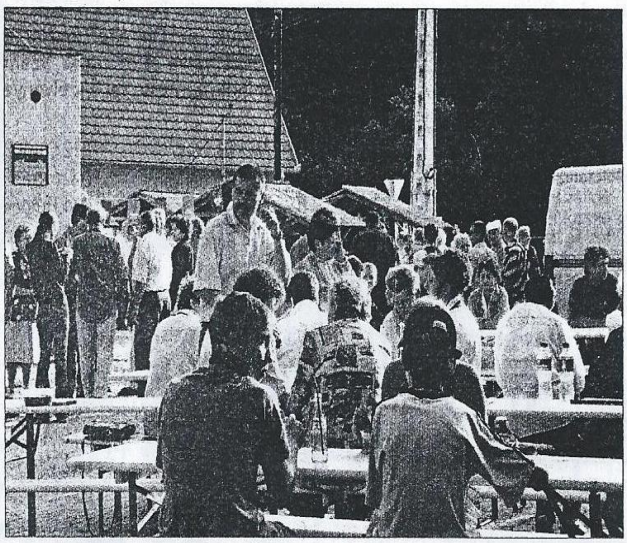

A gulyásparti is szerves része volt a közös ünnepnek, a nemzetiségi falunapnak

A tujasorral elkerített sírkert a tervezett időre elkészült. Felavatására ünnepélyes keretek közt, nemzetiségi falunap keretében került sor július 10-én. Ünnepségünkön megjelent *dr. Kovács Zoltán,* Pápa polgármestere is. *Aradi Alajos* polgármester köszöntője után *Popovics György,* a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal alelnöke beszélt az ünneplőkhöz. Elismeréssel szólt a megyeszerte szinte egyedülálló, de országosan is ritka kezdeményezésről. Kiss Albertné, a Német Kisebbségi Önkormányzat elnöke reményét fejezte ki, hogy a faluközösség is pozitívan ítéli meg szándékukat. Az emléksírkert tisztelet és főhajtás a falualapítók és azok leszármazottjaik előtt, akik a kietlen völgyben mezőgazdaságot és ipart (üveghuta), maguknak pedig egy új otthont teremtettek. *Maria Todte* asszony a Kápolna Alapítvány kuratóriuma nevében köszönte meg a falu vezetőségének az emléksírkert létrehozását.

Az avatást követő kétnyelvű szentmisén szentelte be *Tál Zoltán* plébános a *Heizer József* bakonyjákói alkotóművész által festett 15 darabos Stáció képsort, mely Németbánya önkormányzata támogatásával került a kápolnába. A délutáni nemzetiségi bemutatón fellépett a bakonyjákói gyermek és ifjúsági vegyes kórus.

A gulyásparti után a Turmix együttes muzsikált a hajnalig tartó bálban. A rendezvényt támogatta a Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány (százezer forinttal), Veszprém Megye Önkormányzata (százezer forinttal), valamint a Városlődi Keramika és a Farkasgyepűi Erdészet.

2004.08.03.Napló

NAPLÓ 2004. XI. 10.

Csatkára zarándokoltunk

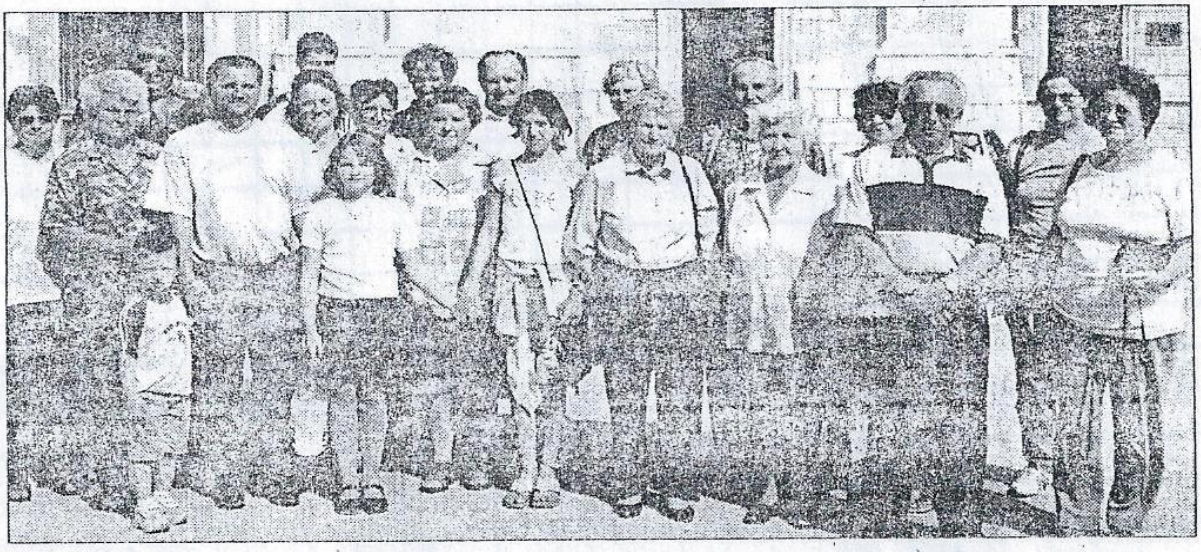

Németbányai nyugdíjasok és családtagjaik egy csoportja

Németbánya nyugdíjasai számára hat éve szervez a kisebbségi önkormányzat országjáró kirándulásokat. Idén szeptemberben régi hagyományt elevenítettünk fel, Csatkára zarándokoltunk. Az ötletet a *dr. Hudi József* szerkesztésében tavaly megjelent Németbánya-monográfia adta, melyben ez olvasható: „A németbányaiak hagyományosan Csatkára és Kiscellre zarándokoltak. A jákói plébános vezette csatkai zarándoklat gyalogosan történt, s két napig tartott. Az 1980-as évektől a gyalogút helyett autóbusz vitte a híveket. Így a zarándoklat egy napra zsugorodott, s jórészt elvesztette eredeti értelmét: testi, lelki kínok által, vezekléssel elérni a lelki megtisztulást."

Mostani csatkai zarándokutunknak már nem egészen ez volt a célja, hanem a hagyományok felélesztése és az együtt imádkozás.

Köszönjük a Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány támogatását.

Kiss Albertné,
a kisebbségi
önkormányzat elnöke

2004.11.11. Napló

Ingyenes szűrésen

Németbánya önkormányzata évek óta jó kapcsolatokat ápol az ÁNTSZ fővárosi intézete egészségvédelmi szűrőállomása munkatársaival. Balról Nagy Gábor polgármester, mellette Fauszt Imre

Németbánya önkormányzata évek óta jó kapcsolatokat ápol az ÁNTSZ fővárosi intézete egészségvizsgáló szűrőállomásával. Községünk egészségmegőrző programja keretén belül másodszor jöttek hozzánk térítésmentesen, hogy egészségünk állapotáról képet kapjunk. Vérnyomást, vércukrot, vérzsírt, testzsírszázalékot és érszűkületet mértek. Sajnos a községnek csak mintegy negyede élt ezzel a lehetőséggel. Köszönet *Fauszt Imrének* és a szűrőállomás munkatársainak a vizsgálatok elvégzéséért.

Kiss Albertné
képviselő, Németbánya

2006.06.06. Napló

Túrázó nyugdíjasok itthon és külföldön

Tizedik alkalommal rendezett a Németbányai Német Kisebbségi Önkormányzat nyugdíjasainak országjáró kirándulást. Pápán adventi koncerten voltunk, Szekszárdon a Deutsche Bühne német nyelvű előadásában a Mágnás Miskát láttuk. Megcsodáltuk Sopron történelmi belvárosát, a Krisna-völgyben az ősi indiai kultúrával és egy természetes életmóddal ismerkedtünk meg. Budapesten két ízben is jártunk, egyszer a Parlament, másszor a Terror Háza volt úti célunk. Ópusztaszeren a monumentális Feszty-körkép varázsolta el nyugdíjasainkat, Pannonhalma és Győr látványosságai után a termálfürdőben pihentük ki fáradalmainkat. Csatkára azért zarándokoltunk, hogy egy fél évszázaddal ezelőtti hagyományt elevenítsünk fel. Ez év júliusában az ausztriai Schneeberg csúcsán levő Elisabeth-kápolnába zarándokoltunk. Igaz, hogy nem bakancsosan, hanem fogaskerekűvel, népszerű nevén a Salamanderbahnnal. Az 1800 méteres magaslaton álló kápolnához lélegzetelállító hegyeken és meredélyeken át vezetett az egyórás út.

A monumentális, bár puritán kápolnával szemben álló menedékház 36 főnyi csoportunknak valóban menedéket nyújtott a pillanatok alatt keletkezett nyári záporban.

Élményekben gazdag, jubileumi kirándulásunkat a kisebbségi önkormányzat finanszírozta.

Kiss Albertné,
a KÖ elnöke,
Németbánya

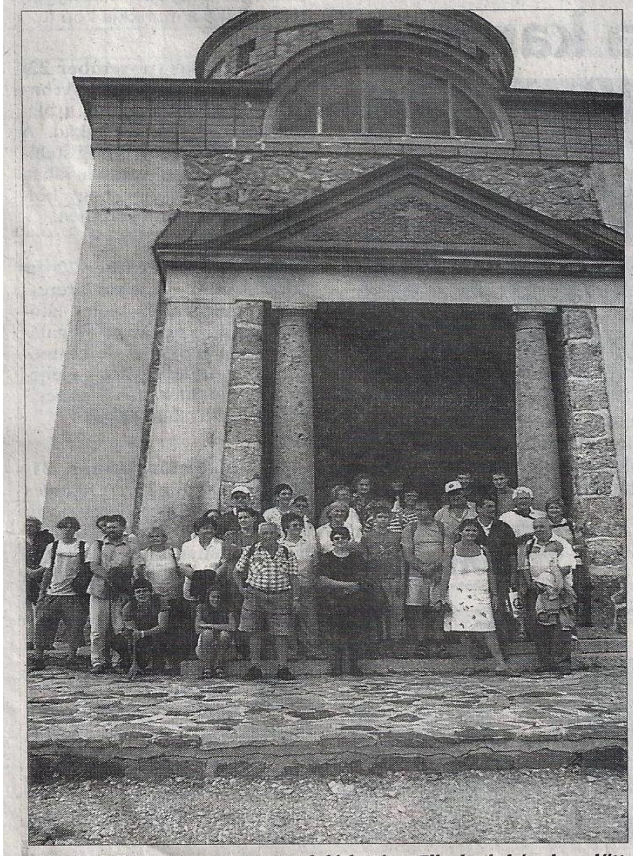

A fotón lelkes, népes csoportunk látható az Elisabeth-kápolna előtt

2006.07.Napló

Gazdag falunap

A festői szépségű településen ismét bizonyítottak az emberek

FOTÓ: ANTALL ZSUZSA

A változatos és gazdag programkínálatból nem hiányozhatott Tóth András és Tóth Gergő Tóth a négyzeten elnevezésű kiállítása sem

Németbánya *(azs)* – A hétvégén a festői szépségű bakonyi település vidám és tartalmas programokkal bizonyította, kis községben is lehet nagy eredményeket elérni.

A változatos és gazdag délutáni programkínálatot 15.00 órakor a település elejétől induló és a faluházig tartó mazsorett- és fúvószenekari felvonulás nyitotta meg. Az Ajkai Bányász Fúvószenekar *Vörös János* karnagy dirigálására a faluházához vezette a szépszámú közönséget, ahol *Nagy Gábor* polgármester mondott megnyitóbeszédet, majd megnyitotta a Tóth a négyzeten című kiállítást.

– Különleges nap ez a falu életében, hiszen egy évben egyszer adódik lehetőség megmutatni, milyen jó is Németbányán élni – mondta Nagy Gábor. A polgármester mellett *dr. Kontrát Károly* országgyűlési képviselő köszöntötte a népes gyülekezetet, valamint gratulált a községben lakó *Tóth András* és fia képzőművészek kiállításához. Dr. Kontráth Károly hangsúlyozta, a vidék Magyarországa nélkül nem lehet erős Magyarország, így különösen fontos, hogy megmutassa egy ilyen kis falu, milyen értékes emberek lakják, és milyen értékeket tudnak létrehozni. Az augusztus 8. napjáig látható kiállításon *Tóth Gergő* és Tóth András szatirikus rajzai, festményei, számítógépes montázsai, valamint fotói láthatók. A kiállítás megnyitóját követően a szabadtéri színpadon nemzetiségi bemutató indult, ám ezt megelőzően a részt vevő csoportok vezetőinek *Kiss Albertné*, a Németbányai Német Kisebbségi Önkormányzat vezetője ajándékokat adott át. A műsorban a Nagyteveli Ének- és Tánccsoport, a Bakonyjákói Gyermek és Ifjúsági Tánccsoport, a Bakonyjákói Vegyeskórus és a Gannai Asszonykórus lépett fel. A Fő téren eközben bográcsfesztivál keretében illatos és zamatos csülökpörkölt, bográcsgulyás készült, majd az ételek kóstolása és zsűrizése után, 19.00 órától a Pápai Pegazus Színház művészeinek operettestje szórakoztatta a vendégeket. Az est további részében a Herendi Polka Party táncoltatta a a község aprajánagyját, 22.00 órától pedig tombolasorsolást tartottak.

> Sikerrel mutatták meg, hogy mennyire értékesek a településen élő emberek

2006.07.11. Napló

Fellobbannak az adventi lángok

Az első adventi gyertya meggyújtására gyűlt össze Németbánya lakossága a falu főterén felállított betlehem előtt december 3-án.

Karácsony előtt, a várakozás napjaiban valamennyien részesei lehetünk a belső csend megszületésének, megélésének, az ebből adódó öröm átélésének, ha képesek vagyunk megnyitni szívünket és teljes figyelemmel befelé fordulunk. Így erőteljesebben tudjuk újraélni a karácsony misztériumát, hozzátartozóink felénk áradó szeretetét. Ezen gondolatokkal nyitotta meg *Ruppert Béláné*, a német kisebbségi önkormányzat elnöke a karácsonyi ünnepkört, majd idézte lisieux-i Szent Teréz szavait: „Nem az az igazi nagy tett, ha adunk, hanem ha nagyon szeretünk."

Az estébe hajló ünnepséget a *Somosi* testvérek hangszeres játéka tette még meghittebbé a falubelieknek: Sára egy Haydn-művet adott elő fuvolán, Ambrus pedig Albinoni F-dúr koncertjét játszotta trombitán.

Köszönet a kisebbségi önkormányzat elnökének és *Korn Ignácné* képviselőnek a betlehem elkészítésében végzett munkájáért.

Kiss Albertné,
Németbánya

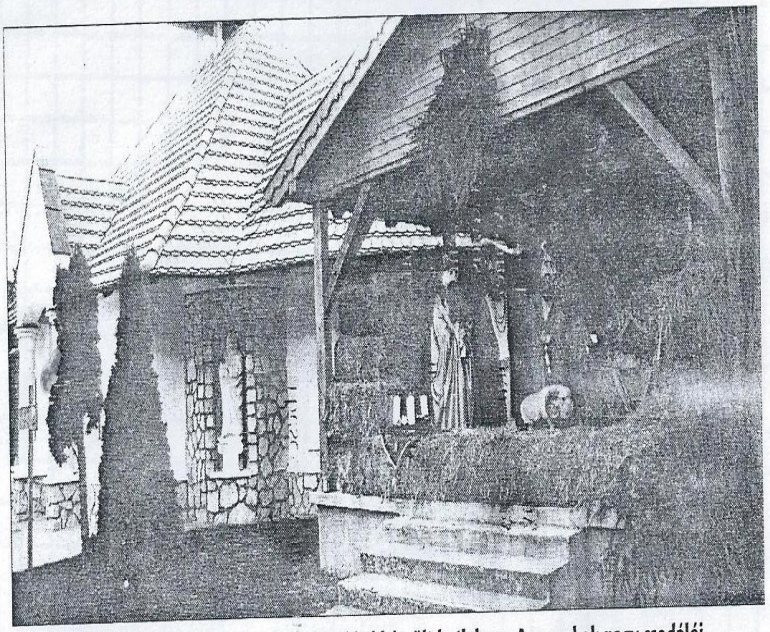

A templom mellett áll az életnagyságú alakokkal készült betlehem. A gyerekek nagy csodálói

2006.12.12. Napló

Napló 2007 márc 7

Kis falu, nagy terv, nagy pénz

Németbánya *(németh)* – Négyszer több pénzből szeretnének gazdálkodni a településen, mint a múlt évben. Ezt a megelepő kijelentést *Nagy Gábor* polgármester tette. S hogy valóban meglepő, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, a múlt évben csak huszonnégymillió forintból gazdálkodtak. Az idén ez a szám 115 millióra duzzadhat. Miképpen? Pályázati pénzekből remélik elérni az említett összeget. Az elképzelésekről, a település kincseiről lapunk pénteki számában részletesen beszámolunk.

2007.03.07. Napló

Bakony: a sárkányok földje

Világraszóló leletek az első magyar dinoszauruszkutató expedíciótól – Bakonydraco és Hungarosaurus csak

Varga Róbert

Tudományos világszenzációval rukkolt elő Ősi Attila ajkai geológus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem őslénytani tanszékének doktorandusza. Az első magyar dinoszauruszkutató expedíció vezetőjeként publikálhatta, hogy a földkerekségen eddig még nem ismert és a Bakonyban 85 millió évvel ezelőtt élt repülő hüllőt és egy páncélos dinót azonosítottak be.

A nyilvánosság előtt titkolt helyszínen a dinóvadászokra még harminc-negyven évre elegendő munka vár. A Hungarosaurus egyik értékes csontja (kis kép). Rekonstruált életkép 85 millió évvel ezelőttről (balra). Ősi Attilát (jobbra), az ajkai geológust és doktoranduszt felfedezései után kínai–amerikai dinoszauruszkutató expedícióra hívták meg

FOTÓ: OROSZ

A sárkányszerű Bakonydraco és a tankszerűen közlekedő, tüskés hátú Hungarosaurus előkerült csontjai új megvilágításba helyezhetik a késő krétakort és az akkori földi életet.

Lapunkban korábban és városi kiadványunkban, a Prémiumban már olvashattak *Ősi Attiláról* és a nyilvánosság kizárásával teljes titokban folyó első magyar dinoszauruszkutató expedícióról, valamint az előkerült leletekről. A feltárások a Farkasgyepű–Bakonyjákó–Németbánya háromszög közelében található lelőhelyen kezdődtek meg még 2000 áprilisában. Az expedíció az elmúlt évek során több ezer csontot ásott ki a földből. Találtak végtagcsontokat, koponyákat, fogakat, csigolyákat. A magyar dinóvadászok hal-, teknős-, krokodil-, ötméteres mosasaurusmaradványokat azonosítottak. Az elveszett világ lassan kezdett feltárulni előttük. A szenzációval két éve a Magyar Természettudományi Múzeumban mutatkoztak be a Tollas dinoszauruszok című kiállításon. A sok kínai lelet mellett egy kis vitrinben ott volt a magyar különlegesség: egy pterosaurus, azaz repülő hüllő állkapocsmaradványa. Akkor mindenki azt hitte, egyik ismert nemzetségüket, egy mitikus sárkányról elnevezett Azdarchót találtak a Bakonyban. A további ásatások, vizsgálatok után kiderült, hogy az előásott csontok nem Azdarchótól származnak. A bakonyi sárkány csak hasonlít a már eddig azonosított repülő hüllőhöz. Ezután rukkolt elő Ősi Attila az első világszenzációval. A közelmúltban publikálta azt, hogy egy új pterosaurusnemzetséget sikerült találniuk, a Bakonydracót. A faj neve pedig egy jó barát, *Galácz András* után galáczi lett. A Bakonydraco vékony csontozatú, néhány kilónál alig többet nyomhatott. A megtalált leletek alapján ennek a példánynak a szárnyfesztávolsága három és fél méteres volt. A vízparthoz kötött repülő életmódot folytatott, halakkal, férgekkel, puhatestűekkel, ízeltlábúakkal táplálkozhatott. Valószínűleg a mai gólyákhoz hasonlóan kapta ki a halakat a sekély vízből, és ügyesen fordította fel a kisebb köveket, illetve túrt a folyó hordalékában táplálék után kutatva. A pterosaurusok között a Bakonydraco közepes méretűnek számított, mégis némely példányok szárnyfesztávolsága már elérte a tizenöt métert, nyakhosszúságuk pedig hatvan-hetven centiméter volt.

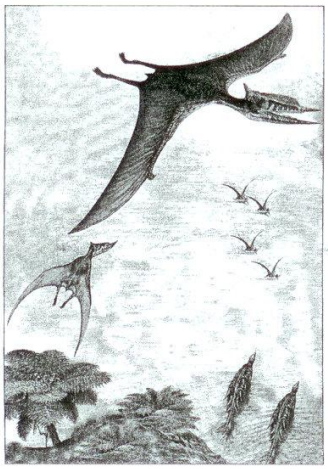

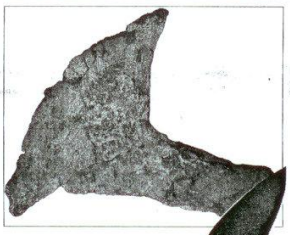

Ám ez még nem volt elég a magyar dinóvadászoknak. Tudományos meglepetések sorát szállították a világnak térségünkből. Sokáig nem tudták azonosítani azt a páncélos dinoszauruszt, amelynek csontjai közül több ezret megtaláltak a lelőhelyükön. A szakirodalom által említett nemzetségek, fajok között mégsem leltek rá arra, amit a Bakonyban találtak. Így aztán jött az újabb publikáció. Az, hogy a növényevő ankylosaurusokhoz hasonló állat élt itt a környéken. Új nevét országunkról kapta, Hungarosaurusként jegyzik ezentúl a világban, *Torma András* régi barát után pedig ott van a név mögött a tormai jelző is. A Hungarosaurus a fejétől a farkáig négy és fél méteres lehetett. Tüskés volt a háta, taréjos a szeme fölött, és tankszerűen közlekedett. A bakonyi leletről azt is megállapították, hogy a fekvő állatot valószínűleg más állatok megtaposták. A magyar Bakonydraco és Hungarosaurus csontjait a fővárosban már kiállították egy közelmúltban nyílt tárlaton a Csodák Palotája régi épületében.

A szenzáció azonban ezzel még nem ért véget. Ősi Attiláék ugyanis háromféle krokodil csontjait, koponyáit találták meg. Az egyik egy kis termetű, rövid orrú krokodilnemzetség lehetett. Valószínűleg nem volt ragadozó, inkább növényekkel, gyümölcsökkel táplálkozott. Az expedíció tagjai mosasaurus-csontokra is leltek. Az ártéri vizek és folyóágak gyíkszerű csúcsragadozója hatméteres testhosszal még a vízbe gázoló dinoszauruszoknak is komoly ellensége tudott lenni.

Ilyen felfedezések mellett jelenleg itt tart tehát az első magyar dinoszauruszkutató expedíció története. Az elmúlt hat évbe tott ástak elő szenzációval mégis kétsé mindezt fo Évente legalá rintra lenne s hogy a munk a Bakonyban get is nehezer lelőhelyen h évnyi munka dekességet ta mélye számu

A nagyköz retnék vinni megtaláltak a lió évvel eze mocsaras, fol tott környéke tengerparti s trópusi éghaj folyóágak p sodortak rönl rusztetemeke üledék elrejte a csontokat. punknak elm Ajkán rende vándorgyűlés son szeretné elvinni a lele a doktorandu után meghív amerikai din expedícióra.

Ha lesz p ségre, akkor l kutathat az után. Persze sem hanyago

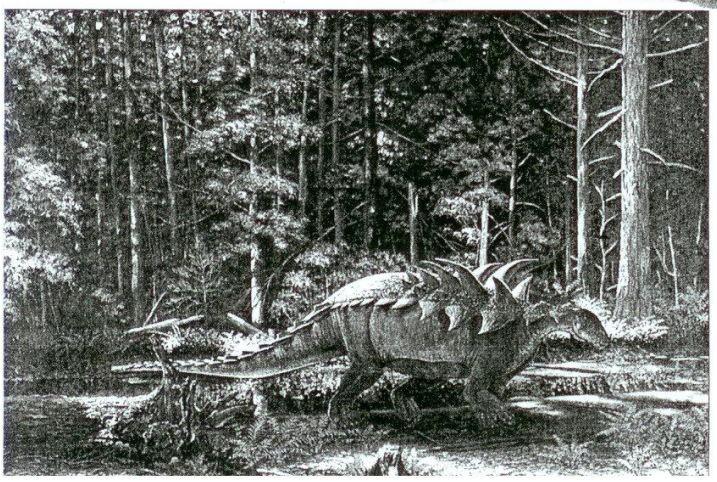

Élet az elveszett világból: a sárkányszerű Bakonydraco és a tankként közlekedő tüskés hátú Hungarosaurus a késő krétakorban tanyázott térségünkben. Hat évvel ezelőtt, a titkos ásatások első napján már megtalálták a páncélos dinó csigolyáját. Aztán később előkerült a repülő hüllő harminc centiméteres

Az első magyar dinoszauruszkutató expedíció támogatói: Bakonyi Bauxit Kft., Magyar Természettudományi Múzeum, ELTE őslénytani tanszéke, OTKA (T-38045), National Geographic Society, Föl-

Egyetem), Bóka Károly (ELTE), James Clark (George Washington University), David Weishampel (John Hopkins University), Piszke Papír, Univer, Ferrokémia Rt., Europharma Kft., Balfi

A kincses település merész álmokat sző

Európa legnagyobb dinoszauruszlelőhelye a község határában

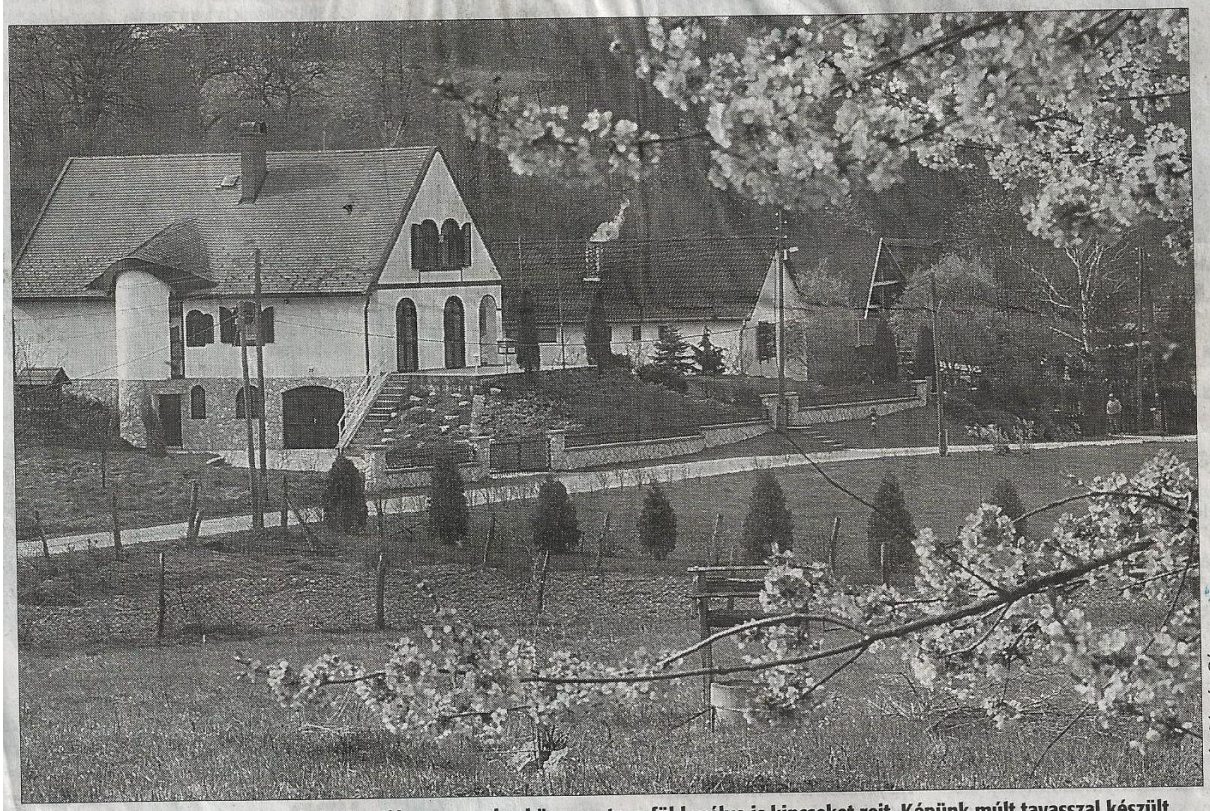

FOTÓ: GÁSPÁR GÁBOR

Németbánya szerencsés adottságú település, nem csak a környezete, a föld mélye is kincseket rejt. Képünk múlt tavasszal készült

Németbánya *(németh)* – **A múlt évben huszonnégymillió forintból gazdálkodott a település, az idén száztizenötmillióból szeretnének.**

Amikor mindezt először hallottam *Nagy Gábor* polgármester szájából, bizony megfordult a fejemben, hogy bolondnak néz. Aztán, amint szép lassan sorolta mindazokat az elképzeléseket, melyeket a település jelenébe és nem túl távoli jövőjébe álmodott, kezdtem hinni neki. Mert az önkormányzati fogadó építése nagyon is valóságosnak tűnik. Ugyanis a községben nincs bolt, tulajdonképpen semmi nincs, ami az alapellátást biztosítani tudná az alig száz lelket számláló községben. Ezért a fogadó, benne étteremmel, üzlettel és turistaszállóval nagyon is reális kívánság. Nagy Gábor polgármester szerint, amennyiben sikerül a pályázatuk, az üzemeltetését bérbe adják ki.

Persze ez csak egy a közeljövőben megvalósítandó tervek közül. Mert ha egyszer elindul a fantázia, s ha ráadásul annak még tudományosan hiteles alapja is van, akkor nincs megállás. S ez a hiteles alap a település határában lévő világviszonylatban is egyedülálló dinoszauruszlelőhely. Európai segítséggel egy látogatópark körvonalai bontakoznak ki a polgármester szavai nyomán.

> Németbányán a hatalmas optimizmusból egyáltalán nincs hiány

No, nem holnap, talán még holnapután sem. Az azonban biztos, kincset rejt Németbánya földje, s nemcsak őslényeket. Valamikor a térségben üveghuták is működtek, maradványaikra, leletekre építve falumúzeum gondolata is felötlött a képviselő-testületben. De más is, például annak az idősek lakóparkjának megépítése, amely újszerű módon biztosítaná az öregkor nyugalmát. A park középpontjában lenne a szociális, egészségügyi központ. Az apartmanok az idősek tulajdonát képeznék. Adható és vásárolható lenne. Persze megelőzően még ott van a csatornahálózat kiépítésének feladata, a játszótér felújítása, a település üzemeltetése. Mindezekhez persze három dolog kell, pénz, pénz és megint pénz.

Gyarapodó kápolnát ünnepelt a település

Németországból is érkeztek vendégek a faluba

Németbánya *(vét)* – **Meghitt ünnepségen a napokban avatták fel a falu emlékkápolnájában elkészült műszaki beruházást.**

Németbányán, a Bakony festőien szép völgyében meghúzódó kis faluban közadakozásból 1998-ban építették fel a Szent Márton-emlékkápolnát. Az adakozásból a helybeliek mellett a kitelepített és falujukat még most is nagyon szerető németek és leszármazottaik, valamint magyarországi német érdekeltségű cégek is jócskán kivették részüket. Azóta is minden évben gyarapítják valamivel a kis templomot. Így készülhetett el korábban az orgona és más berendezési tárgyak is.

Az idei évben a fűtéssel gazdagodtak. Ennek örömére május 12-én bensőséges hangulatú ünnepséget szerveztek, melyre Németországból autóbusszal jöttek a vendégek. Délelőtt 10 órakor a városlődi Johanns Kapelle térzenéjével vette kezdetét a program. Utána ünnepi szentmise következett, melyre az egy évvel ezelőtt Budapestre helyezett *Tál Zoltán* plébános is hazajött. *Reinhardt György* plébánossal együtt celebrálták a szertartást.

A meghitt órát követően *Maria Todte* asszony, *Alexander F. Stemmer*, a magyarországi német nagykövetség titkára, *Kerner Lőrinc*, az Országos Német Kisebbségi Önkormányzat képviselője, *Nagy Gábor* polgármester, valamint *Ruppert Béláné*, a helyi német kisebbségi önkormányzat elnöke mondtak ünnepi beszédet. Utánuk a bakonyjákói német kisebbségi kórus műsora következett, majd a Johanns Kapelle zenéjével aláfestett állófogadással zárult az ünnepség.

FOTÓ: A SZERZŐ

A közadakozásból elkészült kápolna évről évre gyarapodik

Rákok élnek a Bitva patakban

Günther Krauss würzburgi vállalkozó és támogatói a rákokkal

Négy éve számoltam be először a Napló olvasóinak a rákok visszatelepítéséről a Bitvába. Újrahonosításra azért volt szükség, mert az utóbbi 40 évben ezek az állatok teljesen kipusztultak a patakból. Pedig már Bél Mátyás polihisztor tanár is megemlíti az 1735-ben megjelent Veszprém vármegye leírása című művében, hogy a „patakocska a rákok csodálatosan jó ízével tűnik ki".

Günther Krauss würzburgi vállalkozó, németbányai üdülőtulajdonos már harmadízben vásárolt több száz rákot azért, hogy a falunkat szegélyező Bitva patakba visszatelepítse őket. Az egyedek kiválasztását és telepítését *dr. Kiszeli Pál* füredi biológus, a Dél-Bakony rákállományának kutatója végezte. A korábbi telepítések szaporulatának megjelenése bizonyítja a közös elképzelések sikerét. *Nagy Gábor* polgármester a természetbarátok és mindannyiunk nevében köszönetet mondott Krauss úrnak.

Kiss Albert,
Németbánya

2007.07.12.Napló

Gyógyír a bajokra

Bár a piacra termelni nem kifizetődő, a kis gazdaság a család önellátását biztosítja.

6. oldal

Házi gyógyír a világ bajaira

Biogazdaság a Bakonyban – Az egészséges termék nem a kukacról ismerszik meg

NÉMETH F. BERNADETT
nemeth.bernadett@naplo.plt.hu

Németbánya – A világ bajai elől menekülve, azokra házi gyógyírt találva alakította ki biogazdaságát a Narancsik család a Bakonyban. Bár a piacra termelni nem gazdaságos, mivel kicsi a fizetőképes kereslet, a kis gazdaság a család önellátását biztosítja.

FOTÓ: KÖRÖSPARTI BEATRIX

A gazdaság kisebb részét a konyhakert teszi ki, Eszter bánatára, mivel a vágya, hogy nagyobb legyen, de aztán kevesebb idő marad rá

Esik az eső a kis zsákfaluban, de ennek *Eszter, Narancsik Imréné* nagyon örül, mert ahogy mondja, Németbánya a Bakony sivatagává lett az utóbbi hetekben, még a futó záporok is messze elkerülték. Eső nélkül pedig gazdálkodni, kertet művelni ugyancsak bajos dolog. Az esőnek aztán az is haszna, hogy be lehet gyújtani a paraszthaz konyhájában a vaslapos, régi kályhát, hogy mindenféle finomságok készüljenek benne, no meg jut idő a frissen fejt tejből hétköznapi csodákat varázsolni – de ez egy másik történet.

A friss tej szolgáltatója éppen hetedhét határban kószál, mivel szabadon tartják, hogy ízletes, finom italt szolgáltasson. Télen is kóborolhat, amerre kedve tartja, s nem kell az istállóban nyugovóra térnie, a szabad ég alatt töltheti az éjszakát. Az „állatállományhoz" tartozik még két disznó, néhány tyúk és egy póni, aminek a háziak egyelőre nemigen veszik hasznát, „csak" szépsége miatt tartják, és Tádé, a kedves, békés házőrző. Az állatok szeretete Esztertől ered, lelkes környezetvédőből állattenyésztő lett a kaposvári főiskolán, ahol a tangazdaságból hordta magának a friss tejet. Aztán barátnőjével a kollégiumi szobában készítettek vajat – ez volt az első „biogazdasága". Későbbi férje, *Imre* szakdolgozatot írt környezetvédelmi témában – így kerültek össze, s kezdték közös életüket Kaposvár mellett egy tanyán. Az ottani biogazdaságot a gyerekek miatt kellett elhagyni, a rendkívül puritán, ingerszegény környezet miatt. Így költöztek a Bakonyba öt évvel ezelőtt, mielőtt *Róza* született, aztán *Jancsika* érkezésével gyarapodott a család. A gazdaság nem túl nagy, de a család önellátását fedezi, s éppen ez volt a pár eredeti célja: mivel más megoldást nem találtak a világ bajaira (úgymint a környezet szennyezése vagy a fogyasztói társadalom szorítása), saját maguk állítják elő, ami az asztalra kerül. Földet bérelnek, amelyen megtermelik a gabonát, árpát, zabot, tönkölybúzát – amire szükség van, s amit a szigorú előírások megengednek. Abból pedig van elég, Eszter egész paksamétát vesz az ölébe a különböző rendeletmódosításokkal, előírásokkal, amelyeket teljesíteni kell ahhoz, hogy a minőségbiztosító cég, a Biokontroll Hungaria Kft. hitelesítse őket mint biogazdákat. A tanúsítvány szép összegbe kerül, de néha a feltételek teljesítése még többe. Egy ízben például a be sem érett gabonát kellett lekaszálni, hogy az előírt védősávot (amit a hagyományos gazdálkodástól kell tartani) biztosítani tudják. A cég évente kétszer ellenőrzi, az előírtaknak megfelelően gazdálkodnak-e. Vegyszereket nem használnak, vetésforgóban dolgoznak és csalánteával „permeteznek". Ez levéltrágya és növényvédő szer. Ami felesleg keletkezik a gazdaságban, a piacon próbálják értékesíteni, de vidéken ez szinte lehetetlen, Budapestre kell szállítaniuk. A szállítási költség miatt ez nem kifizetődő, de mivel másutt kicsi a fizetőképes kereslet, kénytelenek odavinni a termékeket. Imre még mindig nem szokta meg, hogy sok vásárló furcsa csodálkozással mered a biotermékek árára, s nem érti, mitől ilyen drágák. Sokan meg el sem hiszik, hogy biotermékről van szó, mert a közhiedelem ma is úgy tartja, hogy ami bio, az kukacos és satnya. Ezért az egészséges, szép zöldséget, gyümölcsöt meg sem akarják venni. S amikor az árat sokallják, nem mérlegelik, hogy sokkal több a kétkezi munka a biotermékkel, drágább az alapanyag, a vetőmag is. Ugyanakkor nagyon sok a hamis termék a piacon. A reform, natúr elnevezésű termékek általában nem hitelesített biotermékek, s közük sincs azokhoz, mondja Imre. S mi sem bizonyítja jobban, hogy a Narancsik-porta bionövények nőnek, mint hogy a vad előszeretettel látogatja a földjüket. (Egy tanulmány szerint, ha választhat, a vad a bioterméket eszi.)

> A közhiedelem ma is úgy tartja, hogy ami bio, az kukacos és satnya

A gazdaság kisebbik részét a konyhakert teszi ki, Eszter bánatára, mivel a vágya, hogy nagyobb legyen, de aztán kevesebb idő marad rá. A kertben így is sok a növény: uborka, borsó, paradicsom, cukkini s Eszter büszkesége, a padlizsán, amit Somogyban sikerült nagyra növeszteni, de a Bakonyban egyelőre pindurka. Így is szép teljesítmény ez, lévén a padlizsán mediterrán éghajlathoz szokott növény. Eszter kísérletezik áfonyával is, de a kékáfonyabokor néhány szem termést hozott csupán. Mégsem hagyja nyugodni a gondolat, hogy vörös áfonyát neveljen. A kertben gyógy- és fűszernövények is nőnek (orvosi zsálya, borsmenta, kakukkfű, körömvirág, máriatövis, szurokfű, majoranna, bazsalikom, lestyán). A környező rétekről is sok gyógynövényt gyűjtenek, amelyek egy részéből frissen tea készül, a többit szárítással tartósítják, de készítenek néhányféle tinktúrát, krémet is, melyeknek a használatával igyekszenek gyógyszerfogyasztásukat csökkenteni. Lándzsásútifű-tinktúrát, orbáncfűolajat, feketenadálytőtinktúrát, körömvirágkrémet, pitypangmézet. Teának fogyasztják a cickafarkat, csalánt, ezerjófüvet. A gyógynövények felismerését Esztertől még a főiskolán kellett megtanulnia, hiszen ezek a marhalegelők „gyomjai".

SMS-véleményvonal
SZÓLJON HOZZÁ ÍRÁSUNKHOZ!
SMS-számunk: NV 06-91-33-10-33
Üzenetét NV (szóköz) jellel kezdje!

200707.12Napló

ejterméket otthon

A Napló konyhája

tjei többségéhez nélkülözhetetlen az oltó, amit ipari feldolgozók használnak

ernadett
ett@naplo.plt.hu

van ismerős gazda, akinél s tehéntejet tudunk venni, zán finom házi sajtot és vajat zíthetünk belőle. Saját készí- ű joghurtot pedig bolti tejből arázsolhatunk.

ég gyakorlott há- ziasszonyok is tartanak a házi tejtermékek elő- edig egy titka van isztaság. Egy kis szánni kell a házi re, de a munka in- s, mint erőfeszítő. *k Imréné, Eszter* a észítéséhez saját t használja. A re- zben egykori so- szédjától tanulta, „kísérletezett" ki. lét készít: gomo- át. Egy liter tejből tot, háromnegyed et készíteni. A re- ségéhez nélkülöz- úgynevezett oltó, ri feldolgozóknál olni. Eszter Mo- váron szerzi be. ya receptje: a friss 36 fokra melegít- jük, majd amikor megalvadt, sajthárfával borsó nagyságúra vágjuk fel. Ha nincs ilyen eszközünk, a kés is jó, de keverget- ni is kell közben. Öt-hat perc pihentetés után a savó feljön a tetejére. A gomolyát sajtformával vagy tésztaszűrővel kimerjük a fazékból egy tüllanyagra. Ha fűszerezni akarjuk, ekkor tegyük meg. A szárított fűszert előbb főzzük fel kis vízben. Keverjük a sajthoz. Az anyagot megcsavarjuk, egymásra fordított tányérokat teszünk rá, majd mérlegsúlyokat helyezünk rá. Egy óra múlva fordítsuk meg, így lesz lelapított gömb formája. 24 óráig préseljük a súlyok alatt, amíg megkérgesedik. Egy napig kétszázalékos sóoldatban áztatjuk vagy a felületét sózzuk. A kész gomolyát hűtőbe tesszük. A gouda abban különbözik ettől, hogy azt egy hónapig érlelni kell, valamint, hogy az első pihentetés után vissza kell melegíteni, kevergetni, azután kiszedni. A krémsajthoz kevesebb oltó is elég, mint a kemény sajthoz, és picit savanyodni kell hagyni. Tizenkét óra alatt kell megalvadnia. Ezután kiszedjük, lecsöpögtetjük és fűszerezzük.

A frissen fejt házi tejet tiszta textílián szűrik át a gazdák (kis kép fenn). Narancsik Imréné, Eszter receptjei egy részét a régi somogyi szomszédasszonyától tanulta, többségük olyan egyszerű, hogy még egy apró gyermek is tud segíteni az egyedi finomságok elkészítésében (nagy kép)

FOTÓ: KŐRÖSPARTI

A túró készítéséhez eg üveg aludttej kell. Ha bolti te jel próbálkozunk, egy kaná friss tejből készült aludttej keverjünk hozzá. A megkö ményedett aludttejet fazékb öntjük, igen lassan, pici tűzö két órán át melegítjük. Amir feljön a tetejére, leöntjük ról a savót, tüllbe tekerve lecsö pögtetjük. Ez körözöttnek va ló, ha száraztúrót akarunk, ak kor tovább kell melegíteni.

Vajhoz tejszínt gyűjtünk friss tej tetejéről. Ha nincs kö pülőnk (ócskapiacokon hozz lehet jutni), a befőttesüveg háromnegyedig töltjük a te színnel, s addig rázzuk alulr felfelé irányított mozdulatok kal, amíg a vaj elválik a folya déktól. Kivesszük, tányéro kinyomkodjuk belőle a teje és hideg vízzel átmossuk. Va jat tejfölből is készíthetün (erre a bolti alkalmatlan) így ekkor író is lesz.

Joghurt készítése: egy evőkanál bolti natúr joghurtot két liter (lehet bolti is) forró tejhez adunk, melegen állni hagyjuk fél napig. Ha megállt, átkeverjük, s beletesszük a friss gyümölcsöt, amit előtte cukorral felfőzünk. Ízlés szerint cukrozhatjuk, de mivel a natúr élőkultúra savanyú, sok kell hozzá. Az összekeverés után még langyosan rögtön hűtőbe tesszük, egy napig állni hagyjuk. Ugyanolyan sűrű lesz, mint a bolti, de egészségesebb és finomabb.

2007. 07.04.. Napló

FOTÓ: STEMMER ISTVÁN

Képünkön a Bakony Vadászkürt Egylet tagjai láthatók. A csoport a Fő téri szabadtéri színpadon vadászkürt-bemutatóval lépett fel

Mi fő a bográcsban?

A község a vadászati turizmusban látja a kitörési pontot

Németbánya *(szilágyi)* – **A pápai kistérség egyik legkisebb települése a turizmusra építve szervezte meg az idei falunapját. Az érdekfeszítő programok reggeltől estig több helyszínen zajlottak.**

A nap gyermekprogramokkal indult, a sportpályán foci és íjászat, a Fő téren arcfestés, gólyalábverseny és középkori játékok várták a fiatalokat. Talán a legtöbb érdeklődőt vonzotta a Németbányán lőtt vadak trófeáiból összeállított kiállítás, melyen többek között világviszonylatban is ritkaságnak számító „rendellenes" – háromszarvú – őzbakagancsokat láthatott a népes közönség.

A megnyitón *Tímár György*, a Bakonyerdő Zrt. Farkasgyepűi Erdészetének igazgatója a bakonyi nagyvadakról tartott előadást. Ugyancsak a kiállítás különlegességének számított a mintegy tizenkét kilogrammos, aranyérmes gímszarvasagancs is. A pénzesgyőri Sörényes udvarház pompás lipicai lovakkal tartott lovasbemutatót.

Nagy Gábor polgármester lapunknak elmondta, évről évre egyre többet költenek a falunap megrendezésére. Idén

> A bográcsfesztiválon az idén a vadászatra helyezték a fő hangsúlyt

a vadászatra helyezték a fő hangsúlyt. A bográcsfesztiválra érkeztek Budapestről, Szegedről, Veszprémből és Pápáról is. Tartottak solymász-, íjász- és vadászkürtbemutatót, utóbbit a Bakony Vadászkürt Egylet. A nemzetiségek külön műsorral készültek a napra. A Fő téri szabadtéri színpadon felléptek az Ajkarendeki Nemzetiségi Dalkör, a városlődi Rozmaring Néptáncegyüttes és Nemzetiségi Vegyeskar, a bakonyjákói Margaréta Táncscsoport, valamint a Csehbányai Nemzetiségi Vegyes Kórus. Az esti svábbálon a városlődi Johanns Kapelle együttes zenélt. A Fő téren egész napon át tartó vásárt szerveztek.

2007.07.24. Napló

Megtalálta az elveszett világot

VASÁRNAPI VENDÉG dr. Ősi Attila ajkai paleontológus, dinoszaurusz-kutató

Gyerekkorában egyáltalán nem érdekelték a dínók. Mesélte, 13 évesen Az elveszett világ című könyvet 16 oldal után megunta, és elajándékozta. Aztán 20 évesen ő lett a Magyar Dinoszaurusz-kutató Expedíciók vezetője és világraszóló leletek megtalálója. Az ajkai dr. Ősi Attila paleontológus kicsit olyan számunkra, mint Indiana Jones, ám ő ezeket a hangzatos, hatásvadász sajtóbeli megfogalmazásokat nem kedveli.

Varga Róbert

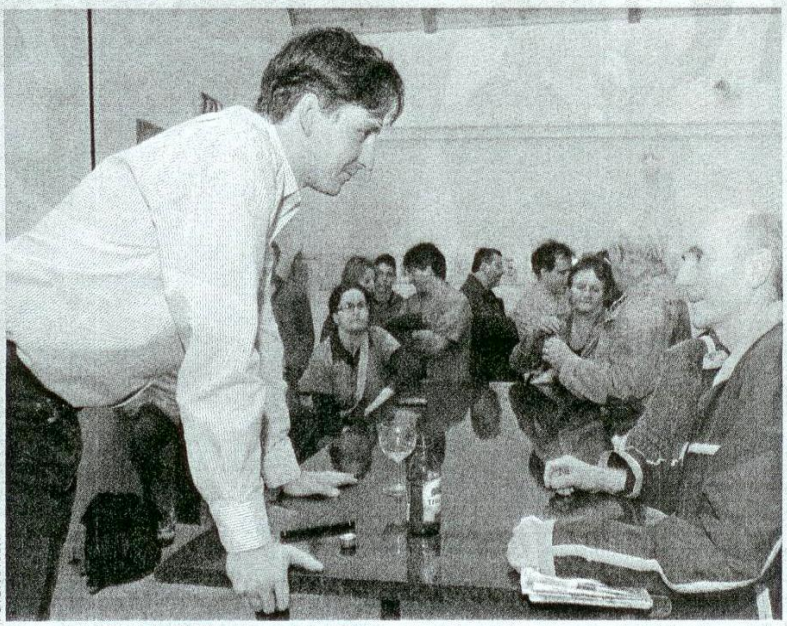

FOTO: ÁFRÁNY

Ősi Attila a Magyar Tudományos Akadémia paleontológiai kutatócsoportjának munkatársaként most az expedíciók által felfedezett leleteken dolgozik. Munkájáról rendszeresen beszámol az érintett területek lakóinak

Azt mondta, mindemellett nem hisz a sorsban. Úgy gondolja, hogy az ember saját sikerének a kovácsa, s tetteinkkel befolyásolni tudjuk utunkat, pályánkat. Ezért most is tisztában van azzal, hogy neki még tovább kell folytatnia feltárásait, kutatásait a dinoszauruszokkal kapcsolatban. Pedig tíz éve még el nem tudta volna képzelni, hogy ő Argentínában fog majd kiásni hatalmas dínócsontokat.

Ősi Attila geológusként végzett az ELTE-n, de kezdetben nem érdekelték a dinoszauruszok, nem fújja kívülről a Jurassic park című filmet, és nem is álmodott az elveszett világról. Akkor úgy érezte, valahol majd a tanult szakmájában fog dolgozni. Viszont mindig foglalkoztatta az, hogy Magyarországon miért nem kerülnek elő gerinceslelet-ek például a kréta időszakból, hiszen tanulmányaiból tudta, hogy az itteni éghajlat, a környezet mind alkalmas volt arra, hogy a területünkön is éljenek például dinoszauruszok. Ezért gondolt egy nagyot, elővette a földtani térképeket és behatárolta azokat a területeket az országban, ahol előfordulnak olyan, a földtörténeti középkorból származó üledékes kőzetek, melyekben lehetnek ősgerincesek maradványai. Az egyik ilyen földtani egység a Csehbányai Formáció, amelyből később aztán előkerültek többek között Magyarország első dinoszaurusz-maradványai is. Mint mondta, amikor 2000. április 29-én barátjával a Németbánya közeli bauxitbányában megtalálták az első dinoszaurusz-maradványokat, ott eldőlt a sorsa.

Ő lett a magyar dinoszaurusz-kutató expedíciók vezetője, aki az elmúlt hét évben olyan szinten kutatott és publikált a témában, hogy nemzetközileg is egyre ismertebb paleontológus vált belőle.

Ősi Attila kutatásairól bővebben a www.magyardinoszaurusz.hu oldalon találnak információt.

Ősi Attila tudását, megjelenését tekintve tényleg egy kicsit Indiana Jonesra emlékeztető figura. Civilként tudományos előadásokat tart szépen felöltözve. Majd nyaranta aztán a lelőhelyükön kollégáival, fiatal egyetemistákkal együtt nomád körülmények között sátorban lakva, a nap ellen védelmező széles karimájú kalapban megszállottan ás, vés, kutat a dínók után.

Az elmúlt hét esztendőben 24 féle gerinces állatfaj csontjait találták meg. Halak, kétéltűek, teknősök, gyíkok, krokodilok, dinoszauruszok, madarak, pteroszauruszok maradványait ásták ki a földből. Ősi Attiláék expedíciója azonosította be a világon eddig egyedülálló pteroszaurusz-faj, a Bakonydraco galaczi és a tüskéshátú, tankszerű lény, a Hungarosaurus tormai csontjait.

A 27 éves ajkai paleontológus azt mondta, őt a kutatómunka, a felfedezések és az összefüggések feltárása érdekli igazán ebben a témában. Majd mosolyogva tette hozzá: lehet, hogy sokszor egy-egy előadását hallgató gyermek több dinoszaurusz nevét ismeri, mint ő, mert az elveszett világról, az akkor élt állatokról szóló könyvek, filmek, ajándéktárgyak manapság nagyon divatosak.

Ősi Attila a Magyar Tudományos Akadémia paleontológiai kutatócsoportjának munkatársaként most az expedíciók által felfedezett leleteken dolgozik. Társaival együtt rengeteg aprólékos munkát végez a csontok preparálásától kezdve a beazonosításukon át a szakmai publikációkig.

Amikor azt kérdeztem tőle, hogy mit szólnak a környezetében, amikor megmondja, hogy mivel foglalkozik, azt felelte: ez valóban nem egy szokványos hivatás. Néha úgy csodálkoznak munkáján az emberek, mint, ha, mondjuk, egy régésszel vagy viselkedéskutatóval találkoznának. A téma ugyanis mindenkit érdekel.

A hétköznapi életben azonban Ősi Attila ugyanúgy él, mint bárki más. Munka után találkozik a barátaival, néha elmennek focizni, sörözni, beszélgetni. S ha nem is sorsszerűen, de ez is az ő megtalált világához tartozik.

2007 aug.

Kemencét is avattak a szakadó esőben

Felelevenítik Németbánya már-már feledett hagyományait

FOTÓ: A SZERZŐ

Szeretnék a kenyérsütés szokását újra feleleveníteni, a közös kemencével minden falubeli számára hozzáférhetővé tenni a lehetőséget.

Németbánya *(vét)* – **Gazdag közösségi élet alakult ki a faluban. Ennek részeként épült meg a község kemencéje, melynek felavatása a rossz időjárás ellenére jól sikerült.**

A község főterén álló jókora, szépen megépített kemencét augusztus 20-án már kora délután elkezdték felfűteni a hozzáértők. Melegedett is szépen, majd bevetették a kenyereket is. Három óra után viharfelhők kezdtek tornyosulni a falu felett. Mire elérkezett a négy óra, a kemenceavató tervezett ideje, már csattogtak a villámok, nagy cseppekben zuhogott a zápor, s a víz közé helyenként mogyorónyi jégdarabok is vegyültek. A falu népe a közelben álló fedett szabadtéri színpadra menekült. Mivel az idő csak nem akart jobbra fordulni, futva menekítették az elkészült kenyereket, sült húst, sós kiflit és rétest a helyszínre, s *Ruppert Béláné*, a német kisebbségi önkormányzat elnöke itt mondta el ünnepi beszédét, melyben köszöntötte Szent István királyt, alkotmányunkat, az új kenyeret és a falu kemencéjét. – Igyekszünk megőrizni elődeink hagyományait. Mi még emlékszünk a kemencében sült kenyér illatára, ízére. Szeretnénk a szokást újra feleleveníteni, minden falubeli számára hozzáférhetővé tenni ezt a lehetőséget azzal, hogy megépítettük a falu kemencéjét – hangzott el.

> A kemence sok önkéntes munkával és szakember bevonásával valósult meg

Nagy Gábor polgármester kemence előtti szalagátvágása elmaradt, de az ételek remekül sikerültek és a közös étkezés is hangulatos és kellemes lett. Mint a polgármestertől megtudtuk, a tavaly decemberi közös, jó hangulatú betlehemkészítés óta minden hét végén van valami közösségi esemény a faluban. Szalonnasütéssel, bográcsozással összekötött, vidám összejövetelek. Már tavasszal felmerült, hogy közös kemencét is jó lenne építeni. Az ötletet sokan támogatták. A szükséges rávaló a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, az önkormányzat, a helyi német kisebbségi önkormányzat és a falu támogatásával gyűlt össze.

2007.aug. Napló

Új turistaútvonalak

Németbánya és környéke felkészülten várja a túrázókat

Németbánya (szi) – A település és környéke négy új turistaútvonallal is bővül az idei nyáron.

A természetbarátok új jelölések segítségével közelíthetik meg a Pisztrángos-tavat – akár kerékpárral is –, valamint a kitisztított Magyar-forrást. A falu fölötti kilátóponthoz és a pásztorkúti bronzkori halomsírhoz szintén új útvonalak vezetnek. A Felsőerdei-dűlőben található ókori halomsírok egy részét 1984–87 között tárták fel.

– A jelölésekkel végeztünk, csak néhány kisebb munka vár még ránk – mondta el érdeklődésünkre *Nagy Gábor* polgármester. Emellett a régi utakat is újrajelölik.

A község főterén pedig új eligazító tábla jelzi a falu nevezetességeit, a környékbeli turistautakat, a szálláshelyeket. Németbánya a pápai kistérség egyik legkisebb lélekszámú települése.

Itt született Nagy Sándor festő- és iparművész. Vadászó dzsentri (1907) festett-üveg-alkotása a veszprémi színházat díszíti. A festői környezetben található bakonyi falu a külföldiek körében is népszerű üdülőhely.

A mintegy száz állandó lakos mellett számos üdülő- és hétvégiház-tulajdonos (többségében németajkúak) nyaral itt.

FOTÓ: NÉMETH SÁNDOR

Nagy Gábor: – A jelölésekkel végeztünk, de akad még munka

2007.10.21.Napló

Aranydiplomások

TANÍTÁS „Nem hullhat romba bennünk, amit a jó iskola épített"

Pápa *(ni)* – Az országnak, a hazának egyik legfontosabb kérdése, hogy ki neveli, hogyan neveli az eljövendő generációkat. Ennek a gondolatnak a jegyében adták át ünnepélyes keretek között a pápai tanítóképzőben utolsóként végzett három osztály tagjainak szombaton délelőtt ötvenéves tanítói oklevelüket.

A Pápai Gazdasági Szakképző Iskola dísztermében a mintegy harminc ünnepeltet a Tatabányáról érkezett kisiskolások furulyaszóval, énekkel és verssel köszöntötték,

FOTÓ: BABOS PETRA

Az aranydiplomákat dr. Lőrincz Ildikó adta át a pápai tanítóképzőben utolsóként végzett három osztály tagjainak. Egyperces felállással emlékeztek meg azokról, akik már nem lehetnek köztük

Az ötven évvel ezelőtt végzettek nevében Molnár Zoltán mondott részleteket Tóth Árpád Köszöntőjéből. Az átadást követő műsorban kedves színfoltként az unokák léptek fel, majd az ünnepi alkalom szervezője, a szintén aranydiplomás Fülöp Ferencné fogalmazta meg az alma mater által keltett érzéseket. Az ünnepség pezsgős koccintással, közös ebéddel és az emlékek felelevenítésével zárult.

majd a jogutód intézmény képviseletében *dr. Lőrincz Ildikó*, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karának dékánhelyettese üdvözölte az 1958-ban végzetteket. Beszédében a tanítói hivatást méltatta. – Az alapokat az iskola első négy évében ők rakják le, és ez azért bír nagy jelentőséggel, mert a gyermeket nevelni, szeretni kell, dicsérő szóval, simogatással, számára erkölcsi, viselkedésbeli példát kell nyújtani. A tanítás egész embert, tudást, temperamentumot, tehetséget kíván – hangsúlyozta a dékánhelyettes. *Dr. Hermann István* tanácsnok Pápa iskolavárosi hagyományairól, szellemiségéről szólt. – Aki itt volt diák, az egy kis darabot elvitt a szívében ebből a bölcsész-humán szellemből. Mindig nagy öröm, ha volt tanítványok kerülnek vissza és láthatják a város fejlődésének legújabb eredményeit. Önök mindig tiszteletbeli pápaiak lesznek – hangsúlyozta beszédében az oktatási, kulturális és vallási bizottság elnöke, majd egy készülő, visszaemlékező kiadványra hívta fel az ünnepeltek figyelmét. Az aranydiplomákat dr. Lőrincz Ildikó adta át, közben a tanítók egyperces néma felállással emlékeztek meg azokról, akik már nem lehetnek köztük.

A gyermeket nevelni, szeretni kell, dicsérő szóval, simogatással

2008.09.25. Napló

A kitelepítésre emlékeztek

Január 6-án csendben emlékezett a bakonyi kis falu, Németbánya lakossága a 60 évvel ezelőtti kitelepítésre.

A hatvan gyertyával körülölelt emlékkápolnában még ma is megrendülten gondoltak arra a döbbenetes napra, amikor 52 családot szakítottak el szülőföldjétől. Kétszáz embernek kellett itthagynia rokonait, szerelmét, barátait, mindenét. A szörnyű eseményeket elfelejteni nem lehet. De megbékélni talán igen. A 10 éve épült emlékkápolna is a megbékélést hirdeti. *Maria Todte* asszony, egykori kitelepített sok szeretettel, lelkesedéssel, anyagi áldozattal és a németbányaiak segítségével hozta létre a kis templomot. A tornyán lévő, 4 égtáj felé mutató kereszt a világban szétszóródott lakosságot szimbolizálja. A torony pedig maga a felkiáltójel: soha többé!

A 10 éve épült németbányai emlékkápolna is a megbékélést hirdeti

A bensőséges megemlékezést *Ruppert Béláné*, a kisebbségi önkormányzat elnöke nyitotta meg. Az emlékműsorban közreműködött *Somosi Sára, Somosi Ambrus, Horváth Petra*, valamint *Kiss Rita*, a Református Kollégium Gimnáziuma tanára.

Kiss Albertné,
Németbánya

2008.jan.Napló

Mága Zoltán szívet melengető koncertje

Soha többé háborút címmel tudósított a Napló május 20-ai számában arról az eseményről, melyet a németbányaiak rendeztek a 60 évvel ezelőtt kitelepítettek emlékére. A cikkből kimaradt egy szívet melengető esemény: *Mága Zoltán* hegedűművész, a magyar kultúra nagykövete, aki *Maria Todta* asszony meghívására érkezett hozzánk, három zeneművel varázsolta el a kis emlékkápolna közönségét. Majd meleg szavakkal emlékezett pályája kezdetére, amikor Mária néni segítette őt, a fiatal muzsikust Brühlben. A 14 éves korában kitelepített asszony segítségével és támogatásával épült az a kápolna is, amelyben a művész már másodízben muzsikált. Mária néni meghívása elsőbbséget élvez mindenkivel szemben – mondta.

Kiss Albertné,
Németbánya

2008.0523.Napló

Soha többé háborút!

FOTÓ: NÉMETH SÁNDOR

A kitelepítettek és az ittmaradók együtt emlékeztek a múltra

Németbánya *(ns)* – **Barátok, ismerősök, kitelepítettek és hozzátartozók méltó körülmények között, a falu temetőjében emlékeztek a hatvan évvel ezelőtti kitelepítésről.**

Az ünnepi eseményen a község polgármestere, *Nagy Gábor* egyebek mellett hangsúlyozta, hogy a történelemi tragédiában ötvenhárom családot szakítottak, üldöztek el a településről. Németbánya lélekszáma a tizedére csökkent, a település szinte eltűnt a térképről. A legnagyobb tragédia azonban a lelkekben zajlott, az elüldözöttekben és az itthon maradottakban egyaránt – mondta a polgármester. Az emlékező ünnepségen az egykori kitelepített, *Mária Todte* asszony társai nevében is emlékezett a szégyenletes, fájdalmas eseményre. Az akkor tizenkét éves Mária a szülőhazáját, az otthonát veszítette el. Hatvan évvel ezelőtti fájdalmát, a sorstalanságot, hányattatásukat idézte fel megrázó erővel. Az emlékezés másokat is szólásra késztetett, azonban mindnyájan a dicstelen múlt emléke mellett a béke óhaját is kiemelték beszédükben. Soha többé háborút! – mondták. Az emlékező ünnepet a német nagykövetség munkatársa, valamint a német kisebbségi önkormányzat megyei elnöke is megtisztelte jelenlétével.

A temetői megemlékezést követően a felújított emlékművet koszorúzták meg a résztvevők, majd az emlékkápolnában szentmisét tartottak az alkalomból. A délután folyamán a település központjában lévő színpadon számos nemzetiségi együttes lépett fel. Köztük a bakonyjákói gyermek- és ifjúsági tánccsoport, valamint a vegyes kórus, a herendi *Bauernhuber* családi zenekar, a Nefelejcs tánccsoport, a kislődi nemzetiségi dalkör, a Gannai Asszonykórus, a városlődi gyermektánccsoport és a csehbányai nemzetiségi vegyes kórus. A napot utcabállal zárták, a talpalávalót a herendi *Franz Kapelle* zenekar húzta.

2008.05.20. Napló

Lelke van a falunknak

DÍSZPOLGÁR Egy gazdag, tevékeny életpálya méltó elismerése

Németbánya *(ni)* – A díszpolgári cím egy olyan életpálya elismerése, aminek szerves része a településért végzett munka. A község legújabb díszpolgára Kiss Albertné lett.

– Házasságom révén kerültem Németbányára. Férjem 1959 óta Iharkúton tanított, én 1964-ben végeztem a képzőben. Miután összekerültünk, itt telepedtünk le – kezdi a történetet Éva. – Én itt tanítottam az 1–4. osztályos összevont iskolában, Berci pedig továbbra is Iharkúton. Akkor kerültünk a faluba, amikor az előző tanítóházaspárt búcsúztatták. Itt, a tanítólakás udvarán siratták őket az asszonyok. Azt gondoltuk, hogy ha ennyire szeretik a tanítót, itt lehet és kell élnünk. Nem csalódtunk. Az első pedagógusnapon úgy fogadott a falu, olyan ünnepet rendezett számomra, hogy az örök élményem marad – mondja mosolyogva a kitüntetett. – Meggyőződtem róla, hogy ennek a falunak lelke van, és megbecsüli a pedagógusát. Ez kötelezett engem arra, hogy azt adjam, ami bennem a legjobb, a legtöbb. Valószínűleg nagyapám – aki Győr város kántortanítója volt – habitusát örököltem. Aztán jöttek a gyerekek, dolgoztunk ebben a sváb anyanyelvű faluban, ahol sok embernek a beszédét sem értettem meg. Kezdtem mindent összegyűjteni, ami a kisebbségi létre jellemző volt. Sok olyan élményt éltem át, ami arra sarkallt, hogy a svábságot jobban megismerjem. Tetszettek a hagyományok, de rájöttem, hogy elengedhetetlen, hogy értsem a nyelvet. Elvégeztem hát egy németnyelv-tanfolyamot. Közben 1976-ban Németbányán bezárt az iskola, elfogytak a gyerekek. Bakonyjákóra kerültem, ottani igazgatóm 1981-ben megbízott a felsős németnyelv-oktatással. Sokszor bizony csak néhány leckével jártam a gyermekek előtt, de aztán nyelvvizsgát tettem. Boldogan, játékosan tanítottam, így a gyerekek is nagyon élvezték a tanulást. Talán nem véletlen, hogy közel harminc német szakos nyelvtanár tanítványom van. Az iskolában évkönyvet csináltam, ebben volt diákok is megírták az emlékeiket. Szívesen emlékeznek arra is, amikor baráti kapcsolataimnak köszönhetően Türingiában jártak, hogy gyakorolhassák a nyelvet. A tanítás mellett néprajzzal foglalkoztam, hiszen nagyon érdekelt ennek az etnikumnak a múltja. Gyűjtöttem, dokumentáltam és pályáztam. Több díjat nyertem országos és megyei pályázatokon. Boldoggá tett, hogy ennek a kicsi falunak országos hírét kelthettem. Aztán adódott egy alkalom: néptánccsoportot alapítottunk. Nem én kezdtem, de hamar rám maradt a feladat. A bakonyjákói gyermektánccsoportot tizenhat éven keresztül vezettem sikeresen, még Budapesten, az Egyetemi Színpadon is felléptünk, nem beszélve a külföldi utakról. Aztán jöttek az elismerések. Többek közt 1996-ban a kisebbségért végzett munkám elismeréseként megkaptam a Németségért díjat, de van miniszteri dicséretem, a honismereti és az úttörőmunka elismerései, díjai – sorolja Éva. – A kisebbségi önkormányzat 1998-ban alakult a községben. Rendkívül jó döntés volt, mert a hagyományápolás feladatait jobban el tudtuk így látni. A finanszírozás is más volt, mint most. Szabadtéri színpadot is építhettünk. Sokat pályáztunk és rengeteg pénzt nyertünk, nyolcéves elnökségem alatt 4–5 milliót, a legjelentősebb a német belügyminisztérium által adott összeg volt, amit kisebbségi irodára, annak felszerelésére, technikára adtak. Volt olyan év, hogy tíz-tizenkét pályázatot is benyújtottam, s ezek nyertek is. Gazdagodott a falu, s ami igazán lényeges, hogy az emberek ezáltal közelebb kerültek egymáshoz. Hiszen megváltozott a falu összetétele. A kezdeti nyolcvanszázalékos sváb arány mára megfordult – mondja a község díszpolgára. – Egyik legnagyobb rendezvényünk a falu kétszázötven éves jubileuma volt 2003-ban. Többnapos rendezvényt tartottunk, s én feltettem magamban, hogy erre az eseményre kell elkészülnie a Németbánya-monográfiának is, aminek dr. Hudi József mellett társszerzője lehettem. Ez megtörtént, és szép nemzetiségi programmal ünnepeltünk, ami tulajdonképpen három kisebbség és a magyarság kultúrájának bemutatásán keresztül történt – emlékszik vissza Éva.

– Már nem vagyok képviselő, kicsit elfáradtam. A figyelmeztető jelek, egy infarktusgyanú arról győztek meg, hogy illik kicsit szőrmentén bánni a dolgokkal. Persze pihenésről szó sincs, férjemmel, aki Kiss Manyi színésznő unokaöccse, most egy Manyikáról készült hangos fotóalbummal járjuk az országot.

FOTÓ: BABOS PETRA

Kiss Albertné: A kisebbségi önkormányzat létrehozása magas szintű hagyományőrzést tett lehetővé

Németbánya kiemelkedő polgárai

Németbánya első díszpolgára Maria Todte asszony, aki kitelepítettként ma Németországban él, ám sűrűn látogat haza. Neki köszönhető az Emlékkápolna Alapítvány és az első komoly adomány is. A felújított kápolnát 1998-ban adták át, Todte asszony ebből az alkalomból kapta a kitüntető díszpolgári címet, amit Németbánya Önkormányzata rendelete értelmében ajánlások alapján azoknak adományoz, akik a településért kiemelkedő tevékenységet végeznek.

2008.szept. Napló

Németbányát már a dinók is szerették

FOTÓ: BABOS PETRA

Németbánya *(sg)* **– Szombaton másodszorra rendezték meg Németbányán a Bakonydraco Fesztivált a község közelében talált őslényleletek kapcsán. A falu felkerült a világ tudományos térképére. (Részletek a 3. oldalon, A Bakony sárkányai címmel.)**

A Bakony sárkányai

Németbánya *(sg)* – Szombaton másodszorra rendezték meg Németbányán a Bakonydraco Fesztivált a község közelében talált őslényleletek kapcsán.

A 2000-ben megtalált őskori repülő sárkánygyík maradványai gyökeresen megváltoztatták Németbánya életét, a falu felkerült a világ tudományos térképére. Egyedülálló, addig nem ismert fajt fedeztek fel, mely az őskori Bakony vidékén élt, és szárnyfesztávolsága a megtalált csontok alapján 3,5 és 4 méterre tehető. – Az őslénytani lelet kapcsán ismertté válhat Németbánya – ismerte fel a lehetőséget *Nagy Gábor* polgármester.

A rendezvény szervezői megpróbáltak minden korosztály számára megfelelő kikapcsolódást kínálni és bemutatni számukra a Németbányán talált dinoszauruszokat. A kicsik a papírsárkány-készítést élvezték leginkább, szinte minden gyerek ezzel rohangált a falu főterén. A felnőttek is segítettek nekik a sárkányépítésben.

A hivatalban kiállították a rajzpályázatra beérkezett több száz, gyerekek által készített, bakonyi dinoszauruszokat ábrázoló képet. Minden résztvevőt oklevéllel jutalmaztak. Az idősebb korosztály számára tudományos előadások színesítették a programot, amelyet a Természettudományi Múzeum kutatói tartottak. Először a 85 millió évvel ezelőtt a Bakony területén élt dinoszauruszokról volt szó, majd a következő előadáson azt tudhatták meg a résztvevők, hogy miért nem létezhetnek ma ezek a fajok, és miért nem röpköd ma a Bakonydraco. *Ősi Attila,* a Magyar Tudományos Akadémia paleontológiai kutatócsoportjának tagja elmondta, hogy a németbányai őslénylelőhely még tartogathat meglepetéseket a tudósok számára: – A feltárásnak abban a szakaszában vagyunk, amikor még jó eséllyel bukkanhatunk új, eddig nem ismert leletekre – közölte a fiatal tudós, aki elsőként kezdte el a feltárást.

A falu felkerült a világ tudományos térképére

A rossz időjárás miatt több programot is törölni kellett, többek között a motoros sárkányrepülő-bemutatót, de akik kilátogattak a fesztiválra, biztosan sok élménnyel gazdagodtak a „bakonyi sárkánynak" köszönhetően.

2008 sept. 22

NAPLÓ 2010. okt. 19

Újraélesztésből jelesek

Újraélesztési tanfolyamot szerveztünk Németbányán. Egy bravúros herendi újraélesztés hírének hallatán határoztam, hogy ezt nekünk is meg kell tanulnunk.

Összeesett egy fiatal férfi a herendi porcelángyár előtt. A mentőket hívó hölgynek a mentősök telefonon adtak instrukciót, hogyan kezdje meg az újraélesztést a már klinikai halál állapotában levő férfin. Az utasításokat pontosan, szakszerűen végrehajtó nő és a pár perc alatt megérkező rohammentő legénysége megmentett egy fiatal életet.

Sok válságos állapotba került ember élete megmenthető lenne, ha a kritikus percekben újraélesztésben jártas életmentők lennének közelükben. Ez a gondolat munkált bennem, mikor egy ilyen tanfolyam megszervezését határoztam el falunkban. Szerencsére itt talált otthonra *dr. Sipos Péter* alezredes, a nehézgépszállító ezred pápai bázisának amerikai (magyar származású) orvosa. Amikor a tanfolyam ötletét felvetettem neki, azonnal felajánlotta segítségét.

FOTÓ: ARCHÍV

Dr. Sipos Péter irányításával Németbányán kilencen elvégezték az újraélesztési tanfolyamot. Ettől kezdve ők bárhol bevethetők

Egyik nap aztán megérkezett „Fred", a demobábu, Sipos doktor és két asszisztense, az amerikai *Lindsay Gregus* és a magyar *Bereczkyné Taufer Tímea* kíséretében. Órákon át, fáradhatatlanul készítették fel a kilencfőnyi hallgatóságot az életmentésre, az újraélesztésre.

Ezúton is szeretnék köszönetet mondani mindhármuknak a lehetőségért. Bízom benne, hogy más közösségek, civil szervezetek is kedvet kapnak e példaértékű kezdeményezéshez, és részt vesznek ilyen tanfolyamon.

Kiss Albertné,
Németbánya

2010.10.12.Napló

Régi helyett újat kaptak

PÁLYÁZAT Pénzt és energiát spórolhatnak meg az idős emberek

NAGY IMRE
szerkesztoseg@naplo.plt.hu

Németbánya – A Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület 2006-ban alakult a településen. Elsősorban a sportélet felpezsdítése, a fiatalok felkarolása, rendezvények szervezése, a sváb hagyományok őrzése volt a céljuk.

FOTÓ: KOSTAJGER MIHÁLY KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

Doma Kálmán átveszi a mosógépet Schmidt Attilától, a Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület elnökétől

Fejlődésük azóta folyamatos, céljaik, tevékenységi körük egyre bővül. A településen élők átlagéletkora közel hetven év. Talán ezért is döntöttek úgy, hogy pályázatot nyújtanak be, amivel könnyebbé teszik az idősek számára a hétköznapokat.

– Mivel az egyesületünk tevékenységi köre az idősekkel való kapcsolattartásra és a gondozásra is kiterjed, jelentkeztünk a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium áprilisban kiírt energiatakarékos háztartásigép-csere programjának pályázatára. Jóval a határidő lejárta előtt beküldtük az anyagot, és sikerrel jártunk. Szerencsénk is volt, hiszen a pályázatot nem sokkal később visszavonták, mert elfogyott az egymilliárdos keretösszeg. Kettőszázötven pályázó szervezet kapta meg a támogatást, mi a százhuszadikak voltunk. Az elbírálás kicsit csúszott, hiszen közben kormányváltás is volt, és átalakultak a minisztériumok. Meglepetésünkre a település idősei közül sokan jelentkeztek a programra, bár amikor az késett, többen már elálltak volna a szándékuktól. Szerencsére sikerült lebeszélni őket – mondja mosolyogva *Schmidt Attila*, az egyesület vezetője.

A program lényege, hogy le kellett adni a régi, működőképes háztartási gépet, és új, energiatakarékos berendezést kaptak érte cserébe az idősek. Tizenhat háztartásban sikerült kicserélniük így a gépeket, ebből csak két olyan volt, ahol egy hűtőszekrényt, illetve egy mosógépet kértek. Az összes többiben több gépet sikerült kicserélni. Természetesen az egyesület is pályázhatott egy hűtő- és egy mosógépre. Így megoldódott a faluházban is a mosás, takarítás – tudtam meg az egyesület vezetőjétől.

– Harmincegy lakost érint a csere, ez a falu lakosságának durván egyharmada. Többen vállalták azt is, hogy magasabb kategóriájút választanak, ezekre egy keveset rá kellett fizetni. A gépek többnyire magyar termékek, és nagyon jó minőségűek. Ezt vállaltuk a pályázatban, és a szándék pluszpontot is jelentett. Ma minden mosógépet meghoztak, a hűtők a jövő héten érkeznek. A karácsonyi hajrában nem győzik a gyártást, de az emberek türelmesek, látják, hogy van miért várni. Óriási segítség volt ez a falunak, hiszen eléggé hátrányos helyzetben vannak a kistelepülések – mondta el Schmidt Attila.

Harmincegy lakost érint a csere, a falu egyharmadát

A Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület ezután ki fogja használni az összes pályázati lehetőséget, ehhez módosítják az alapszabályukat. Ha a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium áprilisban kiírt energiatakarékos háztartásigép-csere program pályázatáról előbb tudomást szerztek volna, akkor a nagycsaládosok vagy a tartósan munkanélküliek is részesülhettek volna a támogatásban.

Olvasónk ajánlotta MEGÍRTUK

További képek, információk naplo-online.hu

2010. 12.23. Napló

2011. 01.

Vidám évkezdet

Mókás regöléssel, dobolással köszöntötte Németbánya lakóit Schmitt Attila, Berhidai Péter és Narancsik Imre az új év reggelén. A hagyományteremtő szándékot örömmel fogadta a falu apraja-nagyja

Kiss Albertné, Németbánya

2012. 01.

Vidám regölés Németbányán

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A szilveszteri mulatság utáni hajnalon nagy hangzavarra, lánccsörgetésre, csengettyűszóra és dobolásra ébredt Németbánya lakossága. Három vidám fiatalember, Schmidt Attila, Mezőkeresztesi László és Berhidai Péter, a falu regölői kívántak az embereknek sikeres, boldog új esztendőt. Külön öröm, hogy ezt az immár második éve tartó hagyományt üdülőkből lett állandó lakosok teremtették.

Kiss Albertné, Németbánya

2011 szept. 3

Magyar filmgyártás a három T birodalmában: hiteles valóságábrázolással a kommunizmus ellen

Vörös por

Az ötvenhatos forradalom leverésének traumájában élt az ország, amikor Kádár János kitalálta azt a szót, hogy „konszolidáció". Volt egy másik is: „kétfrontos harc". Mind a kettőnek az volt a lényege, hogy a durva büntetésekkel, kivégzésekkel együtt járó kommunista rendteremtés közepette visszaédesgesse magához az 1956-os ideákhoz ragaszkodó értelmiséget. Így jött létre az új kultúrpolitika, kimondottan három kategóriáb sorolva a műveket: ez volt a 3 T kultúrpolitikája – támogatás, tűrés és tiltás.

VITÉZY LÁSZLÓ

Nem vagyok történész, sem filmtörténész, sem esztéta. Filmrendező vagyok, így azt kívánom elmesélni, milyen volt a szocializmusban filmet csinálni. Le kell szögezni: Magyarországon mindig is nagy hagyománya volt a filmgyártásnak, a mesterségbeli tudás egyenértékű volt az amerikaival. Ki tudja akár a filmbarátok közül is, hogy a Casablanca című alkotásnak, amely benne van a világ tíz legjobb filmjében, a magyar *Kertész Mihály* volt a rendezője, aki Magyarországon ezen a néven sok játékfilmet rendezett, majd Amerikában *Michael Curtiz* néven még többet? Hollywoodban volt egy mondás: nem elég magyarnak lenned, tehetségesnek is kell lenni.

Természetesen sokan maradtak Magyarországon, akik tökéletes ismerői voltak a filmkészítésnek. Az ötvenes években ezeknek a mestereknek integrálódniuk kellett a szocializmus közegébe. Az már vérmérséklet kérdése volt, hogy ki mennyire törekedett erre.

Egyik főiskolai filmrendezőmesterről most jelent meg egy könyv (Gervai András: Fedőneve: „szocializmus". Jelenkor Kiadó, 2011), amelyből kiderül, hogy aktív besúgóvá vált, s tanártársairól, diákjairól egyaránt szorgalmasan írt jelentéseket, pedig annak idején bálványként tekintettünk rá.

Ez a nagy hírű filmrendező *Máriássy Félix* volt.

Ezek az emberek nagyszerűen tudtak történeteket elmesélni, de Magyarország mindennapjai, a kommunista politika elnyomorító hatása természetesen hiányzott a filmekből. A konszolidáció későbbi éveiből meg kell említeni *Bacsó Péter* és *Kovács András* tevékenységét, akik szimbolikusan mondva a falakig és azon túl is elmentek a rendszer kritikájában. Így lett a leghíresebb betiltott film Bacsó Péter A tanú című filmje. Nagy hatású, professzionális filmeket csinált *Makk Károly* (Szerelem), és világhírnévre tett szert *Jancsó Miklós* hosszú beállításaival, a kamera köré koreografált jeleneteivel. Ezek az alkotások azért készülhettek el, mert a rendszer urainak egy része 1958, *Nagy Imre* kivégzése óta lelkiismeret-furdalástól szenvedett. Ezt jó érzékkel használta ki Makk Károly, Bacsó Péter, Kovács András.

Az európai mozgalmak és a cseh szabadság 1968-as eltiprása után a mi generációnk számára már nem felelt meg a művészi kifejezésnek ez az elővigyázatos, megfontolt, elkent, öncenzúrás módja. A 3 T, a támogatás, tűrés, tiltás egyfelől a cenzúrázás kifinomult technikája volt, másfelől a hatalom ezekkel kegyeket osztogathatott. A munkáskáderekből átvedlett vezető elvtársak imádtak kegyeket gyakorolni. Egyik ilyen nagy kegy volt a fiatal művészek számára a Balázs Béla Stúdió létrehozása, ahol főiskolát végzett fiatal filmrendezők elkészíthették első kisfilmjeiket. Itt volt a számunkra meghatározó nagy trükk. Ezeket a munkákat nem kellett a 3 T szerint kategorizálni, a stúdióban bemutatási kötelezettség nélkül lehetett csak filmet csinálni. Ami valójában annyit jelentett, hogy a művek elkészülhettek, de hivatalosan nem kerülhettek a nézők elé – tehát eleve betiltottak voltak.

A legkapósabb T betű a tűrt, ami azt jelenti, hogy bemutatható, nem lesz belőle nagy balhé. A rendszer tűrési határán túlment a szovjet csapatok magyarországi jelenléte, a nép szegénysége, 1956 forradalomként emlegetése, az elnyomó gépezet működésének leleplezése, a polgári értékrend, a vallás pozitív megjelenítése stb. A Balázs Béla Stúdióban sokan készítettek politikamentes ujjgyakorlatokat, formanyelvi kísérleteket, sőt kiváló műveket is, de feltűnt egy új nemzedék, közéjük sorolom magamat is – *Gazdag Gyula, Ember Judit, Dárday István, Szalai Györgyi, Mihályfy László, Wild Pál, Gulyás Gyula* –, amely sokkal kritikusabban látta a magyar viszonyokat, tragikus szakadékot érzett a valóság és az arról sulykolt kép között.

A mi felismerésünk az volt, hogy a rendszer legnagyobb kritikáját akkor érhetjük el, ha dokumentáljuk a valóság eseményeit. Ez önmagában revelatív volt számunkra is és a nézők számára is. Mi mindannyian 1968–73 között jártunk a filmművészeti főiskolára. Már az is csoda, hogy minket fölvettek, például Dárdayt és engem mint osztályidegent.

Az első filmem címe Tagfelvétel. 1972-ben egy fővárosi gyárban eleget akarnak tenni a Magyar Szocialista Munkáspárt fiatalítási szándékának. A teljes tagfelvételi procedúra nevetséges és kisstílű, mégis ádáz küzdelmeket hozó vitája tökéletesen leleplezi azt a rendszert, amelyben ez a párt van hatalmon. Ezért a filmet mindjárt be is tiltották. Nem csodálkoztam rajta, eleve tudtam, hogy nem fogja a televízió vetíteni – sőt büszke lettem. De nem voltam egyedül. Sorban készültek az ilyen filmek: Gazdag Gyula – Ember Judit: A határozat; Dárday István: Küldöttválasztás; Gulyás Gyula: Vannak változások. Végül a Balázs Béla Stúdió legnagyobb vállalkozásaként a nevelésügyi sorozat. A címe az volt – és ez árulkodik módszereinkről –, hogy A szocialista nevelésért. Azt használtuk ki, hogy a szocializmus ünnepi nyelvezete az elvtársak számára kívánatossá teszi a filmet, […] követtük két éven át. A tanár mindhárom gyereke pedagógusnak készül, így az egész magyar iskolarendszer működése is feltérképeződött. A filmet öt rendező együtt készítette, aki mindig is törekedett arra, hogy csoportként jelentkezzen, mert így nagyobb erőt tudott felmutatni a szakma és a politika ellenében. Erre azért volt szükség, mert ki akartunk törni a már fülledtté vált stúdiók rendszeréből. A kitörés iránya a forgatókönyv nélküli filmkészítés volt, ezzel ki tudtuk kerülni az előcenzúrát. A műveket nagyon kevés pénzből csináltuk, új technológiákat alkalmaztunk. Rendszeres gyakorlatunk volt, hogy levetítettük a riportalanynak a másik véleményét – egész drámai eredménnyel például a férj és a feleség esetében.

Jelenet a Vörös föld című filmből. „Film, alakítsd át a valóságot!"

Ezeket a munkákat tehát hivatalosan nem mutatták be. Nem akarták azt sem, hogy a tiltás kategóriájába kerüljenek, mert nagyon sok fiatal művészt kellett volna betiltani. Akik az ő pénzükön csináltak filmeket ellenük. Így kerültük el, hogy ezek az alkotások ne essenek a 3 T hatálya alá, hanem úgynevezett klubfoglalkozásokon vetíthetők voltak. A hatalom urai persze filmklubokra gondoltak. Mi pedig erre a paragrafusra hivatkozva létrehoztuk a valóságfeltáró dokumentumfilmek alternatív társadalmi forgalmazását. E mozgalom ebben az időben a legnagyobb nyilvánosságtágító hatású volt. Szociológusok, pedagógusok, filmesztéták bejárták e filmekkel az oktatási intézményeket, a legkülönfélébb képzési és továbbképzési fórumokat, ahol a vetítést követő beszélgetésekkel, vitákkal kimondhatóvá tették az addig csak szűk családi körben suttogott kritikákat, bátorságot adtak az embereknek, és tudatosították az együvé tartozást. Ezzel már a hetvenes években elkezdődött a rendszerváltás lelki hátterének megalapozása. Az internet előtti korszakban ez tömegkommunikációs miniforradalom volt. Ilyen segítő aktivistákból aztán később többen filmrendezők lettek, példa erre *Fekete Ibolya*. Természetesen a belső elhárítás előtt nem volt titok, hogy mit csinálunk. Legtehetségesebb kollégáink is, […] vészetet és annak vezetését, amiben természetesen nem tévedett nagyot – az akaratunk meglett volna hozzá, de képesek nem voltunk rá. A korabeli tapasztalat az volt, hogy ezek az emberek másfajta progressziót képviselnek, és a két irányzat – formanyelvi kutatás és kísérletezés Bódy Gábor vezetésével, szemben a dokumentaristák általam is képviselt csapatával – közti vitává akarták leszűkíteni az ellentéteket. Közben ott destruáltak, ahol tudtak. Akkor nem is álmodtuk, hogy pénzért, előnyökért vállalták a beszervezésüket. Az előny azt jelentette, hogy az illetők minden filmet meg tudtak csinálni, amit csak akartak. Nemzetközi kapcsolatokat biztosítottak számukra. Dezinformációkat terjesztettek, ellentéteket szítottak. Még egyszer hangsúlyozom, hogy mind Szabó István, mind Bódy Gábor, mind Máriássy Félix rendkívül tehetséges emberek, akik nagyon jó filmeket készítettek, munkásságukban igazi értékeket képviseltek. De ezek az alkotások még szimbolikusan sem az akkori magyar viszonyokat mutatták be, és áttételesen vállaltak szerepet az ország értékrendjének megtisztításában. A szocialista rendszer megváltozásában pedig egyáltalán nem hittek. Mi pedig a játékfilmet is úgy képzeltük el, hogy az részt vesz az ország napi küzdelmeiben. Volt egy költőnk, *József Attila,* aki azt mondta: „Vers, eredj, légy osztályharcos!", mi pedig azt mondtuk, hogy ezt a szellemet követni kell: „Film, alakítsd át a valóságot!"

Dárdayban, Szalai Györgyiben és bennem egyre erősebb volt a vágy, hogy játékfilmet csináljunk. Abban az időben a párt cselekvő hősöket szeretett volna látni a filmeken. Olvastam például egy újsághirdetést, hogy letelepedést biztosítanak egy faluban mindenkinek, akinek nincs lakása, és földművelésből szeretne megélni. Egy termelőszövetkezeti elnök adta fel a hirdetést. Megismerkedtem vele. Kiderült, hogy megszüntették már az iskolát, a pap elköltözött a faluból, harminc ház üresen áll, mert a megyei elvtársak úgy döntöttek, hogy ezt a falut el kell sorvasztani, és a közeli várost kell fej-

játékfilmben csak amatőrök szerepeltek. Olyan s
emberekből válogattam, akiknek hasonló történ
voltak, senki nem a saját szerepét játszotta. Egy s
pet nem vállalt civil ember: a tsz-párttitkárt, azt
nészre kellett bíznom. A film címe Békeidő (197
mert nem volt háború, és mégis dúlt. Bemutatták
lovy Varyban, ahol a tolmács elmondta, hogy
akartak adni, de a magyar delegáció vezetése, a Hu
rofilm igazgatója közbeavatkozott, hogy ne adja
mert az kizárná, hogy Cannes-ban szerepeljen. Ne
adtak, de a filmet soha nem küldték Cannes-ba.

Amikor a mannheimi filmfesztivál igazgatója
hallotta ezt, azonnal meghívta Mannheimba a B
időt, ahol megnyertem a fődíjat. Vasárnap este v
zsebemben két márka egy pohár sörre és egy bevá
dó csekk körülbelül tízezer márkáról. Egy kedves
rendező barátom, *Huszárik Zoltán* fölvilágosított,
ne vigyek haza egy fillért sem, mert be kell szolgált
Mit mondjak otthon? Azt, hogy elittuk, barátom.
mondjak valami igazán jellemzőt a szocializmusró
hazahoztam a csekket, és felhívtam a Magyar Nem
Bank akkori alelnökét, akit egy tévérendezés kap
már ismertem. Itt a csekk, be tudja-e hozatni a pe
Azt mondta, be, adjam oda a csekket. Én félve od
tam, s a valutaszámlámra meg is érkezett a pénz.
den rendben. Rendszerváltás után mit látok? Ez az
ber aljas besúgó volt, aki a saját családjáról is jelen
Egyébként jó ember volt. Engem nem jelentett föl.

Ezt megelőzően ugyanezzel a módszerrel Dárd
elkészítették a Jutalomutazást, kikísérletezve a d
mentarizmus játékfilmben való alkalmazhatós
Ebből a módszerből alakult ki a Budapesti Iskola.
nevet olasz újságíró találta ki, mikor már soroza
vetítettük filmjeinket. Az iskola lényege a hiteles v
ságábrázolás volt. Valódi helyszíneken civil emb
játszották el a drámákat. Itt egyáltalán ne amatőr
gondoljunk! A szereplő kiválasztása aszerint tör
hogy lélekben azonos ember-e azzal, akit eljátszi
párbeszédeket sokszor rögtönözték élettapasztal

2011. szept.3. Magyar Nemzet

Vidám falusi disznótor hurkával, kolbásszal

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A németbányai vidám falusi disznótor résztvevőinek egy csoportja

Németbányán mindig történik valami. Ezúttal egy jó húsban lévő mangalica pusztult el. Na nem betegségben, hanem *Kungl Ignác* kése által.

Narancsik Imre, a Német Kisebbségi Önkormányzat elnöke ötlete volt a közös falusi disznóölés, de a települési önkormányzat és a Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület is támogatta ezt a hagyományteremtő szándékot.

A dermesztő hideg ellenére is jó hangulatban készült a hurka, kolbász és a tepertő. A falu kemencéjében estére megsültek a finomságok. Akik nem tudtak eljönni, kóstolót kaptak, ahogy ez régen is szokás volt a jó szomszédok között.

Kiss Albertné,
Németbánya

2012.02.23. Napló

A dicső forradalom méltó megünneplése

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Friss tavaszi szellő lengette a felvonulók nemzetiszínű zászlait

Szikrázó reggeli napsütésben friss tavaszi szellő lengette a németbányai felvonulók nemzetiszínű zászlait. A falu főterén *Blaskovits Zoltán* polgármester méltatta a dicső márciusi forradalom jelentőségét, majd a mai kor emberének szóló üzenetéről beszélt.

Berhidai Péter, a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete helyi vezetője a betyárok forradalomban betöltött szerepéről szólt. 1948 márciusának legfontosabb eseményei *Pozsgai László* betanításában elevenedtek fel. Az ünnepi műsort a bakonyjákói zenész Csatlós testvérek Kossuth-nótákkal, verbunkosokkal tették még színesebbé.

A megemlékezés után *Tóth István* várta az egybegyűlteket ízletes bográcsgulyással. Köszönet a falu civil szervezeteinek a rendezésért és az újabb hagyományteremtő szándékért.

Kiss Albertné
Németbánya

1212.03.18. Napló

2012. ÁPRILIS 10., KEDD

Virágkép a községben

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Kisiskolás gyermekek a Jézus szívét ábrázoló látványossággal

Meglepetésben volt része virágvasárnap a Németbányán sétáló helybélieknek és turistáknak. Két négyzetméteres, 1300 szekfűből álló virágkép köszöntötte az ünnepet. A Jézus szívét ábrázoló kompozíció *Pozsgai László* ötlete és tervezése volt, a virágokról és a kivitelezésről is ő gondoskodott. Kisiskolás gyermekek és szüleik fáradhatatlanul tűzdelték a virágokat, amíg elkészült ez a németbányai templom előtt felállított, nem mindennapi látványosság.

Kiss Albertné
Németbánya

2012.04.10. Napló

Nemzetiségiek napja

Több mint 25 éve minden évben megrendezzük Németbányán a nemzetiségi napot. *Narancsik Imre*, a kisebbségi önkormányzat elnöke, valamint az egykor kitelepített brühli *Maria Todte* asszony, a Németbányai Kápolna Alapítvány elnöke köszöntötte a megjelenteket. Mindketten megemlékeztek a Németbányán született és közelmúltben elhunyt Josef Mayerről, akit hétéves korában családjával együtt kiűztek szülőfalujából.

A műsorban környékbeli együttesek léptek fel. Elsőként a bakonyjákói óvodások műsorát láthatták a nézők, *Hegedűsné Patyi Edina* vezető óvónő betanításában. Az ajkarendeki Simon István iskola elsőseinek német tánca is nagy sikert aratott, (betanította *Töltlné Somogyi Judit)*, majd a harmadikosok jelenete következett *(Ráczné Kaufmann Renáta* készítette fel a csoportot).

A Bakonyjákói Ifjúsági Tánccsoport lendületes, vidám tánca vastapsot kapott. A programot a Bakonyjákói Vegyeskórus német dalcsokra zárta. (Együttesvezetők: *Kis Katalin* és *Takácsné Tompos Rita.)*

A faluházban *Tóth Péter* festőművész akvarelljeiből nyílt kiállítás. A Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület elnöke, *Schmidt Attila* bográcsgulyással várta a vendégeket. A bakonyjákói zenész Csatlós testvérek német dalokkal tették kellemessé az ünnepnapot.

Kiss Albertné
Németbánya

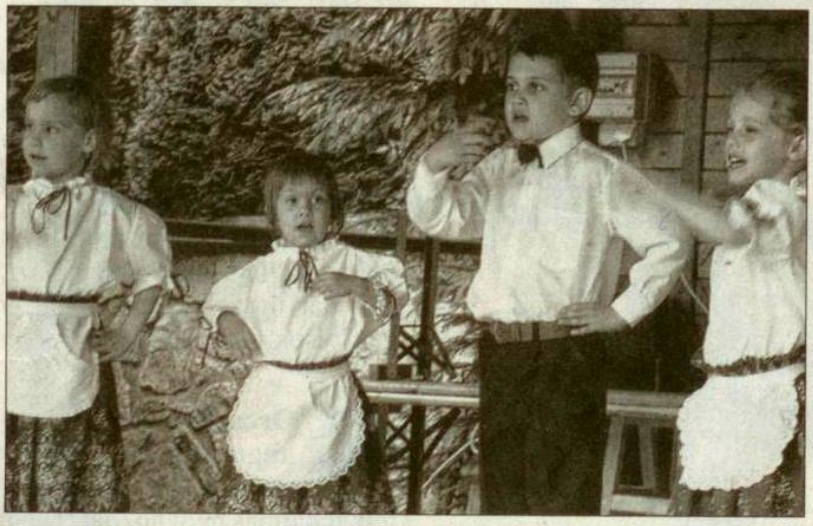

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Huszonöt éve minden évben megrendezik a németbányai német nemzetiségi napokat. Nagy sikert arattak a gyermekfellépők

2012.06.08.Napló

Virtus, érték és tudás

FALUNAP Szorosabbra kell fűzni a települések kapcsolatait

Németbánya *(ni)* – Egész héten betyártábor, majd szombaton és vasárnap falunap: így ünnepelte a bakonyi virtust, hagyományait és a tudományt az értékőrző település, a Bakony egyik gyöngyszeme.

Az egész hetes táborban emberül helytálló betyárok a róluk szóló mesék bemutatását sem hagyták ki

FOTÓ: NAGY IMRE

– Nem véletlenül használjuk az értékőrző jelzőt. Ez részben annak köszönhető, hogy Németbánya sajátos összetételű kis bakonyi település, sok betelepülővel, viszonylag kevés és idős őslakossal, akik ráadásul részben a németséget képviselik. Békességben megférnek egymással, és lehet közös értékeket találni. A Németbánya jövőképéhez tartozó dinoszauruszleletek például mindenki számára értéket képviselnek. Így megpróbáltunk egy olyan rendezvényt összehozni, ahol ezek jelennek meg. Tavalyelőtt a „Bakonydraco" dominált, idén kicsit betyárosabbra sikerült a rendezvény – mosolyog *Blaskovits Zoltán* polgármester.

A kis bakonyi falvak jövője a köztük alakuló kapcsolatokon is múlhat

Számos színes rendezvény várt az idelátogatókra. A dinoszauruszok földjére vezető geotúrát követően betyárlakomára invitálták az éhesebbeket, majd hucul lovak járták a települést. Ellátogattak a falunapra a Szó és Kép Színpad bohócai, a környező települések néptáncosai, énekesei is.

– Ha van egy új civil szervezet, a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylet, ami önerejéből, lelkesedésből, mindenféle anyagi támogatás és háttér nélkül hagyományt próbál ápolni, akkor nekik a közösség is, az önkormányzat is köszönhet valamit. Természetesen a Bakonydraco-rajzverseny is kiemelt eseményünk, erre idén Szlovákiától Pécsváradig nagyon sok helyről kaptunk pályázatokat. Emiatt a gyerekek programelemeire is jobban oda kellett figyelnünk. Az első nap tehát a főzőversenyről, a rajzversenyről, művészeti csoportok fellépéseiről szól, majd holnap kicsit elcsendesedünk. Az is hagyománya a településnek, hogy a kétnapos rendezvény második napja a falubelieknek szól. A szentmisét ugyanúgy átélhetik, mint a bakonyi kisvonatos kirándulást. Idén más útvonalat kerestünk, olyan értéket, amit kevesen ismernek. Elmegyünk tehát a Majer Antal-emlékkertbe, amiről, bár csak néhány kilométerre van tőlünk, a településen élők nagy része nem hallott – mondta a polgármester.

– Azt gondolom, hogy a bakonyi kis falvak közti kapcsolat egy kicsit élőbb lesz a jövőben, mi is azt célozzuk ezzel, hogy túllépjünk Németbánya határain. Reményeink szerint a jövőben valóban élő, nem transzparenseken hirdetett kapcsolatokat alakítunk ki a környező településekkel. A szomszédság és az együttműködés több okból adott Bakonyjákóval és Farkasgyepűvel, de a másik oldalon, az erdőn túl is élnek emberek, hagyományőrzők, akik hasonló dolgokat látnak értéknek, mint ma a németbányaiak. Ezért szeretném ezeket a kapcsolatokat ilyen módszerrel is megtalálni és erősíteni – fogalmazott a település első embere.

A vacsora alatt a Szentgáli Banda muzsikált, majd zenéstáncos mulatság zárta a napot.

Megírta a bakonyi betyárvilág meséit

Csatlós Melinda eddig zenészként volt ismert. Most kiváló érzékkel megírt egy mesekönyvet Egy tucat bakonyi betyármese címmel. Az illusztrációkat gyerekek készítették pályázat útján. A könyv bemutatójára és az egyik betyármese előadására szintén a németbányai falunapon került sor, nagy sikert aratva a hallgatóság és a nézők körében.

2012.07. Napló

Régi hangulatot varázsoltak

FOTÓ: SCHMIDT ATTILÁNÉ

A képen elöl a születésnaposok láthatók, az idén 85 éves Hungler Sándor, Somkúti Andrásné, Kövi Imréné, valamint Peidl Andrásné

Németbánya védőszentje Szent Márton, ezért volt évtizedekkel ezelőtt Márton-napon a hagyományos, három napig tartó búcsú.

Az egyik legnagyobb ünnep volt ez a falu életében. Az őszi betakarítási munkák után a Márton-napi búcsú az első összejövetel, amikor a falu apraja-nagyja együtt énekelt és táncolt a falu egyetlen közösségi színterén, a kocsmában. Mára már szinte nincs földművelés, az őslakosság elöregedett, a falu kocsmája is omladozik, de az önkormányzatnak – a községben működő Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesülettel karöltve – már másodízben sikerült visszavarázsolni a régi búcsúi hangulatot.

A fiatalabbak és az üdülők – akik mindig szívesen kapcsolódnak be a helyi rendezvényekbe – fáklyás, lampionos felvonulással, énekszóval vonultak a kellemes meleget árasztó, ízlésesen feldíszített faluházba. Még az idős emberek sem maradtak otthon, a falugondnok szállította őket oda. A hagyományos libacombvacsoráról az önkormányzat és az itt élő vállalkozók gondoskodtak. A jákói Csatlós testvérek jó hangulatot teremtettek muzsikájukkal.

Az est kedves színfoltja volt, amikor *Blaskovits Zoltán* polgármester virággal és bőségkosárral köszöntötte fel az ez évben 85. évüket betöltött idős embereket: *Hungler Sándort, Somkúti Andrásnét, Kövi Imrénét, Peidl Andrásnét.*

Kiss Albertné,
Németbánya

2013.11.13.Napló

A legszebb ünnep

Évek óta a falu egyik legszebb, közösséget megmozgató ünnepe a karácsony és az azt megelőző adventi időszak.

Már a múlt század elején is hagyományos volt ebben a németajkú kis faluban a betlehemes játék, vagyis a Christkindlspiel. 15–16 éves lányok maguk készítette csillogó-villogó ruhákban járták a házakat, a családok ünnepi hangulatban várták őket. Éjfél volt, mire az utolsó házba értek. Innen az éjféli misére tartottak, ahol előadták a Kisjézus születését felidéző játékukat. A mise végén az erdészek a levegőbe lőttek, ezzel jelezvén az ünnep kezdetét.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Németbányán már régesrégi hagyomány a betlehemes játék

Több évtized telt el azóta. A németajkú lakosság egyre fogy, így a szokások is változnak. Az üdülőkből lett új lakók új hagyományokat teremtenek, tiszteletben tartva a régieket. Az idei adventi vasárnapok is a szeretet, az ünnepvárás jegyében zajlottak. A falu főterén felállított betlehemi jászol előtt minden vasárnap összegyűlt a falu lakossága. A *Pozsgai László* által betanított műsor és a gyertyagyújtás után szeretetvendégség várta a megjelenteket. Ezüstvasárnap szívet melengető, különleges élményben volt része az ünneplőknek. *Kakuts Ágnes* Déri-né-díjas színésznő, a Kolozsvári Állami Magyar Színház örökös tagja varázsolta el a németbányaiakat Árva élet című előadói estjével. Egy 16 gyerekes moldvai csángó asszony életét keltette életre a szavak varázsereje révén.

A karácsonyi ünnepkör eseményeire a szenteste megtartott pásztorjáték tette fel a koronát. Több mint húsz szereplő, kisiskolások és felnőttek keltették életre a Kisjézus születésének misztériumát az emlékkápolnában, Pozsgai László rendezésében.

Kiss Albertné,
Németbánya

2013.01.02- Napló

Órát lehet hozzá igazítan

Az elmúlt napok hóviharos reggelein nem reméltük, hogy postaládánkban megtaláljuk a Naplót. Pedig óramű pontossággal megérkezett! Hogy milyen nehézségek árán, azt csak *Fódi István* bakonyjákói hírlapkézbesítőnk tudja.

Lehet eső, fagy, hó- vagy szélvihar, ő kismotorjával 5 óra 5 perckor mindig megérkezik. Hozzá akár az órát is lehet igazítani.

Falunk Napló-olvasóinak kívánságára annak a lapnak a hasábjain szeretném neki megköszönni lelkiismeretes és kitartó munkáját, melyet több mint 15 éve fáradhatatlanul és megbízhatóan terjeszt, mindenki megelégedésére. További erőt, egészséget kívánunk, Pista!

Kiss Albertné,
Németbánya

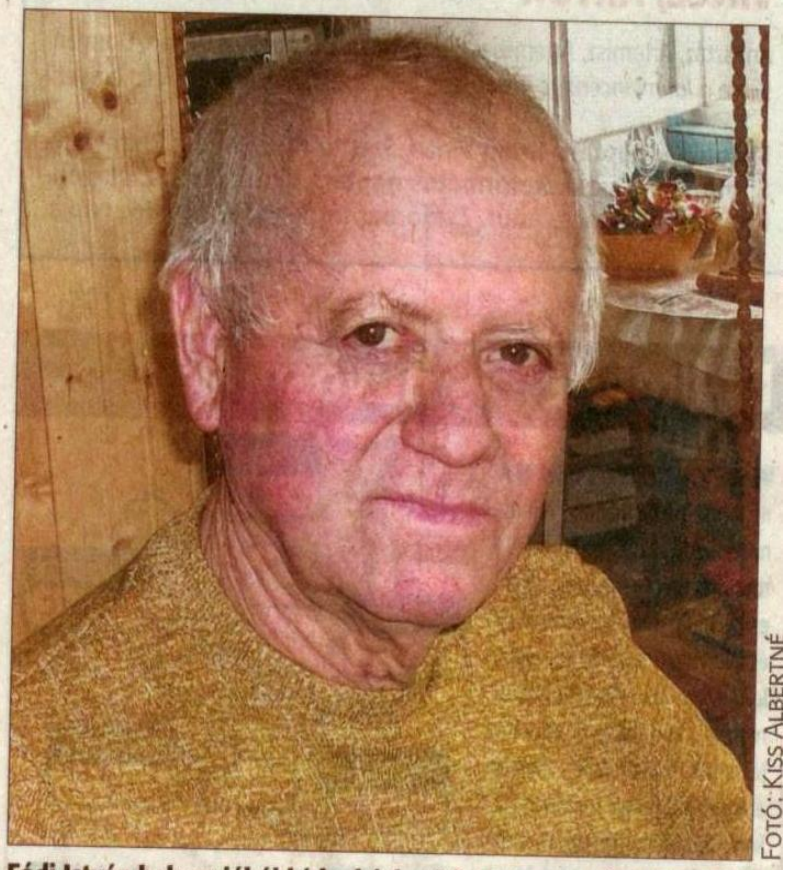

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Fódi István bakonyjákói hírlapkézbesítő 15 éve hordja a Naplót

2013.01.22.Napló

Elégették a télbanyát

Bakonyjákó és Németbánya lakossága annyira ráunt a mínuszokra és a hólapátolásra, hogy télűzéssel siettette a kikelet érkezését. Harmadízben fogott össze a két község önkormányzata, hogy az évek óta jól sikerült, hangulatos és vidám hagyományt folytatva, új ötletekkel frissítve felelevenítse a régi népszokásokat.

A tél végleges kiűzése, úgy tűnik, nem sikerült

A telet jelképező télbanyát és a maskarákat a jákói faluházban már korábban elkészítették. Aztán a télkunyhóban búslakodó bábut felkapva, Németbánya irányába indult el a vidám menet, hogy odáig űzze a telet. A hangos csörömpöléssel, kolompszóval, dobpergéssel közeledő menetet a határhídnál megpróbálták feltartóztatni a németbányai betyárok – hiszen mi sem kérünk már a télből –, de a menet mégiscsak elérte Németbánya főterét. Itt aztán *Herédi János* ceremóniamester vidám rigmusai közben tűzre is vetették a télbanyát. A gyerekek nyomban körül is táncolták a tüzet.

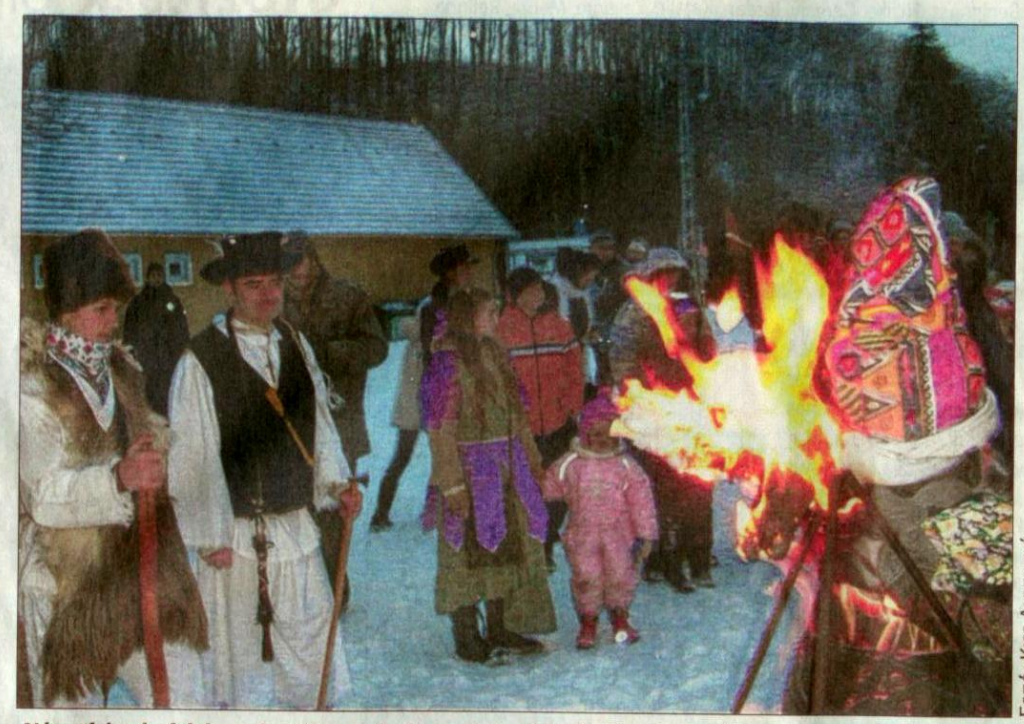

Fotó: Kiss Albertné

Németbányán felelevenítették a régi népszokást: a község főterén égetik a telet jelképező télbanyát

A vigalom a faluházban folytatódott. A több kilométeres úton megfáradt télűzőket forralt borral, fánkkal, pogácsával várta a Kostaiger Mihály Egyesület. A bakonyjákói *Gyenes Tamás* által vezetett táncházban a pápai Allegro Művészeti Iskola Sindő népzenekara húzta a talpalávalót *Kovács Gyöngyi* vezetésével.

A tél végleges kiűzése, úgy tűnik, nem nagyon sikerült, mert a táncban kipirult jákóiakat sűrű hóesésben vitte haza a Forrás vendégház kisvonata.

Február, itt a nyár! – tartja a mondás. Hát, ha nem is a nyár, de a tavasz már közeleg. A határhídnál, a Bitva partján, kidugta fejét a hóvirág.

Kiss Albertné,
Németbánya

2013.02.13. Napló

Iharkút az emlékekben

Hiába is keresnénk a térképen Iharkút nevét. Eltűnt. A festőien szép, jó levegőjű, patakocskákkal, forrásokkal, fenyvesekkel övezett kis falucska csaknem 35 éve nem létezik. Vörös bauxittal borított kráterek, holdbéli táj tette láthatatlanná az egykor oly családias, mintegy száz lelket számláló település virágzó kertjeit, takaros kis házait.

Iharkút lakói nagyobbrészt németek voltak, a lakosság felét kitelepítették 1948-ban. A politikai kiűzetés után 30 évre újabb sokk érte a kis falut. Kiderült, hogy a föld mélye bauxitot rejt. 1978-ban gazdasági okokból kellett végleg elhagyni a szeretett szülőföldet. Az 1964-ben épült új iskola ajtaját 1976-ban csukta be végleg az utolsó tanító, Kiss Albert. Az utolsó lakó 1980-ban gördült ki bútoraival a faluból, vörös porfelhőt hagyva maga után.

A lakosság szétszóródott a szélrózsa minden irányába, de a mai napig iharkútiaknak vallják magukat. Iharkútiak génjeikben, lelkületükben, gondolataikban és álmaikban.

A kétszáz éves múltra visszatekintő falut nem lehet csak úgy egyszerűen elfelejteni, leírni! Jelet kell hagyni magunk után az utókornak! Ezek a gondolatok munkáltak Bakonyi Lajos nyugalmazott főerdész fejében, amikor eldöntötte, hogy hosszú évtizedek után a vörös földön emlékezésre, találkozásra hívja az egykori iharkútiakat, ahol a régi időket felelevenítve örülhetnek egymásnak nemcsak az idősek, hanem még az unokák is. Az első találkozó éppen tíz éve, 2003-ban zajlott le. Fáradhatatlan munkával hozta létre Németbánya temetőjében, a háborús áldozatok és a kitelepítettek emlékére az Iharkúti emlékművet.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Bakonyi Lajos a tavalyi iharkúti találkozón egy farkasgyepűi néptáncossal, Rujzam Vendelnével

A következő évek falunapjain már az Iharkúton felállított emlékparkban emlékezhettek az iharkútiak. A találkozók legmeghatóbbja volt, amikor az emlékparkban felállított gémeskút mellett először szólalt meg az elveszettnek hitt, de megtalált iharkúti harang. Mintegy kétszázan könnyezték meg a torokszorító eseményt.

2006-ban a hagyományőrzők felavatták a nem létező falu új címeres zászlaját. Az iharkúti kötődésű *dr. Tölgyesi József* szerkesztésében elkészült a tízkötetesre tervezett Iharkút-könyvek első két kötete is. (Fotóalbum és hírlapi írások gyűjteménye.)

Egy maroknyi német ajkú ember tít éve ismét egymásra talált. Azóta minden évben elhozzák gyermekeiket, unokáikat. Dalaikkal, táncaikkal feleleventik, újjáélesztik, továbbadják hagyományaikat. Többé nem akarják elengedni egymás kezét. Mindez *Bakonyi Lajosnak* és fáradhatatlan segítőinek köszönhető. Könnyű ott hagyományt ápolni, ahol élet és infrastruktúra van. Bakonyi Lajosnak és barátainak ez egy vöröslő holdbéli tájon is sikerült.

A nyugdíjas főerdész hihetetlen munkabírással dolgozik már több mint tíz éve egy közösség összetartásáért, a szülőföld múltjának, emlékeinek megőrzéséért.

A festőien szép, patakocskákkal, forrásokkal övezett falucska nem létezik

A 2012. évi megyei nemzetiségi napon Balatonalmádiban *dr. Kontrát Károly* országgyűlési képviselő a hagyományápolásért végzett munkájáért elismerő oklevelet nyújtott át az örökifjú nyolcvanéves Bakonyi Lajosnak. További munkájához egészségben eltöltött, boldog életet kíván az iharkútiak nevében:

Kiss Albertné,
Iharkúti Emlékbizottság
és Hagyományőrző
Egyesület tagja

Polgárőrök a faluban

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Járőrözni indul Draskovics Balázs egyesületi elnök (középen), Lőrincz Zoltán és Boros Antal (hátul)

Húsvétvasárnap délutánján. Illatozó jácintok és nárciszok helyett szakadó hóesés. Hányszor elűztük már ebben az évben a telet, de csak vissza-visszafordul! Eláll a havazás. A gyerekek kimerészkednek az udvarra nyuszifészket, piros tojást keresni.

Az idősebbek pedig segítő kezekre várnak. A Németbányai Polgárőr Közhasznú Egyesület tagjai máris indulnak, hogy segítsenek a hólapátolásban.

A hat éve alakult, tizenegy fővel tevékenykedő szervezet tevékenysége sokrétű: rendezvények biztosítása, a falu értékeinek és lakosainak védelme, segítségnyújtás a rászorulóknak. Az esti és az éjszakai járőrözés is fokozza az emberek biztonságát. Köszönet az önzetlen munkájukért.

Kiss Albertné,
Németbánya

2013. 04. 09. Napló

A szívük visszahúz

ÜNNEPSÉG Kivándorlókra és kitelepítettekre emlékeztek

Németbánya *(ni)* – Jobb megélhetést keresve negyven család vándorolt ki a településről 1912-ben Amerikába. Kevesen tértek vissza, ám a kint maradtak emlékkeresztet állíttattak velük a falu főterén, melybe nevüket vésették.

A vasárnapra a helyi német nemzetiségi önkormányzat által szervezett nemzetiségi napon és falutalálkozón többek között újraszentelték a felújított keresztet. A program a Szent Márton-kápolnában tartott szentmisével kezdődött, amit *Tál Zoltán* atya celebrált. A szertartáson *Mága Zoltán* világhírű hegedűművész működött közre.

Maria Todte, a rendezvény háziasszonya több német csoportot is meghívott

– A keresztet az Emlékkápolna Alapítvány támogatásából újítottuk fel, és az alkalomra *Maria Todte*, a rendezvény háziasszonya több német csoportot is meghívott. A délutáni rendkívül gazdag programokon bemutatkoztak a németbányai alkotók, majd a nemzetiségi műsorban több meghívott csoport is részt vett – mondta el *Narancsik Imre*, a helyi német nemzetiségi önkormányzat elnöke. Todte asszony *(Wenczel Mária)* tizennégy évesen élte meg 1948-ban újabb ötven család kitelepítését Németbányáról. Őket arra kötelezték, hogy visszatérjenek az egykori anyaországba. 1986-ban tért vissza szülőfalujába, ahol a megbocsátást és megbékélést követve kápolnát emeltetett az elhurcoltak emlékére. E célra egy alapítványt is létrehozott. A kápolnát, ami azóta a falu egyik büszkesége, 1998-ban avatták és szentelték fel. Mága Zoltán hegedűművész már harmadszor tett eleget Todte asszony kérésének, ennek is egyszerű a magyarázata. A művész húsz évvel ezelőtt, szinte még névtelenként rengeteg szeretetet és segítséget kapott Mária brühli éttermében.

Maria Todte asszony, Narancsik Imre és Blaskovits Zoltán polgármester és az ünneplő sokaság. A kis képen Mága Zoltán hegedűművész, aki egy különleges Bibliát kapott ajándékba

FOTÓ: NAGY IMRE

Belevésették nevüket a keresztbe

A keresztet Tál Zoltán atya szentelte fel, majd a közösségi házban megnyitották a Kettős látás című, kuriózumnak is beillő kiállítást. A nemzetiségi műsor fellépői egészen a sváb muzsikától kísért közös vacsoráig szórakoztatták a résztvevőket, majd kötetlen beszélgetés és térzene zárta az ünnepet. A falutalálkozót Németbánya önkormányzata és a Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület is támogatta.

további képek, információk
veol.hu
Napló Online

2013.05.24. Napló

Nationalitätentag und Gedenken in Deutschhütten

Die Gründung von Deutschhütten/Németbánya wird auf das Jahr 1753 datiert, als der deutsche Glasbläsermeister Michael Kostaiger in Waschludt und Böhmischhütten Glashütten errichtet hat. Hergestellt wurden vor allem Tafelglas, Arzneimittelfläschchen und Schnapsflaschen. Die ersten Arbeiter waren deutsche Siedler, die in Hoffnung auf Steuerfreiheit aus dem deutschsprachigen Raum nach Ungarn gezogen waren, vor allem aus Bayern, dem Schwarzwald und Tirol.

Violinkünstler Zoltán Mága in der Kirche

Mehrere Generationen lebten friedlich in der neuen Heimat, aber 1912 begann wegen der hohen Arbeitslosigkeit eine Abwanderung. Vierzig Familien wanderten in die USA aus, um dort eine Arbeit zu finden. Sie wollten ihre Heimat allerdings nicht für immer verlassen, auch wenn es später doch so sein sollte. Nur ganz wenige kehrten in ihren Heimatort zurück. Diejenigen, die nicht mehr zurückkamen, ließen ein Gedenkkreuz aufstellen, an dem ihre Namen in Stein gemeißelt wurden.

Im Januar 1948 fielen 52 Familien im kleinen Dorf einer schrecklichen politischen Entscheidung zum Opfer. Diejenigen, die sich bei der Volkszählung 1941 zum Deutschtum bekannt hatten, wurden aus ihren Familien herausgerissen und in ihre Urheimat vertrieben. Die Bevölkerung der damals 400 Einwohner zählenden Gemeinde war auf die Hälfte geschrumpft. Die Vertriebenen haben sich bis heute bereits mit ihrem Schicksal abgefunden, ihre Heimat werden sie jedoch nie vergessen.

Maria und Dieter Todte

Von Versöhnung und Verzeihung hat sich Frau Maria Todte geb. Wenzel leiten lassen, als sie 1986 in ihr Heimatdorf zurückkehrte – sie war zum Zeitpunkt ihrer Vertreibung 14 Jahre alt. Sie hat eine Stiftung gegründet, und aus den Stiftungsgeldern und den Spenden der Dorfeinwohner und einem Eigenkapital von mehreren Millionen Forint ließ sie 1998 die Kapelle einweihen.

Am 12. Mai wurde anlässlich des Nationalitätentages eine Gedenkfeier veranstaltet, bei der des 65. Jahrestags der Vertreibung gedacht wurde. Der ehemalige Pfarrer von Deutschhütten Zoltán Tál hat das im Volksmund als amerikanisches Kreuz bekannte Denkmal geweiht, das auf Initiative von Frau Maria Todte die Kapellenstiftung restaurieren ließ – für einen Betrag von etwa einer Million Forint.

Bei der Feier gab Violinist Zoltán Mága ein Konzert für Maria Todte, in deren Restaurant in Brühl er vor 20 Jahren als unbekannter Geigenspieler seine Laufbahn begonnen hatte.

Éva Kiss
Foto: Albert Kiss

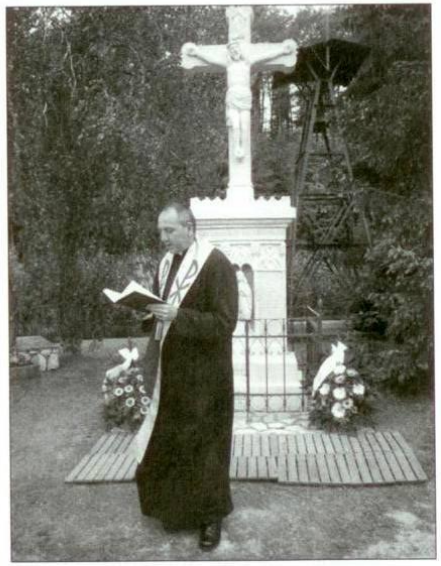

„Das amerikanische Kreuz"

Együtt emlékeztek

Néhány hete elcsendesültek a tanintézmények, két hónapra elnémult az iskolacsengő.

A bakonyjákói sajnos már két éve az. 2011 nyarán, 125 év folyamatos működés után végleg bezárult a nagy múltú iskola ajtaja. Most még előre nem látható veszteség érte nemcsak Bakonyjákó, hanem Németbánya és Farkasgyepű lakóit is.

A Bakonyjákó Monográfia szerint 1948-tól a megszűnésig 102 tanítója volt az iskolának. Közülük hárman, *Dávodi Józsefné Kovács Etelka* és *Svastics Gáborné* pedagógus-pályájuk egész időtartamát a bakonyjákói iskolában töltötték.

Németbánya iskolája 163 évet ért meg, 1948 óta öt pedagógusa volt. Az osztatlan iskola tanulói 1976 után a bakonyjákói iskola diákjai lettek.

A farkasgyepűi egy tantermes iskola ajtaja egy évvel később zárult be végleg, 105 évet ért meg. A szanatóriumnak is volt önálló iskolája, a meggyengült tüdejű gyerekeknek 1928-ban alapították, de csak 45 évig működött. Később ágy melletti tanítás formájában látta el a bakonyjákói tantestület az oktatási feladatokat.

Iharkút iskolája 94 évig fogadta a gyermekeket, 15 tanítója volt összesen. Az 1–8. osztályos osztatlan iskola tanulói 1972-ben kerültek a jákói körzeti iskolába.

Ki hinné, hogy még Járiföld-pusztának is volt önálló iskolája, mely 1953-ban szűnt meg.

A még létező falvak diákjai Városlődre és Pápára buszoznak a tudományokért, azoknak az iskoláknak a hírnevét gyarapítják tudásukkal, tehetségükkel.

Pedig a nagy hírű, jó nevű iskola sok kiváló diákot adott egykor a középiskoláknak, később egyetemeknek. Minden adott volt a sikerhez: jól felszerelt, modern iskola, melegszívű, jó tantestület. Pezsgő szakköri és sportélet folyt a falai között, biztosított volt gyermekeink sokoldalú képzése, fejlesztése. Az iskola vezetése és pedagógusai szívügyüknek tartották a nemzetiségi nyelvoktatást, melynek területén megyei és országos versenyeken előkelő helyezéseket értek el. A nemzetiségi gyermektánccsoport harminc éven át bel- és külföldön egyaránt hírnevet és dicsőséget szerzett nemcsak az iskolának, hanem a falunak és megyénknek is.

Fotó: Kiss Albertné

Nosztalgiáztak a bakonyjákói pedagógusok, közösen emlékeztek az együtt töltött esztendőkre

Így aztán volt miről nosztalgiázni annak a mintegy harmincfős pedagóguscsoportnak, akik becsengettek egykori iskolájukba. *Takácsné Tompos Rita,* Bakonyjákó polgármestere – egykori tanítvány – fogadta a meghatott tanárokat. Nehéz szívvel léptek be az ódon falak közé, és – mint egykor ballagó diákjaikkal – ismét végigjárták az egykor oly kedves termeket és a meghitt tanári szobát. (Amely most egy kft. raktáraként funkcionál.) A polgármester tájékoztatott az iskolabezárás kényszerű körülményeiről és a hasznosítás lehetőségeiről.

Végigjárták az egykor oly kedves termeket és a meghitt tanári szobát

Vegyes érzelmekkel, fájó szívvel hagytuk el a számunkra oly meghatározó épületet. Aztán kisvasúttal jártuk be azokat a környező kirándulási helyeket, ahová egykor tanítványainkkal mentünk. A végállomás a Forrás vendégház volt. Az egymást rég nem látott kollégák a késő esti órákig emlékeztek az együtt töltött évekre. A pályájukat itt kezdő fiatalok ezúttal mondtak köszönetet az őket mentoráló idősebbeknek. Mindannyian azt hangsúlyozták, milyen meghatározó, szép élmény volt pályájuk során az az őszinte szeretet, amellyel az idősebb kollégák és tanítványok őket fogadták.

A találkozó fénypontja *Piller Károly* pápai előadóművész műsora volt. Nem véletlen énekelte el nekünk repertoárja legszebb dalait: ő is tantestületünk tagja volt. Bakonyjákón kezdte pedagóguspályáját, itt szerette meg ezt a hivatást. Ma már nem tanít, de dalaival tanítja a hallgatóit arra, ami az életben a legfontosabb: a szeretet, szerelem, barátság, őszinteség, megbocsátás.

Mindannyian tudjuk, hogy csak a csoda segíthetne az iskola újraindításában. A reményt nem adhatjuk fel. Nem hullhat romba bennünk, amit a jó iskola épített!. – vallotta Köszöntő című versében Tóth Árpád is, majd így folytatja: Bár minket tán már rég sír takar / Te élj helyettünk majd és Te neveljed / Unokáink is híven s igazán, / S legszebb ünneped akkor ünnepeljed, / A feltámadás édes tavaszán!

Kiss Albertné,
az iskola nyugalmazott pedagógusa,
a találkozó szervezője,
Bakonyjákó

2013.07.08.Napló

Betyáresküvő Németbányán

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Betyáresküvőre, a saját esküvőjére hívta a falu népét Berhidai Péter, a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete helyi elnöke

Németbányának a múlt század végéig nem volt temploma. Az istentiszteleteket az egy tantermes templomiskolában tartották.

A 163 évig működő intézmény 1976-ban szűnt meg, ettől kezdve csak egyházi célokat szolgált. Mára már az épület is eltűnt, helyén a falu főterén egy gyönyörű kis kápolna áll. A megbékélés temploma. A németek kitelepítésének 50. évfordulója emlékére emeltette az egykori kitelepített Maria Todte asszony és a falu népe.

Fennállásának 15 éve alatt sem esküvő, sem keresztelő nem volt még a kis kápolnában, de a jubileumi év örvendetes eseményt hozott.

Betyáresküvőre hívta a falu népét *Berhidai Péter*, a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete helyi elnöke. A saját esküvőjére! Megismerkedésük huszadik, polgári házasságkötésük 10. évfordulója alkalmából oltár elé vezette élete párját, Edinát.

Az esküvőn a rokonokon és ismerősökön kívül jelen volt a házaspár három gyermeke, Kincső, Barangó és Bulcsú is. A két hónapos Bulcsú keresztelője is itt történt. Az esketést és keresztelést *Rudi Péter* plébános végezte.

Kincső, Barangó és Bulcsú is jelen volt az ünnepen

Az ünneplés szalonnasütéssel, betyárnóták éneklésével zárult.

Kiss Albertné,
Németbánya

2013
08.16
Napló

Különleges előadás

MÁRTON-NAP Kiállítás és koncertek színesítették a programot

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A település lakói is elindultak Márton napján a faluházba. Régen ezen a napon volt a búcsú, mára a libavacsorás Márton-nap kezd hagyománnyá válni.

Ezúttal a libavacsora mellé kulturális csemegét is kaptak a megjelentek. A Márton-nap előestéjén *Mészáros Róza* képzőművész tárlata nyílt meg, amelyen közreműködött *Mayer István* (tekerőlant) és *Mészáros Róza* (hegedű).

A szombati ünnep meglepetése volt *Alex Horsch,* a német származású, Magyarországon élő, nyelvünket kitűnően beszélő népzenekutató, sámánénekes, hangszerkészítő és népzenész. Élvezetes előadását hangszeres bemutató követte. Megszólaltatta a tilinkót, a dorombot, a marhalábszárból készült ősi csontfuvolát, az óriási fujarát. Az Aranypajzs együttes, amelyet zenész párjával, *Pápai Marcsival* együtt alkotnak, elvarázsolta a hallgatóságot. Vasárnap családi és közösségi programok sorjáztak, az ünnepet szentmise zárta.

FOTÓ: KISS ALBERT

Alex Horsch játszott az óriási fujarán is. Pápai Marcsi kísérte

2013.11.21.Napló

Segítségért kiált az erdő

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Elképesztő szeméthegy az erdőben. Sokkoló látvány

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Gyakran túrázunk a lakóhelyünket körülölelő erdőkben családommal és barátainkkal. Több mint egy évtizede történt, hogy a társaságunkkal együtt sétáló osztrák kisfiú felháborodva mutatott rá egy eldobott tejeszacskóra, Umweltschutz! (Környezetszennyezés!) felkiáltással. Elismeréssel simogattam meg az okos kis fejét, de környezettudatos szemléletének kialakulásáért bizonyára iskolája és családja is sokat tehetett.

Az egykori osztrák kisiskolás jutott eszembe a minap. Vajon mit szólna ahhoz a túlzás nélkül sokkoló látványhoz, amelyben erdei sétánk közben részünk volt!

Teherautónyi ipari hulladék állta utunkat: autógumik tömkelege, számítógépek, televíziók hátlapja, hűtőszekrények, szétdobálva. Az egyiken egy óriási plüsskutyus árválkodott.

Ez az elképesztő szeméthegy még a kommunális hulladékok láttán edződött környezet- és természetvédőknél is kiverné a biztosítékot.

2014.01.07.Napló

Hatvanhat mécses

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A megbékélés kápolnája a kitelepítés 50. évfordulójára épült

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Vízkereszt szomorú nap, fájó emlék a település történetében. Hatvanhat évvel ezelőtt 51 családot, közel 300 személyt érintett az a politikai döntés, melynek következtében ezen a napon elűzték hazájukból az ártatlan német ajkú lakosokat.

Nem a magyar nemzet, hanem egy hibás politika taszította ki a 18. század közepén betelepült németeket. A családjuktól elszakított kiűzöttek szétszóródtak a világban és megpróbáltak magyarországi németként, német ajkú magyarként helytállva megbékélni sorsukkal. A németbányai megbékélési kápolna a kitelepítés 50. évfordulójára épült, 1998-ban. Azóta is azt hirdeti, hogy soha többé ne ismétlődhessen meg embereknek származásuk és nemzetiségük szerinti megkülönböztetése. Ennek jegyében emlékezett *Rudi Péter* plébános szentmisén vízkereszt előestéjén a kitelepítettekre. Hatvanhat mécsest gyújtottak az emlékkápolna falainál, majd *Draskovics Balázs*, a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke koszorút helyezett el az elűzöttek emlékére.

2014.01.18.Napló

Régi hagyományok, új szokások

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Németbánya lakossága gazdag programmal várta a Megváltó születését. A négy adventi vasárnap mindegyikén Újvári Szilvia által összeállított irodalmi műsor segített lélekben felkészülni a karácsonyvárásra.

Fotó: Kiss Albertné

Csoportkép a németbányai pásztorjáték szereplőivel. Középen a fenyő előtt a játék rendezője, Narancsik Imréné látható

A falu főterén felállított betlehemnél előadott versek, énekek a békességről, egymás iránti szeretetről, megértésről, elfogadásról, megbánásról és megbocsátásról szóltak. Az ezt követő szeretetvendégség alkalmával még hosszan beszélgettek forralt bor és sütemények mellett az egymást rég nem látott falubeliek.

Évek óta tervezte a Német Nemzetiségi Önkormányzat, hogy Bécsbe szervez kirándulást a karácsonyi vásárba. Advent 2. vasárnapja előtti szombaton ezt is sikerült megvalósítani. A közös vacsorát és kirándulást a települési és Német Nemzetiség Önkormányzat támogatta.

A karácsonyi ünnepkör legemlékezetesebb eseménye idén is a Szent Márton-kápolnában előadott pásztorjáték volt. Ezúttal *Narancsik Imréné Eszter* írta és rendezte a megváltás titkát kereső szép előadást.

2014.01.11. Napló

Citeraszó a Csend Völgyében

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – Értékőrző település – Történelem és hagyomány, élő kultúra a Bakony rengetegében címmel a Németbányai Csend Völgye Nonprofit Kft. pályázatot nyújtott be az Új Magyarország vidékfejlesztési program keretében az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alaphoz.

A pályázatot négy és fél millió forinttal díjazták. Németbányán civil hagyományőrző szervezetek és csoportok egyaránt tevékenykednek az ifjúság értékközpontú nevelése és a turisztikai fejlesztés területén.

– Pályázatunk egy olyan komplex program megvalósítását határozta el, mely történelmi korszakokon átívelve a településen élők identitásának és nemzettudatának erősítését, a hagyományok feltárását, azok megőrzését és az ifjúság ezen értékrend mentén történő fejlődésének elősegítését célozza meg – mondta el *Berhidai Péter,* a nonprofit kft. ügyvezetője, aki egyben a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egyletének németbányai elnöke is. Pályáztak honfoglaláskori viseletekre, fegyverekre, sváb és magyar paraszti viseletre, betyáröltözetre, jurtára, ősi hangszerekre.

A korhű viseletek beszerzése mellett a zenei háttér megteremtése is fontos cél. A Bakonyi Citerások a közelmúltban vettek át *Téglási Imre* citerakészítő mestertől tíz darab citerát.

Az alakuló foglalkozáson, *Kastély Attila* citeraoktató tanártól négy felnőtt és négy gyermek igyekezett elsajátítani a citerazene alapfogásait.

A település lakosságának zenei képzése mellett örömforrás is a közös muzsikálás.

Fotó: Kiss Albertné

Az első citerafoglalkozást Kastély Attila zenetanár tartotta a nyolc érdeklődőnek Németbányán

Örömforrás is a közös muzsikálás

további képek, információk
veol.hu
Napló Online

2014. FEBR

2014.02.08. Napló Citeraszó a Csend Völgyében

Virágzik a narancsfa

Fotó: Kiss Albert

Kiss Albert németbányai olvasónk fotóján a kinti hideggel nem törődve virágzik a narancsfa, mediterrán illatot árasztva

Falumegújítási támogatások

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – Az önkormányzat tulajdonában lévő Csend Völgye Németbánya Nonprofit Kft., valamint a falu lakói több sikeres pályázatnak örülhetnek.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból Leader-közreműködéssel elnyertek 200 000 forintot a hagyományok szerint megrendezett Szent Márton ünnepre, valamint közel 9,5 millió forint támogatást kaptak Falumegújítás címén, a kegyeleti tér fejlesztésére és közösségi rendezvényhelyszín kialakítására.

A faluba érkező látogató először a temető mellett halad el, ezért fontos az első objektum állapota a településről kialakuló kép szempontjából is. A felújításra szoruló kegyeleti tér és épület, a düledező kerítés és a rendezetlen zöldfelületek nem nyújtottak már az emlékezők és gyászolók számára méltó környezetet, mondja *Blaskovits Zoltán*, a falu polgármestere, ezért volt szükség a pályázatra. A rekonstrukció már tavaly ősszel elkezdődött. Elkészült a kerítés, a kapu, valamint a kegyeleti térhez vezető térkőburkolat. Tavasszal az épület a felújítás során kupolát kap, mely haranglábként is funkcionál, továbbá mozgáskorlátozottak számára is alkalmas mosdót alakítanak ki. A zöldfelületek megújítása és a pihenőpadok elhelyezése kulturáltabbá teszik a megemlékezést.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A kegyeleti épület tavasszal tájba illő kupolát kap Németbányán

A projekt másik helyszíne a község főtere. A faluház, az emlékkápolna és az emlékművek által határolt tér ugyan rendezett, de a közösségi rendezvényhelyszín a jelenlegi állapotában nem alkalmas kulturális műsorok lebonyolítására. A pályázati forrásból tervezett beruházásból egyelőre csak a szabadtéri színpad valósulhat meg, ám a későbbiekben padokkal, fedett grillsütővel, főzőhellyel bővül a tér. A beruházás nem csak a település meghatározó közterületeinek megjelenését javítja, nem csak újabb turisztikai vonzerőt jelent, hanem a közösség erősítésében is jelentős eredményeket hozhat.

A szabadtéri színpad is megvalósulhat

2014.02.11. Napló falumegújítási támogatások

A forradalom ünnepén Világfát ültettek

Németbánya - A 48-as szabadságharcra emlékező ünnepséget az idén is a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete németbányai egyesülete szervezte. Tavaly hóviharban, idén tomboló szélben, de töretlen lelkesedéssel, Kossuth nótákat énekelve vonultak az ünneplők a falu főterére.

Ünnepi köszöntőt Narancsik Imréné alpolgármester mondott, majd Narancsik Imre történelemtanár idézte fel a szabadságharc eseményeit a párizsi és bécsi forradalmaktól kezdve, egészen a dicsőséges magyar forradalom leveréséig. Az ünnepi szentmisét követően Dr.Szalay Timea a Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület elnöke kezdeményezésére Németbánya Önkormányzatával közösen Világfát ültettek. Az Országos Erdészeti Egyesület 1995-ben honosította meg az év fája mozgalmat, idén a mezei juhar lett a világfa.A nemzeti ünnepünk tiszteletére is ültetett Világfa - vagy életfa - szimbolikus lépés a jövőért, utal életre, halálra, az örök fejlődésre, a folytonos megújulásra.

Kiss Albertné

2014.03.16megjelent a Napló Onlkine oldalán

Itt se volt, de elűzték

TÉLBANYA Tűzre dobták és elégették a sötét évszakot

Fotó: Kiss Albertné

Szamárháton Narancsikné Eszter és lánya, Róza, a tavasztündér, aki énekkel fogadta a menetet

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* –A két szomszédos falu már négy éve közösen űzi el a telet. A hagyományos eseményre idén tán nem is lett volna szükség, hiszen a tavasz magától is megérkezett.

A falvak játékos kedvű lakói mégis elkergették a télbanyát. A jákói farsangi kunyhóban búslakodó bábut megragadták a huszárok és a pandúrok, majd a Forrás vendégház kisvonatába rejtve táncosok, énekesek, betyárok és maskarások kíséretében elindult a menet Németbánya felé. A hangos szóval, láncok, dobok robajával haladó tömeg egyre nőtt: útközben még a Pétfürdői Peytu íjászegyesület és a Pápai Huszáregyesület is csatlakozott hozzájuk. Öt kilométer gyaloglás után a németbányai faluház mellett tűzre vetették a telet jelképező bábut, aztán megjelent *Narancsik Róza*, a tavasztündér, és énekével a táncházba hívogatta a gyaloglásban elfáradt téltemetőket.

A Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület és a két község önkormányzatainak támogatásával finom falatok várták a vendégeket. A *Gyenes Tamás* által vezetett táncházban a Pápai Allegro AMI népzenekara húzta a talpalávalót, *Kovács Gyöngyi* vezetésével.

A banya még izzott a sötétben, a vigalom még tartott, amikor a jákóiak visszaindultak a kisvonattal. Bizakodva, hogy végképp vége a télnek.

2014.03.08. Itt se volt, de elűzték. Napló

Gyűjtés az erdőben

MEDVEHAGYMA Közösen dolgozták fel

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Rózsa Boglárka és Bíborka segít a medvehagyma darálásában

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Hagyományos tavaszi kirándulást szervezett a Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület a falu körüli erdőkbe. A mintegy 20 résztvevőt finomságokkal vendégelték meg.

Hetek óta medvehagymaillatot hoz az erdő felől a tavaszi szél. A vadfokhagymának is nevezett zöld leveleknek rendkívül jótékony hatásuk van az emberi szervezetre. Sok betegségre gyógyír: csökkenti például a vérnyomást, javítja a szív- és érrendszert, a gyomor működését, vírus- és baktériumölő hatású. Leginkább nyersen őrzi meg a benne lévő vitaminokat, de ledarálva, mélyhűtve, vagy olívaolajjal pépessé keverve télen is kiváló étvágygerjesztő.

A medvehagymagyűjtés után a falu főterén közösen darálták, keverték olívaolajjal pesztóvá a leveleket, majd medvehagymás recepteket cseréltek a résztvevők. A túra közös ebéddel zárult. A menü természetesen medvehagymából készült leves és libazsíros kenyérre halmozott friss medvehagymalevél volt.

2014. ÁPR. 7

Fotó: Kiss Albertné

A juharfa elültetése után Dr Szalay Timea (jobb szélen) a Világfa-mozgalomról beszélt. Mellette Berhidai Péter a Betyár Egyesület elnöke. A képen látható még Schmidt Attila, Pozsgai László, valamint a gyerekek Berhidai Barangó és Kincső

Világfát ültettek

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A 48-as szabadságharcra emlékező ünnepséget az idén is a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete németbányai egyesülete szervezte.

Tavaly hóviharban, idén tomboló szélben, de töretlen lelkesedéssel, Kossuth nótákat énekelve vonultak az ünneplők a falu főterére. Ünnepi köszöntőt *Narancsik Imréné* alpolgármester mondott, majd *Narancsik Imre* történelemtanár idézte fel a szabadságharc eseményeit. Az ünnepi szentmisét követően *dr. Szalay Timea* a Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület elnöke kezdeményezésére Németbánya Önkormányzatával közösen Világfát ültettek. Az Országos Erdészeti Egyesület 1995-ben honosította meg az év fája mozgalmat, idén a mezei juhar lett a világfa.

2014.03.16.Napló digitális oldala

2014.05.30 NAPLÓ

Óvják környezetüket

Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – A biodiverzitás (biológiai sokféleség) megőrzésének nemzetközi napján, május 22-én fogadta el Németbánya képviselő-testülete új környezetvédelmi programját.

A címben idézett felhívás a mozgalom szlogenje, de a falu vezetősége és lakói is magukénak érzik.

A csaknem 10 éves, elavult program már sem a jogszabályoknak, sem a lakosság elvárásainak nem felelt meg, ezért *Blaskovits Zoltán* polgármester közös tervezésre hívta a falu lakóit. A fórumot *dr. Szalay Tímea*, a Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület elnöke vezette, aki maga is a faluban él.

– A program célja, hogy ez a szép település olyan legyen, melyet a lakosok otthonuknak éreznek, az egészséges és élhető környezet kialakításában maguk is szerepet vállalnak – nyitotta meg Szalay Tímea a fórumot, majd a különféle témákban összegyűlt problémákra közösen kereste a megoldást lakosság és szakember.

Maguk alakítják egészségessé körülményeiket

Az eredményes munkát követően Szalay Tímea elkészítette a község közép- és hosszú távú környezetvédelmi programját.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Szalay Tímea elnök asszony közreműködik a kidolgozásban

A legégetőbb probléma a szennyvízkezelés települési szintű megoldása lesz, miután Németbánya területének jelentős része a felszín alatti vízminőség-védelmi övezetbe tartozik.

A program megvalósítása a község lakosaira vár, de javarészt már az új képviselő-testület feladata lesz.

2014.05.30. Napló

Hol van a boldogság?

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Erre a kérdésre nem csak Petőfi Sándor keresteа a választ, hanem Horváth Ferenc boldogságkutatóval a faluházban összegyűlt „boldogságkeresők" kis csoportja is.

A programot a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár ajánlásával, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár szervezésében a németbányai Községi Könyvtár rendezte. *Horváth Ferenc,* a győri Galgóczy Erzsébet Városi Könyvtár főtanácsosa évtizedek óta szenvedélyesen gyűjtögeti a magyar és világirodalomból, filozófusoktól azokat a gondolatokat, melyek a boldogságról szólnak, az ember öröm utáni vágyát fogalmazzák meg. Az előadó a saját életéből és családjából hozott példákkal is érzékeltette, hogy a boldogság mindenki számára elérhető. Ez életünk fő célja. De ezért tenni kell! Az ő értékei szerint a boldogság három legfőbb alappillére a család, szeretet és megbocsátás. Nagyon fontos a mérték, az arany középút. Egy tibeti mondás arra figyelmeztet, ha magasak örömforrásaid, közel vannak a könnyek! Merjünk boldognak lenni! Adjunk esélyt magunknak!

– Amikor a boldogságról tartok előadást, én is átélem azt, amiről beszélek. Átjár az öröm érzete – fejezte be csaknem egyórás előadását Horváth Ferenc.

FÓKUSZ

2014. JÚLIUS 28., HÉTFŐ NAPLÓ • 5

Egy kis bakonyi falu nagy ünnepe

FALUNAP Átadták a pályázati támogatásból megújult kegyeleti épületet és a közösségi rendezvény- helyszínt

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A falunapon avatta fel új fejlesztéseit az alig több mint száz lelkes falu. Az önkormányzat tulajdonában lévő Csend Völgye Nonprofit Kft. 9,5 millió forintos támogatást nyert el az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból.

– A kegyeleti tér megújítására nagy szükség volt. Új kerítést, térburkolatot, villanyt, vizet, mozgáskorlátozottak részére kialakított mosdót kapott a kupolás tetőszerkezettel megújított ravatalozó. Ezután méltó körülmények között vehetnek végső búcsút falunk lakói szeretteiktől – részletezte a fejlesztéseket *Blaskovits Zoltán* polgármester. – Ugyanezen projekt keretében újult meg a falu fő tere is. Szabadtéri programjainkat eddig is itt tartottuk, de az új rendezvényhelyszín, a színpad és a főzőhely nemcsak a közösség erősítésében hozhat eredményeket, hanem turisztikai vonzerőt is jelenthet. A kivitelezők kiváló munkája mellett sokan segítettek, hogy a falu lakossága birtokba vehesse az élet és elmúlás fontos színtereit. Meg kell említeni még *Csermely Virág* művészeti szakközépiskolás nevét, aki megfestette Németbánya címerét a szabadtéri színpad záró falára – fűzte hozzá.

Az egyre fogyó német őslakosság házait megvásároló városlakók – tiszteletben tartva a régiek hagyományait, új szokásokat honosítanak meg. A német népzenészek helyébe egy új citerazenekar lépett. Pályázati pénzből hangszereket is vásároltak. A tíz citerát boldogan vették át gyermekek és felnőttek, akik *Kastély Attila* súri citeratanár vezetésével az új szabadtéri színpadon mutatták be tudományukat nagy sikerrel.

Fotó: Kiss Albertné

A legifjabb németbányai citerások a falunapon mutatkoztak be nagy sikerrel. Balról a Narancsik testvérek, jobbról Blaskovics Anna és Berhidai Barangó, középen Pozsgai László

2014.07.28. Napló Kis bakonyi falu nagy ünnepe

2014.06.

Madárfészek a muskátlisládában

CSODA A tojásrakás és költés idején szinte nem is öntöztük a növényt, nehogy megzavarjuk az idillt

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Fecskék és egyéb madarak fészkeltek már udvarunkon, házunk zugaiban, de a muskátlisládát most tisztelték meg először költő madarak.

Örültünk ennek a hétköznapi csodának. A tojásrakás és költés idején szinte nem is öntöztük a növényt. Mikor már kikeltek a fiókák, sohasem láttuk a fészken az anyamadarat, mert fáradhatatlanul gyűjtötte nekik az ennivalót. Ráadásul nagyon óvatos is volt, soha nem repült oda, amikor láttuk.

A kirepülés után elárvult a muskátlisláda. Eltávolítottuk a fészket és végre alaposan beöntözhettük virágainkat. Tegnap alig hittünk a szemünknek. Szinte egy nap alatt új fészket rakott régi madárkánk. Pontosan ugyanoda! Csak ő lehetett, ezt a helyet csak ő ismerhette.

A csoda tehát folytatódik.

Barázdabillegető rakott fészket a muskátlisládánkba. Öt tojáson ült a madármama, egyszer csak kikeltek a fiókák. Csupaszok és tehetetlenek voltak és állandóan éhesek. Szépen fejlődtek a kis madárkák, tollasodtak és kirepültek

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Sok levelet kapunk civil tudósítóinktól és olvasóinktól is, amelyek arról tanúskodnak, hogy szeretik az állatokat. Márai Sándor írta, ne szégyelld azt, hogy egy állat, történetesen egy kutya közelebb van a lelkedhez, mint a legtöbb ember. Szeresd csak nyugodtan a kutyádat, mondja Márai, ezt a csillogó szemű, fáradhatatlan barátodat, aki nem kér többet, mint egy kis ételt és simogatást. A jeles író állat és ember barátságáról szóló eszmefuttatása végén kijelenti, testvéreink az állatok, ugyanabban a műhelyben készültek, mint az ember, s értelmük is van, néha bonyolultabb és érzékenyebb, mint embertársainké.

2014.06.20. Napló

A Bakony különlegessége

NÉMETBÁNYA Ha sül valami a kemencében, az arra járó sem marad éhes

NAGY IMRE
nagy.imre@naplo.plt.hu

Aki ismeretlenül vetődik Németbányára, azzal a véleménnyel távozik, hogy egy kis ékszerdobozt talált. A település legfőbb értéke a gyönyörű természeti környezet, másrészt – elzártságából és méretéből adódó – csendes lüktetése. Ez teszi vonzóvá a nyugalmat keresők körében.

– Sokan a megőrzött és újra elővett értékek mentén találnak meg minket. Ezeket próbáljuk tudatosan képviselni és kifelé közvetíteni. Erre rakódik rá mindaz a plusz, amit akár egy nyári rendezvény, egy betyáros főzőverseny vagy egy Bakonydraco rajzpályázat jelent. Maga a dinólelőhely is egyre többeket vonz. Németbányán sokan foglalkoznak falusi szállásadással, tehát aki hosszabb időt tervez nálunk tölteni, megteheti – mondta el *Blaskovits Zoltán* polgármester.

A szép környezethez, a csendhez, a nyugalom élvezetéhez azért programok is szükségeltetnek. A helyiek azon gondolkodnak, hogy miként lehetne élményekkel ellátva itt tartani a látogatókat. – Nem azért, mert a falut kirándulóközponttá szeretnénk tenni. Korábban volt egy sajnos deklarált célkitűzés, hogy Németbánya üdülőfaluvá váljon. Az utóbbi években ez lecsendesedett, de nem lesz elkerülhető – fogalmaz a polgármester.

A települést hivatalosan száznégyen lakják. A huszadik század elején még 455 lakója volt, a faluban két bolt, kocsma, három kovácsműhely, iskola, tűzoltószertár és strand is működött. Az áldozatokat követelő világháborúk és a mintegy kétszáz főt érintő kitelepítés után alig ötven lakosa maradt. Ha az időben visszafelé haladunk, a legjelentősebb eseményként az 1757-ben Kostajger Mihály által alapított üveghutát kell megemlítenünk, amely 1781-ig jelentős termelést folytatott, és több száz embernek adott munkát. A falu elnevezése is innen származik: Deutschhütten, ebből magyarították a Németbánya nevet. A község ma azoknak is célpontja, akik saját pihenőhelyet szeretnének, ezért veszik ingatlant, amit takarosan felújítanak. Számos család szinte az egész nyarat itt tölti.

– Szeretettel látjuk őket, főként, ha beilleszkednek a helyi közösségbe, de nem titkolt célunk, hogy ne csak üdülők legyenek a faluban, hanem állandó lakók is. Van itt egy idős korosztály, nyolcvan év fölöttiek, és mi hisszük, hogy magas korukhoz a környezet, a milió, a jó levegő, a gyógyfüvek is hozzájárulnak – mosolyog Blaskovits Zoltán.

A kitelepítés idején, 1948-ban Maria Todte asszony tizennégy éves volt. 1986-ban tért vissza szülőfalujába, ahol alapítványt hozott létre, és kápolnát építtetett az elhurcoltak emlékére. Mága Zoltán hegedűművész rendszeres résztvevője a megemlékezéseknek.

A településen nagy figyelmet fordítanak a virágosításra. Szent Mártonnak, a falu védőszentjének kápolnája a főtéren áll. Maria Todte asszony 1986-ban tért vissza szülőfalujába, ahol alapítványt hozott létre, és kápolnát építtetett az elhurcoltak emlékére. Itt Mága Zoltánnal látható, aki rendszeres fellépő a rendezvényeken

FOTÓ: A SZERZŐ

A ház előtti padok a régi időket őrzik, ez már önmagában érték. Az oda kiülők viszont nem turistalátványosságként beszélgetnek, így szokták meg. Minden olyan elképzelés, amit itt kigondolnak, két irányba hat. Egyrészt a helyi közösség életérzését javítja, hiszen nem lehet turistacélpont egy olyan hely, ahol az ott élők nem érzik jól magukat.

A legújabb ilyen egy főtéri petanque-pálya kialakítása (egy itt letelepedett belga házaspár ötleteként), vagy a kézműves és hagyományőrző kuckó berendezése. Itt a település és a környék történelmére és népi kultúrájára utaló eszközöket helyeznek el, amelyeknek használatát a településen élők be is tudják mutatni. Németbányát már rég felfedezték a bakancsos turisták, a tájfutók is. Az országos Kék túra útvonala is érinti a települést. 2000-ben a szomszédos Iharkút (kihalt település) és Németbánya környékén értékes, a világon is egyedülálló őslényleletek, dinoszauruszfajok kerültek a felszínre. Ma a Bakonydraco csontváza a községi ház plafonjáról függ alá, kultuszköré egész fesztiválnyi esemény szerveződik.

– Németbánya jövőjében valamikor biztosan meghatározó szerepet játszik majd a lelőhely. Ám addig is egyre többen jönnek rá arra, hogy a helyi termékekben is van fantázia. Ez a környezeti adottságainkhoz kapcsolódik. Ma már van olyan lakónk, aki a gyógynövények feldolgozására céget alapított. A környezet optimális hozzá, a gyógynövényesek hozzánk járnak tanulmányútra. Ebben célszerű összefognunk a környező településekkel – tartja a falu első embere.

A település értéke hitelességében, környezetében és lakóinak lelkében érhető tetten

Németbánya legfőbb vonzereje a hitelesség. Akik itt adnak, önzetlenül teszik, és a vendégszeretet is szívből jön. A Bakonyjákóval közösen szervezett télűzőtől Szent Mártonnak, a falu védőszentjének ünnepéig (gyönyörűen felújított kápolnája a település főterén áll) számos eseményt rendeznek a faluban, nem elsősorban az ide látogatók, sokkal inkább a maguk örömére. Mert ők már tudják: a táj befogadta őket.

FOTÓ: A SZERZŐ

Németbánya zsáktelepülés, csendes főutcáján alig van forgalom

további képek, információk
veol.hu
Napló Online

2014.08.06 Napló A Bakony különlegessége (Nagy Imre)

Táncos kedvű vendégek

Nemzetiségi napon avatták fel Szent Antal felújított szobrát

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A Német Nemzetiségi Önkormányzat (NNÖ) mintegy félmillió forintért restauráltatta a falu határában álló Szent Antal-szobrot, melyet a közelmúltban a nemzetiségi napon avattak fel. Az eseményt követően gazdag programmal várták a szervezők a falubelieket és a vendégeket.

Nagy sikert aratott a Bakonyjákói Nefelejcs Vegyes Kar műsora (fent). A hagyományokat őrzi a Városlődi Pergő Rozmaring Tánccsoport (balra)

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Az 1753-ban német telepesek által alapított faluban 1998 óta rendeznek hagyományos nemzetiségi napokat. Az ilyen ünnepeket különleges események teszik emlékezetessé: 16 éve új kápolnát szenteltek, tíz éve emléksírkertet létesítettek, tavaly a kitelepülési keresztet restaurálták és szentelték fel, a mostani nemzetiségi napon a falu határában álló Szent Antal-szobrot szentelte fel *Rudi Péter* plébános. Az emlékművet Lovasi Mihály és neje, Punk Rozália emeltette 1943-ban, fiuk szerencsés visszatérése emlékére az orosz harctérről.

Már kora reggel harmonikaszó ébresztette a lakókat. Délelőtt jobbnál jobb programok várták a gyerekeket és felnőtteket. Népi játékok, ügyességi vetélkedők, sörivó verseny sorjáztak a sportpályán és a falu főterén. A kultúrműsor előtt *Narancsik Imre,* az NNÖ alelnöke köszöntötte a közönséget. A nemzetiségi műsorban fellépett a Bakonyjákói Nemzetiségi Tánccsoport, a Városlődi Pergő Rozmaring Tánccsoport, valamint a Bakonyjákói Nefelejcs Vegyes Kar. Az ízletes bográcsgulyás-vacsora után táncra perdült a falu apraja nagyja. *Vagner József* és *Penk István* kislődi zenészek muzsikája éjszakáig szórakoztatta a táncos kedvű vendégeket.

2014.08.23. Napló Nemzetiségi nap

Szeretik a falujukat

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – A megye egyik legkisebb települése is csatlakozott az Itthon vagy – Magyarország szeretlek! országos mozgalomhoz.

Az első napon *Berhidai Edina* tanár várta a kicsik és felnőttek csapatát játékos vetélkedőre. A kvízkérdések arra irányultak, mennyire ismerjük hazánkat és a hungarikumokat. Délután *Mészáros László* tapolcafői festőművész képeiben gyönyörködhettek a látogatók. A negyed százada alkotó művész realista és szürrealista festményeiből álló tárlatot *Kissné Holeczky Éva* nyitotta meg.

Az esti program előtt *Blaskovits Zoltán* polgármester köszöntötte a vendégeket. Hangsúlyozta, hogy az országos mozgalom és a hozzá kapcsolódó helyi rendezvények jó alkalmat adnak a közösségépítésre és a hagyományok továbbörökítésére.

Ezután fiatal zenekarok mutatkoztak be. Óriási sikert aratott a pápai Rock Birds együttes, melynek minden tagja 14 éven aluli! Olyan forró hangulatot teremtett ez a fiatal rockbanda, hogy a közönség is táncra perdült. A falu fő terén fellángolt a hagyományos őrtűz, melynek lángjánál ízletes bográcsgulyás mellett hosszasan beszélgettek helybeliek és elszármazottak. Másnap meglepetés várta a faluházban az érdeklődőket. Elkészültek ugyanis a Csend Völgye Nonprofit Kft. által pályázaton nyert szövőszékek, korhű viseletek, honfoglalás kori öltözetek, fegyverek, sváb és magyar paraszti ruházat, betyáröltözet. Boldogan öltötték magukra gyermekek és felnőttek a különleges ruhákat s próbálták ki a korabeli fegyvereket: íjakat, kardokat. Ebben nagy segítségükre volt a Kassai-féle lovas íjász iskola Németh törzsének bemutatója. *Narancsik Imre* tanár történelmi korokat, népeket mutatott be, melyeknek életében nagy szerepet játszott a harci íjászat. A magyar hagyományok feltárása és megőrzése az ifjúság identitás- és nemzettudatának erősítését szolgálja – mondotta.

Miközben újra felszították az őrtüzet, *Regös Sziránszki József* beszélt a régmúltról és regöléssel idézte meg az ősöket.

FOTÓ: KISS ALBERT

A megnyitó, középen Mészáros László, balra Kissné Holeczky Éva

2014. 10. 15 Napló

2014.10.15. Szent Mihály napi tudósítás

Márton-napi búcsú ötödször

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Ötödízben rendezte meg az alig több mint száz lelket számláló falu önkormányzata és civil szervezetei a Márton-napi búcsút.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Az itt élő vállalkozók és civil szervezetek jóvoltából ismét libacombos csemege került az ünneplők asztalára

Évszázadokkal ezelőtt is Szent Márton volt a falu védőszentje, már akkor is, amikor még temploma sem volt a községnek. A másfél évtizede magán- és közadakozásból felépült kápolna természetesen a korábbi védőszent nevét kapta. Az új idők Márton-napjai alkalmával felidézik a lakók a régi idők búcsújának hangulatát, amikor még a falunak több mint négyszáz lakója és két kocsmája volt. Akkor még mindkét ivóban három napig tartott a vigalom. Az asszonyok egész héten át tisztogatták a házat, sütöttek-főztek, libát hizlaltak, majd levágták a búcsúi malacot is, hogy a család a távoli rokonokkal együtt felhőtlenül örülhessen egymásnak.

A '48-as kitelepítés után minden megváltozott. A falu lakossága a felére csökkent, a boltíves házakat többnyire városi emberek lakják már.

Az idei Márton-nap is fáklyás felvonulással kezdődött. A lampionokat még délelőtt elkészítették a gyerekek, ezalatt a férfiak derekas munkát végeztek a falu főterén. Ismét libacombos csemege került az ünneplők asztalára, majd *Piller Károly* pápai énekes lépett a faluház színpadára. Az előadott Máté Péter-dalokat, musicalrészleteket együtt énekelte és vastapssal jutalmazta a hálás közönség.

2014.11.22.Napló Márton napi búcsú

Gyümölcsfák őrzői

TÜNDÉRKERT Az őshonos fajok továbbörökítéséért dolgoznak

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Az oltási munkákat Boros Antal helybéli oltóember végezte el biztos kézzel, őseitől eltanult módon. Szakértelmének, szorgalmának köszönhetően a csemetekert minden egyes oltványa megeredt

Németbánya *(Kiss Albertné)* **– A Csend Völgye Nonprofit Kft. megkezdte a Tájfajta gyümölcsfa megőrzési program keretében nevelt őshonos gyümölcsfacsemeték értékesítését. A három évvel ezelőtt kezdődött gyümölcsészeti tevékenységgel Németbánya is beírta nevét a már nemzetközivé terebélyesedett Tündérkert-mozgalomba.**

Németbányán *Narancsik Imréné* és *Gorelik Nóra* kezdeményezte a régi állományt tartalmazó, a tájhoz könnyen alkalmazkodó fajtagyűjtemény feltérképezését azzal a céllal, hogy minél hosszabb időn keresztül és minél változatosabb termésekkel éltessék, táplálják az emberi közösséget.

Ebben a munkában a legnagyobb segítséget *Sára János* gödöllői biológus professzortól kapták, akinek segítségével portánként felmérték a község őshonos gyümölcsfáit.

A mintegy 23 fajta között alma-, körte-, szilva- és diófák sorjáznak népi nevükön regisztrálva. Narancsik Imréné, a projekt vezetője elmondja, hogy a Herend–Hárskút fölötti bakonyi tanyák elhagyott gyümölcsöseiből telepítettek, illetve azoknak a génanyagából oltottak át a németbányai faiskolába 220 darab fát az önkormányzat alkalmazottainak közreműködésével.

– Hálával tartozunk *Schmutz János* hárskúti méhésznek és *Rák Kálmán* bácsinak, a Rák-tanya gazdájának, akik önzetlenül nyújtottak segítséget a németbányai gyümölcsészeknek a fajták felismerésében – tette hozzá Gorelik Nóra.

Az oltási munkákat Boros Antal helybéli oltóember végezte el biztos kézzel, őseitől eltanult módon. Szakértelmének, szorgalmának köszönhetően a csemetekert minden egyes oltványa megeredt. Büszkén mutatja munkájának eredményét a kilenc hónap alatt kétméteresre nőtt fehércseresznye-, vadkörte-, citrom-, batul-, bőr-, és leánycsöcsű alma-, valamint a rozmaring- és vilmoskörte-csemetéket. *Blaskovits Zoltán,* Németbánya polgármestere arról is beszámolt, hogy ugyanezen a programon belül egy másik fontos tevékenység is zajlik, szintén az önkormányzat alkalmazottaival. Hét család kertjében segítik az idős, magas genetikai értékeket képviselő gyümölcsfák ápolását, metszését.

Elégedett a sikeres projekttel, mert ebben az apró bakonyi faluban ismét sikerült olyan folyamatot elindítani, amely megmenti értékeinket, segít átörökíteni a régi tudást, építi a közösséget.

A Tündérkert mozgalom célja az őshonos gyümölcsfák megmentése, továbbörökítése, miután a fajták száma egyre csökken. Zala megyében hozták létre az első génbankot, amelyben a régi gyümölcsfák oltványai találhatók. Az összes Kárpát-medencei tündérkertből küldtek facsemetét abba a génbankba, amely a Göcsej szívében, Novánál található.

Cél a termések minél nagyobb változatossága

2014.dec. 22. Napló. Gyümölcsfák őrzői

NAPLÓ 2015. JAN 2.

Vidám köszöntés

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A képen balról jobbra: Narancsik János, Narancsik Imre, Schmidt Attila és Berhidai Péter. Ők ébresztették a németbányaiakat

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Néhány éve hagyomány a községben, hogy a Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület tagjai és a betyárok már kora reggel felverik a mulatozásban elfáradt szunyókáló embereket újév reggelén. Láncscörgés és dobszó kíséretében vidám rigmusokkal kívánnak boldog új évet. Így történt ez tegnap is a faluban.

Napló 2015.01.02. Vidám köszöntés

Ha szeretet nincs a szívünkben

Meghitt karácsonyi koncert forralt boros szeretetvendégséggel a faluházban

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Advent negyedik vasárnapján zsúfolásig megtelt a Szent Márton-kápolna az Adventi csodavárás címmel megrendezett ünnepi hangversenyen.

A falu önkormányzata és a Németbányán bejegyzés alatt álló Flagellum Dei Hagyományőrző Művészeti és Kulturális Alapítvány elnök-alapítója, *Németh Vékes Erzsébet* zongoraművész hívta a falu lakóit zenés adventi csodavárásra.

Németh Vékes Erzsébet, a pápai Bartók Béla Zeneiskola tanára nemcsak Németbánya, hanem a zene és a lovas íjászat szerelmese is. Az általa létrehozott alapítvány célja a Kárpát-medencei hagyományok megtartása és megőrzése.

Blaskovits Zoltán polgármester és *Rudi Péter* plébános köszöntője után Erzsébet férje, *Németh Attila* Wass Albert Karácsonyi versével nyitotta meg az adventi áhítatot. Corelli szonátája után a zeneirodalom egyik legszebb műve, Schubert Ave Mariája csendült fel a németbányai tehetséges fiatal énekes, *Somosi Ambrus* előadásában.

Ezután *Szabó Tamás* hegedűművész tolmácsolásában a „hegedűsök imádsága", Veracini Largója következett. Jókai Mór Melyiket a kilenc közül című elbeszélése – melyet Attila olvasott fel – jól illett a karácsony üzenetéhez: lehetünk gazdagok, de ha szeretet nincs a szívünkben, ez semmit sem ér.

A koncert zárásaként nagy élmény volt *Apostol Pál* tapolcafői református lelkészt hallgatni. Egy 36 évvel ezelőtti karácsonyestéjét idézte fel, amikor szülőföldjén a tábortűz mellett üldögélő, karácsonyváró öreg kun juhászok közt tekintett fel az égen ragyogó csillagra, mely akkor is, most is egyet jelent: a megváltó megszületett.

A felejthetetlen karácsonyi koncert forralt boros szeretetvendégséggel ért véget a faluházban.

Fotó: Kiss Albertné

Szabó Tamás hegedűművész előadásában a hegedűsök imádsága, Veracini Largója is elhangzott

NAPLÓ 2015. 01. 05.

Napló 2015. 01.05. Ha szeretet nincs a szívünkben

Régi szép farsangok

KITELEPÍTÉS Peidl Andrásnét az induló vonatról mentették ki

OLVASÓINKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – A karácsonyi ünnepkör január hatodikával ér véget. Vízkereszt Jézus megkeresztelkedésének napja, a keresztény világ ünnepe, a farsangi vidám napszakának kezdete. A 67 évvel ezelőtti vízkereszt Németbányán tragikus események napja volt: 1948. január 6-án 52 családot, több mint 200 embert üldöztek el szülőhelyéről.

A kollektív bűnösség nem volt tekintettel senkire, nem kímélte még az összetartozó családokat sem, szétszórta őket a szélnek minden irányába, a semmiségbe.

FOTÓ: Kiss Albertné

A megbékélés kápolnája gyertyafényben (lent). A '40-es években készült képen a Peidl házaspár középen áll, balról a Somkúti, jobbról a Plechinger házaspár, a tehenes fogattal Paulics Antal kovácsmester (balra). Réti névnek ragyog a szeme, ha a fiatalságáról mesél (jobbra)

– Amíg mások már a farsangra készültek, mi a botyunkat pakoltuk. Némi élelmiszert, pár ruhaneműt vettünk magunkhoz, 20 kilót vihettünk a nagy útra. A férjem családja is, meg az enyém is régta volt a kitelepítendők listáján, de külön családként voltunk nyilvántartva. Férjem elment Fackangyepőre az erdészet vezetőjéhez. Dobó Jenő főerdésztechez bácsit vezni. A tanácson úr megígérte, hogy megtesz mindent, csak hogy legalább munkáink ne vesszítse el. Vízkereszt ünnepén orthonunkat, állatainkat hátrahagyva szekerekkel indultunk Városföldre, ott bevagonírozták minket. El lehet képzelni, mi volt ott! Három-négy néppes család egy vagonban, a csikorgó hidegben. A botyunkon feküdtünk, és háromfelvon két lépcsős kuffammal a kezemben. Az állomáson két napot álltunk, ma sem tudjuk, miért. Tán ez volt a szerencsénk! Az utolsó napon megjelent Dobó úr a papírral, amivel kimentette az urunkat családostul. De ő azt mondta, csak akkor fogadja el a lehetőséget, ha ők is jöhetnek vissza pólyás gyermekünkkel. Rövid idő alatt ezt is elintézte a németek úr, de az ő szülőinnek és négy testvérének menni kellett. Zokogva vettem tőlük búcsút az állomáson, tíz évig nem láttam őket. Hosszú hányattatás után az NDK területén telepedtek le. 1956-ban látogattam még őket először. Amikor Városföldről visszaértünk, üres volt a ház, se állatok, se élelem. De mégis csak a pároméval. Andrással maradhattam. A mi házunk üresen állt, szerencsére az udvarunkba se kerültek telepesek. Kicsi volt a ház nagyon, tízen aludtunk egy szobában, a szülőivel, öreg szüleivel, testvéreivel meg egy tányérral. Nem éppen ez egy fiatalasszony álma, de itt így volt szokás. Elfogadtuk, nem háborogtunk – meséli emlékezve a most 87 éves *Peidl Andrásné*.

Egy rövid időre megszakad a beszélgetés, a gyengén látó asszonyhoz megérkezik Bocsánné Gabi, az önkormányzat

> A templom 1998-ban épült, a kitelepítés 50. évfordulójára. Az építés lelke és motorja, Maria Todte asszony német állampolgár, aki a saját és mások adományaival, helyi lakosok segítségével létrehozta ezt a gyönyörű kis kápolnát, homlokzatán a kétnyelvű felirattal: Gedenkkapelle – Emlékkápolna. Tizenhat éve hirdeti, hogy megbékélni kell, de feledni nem lehet. A Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat január 11-én, vasárnap szentmise keretében emlékezett az elhurcoltakra.

házi ápolója. Saját készítésű gombapaprikást hoz, szív a tűzre és gyógyszert cseppent a szemébe, bár most, az emlékezés könnyeitől amúgy is nedvesek voltak azok. Amikor ismét kettesben maradtunk, ifjúsága és a régi idők emlékei jönnek szóba.

– A háború és a kitelepítés borzalmai ellenére szépek fiatalságunk volt, boldogok voltunk! – ragyog fel az arca, mikor folytatja a történetet. – A családok jobban összetartottak, mint ma. A munkában segítettük egymást, és együtt szórakoztunk. A bálokat a kocsmában tartottuk. A kitelepítés előtt két kocsmája is volt a falunak, de a fellére csökkent látogatónk elég volt egy is. Dreisler Ferenc, a kocsmános jó kedélyű, igazságos ember volt, tekintélyt vívott ki magának. Hallgattak rá az emberek. A bálokat ő rendezte a legényekkel, bőrnadrágban, hímezhetőfűn és farsangban. Húshagyó kedden, farsang utolsó napján volt a kolbászos bál. Mindenki hozott otthonról ízesítő kolbászt, azt a kocsmárosné megfőzte egy óriási fazékban és azt közösen megvacsorázták. A zenét a Plechinger testvérek szolgáltatták. János a harmonikás és Feri a cimbalmos. A bálnak megvolt a maga rendje, csak a hűzás emberek táncolhatnak, a menyecskéket csak sógorral, rokonnal. A legények, leányok ülve nézték a bálozókat, hátha sóvárogtak kedvesükkel egy kis táncos összebújásért, ez nem tehették. A zenének is kedvet kaptak a táncban, ha János ropta az asszonyával, akkor Feri játszott egyedül, majd cserélték.

– Éjfélkor aztán a harmonikás egy hangos akkordal szólóra húzta hangszerét, letette, és ezzel véget vetett a mulatságnak. Már hamvazószerda volt, a negyvennapos böjt első napja.

Ismét vendég érkezik, a Patyi házaspár a szomszédból. Napjában többször betérnek hozzá. Tíz éve özvegyen, egyedül él, de nem magányosan...

Régi szép farsangok

KITELEPÍTÉS Peidl Andrásnét az induló vonatról mentették ki

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A karácsonyi ünnepkör január hatodikával ér véget. Vízkereszt Jézus megkeresztelkedésének napja, a keresztény világ ünnepe, a farsangi vidám népszokások kezdete. A 67 évvel ezelőtti vízkereszt Németbányán tragikus események napja volt: 1948. január 6-án 52 családot, több mint 200 embert üldöztek el szülőhelyéről.

A kollektív büntetés nem volt tekintettel senkire, nem kímélte még az összetartozó családokat sem, szétszórta őket a szélrózsa minden irányába, a sorstalanságba.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A megbékélés kápolnája gyertyafényben (fent). A '40-es években készült képen a Peidl házaspár középen áll, balról a Somkúti, jobbról a Plechinger házaspár, a tehenes fogattal Paulics Antal kovácsmester (balra). Rézi néninek ragyog a szeme, ha a fiatalságáról mesél (jobbra)

– Amíg mások már a farsangra készültek, mi a batyunkat pakoltuk. Némi élelmiszert, pár ruhaneműt vettünk magunkhoz, 20 kilót vihettünk a nagy útra. A férjem családja is, meg az enyém is rajta volt a kitelepítendők listáján, de külön családként voltunk nyilvántartva. Férjem elment Farkasgyepűre az erdészet vezetőjéhez, Dobó Jenő főerdészhez búcsút venni. A tanácsos úr megígérte, hogy megtesz mindent, csak hogy legjobb munkását ne veszítse el. Vízkereszt ünnepén otthonunkat, állatainkat hátrahagyva szekerekkel indultunk Városlődre, ott bevagonírozták minket. El lehet képzelni, mi volt ott! Három-négy népes család egy vagonban, a csikorgó hidegben. A batyuinkon feküdtünk, én húszévesen két hónapos kisfiammal a karomban. Az állomáson két napot álltunk, ma sem tudjuk, miért. Tán ez volt a szerencsénk! Az utolsó napon megjelent Dobó úr a papírral, amivel kimentette az uramat családostul. De ő azt mondta, csak akkor fogadja el a lehetőséget, ha én is jöhetek vissza pólyás gyermekünkkel. Rövid idő alatt ezt is elintézte a mérnök úr, de az én szüleimnek és négy testvéremnek mennie kellett. Zokogva vettem tőlük búcsút az állomáson, tíz évig nem láttam őket. Hosszú hányattatás után az NDK területén telepedtek le, 1956-ban látogattam meg őket először. Amikor Városlődről visszaértünk, üres volt a ház, se állatok, se élelem. De mégis csak a párommal, Andrással maradhattam. A mi házunk üresen állt, szerencsére az uramékéba se kerültek telepesek. Kicsi volt a ház nagyon, tízen aludtunk egy szobában, a szüleivel, öreg szüleivel, testvéreivel meg egy tántival. Nem éppen ez egy fiatalasszony álma, de itt így volt szokás. Elfogadtuk, nem háborogtunk – meséli emlékeit a most 87 éves *Peidl Andrásné*.

Egy rövid időre megszakad a beszélgetés, a gyengén látó asszonyhoz megérkezik Borosné Gabi, az önkormányzat házi ápolója. Saját készítésű gombapaprikást hoz, tesz a tűzre és gyógyszert cseppent a szemébe, bár most, az emlékezés könnyeitől amúgy is nedvesek voltak azok. Amikor ismét ketten maradunk, ifjúsága és a régi idők szokásai jönnek szóba.

– A háború és a kitelepítés borzalmai ellenére nekünk szép fiatalságunk volt, boldogok voltunk! – ragyog fel az arca, mikor folytatja a történetet. – A családok jobban összetartottak, mint ma. A munkában segítettük egymást, és együtt szórakoztunk. A bálokat a kocsmában tartottuk. A kitelepítés előtt két kocsmája is volt a falunak, de a felére csökkent lakosságnak elég volt egy is. Drexler Ferenc, a kocsmáros jó kedélyű, igazságos ember volt, tekintélyt vívott ki magának, hallgattak rá az emberek. A bálokat ő rendezte a legényekkel: búcsúkor, húsvéthétfőn és farsangban. Húshagyó kedden, farsang utolsó napján volt a kolbászos bál. Mindenki hozott otthonról füstölt kolbászt, azt a kocsmárosné megfőzte egy óriási fazékban és azt közösen megvacsoráztuk. A zenét a Plechinger testvérek szolgáltatták, János a harmonikás és Feri a cimbalmos. A bálnak megvolt a maga táncrendje, csak a házas emberek táncolhattak, a megözvegyültek csak sógorral, rokonnal. A legények, leányok ülve nézték a bálozókat, hiába sóvárogtak kedvesükkel egy kis táncos összebújásért, ezt nem tehették. A zenészek is kedvet kaptak a tánchoz, ha János ropta az asszonyával, akkor Feri játszott egyedül, majd cseréltek.

– Éjfélkor aztán a harmonikás egy hangos akkorddal szélesre húzta hangszerét, letette, és ezzel véget vetett a mulatságnak. Már hamvazószerda volt, a negyvennapos böjt első napja.

Ismét vendég érkezik, a Patyi házaspár a szomszédból. Napjában többször benéznek hozzá. Tíz éve özvegyen, egyedül él, de nem magányosan...

A templom 1998-ban épült, a kitelepítés 50. évfordulójára. Az építés lelke és motorja, Maria Todte asszony német állampolgár, aki a saját és mások adományaival, helyi lakosok segítségével létrehozta ezt a gyönyörű kis kápolnát, homlokzatán a kétnyelvű felirattal: Gedenkkapelle – Emlékkápolna. Tizenhat éve hirdeti, hogy megbékélni kell, de felejteni nem lehet. A Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat január 11-én, vasárnap szentmise keretében emlékezett az elhurcoltakra.

2015. január 13. Napló Régi szép farsangok

Vertreibung und die schönen, alten Faschingsfeste!

Gespräch mit Resi-Bas, einer der ältesten Frauen in Deutschhütten

Der weihnachtliche Festkreis endet am 6. Januar. Der Dreikönigstag, die Taufe des Herrn, ist eines der wichtigsten Feste der christlichen Welt. An diesem Tag nehmen die heiteren Volksbräuche des Faschings ihren Anfang. Der Dreikönigstag nahm in Deutschhütten/Németbánya vor 67 Jahren einen tragischen Verlauf. Am 6. Januar 1948 wurden 52 Familien, mehr als 200 Menschen aus ihrer Heimat vertrieben. Von der Kollektivstrafe wurden auch die zusammengehörenden Familien nicht verschont, sie wurden in alle Windrichtungen zerstreut, in Schicksalslosigkeit hinein. Peidl Andrásné, Resi-Bas, erinnert sich:

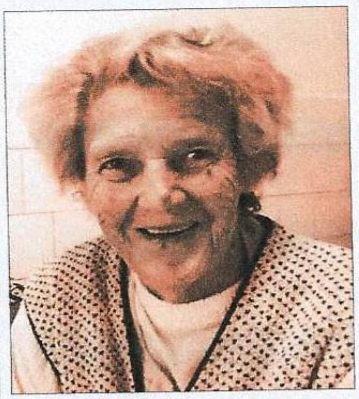

Peidl Andrásné, Resi-Bas erzählt mit strahlenden Augen über ihre Jugendzeit

„Während sich andere auf den Fasching vorbereiteten, haben wir unsere Sachen gepackt. Nur etwas zu essen, einige Kleider nahmen wir für den langen Weg mit, es durfte nicht mehr als 20 Kilogramm wiegen. Sowohl die Mitglieder der Familie meines Mannes als auch die meiner Familie standen auf der Vertreibungsliste, aber wir wurden als zwei Familien getrennt erfasst. Mein Mann ging nach Wirtshäusl und wollte sich dort vom Leiter der Försterei Jenő Dobó verabschieden. Oberförster Dobó versprach ihm, alles Erdenkliche zu unternehmen, um seinen besten Mitarbeiter nicht zu verlieren. Am Dreikönigstag haben wir unser Zuhause und unsere Tiere zurücklassen müssen und machten uns mit Wagen auf den Weg nach Waschludt, wo wir einwaggoniert wurden. Man kann sich vorstellen, was sich dort abgespielt hat. Drei-vier Großfamilien in einem Waggon in der eisigen Kälte. Wir lagen auf unseren Bündeln, ich war damals 20 Jahre alt, mit meinem zwei Monate alten Sohn in den Armen. Auf dem Bahnhof verbrachten wir zwei Tage, wir wissen bis heute nicht, warum. Das war vielleicht unser Glück. Am letzten Tag kam dann Herr Dobó mit einem Stück Papier und hat meinen Mann und seine Familie aus der Menge geholt. Mein Mann sagte aber, dass er diese Möglichkeit nur nutzen möchte, wenn auch ich mit unserem Baby mitkommen darf. In kürzester Zeit konnte der Herr Ingenieur auch das erledigen, aber meine Eltern und meine vier Geschwister mussten die Reise antreten. Unter Tränen nahmen wir am Bahnhof Abschied von ihnen, ich habe sie zehn Jahre lang nicht gesehen. Nach einer langen Odyssee ließen sie sich in der DDR nieder, zum ersten Mal besuchte ich sie 1956. Als wir aus Waschludt nach Hause kamen, stand das Haus leer, weder Tiere noch Lebensmittel waren da. Aber ich konnte wenigstens mit meinem Mann Andreas zusammenbleiben. Unser Haus blieb leer, aber auch in dem Haus meines Mannes wurden zum Glück keine Siedler untergebracht. Das Haus war viel zu klein, wir schliefen zu zehnt in einem Zimmer, zusammen mit seinen Eltern, seinen Großeltern, Geschwistern und einer Tante. Das war nicht gerade der größte Traum für eine junge Frau, aber das entsprach dem damaligen Brauch. Wir nahmen das so hin und sträubten uns nicht dagegen“, erzählt die 87 Jahre alte Resi-Base ihre schmerzlichen Erinnerungen.

Die Plechinger-Brüder, beide Musiker. Links Franz am Zimbal, rechts Johann, er spielt auf Knöpferl-Harmonika. Das Foto entstand 1987 an einem Nationalitätentag in Deutschhütten.

Für eine kurze Zeit wird das Gespräch unterbrochen, die schwachsichtige Frau bekommt Besuch von Frau Gabi Boros, sie ist die Pflegerin der Gemeinde. Sie bringt selbst gemachtes Pilzpaprikasch mit und wärmt es auf dem Herd auf und träufelt Tropfen in die Augen von Resi-Bas, die durch die Tränen der Erinnerung ohnehin schon feucht sind. Dann bleiben wir wieder zu zweit und kommen auf ihre Jugend und die Sitten und Bräuche aus alten Zeiten zu sprechen. Ihr Gesicht erheitert sich, als sie die Geschichte weitererzählt.

„Trotz der Gräuel des Krieges und der Vertreibungen hatten wir eine schöne Jugendzeit, wir waren glücklich. Die Familien hielten damals viel stärker zusammen als heute. Wir unterstützten einander in der Arbeit und wir hatten zusammen viel Spaß. Die Bälle fanden immer im Wirtshaus statt. Vor der Vertreibung hatte das Dorf zwei Wirtshäuser, aber nachdem die

(Fortsetzung auf Seite 4)

Vertreibung und die schönen, alten Faschingsfeste!

Gespräch mit Resi-Bas, einer der ältesten Frauen in Deutschhütten

(Fortsetzung von Seite 3)

Bevölkerungszahl auf die Hälfte zurückgegangen war, reichte auch eins. Wirt Franz Drexler war immer gut gelaunt, er war immer redlich und erkämpfte sich großen Respekt, die Menschen hörten auf ihn. Er richtete auch immer die Bälle aus, zusammen mit den Burschen: zum Kirchtag, am Ostermontag und in der Faschingszeit.

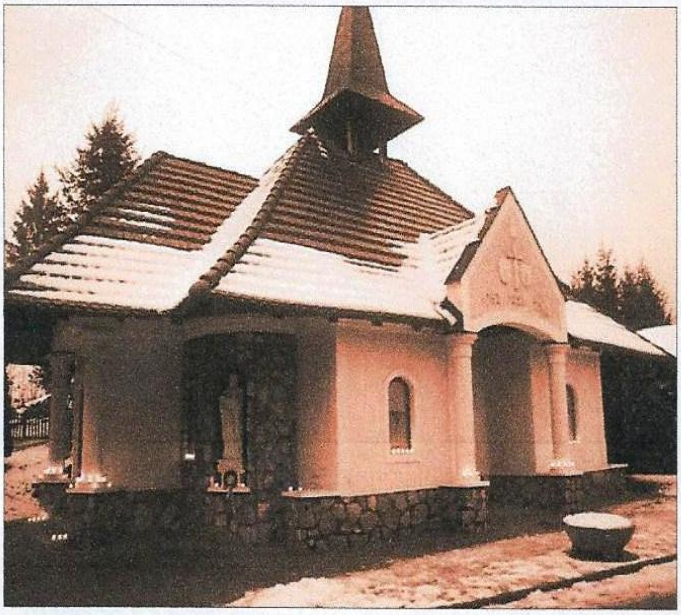

Die Kapelle der Versöhnung im Kerzenschein. Die Kapelle wurde 1998 zum 50. Jahrestag der Vertreibung erbaut. Initiatorin und Motor der Bauarbeiten war Frau Maria Todte aus Deutschhütten, sie war zum Zeitpunkt der Vertreibung 14 Jahre alt, heute ist sie deutsche Staatsbürgerin. Mit ihren Spenden und mit Hilfe der Einwohner vor Ort hat sie die wunderschöne Kapelle errichten lassen, mit einer zweisprachigen Inschrift an der Fassade: Gedenkkapelle-Emlékkápolna. Diese verkündet seit 16 Jahren, dass man sich versöhnen muss, aber nie vergessen kann. Die Deutsche Selbstverwaltung von Deutschhütten gedachte der Vertriebenen bei einem Gottesdienst. Das Foto von der Kirche im Kerzenschein wurde am 6. Januar 2014 aufgenommen.

Am Faschingsdienstag vor Aschermittwoch fand immer der Wurstball statt. Jeder brachte von zu Hause geräucherte Wurst mit, die Wirtin kochte dann alles zusammen in einem großen Kessel und wir aßen alle zusammen. Für Musik sorgten die Plechinger-Brüder, Johann auf der Harmonika, Franzi am Zimbal. Der Ball hatte seine eigene Tanzordnung, nur Verheiratete durften tanzen, Witwen höchstens mit einem Schwager oder einem Verwandten. Die Burschen und Mädels saßen dabei und schauten den Ballgästen von ihren Sitzplätzen zu, sie sehnten sich vergeblich nach einem Tanz, eng umschlungen mit ihrem Geliebten – es war nicht gestattet. Auch die Musikanten bekamen dann Lust zu tanzen. Wenn Johann mit seiner Frau das Tanzbein schwang, spielte Franzi allein oder umgekehrt. Um Mitternacht hat dann der Harmonikaspieler seine Harmonika mit einem lauten Akkord breit gezogen und legte das Instrument weg. Damit beendete er den Ball. Der Aschermittwoch, der erste Tag der Fastenzeit begann."

Neue Gäste kommen zu Resi-Bas, das Ehepaar Patyi aus der Nachbarschaft. Sie kommen jeden Tag mehrmals auf einen Sprung herein. Seit zehn Jahren lebt die Witwe allein, sie ist aber keineswegs einsam...

Eva Kiss

Im Hotter von Deutschhütten: In der Mitte das Ehepaar Peidl. Links das Ehepaar Somkúti, rechts das Ehepaar Plechinger. Mit dem Kuhwagen Schmiedemeister Antal Kovács.

Magyarországi Németek hetilapjában is megjelent Rézi nénivel a cikk 1-2.o.

2015.01.23

A kitelepítés emlékére

MEGBOCSÁTÁS A helyiek összefogásában épült kápolna

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

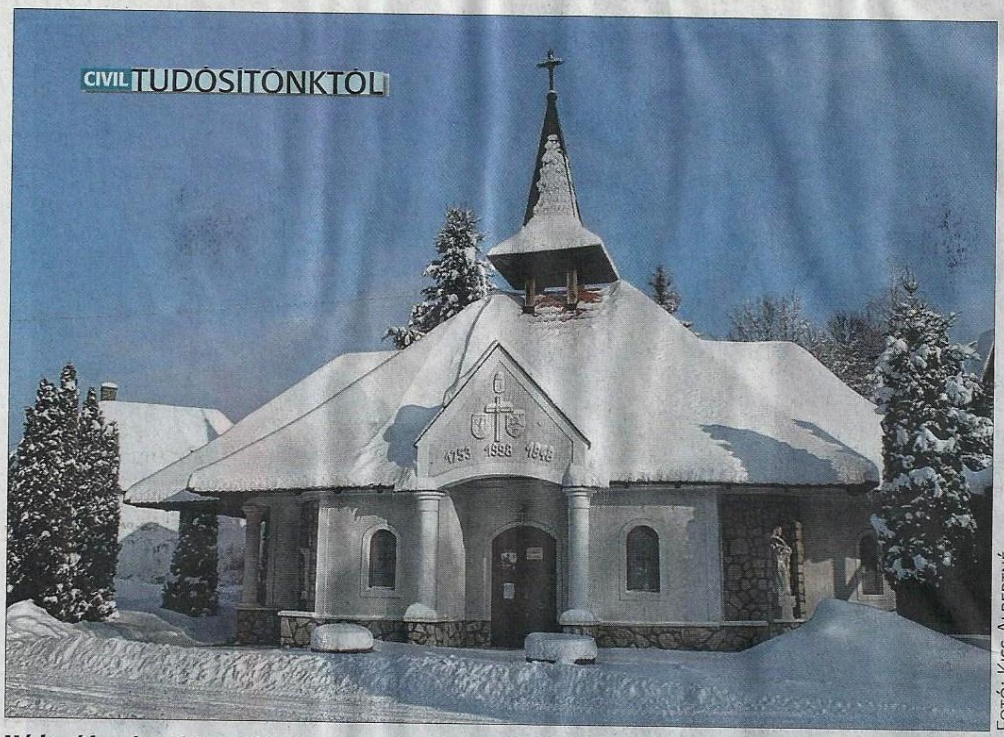

Fotó: Kiss Albertné

Hó borítja németbányai kis templomot, mely azt hirdeti: megbocsátani kell, de felejteni nem lehet. A homlokzaton látható három évszám a település történetének meghatározó dátumai

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A községi templom 1998-ban épült. Homlokzatán három évszám látható: 1753-ban Kostaiger Mihály német üvegfúvó mester hutát alapított itt, munkásai a falu őslakói. 1948 Németbánya történetének legszörnyűbb éve: 52 családot, mintegy 250 embert telepítettek ki Németország keleti megszállási övezetébe, vagyonukat elkobozták. 1998 a megbékélés éve.

Mária Todte asszony 14 éves volt, amikor családjával együtt elüldözték. Az eltelt 50 év alatt sem szakadtak el gyökerei, és elhatározta, hogy emlékkápolnát épít a szétszóródott németbányaiak emlékére. 1996-ban alapítványt hozott létre saját tőkéjével, és a németbányaiak világtalálkozója keretében megtörtént az alapkőletétel is. A lebontott elemi iskola helyére az itteniek adakozásával és munkájával elkészült a gyönyörű kis emlékkápolna.

A kitelepítés 50. évfordulóján *Szendi József* érsek szentelte fel a kápolnát, mely azóta is azt hirdeti, hogy megbocsátani kell, de felejteni nem lehet.

2015.02.02.Napló A kitelepítés emlékére

Kézműves családi délután gyertyaszentelő szentmisével

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó/Németbánya *(Kiss Albertné)* – Gyertyaszentelő Boldogasszony napján kézműves családi délutánra várta a Bakonyjákói Egyházközség mindhárom település – Bakonyjákó, Németbánya és Farkasgyepű – keresztény híveit Németbányára. Az itt készült gyertyákkal vettek részt a családok az ünnepi szentmisén.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Rudi Péter atya vezette a híveket a maguk öntötte gyertyákkal

Gyertyaszentelő Boldogasszony napján Jézus Krisztus bemutatását ünnepeljük. Szűzanya a karjában vitte gyermekét a jeruzsálemi templomba, majd a Messiásra váró öreg Simeon kezébe adta át, aki a gyermek Jézust a világ Világosságának nevezte. Innen ered a világosságot szimbolizáló szentelt gyertya és a gyertyaszentelés szokása.

Rudi Péter atya ötlete nyomán a németbányai faluházba várta a családokat *Schmidt Attiláné* és *Németh Rita*. Ők vezették be a kicsiket és nagyokat a gyertyamártogatás rejtelmeibe. A gyerekek izgatottan várták, hogyan „hízik" a viaszba és hideg vízbe mártogatott kanóc, és hogyan lesz ebből szép formájú gyertya. Németbánya önkormányzata uzsonnával vendégelte meg az alkotó apróságokat és szüleiket. A foglalkozást követő szentmisén Péter atya megáldotta a gyertyákat, és ezeknek fényében folytatódott a szertartás.

Az új lélekharangot májusban avatják fel a nemzetiségi napon

A Bakonyjákói Egyházközség németbányai filiája e szentmise perselyadományait a tavaly felújított temető új lélekharangjához ajánlotta fel. A Németbánya Fő terén álló toronyban két harang lakozik, mindkettőt Seltenhofer Frigyes öntötte 1922-ben, az Amerikában lakó németbányaiak felajánlásából. A lélekharang hangja azonban nem hallatszik el a másfél kilométerre levő temetőbe, ezért a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat új lélekharangot készíttet az őrbottyáni *Gombos Miklós* harangöntő mesterrel. A németbányai és iharkúti lelkekért megszólaló harangot májusban avatják fel és szentelik be nemzetiségi nap keretében.

2015.02.07. Napló Kézműves családi délután

Régi szép farsangok!

Beszélgetés Németbánya egyik legidősebb asszonyával, Rézi nénivel

A karácsonyi ünnepkör január hatodikával ért véget. Ez a nap a vízkereszt, Jézus megkeresztelkedése, a keresztény világ ünnepe, amely egyben a farsangi vidám népszokások kezdete is. Németbányán a hatvanhét évvel ezelőtti vízkereszt azonban tragikus eseményeket hozott: 1948. január 6-án 52 családot, több mint 200 embert üldöztek el szülőhelyükről. A kollektív büntetés nem kímélte az összetartozó családokat, szétszórta őket a szélrózsa minden irányába, a sorstalanságba.

– Amíg mások már a farsangra készültek, mi a batyunkat pakoltuk. Némi élelmiszert, pár ruhaneműt vettünk magunkhoz, húsz kilót vihettünk a nagy útra. A férjem családja meg az enyém is rajta volt a kitelepítendők listáján, de külön családként voltunk nyilvántartva. A férjem elment *Farkasgyepűre*, az erdészet vezetőjéhez, *Dobó* Jenő főerdészhez búcsút venni. A tanácsos úr megígérte, hogy megtesz mindent, csakhogy a legjobb munkását ne veszítse el. Vízkereszt ünnepén otthonunkat, állatainkat hátrahagyva, szekerekkel indultunk *Városlődre*, ahol bevagoníroztak minket. El lehet képzelni, mi volt ott! Három-négy népes család egy vagonban, a csikorgó hidegben. A batyuinkon feküdtünk. Én húszévesen a kéthónapos kisfiammal a karomban. Az állomáson két napot álltunk, ma sem tudjuk miért. Tán ez volt a szerencsénk! Az utolsó napon megjelent Dobó úr a papírral, amivel kimentette az uramat családostul. De ő azt mondta, csak akkor fogadja el a lehetőséget, ha én is jöhetek vissza a pólyás gyermekünkkel. A mérnök úr rövid idő alatt ezt is elintézte, de a szüleimnek, és négy testvéremnek menniük kellett. Zokogva vettem tőlük búcsút az állomáson. Tíz évig nem is láttam őket. Hosszú hányattatás után, az NDK területén (Kelet-Németországban – *a szerk.*) telepedtek le, '56-ban látogattam meg őket először. Amikor Városlődről visszaértünk, üres volt a ház, se állatok, se élelem, de mégis csak a párommal, Andrással maradhattam. A mi házunk üresen állt, szerencsére az uramék házába se kerültek telepesek. Kicsi volt a ház nagyon, tízen aludtunk egy szobában, a szüleivel, öreg szüleivel, testvéreivel meg egy tántival éltünk ott. Nem éppen ez egy fiatalasszony álma, de elfogadtuk, és nem háborogtunk – mesélte fájdalmas emlékeit *Peidl* Andrásné, a 87 éves *Rézi* néni.

Egy rövid időre megszakad a beszélgetés, a gyengén látó asszonyhoz megérkezik Borosné *Gabi, az önkormányzat házi ápolója. Saját készítésű gombapaprikást hoz, tesz a tűzre és gyógyszert cseppent a szemébe, bár az most, az emlékezés könnyeitől amúgy is nedves. Amikor ismét ketten maradunk, ifjúsága és a régi idők szokásai jönnek szóba.*

A templom 1998-ban épült a kitelepítés 50. évfordulójára. Az építés lelke és motorja Maria Todte asszony, kitelepített német állampolgár, aki a saját és mások adományaival, helyi lakosok segítségével hozta létre ezt a gyönyörű kis kápolnát, homlokzatán a kétnyelvű felirattal: Gedenkkapelle - Emlékkápolna. Tizenhat éve hirdeti, hogy megbékélni kell, de felejteni nem lehet.

A Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat szentmise keretében emlékezett az elhurcoltakra. A gyertyákkal körülölelt templomról a tavaly január 6-i megemlékezéskor készült a fénykép.

A szántóföldön készült képen a Peidl házaspár középen áll.
Balról a Somkúti, jobbról a Plechinger házaspár.
A tehenes fogattal Paulics Antal kovácsmester.

A Plechinger-zenészekről 1987-ben készült a kép.
János már meghalt, Frenci bá' 92 évesen feleségével
egy szociális otthonban él.

– A háború és a kitelepítés borzalmai ellenére nekünk szép fiatalságunk volt, boldogok voltunk! – ragyog fel az arca, mikor folytatja a történetet. – A családok jobban összetartottak, mint ma. A munkában segítettük egymást és közösen szórakoztunk. A bálokat a kocsmában tartottuk. A kitelepítés előtt két kocsmája is volt a falunak, de a felére csökkent lakosságnak elég volt egy is. *Drexler* Ferenc a kocsmáros jó kedélyű, igazságos ember volt, tekintélyt vívott ki magának, hallgattak rá az emberek. A bálokat ő rendezte a legényekkel: búcsúkor, húsvét hétfőn és farsangban. Húshagyó kedden, farsang utolsó napján volt a kolbászos bál. Mindenki hozott otthonról füstölt kolbászt, azt a kocsmárosné egy óriási fazékban megfőzte és azt közösen megvacsoráztuk. A zenét a *Plechinger* testvérek szolgáltatták, János a harmonikás és Feri a cimbalmos. A bálnak megvolt a maga táncrendje, csak a házasemberek táncolhattak, a megözvegyültek csak sógorral, rokonnal. A legények, leányok ülve nézték a bálozókat, hiába sóvárogtak kedvesükkel egy kis táncos összebújásért, ezt nem tehették meg. A zenészek is kedvet kaptak a tánchoz, ha János ropta az asszonyával, akkor Feri játszott egyedül, majd cseréltek. Éjfélkor aztán a harmonikás egy hangos akkorddal szélesre húzta hangszerét, letette azt, és ezzel véget vetett a mulatságnak. Már hamvazószerda volt, a negyven napos böjt első napja.

Ismét vendégek érkeznek, a Patyi *házaspár a szomszédból. Napjában többször benéznek Rézi nénihez. Tíz éve özvegyen, egyedül él, de nem magányosan…*

Kiss Éva

A fenti cikk nemcsak a Veszprém megyei Naplóban, nemcsak a Neue Zeitungban(magyarországi németek hetilapja) hanem a Barátság című kulturális és közéleti folyóiratban is megjelent 2015.02.15.-én

Két falu közös hidegűző mulatsága

FARSANG FARKA Tavaszváró mókázáson gyújtottak télbanya szoknyája alá a környékbeliek

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – Ötödízben rendezte meg közösen Bakonyjákó és Németbánya önkormányzata, a plébánia, a Németbányai Kostaiger Mihály Egyesület és a Forrás Vendégház a már hagyományos télűző mulatságokat.

A német anyanyelvű őslakosságnál nem volt szokásban a téltemetés, ezt a farsangzáró rendezvényt fiatal, Németbányára települt lakosok honosították meg.

Idén igencsak szükség volt a tavaszváró mókázásra, hiszen a múlt hét végén még hómarók szabadították ki a falut a méteres hó fogságából. Az önkormányzat dolgozói egész napos hólapátolással tették szabaddá Németbánya főterén a tűzrakó helyet, hogy a télbanya szoknyája alá gyújthassanak.

Fotó: Kiss Albertné

Huszárok a télűzőn, balra Kincses László, a Pápai Huszáregylet tagja, mellette Herédi János ceremóniamester. Jobbra a bakonyi betyárok

Fotó: Kiss Albertné

Rózsa Boglárka jelmezével üzente a télnek, hogy elég volt belőle

Az egész napos program Bakonyjákón kezdődött. *Rudi Péter* atya vezetésével jákói és németbányai hívek, betyárok, pandúrok, huszárok gyalogoltak fel a lourdes-i barlanghoz, ahol a litánia végén *Kincses László*, a Pápai Huszáregylet tagja Mikolai Bertics Mihály Szélmalomtánc című versét mondta el. A Szentmise után a Szent Bernadett életéről szóló filmet tekinthették meg az érdeklődők.

A Forrás vendégházban elköltött ebéd után kezdődött a támadás télbanya ellen. Ezúttal egy sóskadombi kunyhóban őrizték a banyát a pandúrok, de a bakonyi betyárok magukhoz ragadták és a németbányai határhídig meg sem álltak vele. Itt Péter atya megáldotta a Bitva vizét, majd hangos kolompszóval, láncok, dobok zajával haladt tovább a színes maskarás menet Németbányára.

Herédi János ceremóniamester rigmusa után Peti betyár felkapta a bábut és tűzre vetette. A bohókás jelmezesek körtánccal üzenték a télnek, hogy elég volt belőle!

A vigalom a németbányai faluházban folytatódott, ahol a megfáradt menetelőket a Pápai Allegro AMI népzenekara friss talpalávalóval várta *Kovács Gyöngyi* vezetésével. A táncház jó hangulatát *Gyenes Tamás* biztosította. Finom falatokkal, farsangi fánkkal, pogácsával vendégelte meg a télűzésre összegyűlt helyieket és elszármazottakat a két falu önkormányzata és a Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület.

Télűző

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Február 14-én már ötödízben rendezi meg közösen Bakonyjákó és Németbánya a télűző mulatságokat. Délelőtt 9 órakor litánia kezdődik a lourdes-i barlangnál, majd a szentmise után a Szent Bernadett életéről szóló filmet tekinthetik meg az érdeklődők a Forrás vendégházban.

A közös ebéd után kezdődik a télűző felvonulás Németbányára. A télbanya elégetése után vacsora, majd táncház zárja a programot.

2015.02.19.Napló Két falu közös télű**ző** mulatsága

2015.02.17.Rövidhír előzetes

Ha szeretet nincs a szívünkben

Meghitt karácsonyi koncert forralt boros szeretetvendégséggel a faluházban

Németbánya *(Kiss Albertné)* – **Advent negyedik vasárnapján zsúfolásig megtelt a Szent Márton-kápolna az Adventi csodavárás címmel megrendezett ünnepi hangversenyen.**

A falu önkormányzata és a Németbányán bejegyzés alatt álló Flagellum Dei Hagyományőrző Művészeti és Kulturális Alapítvány elnök-alapítója, *Németh Vékes Erzsébet* zongoraművész hívta a falu lakóit zenés adventi csodavárásra.

Németh Vékes Erzsébet, a pápai Bartók Béla Zeneiskola tanára nemcsak Németbánya, hanem a zene és a lovas íjászat szerelmese is. Az általa létrehozott alapítvány célja a Kárpát-medencei hagyományok megtartása és megőrzése.

Blaskovits Zoltán polgármester és *Rudi Péter* plébános köszöntője után Erzsébet férje, *Németh Attila* Wass Albert Karácsonyi versével nyitotta meg az adventi áhítatot. Corelli szonátája után a zeneirodalom egyik legszebb műve, Schubert Ave Mariája csendült fel a németbányai tehetséges fiatal énekes, *Somosi Ambrus* előadásában.

Ezután *Szabó Tamás* hegedűművész tolmácsolásában a „hegedűsök imádsága", Veracini Largója következett. Jókai Mór Melyiket a kilenc közül című elbeszélése – melyet Attila olvasott fel – jól illett a karácsony üzenetéhez: lehetünk gazdagok, de ha szeretet nincs a szívünkben, ez semmit sem ér.

A koncert zárásaként nagy élmény volt *Apostol Pál* tapolcafői református lelkészt hallgatni. Egy 36 évvel ezelőtti karácsonyestéjét idézte fel, amikor szülőföldjén a tábortűz mellett üldögélő, karácsonyváró öreg kun juhászok közt tekintett fel az égen ragyogó csillagra, mely akkor is, most is egyet jelent: a megváltó megszületett.

A felejthetetlen karácsonyi koncert forralt boros szeretetvendégséggel ért véget a faluházban.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Szabó Tamás hegedűművész előadásában a hegedűsök imádsága, Veracini Largója is elhangzott

NAPLÓ 2015. 01. 05.

Két falu közös hidegűző mulatsága

FARSANG FARKA Tavaszváró mókázáson gyújtottak télbanya szoknyája alá a környékbeliek

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – Ötödízben rendezte meg közösen Bakonyjákó és Németbánya önkormányzata, a plébánia, a Németbányai Kostaiger Mihály Egyesület és a Forrás Vendégház a már hagyományos télűző mulatságokat.

A német anyanyelvű őslakosságnál nem volt szokásban a téltemetés, ezt a farsangzáró rendezvényt fiatal, Németbányára települt lakosok honosították meg.

Idén igencsak szükség volt a tavaszváró mókázásra, hiszen a múlt hét végén még hómarók szabadították ki a falut a méteres hó fogságából. Az önkormányzat dolgozói egész napos hólapátolással tették szabaddá Németbánya főterén a tűzrakó helyet, hogy a télbanya szoknyája alá gyújthassanak.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Huszárok a télűzőn, balra Kincses László, a Pápai Huszáregylet tagja, mellette Herédi János ceremóniamester. Jobbra a bakonyi betyárok

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Rózsa Boglárka jelmezével üzente a télnek, hogy elég volt belőle

Az egész napos program Bakonyjákón kezdődött. *Rudi Péter* atya vezetésével jákói és németbányai hívek, betyárok, pandúrok, huszárok gyalogoltak fel a lourdes-i barlanghoz, ahol a litánia végén *Kincses László*, a Pápai Huszáregylet tagja Mikolai Bertics Mihály Szélmalomtánc című versét mondta el. A Szentmise után a Szent Bernadett életéről szóló filmet tekinthették meg az érdeklődők.

A Forrás vendégházban elköltött ebéd után kezdődött a támadás télbanya ellen. Ezúttal egy sóskadombi kunyhóban őrizték a banyát a pandúrok, de a bakonyi betyárok magukhoz ragadták és a németbányai határhídig meg sem álltak vele. Itt Péter atya megáldotta a Bitva vizét, majd hangos kolompszóval, láncok, dobok zajával haladt tovább a színes maskarás menet Németbányára.

Herédi János ceremóniamester rigmusa után Peti betyár felkapta a bábut és tűzre vetette. A bohókás jelmezesek körtánccal üzenték a télnek, hogy elég volt belőle!

A vigalom a németbányai faluházban folytatódott, ahol a megfáradt menetelőket a Pápai Allegro AMI népzenekara friss talpalávalóval várta *Kovács Gyöngyi* vezetésével. A táncház jó hangulatát *Gyenes Tamás* biztosította. Finom falatokkal, farsangi fánkkal, pogácsával vendégelte meg a télűzésre összegyűlt helyieket és elszármazottakat a két falu önkormányzata és a Kostaiger Mihály Közhasznú Egyesület.

2015 02.19. Napló

Kemencés esték muzsikával

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

NÉMETBÁNYA A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár ajánlásával, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár szervezésével és a Németbányai Községi Könyvtár közreműködésével nagy sikerű koncertet adott június 6-án a csornai Garabonciás együttes a falu szabadtéri színpadán. Nagyszerű ajándék volt a falunak, kicsiknek és nagyoknak.

Fotó: Kiss Albertné

A Garabonciás Együttes koncertje a Kemencés Esték első előadása volt

Egy tavalyi projekt eredményeképpen megújult a falu Fő tere. Új szabadtéri színpad és főzőhely várja az ide látogatókat, kulturális és turisztikai vonzerőt biztosítva a falu lakóinak és a szállásadók vendégeinek. A falunapok gazdag programjai mellett kéthetenként Kemencés esték színesítik a kicsi falu hétköznapjait.

– A Fő téri rendezvényhelyszínen áll a falukemencénk. Kenyeret, rétest, finomságokat sütünk benne, s a kulináris élvezetek mellé zenei csemegét is szeretnénk kínálni az érdeklődőknek – mondja Blaskovits Zoltán polgármester, a Kemencés esték ötletgazdája. Zenei kultúránk széles skáláját kínáljuk majd, kezdve a komolyzenétől a dzsesszen át egészen az utcazenéig. Itt mindig történik valami, ami erősíti a közösséget – teszi hozzá.

A Garabonciás Együttes koncertje a Kemencés esték első előadása volt. Három profi zenész, Kemenesi Ágoston, Németh Diána és Boross Tamás 1990 óta muzsikál együtt a saját és mások örömére. Hangszereik – a hegedű, nagybőgő gitár furulya, tambura, agogo, csörgődob – többféle zenei kultúrát idéznek. Sajátos hangszereléssel szólaltatják meg a népdalokat és a verseket, dallá formálva azokat. Céljuk, hogy az irodalmi értékeket közelebb hozzák gyermekhez, felnőtthöz egyaránt. **Kiss Albertné**

2015.06.14. Vasárnapi Napló

Isten dicsőségére, elődeink emlékére

AVATÁS Új lélekharangot kapott a lakosság

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya (Kiss Albertné) – „Isten dicsőségére, elődeink emlékére – Németbánya és Iharkút lelkeiért" – ez a felirat olvasható azon az új lélekharangon, amelyet pünkösd vasárnapján avattak fel a falu röviddel ezelőtt felújított kegyeleti épületének harangtornyában.

Az alig százlelkes falu Fő terén álló haranglábon, a nagyharang mellett már 1922 óta van lélekharang is, mindkettő Seltenhofer Frigyes soproni harangöntő műhelyében készült. Ennek hangja azonban nem hallatszott el a másfél kilométerre levő temetőbe, ezért kezdeményezte a német nemzetiségi önkormányzat egy új lélekharang felállítását. A nemes szándékból az őrbottyáni *Gombos Miklós* harangöntőmester műhelyében – a nemzetiségi és települési önkormányzat, valamint a falu lakóinak támogatásával – készült el a tűzben edzett hangú kisharang, élők és holtak kísérője.

Pünkösdvasárnap kondult meg először Németbánya és Iharkút lelkeiért a harang. A vörös föld miatt kitelepített és szétszóródott kedves szomszéd falu, Iharkút lakóinak szerettei is itt nyugszanak 1972 óta.

A lélekharang ünnepélyes átadásán és megáldásán először *Blaskovits Zoltán* polgármester köszöntötte a megjelenteket, majd *Ujvári Szilvia*, a nemzetiségi önkormányzat elnöke idézte fel a 18. században idetelepült német ősöket, akik otthonukká szelídítették a Bakony lakatlan vadonját, párhuzamot vonva a mostani betelepülőkkel, akik elődeik lábnyomára, tetteire, álmaira építik otthonukat, életüket.

– Hirdesse nekünk, élőknek messze zengő hangján, hogy életünknek értelme volt, van és lesz – hangsúlyozta befejezésül az elnök asszony, majd köszönetet mondott mindenkinek, akik támogatták a lélekharang megszületését.

A harang megszólalása előtt főtisztelendő *Rudi Péter* plébános atya megáldotta a harangot, majd nagytiszteletű *Apostol Pál* református lelkipásztor szólt a megjelentekhez: – Ez a harang egy csengő is! A mennyek kapujának csengője. S amikor ez megcsendül, angyalok nyitják a kaput a gyarló földi vándorok előtt. Ez a kicsi harang az utolsó útra is elkísér, mintegy hazakísér – mondotta.

FOTÓ: AUERBACH RÓBERT

Az ünnepségen közreműködött Horváthné Eisenbeck Ágota zongorán és Szabó Tamás hegedűművész. Jobbra Rudi Péter plébános és Apostol Pál lelkipásztor, valamint Blaskovits Zoltán polgármester

Ez a kicsi harang az utolsó útra is elkísér majd

Az ünnepségen közreműködött a Pápai Bartók Béla Zeneiskola két tanára, *Horváthné Eisenbeck Ágota* zongorán és *Szabó Tamás* hegedűművész. Veracini Largó-ját és Gluck Boldog lelkek táncát adták elő. Két németbányai fiatal is megcsillantotta zenei tehetségét. *Marcsik Enikő* Schubert Ave Maria-ját énekelte, *Somosi Ambrus* néger spirituáléval lepte meg a közönséget. A harangavató ünnepséget a Bakonyjákói Nefelejcs Vegyeskar éneke zárta.

2015.06.05. Napló

2015 06.24 NAPLÓ

Kóruszene és utcabál

FALUÜNNEP Színvonalas rendezvényre várták a vendégeket

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A Rózsa testvérek – Bíborka és Boglárka – édesanyjukkal, Ujvári Szilviával együtt énekeltek

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Csaknem 30 éve rendeznek nemzetiségi napot ebben az alig több mint száz lelkes bakonyi faluban.

Az idei ünnepet egy örvendetes esemény tette még emlékezetesebbé: a múlt hónapban avatta fel a nemzetiségi önkormányzat az új lélekharangot a falu temetőjében.

A program is változatosra sikerült. A zenés ébresztő lovas kocsival érkezett a házakhoz, és aki a kapu előtt várta *Schlecht József* harmonikást, jóféle pálinkával indíthatta a napot. Délelőtt a sporté volt a főszerep, majd népi játékok, ügyességi vetélkedők sorjáztak a kora délutáni programban. A nemzetiségi kórusok és tánccsoporok fellépése előtt *Ujvári Szilvia,* a német nemzetiségi önkormányzat elnöke köszöntötte a vendégeket.

Elsőként a városlődi iskolások kórusa mutatkozott be *Pfeifferné Takács Hajnalka* vezetésével, majd a Pergő-Rozmaring táncegyüttes adott fergeteges műsort a Petres házaspár vezetésével. A Bakonyjákóról érkező Nefelejcs Vegyeskar *Takácsné Tompos Rita* betanításában német népdalokat énekelt. A legnagyobb tetszést a nemzetiségi óvoda apróságainak tánca aratta. *Hegedűsné Patyi Edina* vezető óvónő érdeme, hogy a kicsik felszabadultan pörögtek-forogtak, énekeltek a színpadon.

A műsort a németbányai *Narancsik Jancsi* és a Rózsa testvérek – Boglárka és Bíborka – és édesanyjuk éneke zárta. Az utcabál jó hangulatáról a vértesboglári Heimattöne zenekar gondoskodott.

2015.06 24. Napló

Villamos vezetékek felújítása viharban

2015. 07. 16.

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A vége felé haladnak az E-on dolgozói a felújítási munkákkal a községben. Másfél hónapja dolgozik itt a csapat, hogy a fél évszázados villanypóznákat és vezetékeket újra cserélje. Szerencsére akkor is épp a helyszínen voltak, mikor a néhány nappal ezelőtti vihar fákat döntött rá az elektromos vezetékekre.

Németbányán 1960-ban gyúlt ki először a villany. A petróleumlámpás meghitt estéket villanyfény váltotta fel. Lett hűtő, mosógép, elektromos vasaló és később tévé is, megkönnyítve az emberek életét. Az eltelt 55 év alatt korhadásnak indultak a póznák és veszélyessé váltak a vezetékek. Ha csak egy kicsit is erősebben fújt a szél, máris sötétben maradt a falu.

A június óta tartó felújítási munkák során új betonoszlopokat állítottak a régi fapóznák helyére és vastagabb vezetékekre cserélték a korábbiakat. A munkálatok próbára tették a lakosság tűrőképességét, hiszen munkaidőben hetekig nem volt villany. *Szalay Gábor* csoportvezető és két munkatársa, *Jakab Zoltán* és *Tunner József* szerencsére épp itt dolgozott, mikor a jégesővel és tomboló széllel érkező vihar fákat döntött a vezetékekre. Összehangolt, szakszerű munkával hamarosan ismét fényt varázsoltak a faluba.

– A régi, veszélyes hulladéknak számító faoszlopokat az erre kijelölt helyen az előírásoknak megfelelően semmisítik meg – mondta el kérdésemre Szalay Gábor.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A villanyoszlopon Jakab Zoltán

2015.07.16. Napló

Sokszínű közösség vendégeket vonzó, mozgalmas falunapja

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

NÉMETBÁNYA A minap mintegy háromszáz embert vonzott a falu Fő terére a kétnapos program. A százlelkes kisközség adott ugyanis otthont a nemzetközi Pannon Tájfutó Napok kilenc országból érkező kétszázötven versenyzőjének is.

A színes sokaság örömmel kapcsolódott be a műsorokba, ismerkedtek a falu turisztikai látványosságaival.

A Szép varázsa címmel nyílt meg a pápai fotóművész, Horváth Géza tárlata. A portrékat, aktokat, természetfotókat bemutató művész 41. önálló kiállítását Kissné Holeczky Éva nyitotta meg. Miközben a szanyi Greznár Zoltán és cigányzenekara muzsikált, a helyi betyáregylet felállította a pályázati forrásból vásárolt óriási jurtát, árnyékot és menedéket adva a tűző nap elől menekülőknek. Greznár Roland, a 12 éves kisprímás Dinicu Pacsirta című művével bűvölte el a közönséget. Nagy sikert aratott a herendi Dávid Roland is, aki egy szál gitárral és énekével repítette magával a nagyérdeműt műfajokon át.

Kreatív játékok, kézműveskedés és a németbányai hétpróba szórakoztatta a gyerekeket. A farkasgyepűi Láposi János lovai fáradhatatlanul poroszkáltak a kocsikázást kedvelő apróságokkal az árnyat adó faluszélen. A színes folklórprogramban fellépett a szomszédos Bakonyjákói Nefelejcs Vegyeskar Takácsné Tompos Rita vezetésével. A Városlődi Heimat Klang most mutatkozott be először Németbányán. A német népdalokat éneklő kórus vezetője Pfeifferné Takács Hajnalka, harmonikán kísért Bauernhuber József. A mezőlaki Parolás Kulturális Egyesület táncosai és vezetőjük, Csillagné Bíró Katalin gyakori vendége nemcsak az itteni falunapoknak, hanem a szombat esti táncházaknak is.

A műsor igazi meglepetése volt a németbányai és pápai Bakonyi Citerások közös bemutatkozása. Betyárnótákat énekelt Narancsik Jancsi.

Miközben szaporán pattogtak faluszerte a karikás ostorok, és tizenkét bográcsban rotyogtak a finomabbnál finomabb vad- és birkapörköltek, a színpadon a Kassai Lovasíjász Iskola Németh törzse íjászbemutatóját látták a nézők, majd a Hét Csillag Kulturális és Sport Egyesület szablyavágásokat és botpörgetést mutatott be. A helyi betyáregylet „főbetyárja", Schmidt Attila a leghíresebb betyárokról mesélt, és azok autentikus öltözetét, fegyvereit ismertette a színpadon. A Savanyú Jóska lakomája főzőverseny eredményhirdetése meglepő eredményt hozott: Száva Zoltán mesterszakács a németbányai gyerekek főztjét értékelte a legjobbnak.

Kedveztek az operett rajongóinak is: Somos Zoltán és Farkas Edina megérdemelt sikert aratott az ismert slágerekkel. A popzene kedvelői pedig éjfélig szórakozhattak a Stage Door zenekar koncertjén. **Kiss Albertné**

Fotó: Kiss Albertné

Németh Attila lovasíjász a Kassai Lovasíjász Iskola Németh törzséből

2015.07.26. Vasárnapi Napló

Jó volt együtt lenni!

ÜNNEP Hagyományos közösségi napot tartottak a településen

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Németbánya község önkormányzata és civil szervezetei ismét megrendezték a Szent Mihály-ünnep immár hagyományosnak mondható közösségi napját.

Az Itthon vagy – Magyarország, szeretlek! elnevezésű mozgalomhoz már tavaly is csatlakozott az apró bakonyi falucska. Idén szerényebb programmal, de annál nagyobb lelkesedéssel készülődött az összetartozás élményére váró település.

A falu főterén hetven kiló szilva főtt egy hatalmas üstben. Kézről kézre járt a keverőkanál, és hétórai rotyogás után – már sötétedéskor – üvegekbe porciózták a falu asszonyai, hogy minden porta ízelítőt kapjon a hagyományos, ősi módon készült finomságból.

Az est várva várt eseménye volt a minden korosztálynak szóló vetélkedő

A faluházban a betérőket bőségasztal várta, amelyet a Tarkaboci Porta gazdái és kistermelők hordtak össze. Elkészült a falukemencében a sült fokhagymás oldalas is, ínycsiklandó illata újabb vendégeket csalt a közösségi terembe. A konyhában *Horváthné Kati* fáradhatatlanul gömbölygette a mintegy 120 szilvás gombócot, melynek pár perc alatt hírmondója sem maradt. A jó zene sem hiányzott, *Dávid Roland,* az egyedi hanggal megáldott herendi énekes már másodízben teremtett olyan forró hangulatot egy szál gitárjával, hogy hálás közönsége vastapssal jutalmazta fellépését.

Az est várva várt eseménye volt az a minden korosztálynak szóló – *Berhidai Edina* által összeállított – játékos vetélkedő, melynek során eldőlt, mennyire ismerjük valójában hazánk értékeit. Pihenésképpen íjászkodásra, íjfeszítésre tanította a kíváncsi jelentkezőket *Narancsik Imre* tanár.

Meggyújtása után a Szent Mihály-napi őrtüzet baráti társaságok vették körül.

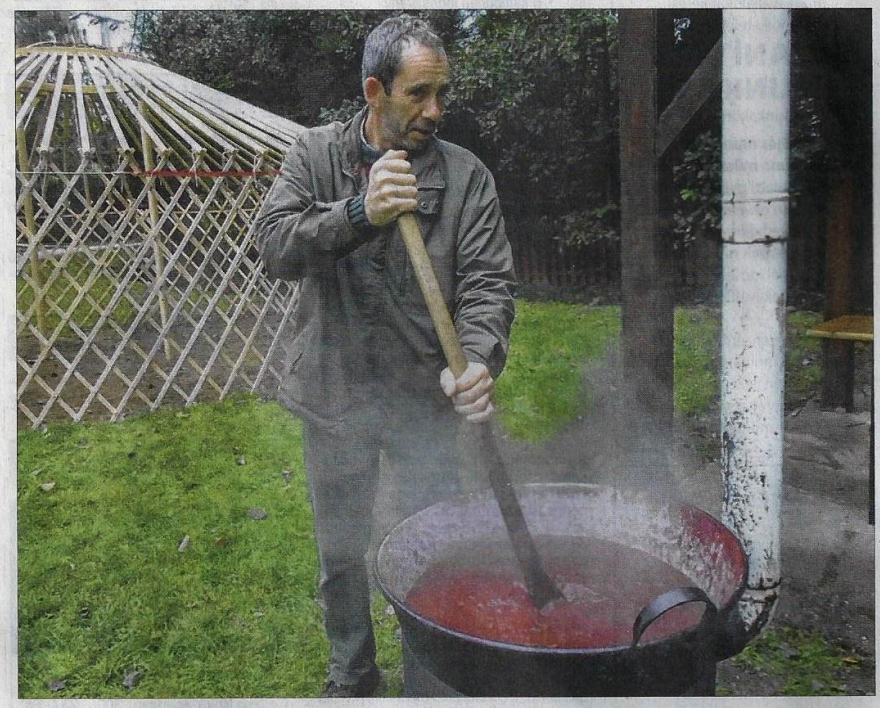

Fotó: Kiss Albertné

Kézről kézre járt a keverőkanál: a polgármester, Blaskovits Zoltán is beállt a lekvárkeverők sorába

látogasson el weboldalunkra
veol.hu
Napló Online

2015.10.13. Napló

Mit tegyünk, hogy jól legyünk?

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A közelmúltban Molnár Cecília egészségfejlesztő tartott előadást az egészséges életmód öt szegmenséről a faluházban.

A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár ajánlásával, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár szervezésében. a községi könyvtár közreműködésével már negyedszer fogad tartalmas zenei és különféle témájú programokat a település.

Molnár Cecília évtizedek óta dolgozik Pápán az egészségügyben, csaknem három évtizede mint reflexológus, életmód-tanácsadó természetgyógyász. Mióta a Szegedi Egyetem alkalmazott egészségtudományi tanszékén egészségfejlesztő tanári diplomát szerzett, az iskoláskorú gyermekeknek is gyakran tart egészségnapokat. Élete arról szól, hogy másokon segítsen.

Sorsunk nem teljesen a mi kezünkben van, mondta, de a választás lehetősége igen. A test csak akkor tud jól működni, ha mentálisan is egyensúlyban vagyunk. Fontos a genetika is, de a környezettudatos gondolkodók azt vallják, hogy egészségünk

Élete arról szól, hogy másokon segítsen

megtartása nagy százalékban a környezetünkön múlik. Molnár Cecília figyelmeztetett az otthonainkban egyre gyakrabban előforduló elektroszmog veszélyeire. majd táplálkozási és életvezetési tanácsokat adott az érdeklődőknek.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Molnár Cecília csaknem három évtizede életmód-tanácsadó

2015.10.13. Napló

Új busz a településnek

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Draskovits Balázs falugondnok vezeti majd az új kisbuszt

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Új falubusszal büszkélkedhet a százlelkes bakonyi kisközség. *Blaskovits Zoltán* polgármester és *Draskovics Balázs* falugondnok néhány hete vette át a Volkswagen Transportert. A teljes egészében pályázati forrásból vásárolt tizenkét millió értékű, kilencszemélyes, modern, start-stoppal, elektromos rámpával ellátott kisbusz egy hatéves jármű helyébe lépett. Balázs, aki nemcsak falugondnok, hanem a helyi polgárőrök elnöke is, sokrétű feladatot lát el a községben. Csaknem tíz éve szállítja az ovisokat, iskolásokat balesetmentesen. Ő viszi az időseket is szakrendelésekre, hivatalos ügyintézésre, gondoskodik gyógyszereik kiváltásáról, ebédet szállít, vagy éppen bevásárol nekik, merthogy Németbányának még nincs boltja. Az új jármű közösségi célokat is szolgál.

2015.nov.6. Napló

2015. NOV. 18 NAPLÓ

Tisztelik a hagyományaikat

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A hagyományos Szent Márton-napi búcsút már a 18. század óta ezen a napon tartják a településen. Az idei lámpás felvonulás szürkületkor indult a falu elejétől, betyáros ostordurrogás és harmonikaszó mellett ért a faluházba. A zsúfolásig telt nagyteremben a bakonyjákói *Fülöp Krisztina* kiállítása várta az egybegyűlteket. Ezután *Rudi Péter* plébános Szent Márton életéről és az ünnep üzenetéről szólt.

Az est meglepetése volt a budapesti Főnix Színház produkciója: a pajzán történet nagy sikert aratott. Akárcsak a hagyományos libasült a kiváló tájborokkal. A vacsora után *Parrag Tibor* szekszárdi gitárművész zenélt a hálás közönségnek.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A budapesti Főnix Színház nagy sikert aratott: Gránicz Gábor, Hole Dániel, Turányik Juli, Horváth Fanni és Mogyoródi Bence

HIRDETÉS

Csodavárás adventi koncerttel a faluban

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

NÉMETBÁNYA A németek kitelepítése 50. évfordulójára épült Szent Márton-kápolna gyakran ad lehetőséget művészek bemutatkozására.

A megbékélést hirdető templomocska falai között Mága Zoltán világhírű hegedűvirtuóz például már három alkalommal adott koncertet. Az idei advent egyik vasárnapján a pápai Kella együttes zenéje varázsolta el a karácsonyi koncert hallgatóságát. A csellistákból alakult együttes Haydn-, Mozart- és Csajkovszkij-műveket, zsoltárokat, egyházi énekeket játszott, végül felcsendült a Csendes éj.

A Német Nemzetiségi Önkormányzat adventi műsora után gyertyagyújtás következett a Fő téri betlehemi jászol előtt, majd forralt boros szeretetvendégség zárta az adventi vasárnapokat.

Kiss Albertné

Fotó: Kiss Albertné

A fotó bal oldalán Mészárosné Farkas Katalin, az együttes vezetője

VASÁRNAPI NAPLÓ 2015. 12. 27

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Berhidai Péter és Schmidt Attila, a németbányai újévi betyárok

Betyáros köszöntő

ÚJÉV Jó egészséget, gazdagságot kívántak

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Több éve hagyomány már, hogy a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete németbányai csoportja újév reggelén jó kívánságokkal köszönti a mulatozásban elfáradt, ébredező falubelieket. Láncos botjukkal csörömpölve, fáradhatatlanul járják az utcákat, jó egészséget, gazdagságot kívánva a ház népének.

NAPLÓ 2016.01.04

Csendes emlékezés az áldozatokra

A kitelepítés évfordulója – Tragikus vízkereszt egy kis bakonyi sváb faluban

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Január 6-a, vízkereszt, a keresztény világ ünnepe három jelentést hordoz: a napkeleti bölcsek eljövetelét, Jézus megkereszteltetését, valamint csodatételét a kánai menyegzőn.

FOTÓ: SCHMIDTNÉ JENEI TÍMEA

A kitelepítési és világháborús áldozatok emlékműve előtt emlékeztek a 68 évvel ezelőtti napokra

Az apró német ajkú település, Németbánya életében is a vidám farsangi szokások kezdetét jelenthette volna ez a nap, ha nem sokkolta volna 52 család, mintegy 250 lakos életét a kitelepítés réme. Az 1948-as kollektív büntetés nem volt tekintettel semmire és senkire: szétszakított családokat, szerelmeket, barátokat.

A kitelepítés 50. évfordulójára, 1998-ban egy kápolna épült. Lelke és motorja *Maria Todte* asszony, az akkor még 14 éves, családjával kitelepített kislány, Venczel Marika.

A megbékélési kápolna azóta is azt hirdeti élőknek és eltávozottaknak, hogy megbékélni lehet, de felejteni nem. Nem lehet felejteni az egykori hazát, amelyhez ezer szállal kötődik az itt született és a késői leszármazott ugyancsak.

Németbánya 1998 óta működő Német Nemzetiségi Önkormányzata évente tisztelettel emlékezik meg a kiutasított családokról. Az idei megemlékezés szentmisével kezdődött, melyet *Rudi Péter* plébános a kitelepítettek emlékére ajánlott fel. Ezt követően *Ujvári Szilvia*, a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke a kitelepítési és világháborús áldozatok emlékműve előtt emlékezett a 68 évvel ezelőtti napokra, melyek kitörölhetetlen eseményei a település történetének.

A megemlékezést követően a települési és nemzetiségi önkormányzat képviselői az emlékműnél elhelyezték az emlékezés koszorúit.

NAPLÓ 2016. 01. 12

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Péter Zsuzsánna Katalin családja körében a polgármesterrel és az anyakönyvvezetővel

A Hargitáról a Bakonyba

Teljesült egy székelyföldi fiatalasszony régi álma

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Különös és ritka esemény részesei lehettek barátok, ismerősök és a falu lakói az elmúlt hét végén. A község faluházában állampolgári esküt tett az Erdélyből Németbányára települt Péter Zsuzsánna Katalin.

A Székelyudvarhelyt született, de Zetelakáról származó Katalin három éve jött át Magyarországra. A Hargita hófödte csúcsait nem feledve a Bakony lankás dombjai közt megbúvó kis falut választotta új otthonának. Németbányára néhány hónapja költözött párjával, *Csabával* és két kisgyermekével. *Richárd* még Erdélyben született, de *Boglárka* már itt, magyar állampolgárként jött a világra. A falu közössége hamar befogadta őket.

Az ünnep tiszteletére a család minden tagja székely népviseletbe öltözött. Meghatottan hallgatták végig a felcsendülő Székely himnuszt, majd Katalin *Baksa Gizella* anyakönyvvezető és *Blaskovits Zoltán* polgármester előtt letette az állampolgári esküt.

– Különös sorsú ez a nemzet, hogy avatni kell a magyart magyarrá. Ön idegen országból ékezett, de nem idegen földről. Székely ember magyar hazában nem lehet idegen – így köszöntötte a polgármester Katalint a honosítási okirat átvétele után, majd így folytatta:

– Itt sem ígérhetünk derűs eget, gondtalan életet, de szabadságot, emberi méltóságot, lehetőségeket, befogadó közösséget és egy dolgos élettel való boldogulást igen. Kívánom, hogy településünkön minél több barátra leljen és találja meg azt a közösséget, amelyben jó magyarnak lenni. Hiszem, hogy ebben a kis faluban igazi otthonra talál, és cserébe a megbecsülésért, szeretetért mi is sokat kaphatunk öntől és családjától. Gyakorta talán leckét is: emberségből, hitből vagy éppen magyarságból.

A Himnusz és a Szózat elhangzása után pezsgővel és ajándékokkal köszöntötték Péter Zsuzsánna Katalint, az új magyar állampolgárt Németbányán.

NAPLÓ 2016. 01. 18.

Nemzeteket világít meg

Gyertyaszentelő Boldogasszony napján szentmise ovisoknak

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, február 2-án délelőtt hagyományos kézműves foglalkozást szervezett a legkisebbeknek a Bakonyjákói Plébánia és a két település egyházközsége a helyi óvodában. Az itt készült gyertyákkal vettek részt a kicsik a számukra felajánlott szentmisén.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A bakonyjákói óvoda apróságainak kezében híznak a gyertyák

Ezen a napon arra emlékezik a katolikus világ, hogy Szűz Mária bemutatta gyermekét, Jézust a jeruzsálemi templomban. A jelen lévő agg Simeon Jézust a nemzeteket megvilágosító világosságának nevezte, ennek szimbólumaként alakult ki a gyertyaszentelés szokása.

Meghatottan vonultak a felnőttekkel

Tavaly a németbányai faluházban szervezett családok számára gyertyakészítő kézműves foglalkozást az egyházközség, idén a jákói óvoda apróságai jelentették a célcsoportot, talán azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a szépre és jóra legfogékonyabb kisemberekben is kirajzolódjon a katolikus világkép.

Szülők, nagyszülők, egyházi képviselők segítettek a piciknek a mártogatós technikával formálódó gyertya készítésében. A foglalkozásra meghívást kaptak a jákói idősek otthona lakó is, akik együtt örültek az ovisokkal a szép gyertyáknak. Aztán kicsik és nagyok a templomba vonultak. *Rudi Péter* plébános az ünnep kapcsán Szűz Mária és Szent József gyermekéről, a kisded Jézusról, az ünnep üzenetéről beszélt a piciknek, majd megáldotta és megszentelte saját készítésű munkáikat. Büszkén és meghatottan vonultak a felnőttekkel, óvónőkkel a padsorok között a gyertyák fényében.

2016. febr. 4. napló

Kincsek értéktára

MÚLT Régi képek a digitális albumból

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Németbányán tavaly alakult meg a települési értéktár, de az értékmentő munka már évtizedekkel ezelőtt megkezdődött.

A régi, több évtizedes fotók digitális mappákban archiválva, a gyűjtött használati eszközök, ruhaneműk a faluház vitrinjeiben kiállítva várják a kíváncsiskodókat, az összegyűjtött népszokások és az életmód a falumonográfia részét képezik.

„Minden nemzet, amely elmúlt kora emlékezetét semmibe veszi, vagy semmivé hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja meg, s akármi más kezdődjék ezentúl, az a régi többé nem lészen."

Nagy felelősség a helyi értéktárak feltöltése

Kölcsey Ferencnek a magyar kultúra napja ünnepségei során gyakran idézett mondata munkálhatott a honatyák gondolatai is, amikor 2013-ban megalkották a nemzeti értékek védelméről és a hungarikumokról szóló törvényt.

A jogszabályok csak keretet adtak az értékmentéshez, de a települések lehetőséget kaptak arra, hogy maguk alakítsák ki helyi értéktáraikat, így dokumentálva a múltat idéző tárgyi és szellemi értékeket. Nagy felelősség a helyi értéktárak feltöltése, hiszen ezeknek tartalma adja a bázist a hungarikumpiramis számára. Szakemberek segítségével, több minősítési folyamaton át kerülhet egy-egy érték a nemzeti értéktárba vagy a hungarikumok közé.

Örvendetes, hogy a németbányai értéktárba már számos javaslat érkezett a legkülönfélébb szakterületekről: épített környezet, kulturális örökség, természeti környezet és egy különleges ipari műemlék is értéktári bevonásra vár.

Bizonyára más hazai településeken is találtak kincseket az értékőrök. Arra buzdítjuk a bizottságokat, mutassák be értéktárukat a Napló olvasóinak, ötleteket adva másoknak is a kincskereső munkához.

Elsőáldozók csoportja Tremmer Lőrinc plébánossal

FOTÓ: ARCHÍV

Fél évszázaddal ezelőtt: az 1–4 osztályos osztatlan iskola diákjai Kiss Albertné tanítóval

A levéltári adatok szerint Németbányán már 1813 óta működött iskola. Kezdetben teljesen osztatlan módon, később 1–4, 5–8 összevont formában. Imaházul is szolgált, tetején harangtorony is volt. Tanítói többnyire német ajkú mesterek, a tanítás nyelve kezdetben teljesen, később csak részben volt német. 1976-ban szűnt meg véglegesen. Helyére 1998-ban épült a kitelepítettek emlékére a Megbékélés kápolnája

2016.02.02. Napló

2016.02.18 NAPLÓ

Máglyára vetették a tel

TAVASZVÁRÓ Két település közös vigassága népi versengésekkel, banyaéget

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – Hatodszor rendezte meg Bakonyjákó és Németbánya önkormányzata a hagyományos, színes kikeletváró forgatagát.

Szikrázó napsütésben gyülekeztek Bakonyjákón helyiek, elszármazottak és a szomszédos településekről érkezők. A faluházban *Sós Mari* segítségével farsangi álarcok készültek, a konyhából finom illatok csalogatták be a kíváncsiskodókat. Keltek és sültek a farsangi fánkok, gyorsan fogyott a meleg tea, a paprikás krumpli meg a forralt bor. *Herédi János,* a télűzés ceremóniamestere arra buzdította a jelen lévőket, hogy vigassággal, zajjal űzzék ki a telet. Meg is indult a menet – élen a télbanyával – Németbánya felé, de a tájház előtt vidám népi játékokra, versengésekre hívta a sokaságot *Németh Rita.* Idősek és fiatalok húzták-

Maskarások a füstölgő banya előtt (balra fent). Cipelik a nehéz banyát egyik faluból a másikba (jobbra fent). Pongrácz Gyula betyár cifra szűrben (jobbra középen). A sokaság dobszó kíséretében követte a télbanyát (balra lent). A tréfás versengések között gabonapakolás is szerepelt (jobbra lent)

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Vidám népi versengésekre hívták a sokaságot

vonták a szalmabálákat, meg a vasboronát, gabonát pakoltak marokkal, vagy egymással versenyezve kukoricát morzsoltak.

A télbanyát ismét felkapta egy betyár, a színes maskarás sokaság dobszóval ostorcsattogtatás és puskadurrogás kíséretében a németbányai Határhídig gyalogosan követte. Itt *Rudi Péter* plébános megáldotta a Bitva vizét. A bábu innen már egy teherautó platóján folytatta végzetes útját, mert idén olyan kövérre sikeredett, hogy egy betyár sem bírta tovább cipelni. Németbánya Fő terén már állt a máglya, ahol a szoknyája alá gyújtottak. A maskarások körbejárták, bízva abban, hogy most már tényleg jön a kikelet. A faluházban itt is finom falatok, italok és népi muzsika várta a hosszú úton megfáradtakat. *Csillagné Bíró Katalin* forró hangulatú táncházba hívta a télűzőket. A talpalávalót a veszprémi Kőris Együttes húzta *Bódis Erika* vezetésével. A programot támogatta a Pápai Huszáregylet, a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete, a N Kostaiger Közhas vány, a Forrás Ve Jákó Klub Egye Gyermektánccsop vány és egy helyi

2016.02.18. Napló

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Blaskovits Zoltán polgármester is köszöntötte Kanozsai Józsefet

Mindig akad olyan, aki rányitja az ajtót

KÖSZÖNTÉS Megbecsülik az idős lakókat

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A település önkormányzata nemcsak segíti az itt élő szépkorúakat, hanem életük kerek évfordulóin felköszönti őket.

Március negyedikén a 85 esztendős *Kanozsai Józsefet* kereste fel *Blaskovits Zoltán* polgármester a képviselő-testület tagjaival együtt, és egy gyönyörű bőségkosárral gratulált az ünnepeltnek.

Józsi bácsi több évtizede költözött Pápáról Németbányára. Fiatalabb éveiben kádárként kereste a kenyerét, majd a Pápai Textilgyárból ment nyugdíjba épp negyed századdal ezelőtt. Fontos munkát végzett, klímakezelő volt. Ő szabályozta az egész gyár hőmérsékletét és azt a páratartalmat, amely a textíliák gyártásához kellett. Tizenöt éve egyedül él, de nem magányosan. Két gyermeke és négy unokája látogatja. Mindig van, aki rányitja az ajtót.

2016.03.07.Napló

Büszkék a múltra

BRONZKOR Közös túra a halomsírokhoz

FOTÓ: BLASKOVITS ZOLTÁN

A kép bal oldalán látható Péterváry-Szanyi Brigitta

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya/Pápa *(Kiss Albertné)* – A települési értéktárbizottság tagjai – kiegészülve a jövő ifjú értékőreivel – a közelben található bronzkori lelőhelyek nyomába eredtek az elmúlt hét végén.

A keresésben *Péterváry-Szanyi Brigitta,* a pápai Gróf Esterházy Károly Múzeum régésze volt segítségükre.

A késő bronzkori halomsírok lelőhelye a Felsőerdei-dűlő erdővel borított területén található. A 73 halomból álló sírmező három csoportban helyezkedik el. 1984-ben *Mithay Sándor* és *Ilon Gábor,* a bronzkori kultúrák kutatói a II. sírcsoport öt halmát tárták fel, emberi csontokat, karpereceket, fibulát és sokféle használati tárgyat találtak itt.

A leletek napvilágra kerülése óta több mint három évtized telt el. Péterváry-Szanyi Brigitta régész ajánlásával ez a javaslat is rövidesen bekerül a település értéktárába.

Múltunk rejtett kincsei

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya, Bakonyjákó *(Kiss Albertné)* – Negyed százada nem voltak Pápa környékén régészeti feltárások. A 49 településen átlagosan 6 lelőhely van, ezért szükséges újabb régészeti lelőhelyek keresése, az esetleges leletanyag számbavétele.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Péterváry-Szanyi Brigitta

Péterváry-Szanyi Brigitta, a pápai Gróf Eszterházy Károly Múzeum fiatal régésze, Múltunk kincsei címmel egy projektet indított el, melynek célja, hogy a helyi közösségeket megismertesse településük és környéke régészeti emlékeivel és magával a régészettel. A márciusi terepbejáráson fémkeresős munkatársakkal rengeteg lelet került elő. A projekt kiterjesztése Németbányára és Bakonyjákóra a véletlenen múlt. A Németbányai Értéktár Bizottság Péterváry-Szanyi Brigitta segítségét kérte a település határában található bronzkori halomsírok beazonosításához.

A projektnyitó rendezvénynek Bakonyjákó adott helyet. Vetített előadás keretében megismerkedhettek az érdeklődők településeik környékének régészeti lelőhelyeivel és leleteivel. A felderítés régészeti módszereiről, a fémkeresőzésről, légi fotózásról és ezek jogi hátteréről is szó esett.

Rövidesen fémkeresővel, terepen próbálhatják ki az érdeklődők a megszerzett ismereteket. A gyűjtött leleteket megtisztítják, regisztrálják és bemutathatják településük lakóinak vagy más közösségeknek. Hosszú távon ez remélhetőleg egy folytatólagos programban teljesedne ki, melyet a régész a járás egész területére szándékozik kiterjeszteni.

2016.03.25

Ünnepi mise ovisoknak

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó, Németbánya *(Kis Albertné)* – Gyümölcsoltó Boldogasszony napján vendégekkel telt meg a jákói óvoda.

Az apróságokon kívül a helyi idősek otthona lakói és az egyházközség képviselői közös kézműveskedés és dalolás után együtt vettek részt az ünnepi szentmisén.

A katolikus egyház ezen a napon emlékezik az angyali üdvözletre, vagyis arra hogy Gábor főangyal megvitte Máriának a megtestesülés örömhírét. A magyar vallásos néphagyomány szerint ez a nap az oltás, a szemzés napja is, a tavaszi munkák kezdete.

A bakonyjákói plébánia nagy gondot fordít a legkisebbek vallásos nevelésére. A kezdeményezésére létrejött óvodai foglakozás az egyházi ünnep jegyében zajlott. A kicsik virágokat festettek, babocskákat ültettek *Rudi Péter* plébános és a nagyik segítségével.

Schmidt Attiláné egyházi képviselő dalolni hívta a gyermekeket, citerakísérettel szállt a Tavaszi szél vizet áraszt kezdetű népdal. Majd aranyesőággal vonultak át kicsik és nagyok a templomba, ahol a Mária-oltár előtt helyezték el virágaikat.

FOTÓ: KIS ALBERTNÉ

A plébánia kezdeményezésére létrejött foglalkozáson a kicsik virágokat festettek Rudi Péter plébános és a nagyik segítségével

2016.04,11. Napló

Nagy kincsek egy kis faluban

ÉRTÉKTÁR Zuhatagkút, halomsírok – Alkotói életmű mellett az elpusztított települést is jelölték

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A minap tartotta a települési értéktárbizottság ez évi első ülését. Mihalcsik Márta, a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém megyei irodája szakreferense szakmai segítségével öt különleges javaslat került a község értéktárába.

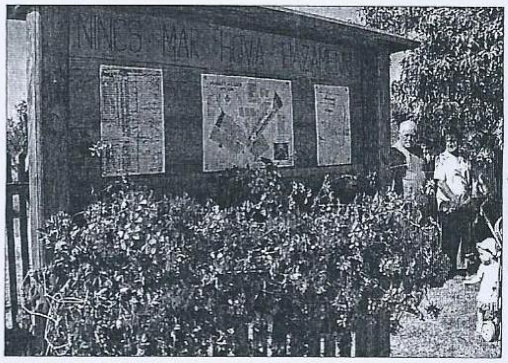

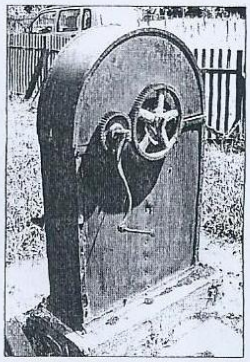

A harangláb felirata: Légy áldott, Iharkút népe (balra). Emléktábla az emlékpark bejáratánál (fent középen). A település önkormányzata helyi védelem alá szeretné venni a zuhatagkutat (jobbra fent). Alatta bronzkori halomsírok Németbányán. Emlékkápolna (lent baloldalt). Nagy Sándor: a Veszprémi Petőfi Színház üvegablaka (jobbra lent)

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ, SCHMIDT ATTILÁNÉ

Az egykori Straub-kocsma udvarán csaknem száz éve áll egy rozsdásodó ásott kút. Más talán pillantást sem vetne rá, de *Schmidt Attiláné*, az értéktárbizottság egyik tagja meglátta ebben az úgynevezett zuhatagkútban a kuriózumot. Ez a vízkiemelő szerkezet végtelenített láncszerkezetre szerelt kis edényekből, serlegekből áll, és a felül lévő meghajtó kerék segítségével hozza fel a vizet kis kanalakban. *Papp Zoltán* egyetemi docens, a korabeli vízemelő gépek gyűjtője és restaurátora szerint ebből a típusból ez az egyetlen van az országban, igazi műszaki ereklye, ipari műemlék. Megóvása, megbecsülése minden igényes, gondolkodó ember feladata. A település önkormányzata a kutat helyi védelem alá szeretné venni.

A falu fő terén álló 18 éves emlékkápolna is helyet kapott a község értéktárában. A magántőkéből és közadakozásból épült gyönyörű templomocskát a németek kitelepítésének 50. évfordulóján szentelte meg *Szendi József* veszprémi érsek és *Mail József* pápai apát. Az épület a megnyugvást és a békés egymás mellett élést szimbolizálja. Németbányától egy kissé távolabb, Iharkút közelében a Felsőerdei-dűlőben késő bronzkori halomsírok vannak. *Ilon Gábor* régész 1984-ben öt máglyahelyet tárt fel, melyből fibulák, bögrék, tálak, bronzdíszek kerültek elő. A lelőhely *Péterváry Szanyi Brigitta*, a Gróf Esterházy Károly Múzeum régésze ajánlásával került az értéktárba.

A zuhatagkút igazi műszaki ereklye, ipari műemlék

A község jeles szülötte, Nagy Sándor festő- és üveg-, grafikus- és textilművész életműve *Fülöp Lajos* és *Heitler László* festőművész támogatásával jutott a kimagasló értékek közé. A falu büszkesége 1869-ben született, és élete végéig hűséggel kitartott az ifjúkorában megtalált eszmények mellett. Munkái az úgynevezett magyaros szecesszió legjelentősebb fejezetét alkotják. Faliképei az egész országban és külföldön is megtalálhatók. A Veszprémi Petőfi Színház színes üvegablaka, valamint az épület külső falán látható nagy falikép is az ő alkotása. Életműve olyannyira jelentős, hogy Nagy Sándort a Veszprém Megyei Értéktárba is javasolta a települési értéktárbizottság.

Volt egyszer egy falu, Iharkút elnevezéssel került be a Németbányával szomszédos egykori falucska a kiemelkedően fontos objektumok közé. A festőien szép, jó levegőjű, patakokkal, forrásokkal, fenyvesekkel övezett kis falucska csaknem negyven éve nem létezik már. Vörös bauxittal borított kráterek, holdbéli táj tette láthatatlanná az egykor oly családias település virágzó kertjeit, takaros házait. A falu az ipar mindenekfeletti nyersanyagigényének

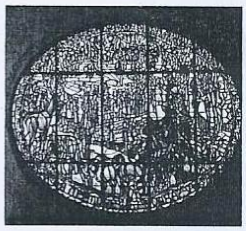

áldozata lett. A település tragédiája összefügg az iszapömlés katasztrófájával is: az itt kibányászott bauxitot Ajkán dolgozták fel, ennek maradéka zúdult Kolontárra, Devecserre. Magyarországon ez az egyetlen olyan hely, ahol egy elpusztított falunak emlékparkja van. 2003 óta *Bakonyi Lajos* főerdész hívó szavára itt találkozik évente, a szélrózsa minden irányába szétszóródott lakosság. Azóta címert és zászlót avatott az iharkúti emlékbizottság, hősi emlékművet avatott a németbányai temetőben, ahol őseik nyugszanak, majd megszólalt az elveszettnek hitt, de megtalált községi harang is. Elkészült a tízkötetesre tervezett falumonográfia első négy kötete *Tölgyesi József* egyetemi tanár gondozásában.

Iharkút élt és élni akar. Bárhová vetette lakóit a sors, iharkútiak maradnak lelkületükben, génjeikben, gondolataikban és álmaikban.

Németbánya értéktárbizottsága példaértékűnek tartja az iharkútiak összetartozását, ezért kötelességének érzi, hogy Iharkút emlékét megőrizze. *Molnár Béla* történész ezen gondolatokkal javasolja a megyei értéktárba a megszűnt falut. „Rendkívüli lelki erő kell az egykori lakosoknak ahhoz, hogy visszajárjanak elpusztított falujukba. Ez nemcsak helyi, megyei, hanem országos minta lehet a szülőföld örökség megbecsülésére."

2016.04.18.Napló

Profi és műkedvelő régészek kutattak

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – Újabb régészeti lelőhelyeket kerestek az elmúlt hét végén a két település közelében Péterváry-Szanyi Brigitta, a pápai Gróf Eszterházy Károly Múzeum régésze önkéntes kincskeresőkkel.

A Múltunk kincsei című, tavasszal elindult projekt célja többek között az is, hogy a helyi közösségeket megismertesse településük régészeti emlékeivel. Bakonyjákón a Somháti dűlőben kezdte meg a terepbejárást egy önkéntesekből álló csapat fémkeresős szakemberek segítségével. Délután Németbánya határában, az iharkúti elágazó közelében lévő szántóföldön folytatódott a munka. A régésznő csatárláncba állította a csoportot, ők szabad szemmel keresték a leleteket. Gyakran csipogott a fémkereső is. Értékes bronzkori eszközök, gombok, muskétagolyók, pénzek és egy apró bronzfeszület került elő. Bakonyjákón túlnyomórészt őskori kőeszközmaradványokat, római kori kerámiadarabokat találtak, míg Németbányán inkább fémleleteket, többek között egy1896-ból származó magyar királyi váltópénzt.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Németbányán a tisztítás után elkezdték beazonosítani a leleteket

Németbánya Fő terén a leletek tisztítása után megkezdődött a beazonosításuk. *Péterváry-Szanyi Brigitta* eredményesnek nevezte a napot, annak ellenére, hogy új lelőhelyet nem fedeztek fel.

NAPLÓ 2016. április 19

2016.04.19. Napló

Mit tegyünk, amíg a mentő megérkezik?

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Másodízben szervezett elsősegélynyújtó tanfolyamot a település önkormányzata. Joó Oszkár, a pápai mentőállomás nyugalmazott vezetője két előadásban adott gyakorlati tanácsokat az érdeklődőknek.

Nyolc évvel ezelőtt *Sipos Péter,* a pápai légiszállító ezred orvosa mutatta be a tanfolyam résztvevőinek az újraélesztés legfontosabb fogásait.

Az évek során megkopott ismeretek felfrissítése mellett most újabbakat is szerezhettek a németbányaiak. Betekintést nyertek az emberi test működésébe, és megtudhatták, mi a teendő ájuláskor, törés, égés, félrenyelés, vérzés vagy mérgezés esetén.

A keringési rendszer leállásakor mindig az első 10 perc a legfontosabb! A válságos állapotba került betegen azonnal meg kell kezdeni az újraélesztést. Számtalan esetben mentett már bravúrosan életet egy szívmasszázsban gyakorlott járókelő is – mesélte Joó Oszkár, a sok tragédiát látott, tapasztalt mentős.

A tanfolyam résztvevői órákon át lelkesen nyomkodták a demóbábu mellkasát. A jó fizikai erőnlétet kívánó gyakorlás Oszkár humoros biztatása mellett a késő esti órákig tartott.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Berhidai Edina tanár lelkesen gyakorolja a szívmasszázst

2016.05.22. Napló

A Bakony falvaiban

TANULMÁNYÚT Temetőkkel, templomokkal ismerkedtek meg

Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – A budapesti XIII. kerületi német önkormányzat képviselői négy Veszprém megyei – németek által lakott – településre látogattak a közelmúltban. A német szakos tanárokból álló csoport a bakonyi német népi építészettel, temetőkkel, templomokkal ismerkedett.

Németbánya főterén megcsodálták a magántőkéből és közadakozásból emelt templomocskát, mely a németek kitelepítésének 50. évfordulójára épült (felső kép). A vendégek a tavaly felavatott bakonyjákói tájházban, balra Wolfart Mária, a tanulmányút szervezője (balra)

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ, WOLFART MÁRIA

A bakonyi németség tárgyi és szellemi kultúrájának kiváló ismerője, a tanulmányút szervezője, *Wolfart Mária* először Bándra vitte csoportját. A faluvégen *Schindler László,* a helyi német önkormányzat elnöke – aki egyébként a veszprémi Lovassy gimnázium nemzetiségi tagozatának vezető tanára is – fogadta a vendégeket, és bemutatta a régi sírköveket. A csodálatos fekvésű völgyben megtekintették a paraszthá-zakat, a templomot és a kitelepítési emlékművet.

Magyarpolányban a híres barokk kálvária volt az úti cél, de az elbűvölő panorámában nem sokáig gyönyörködhettek már, mert Bakonyjákón újabb látnivalók vártak a csoportra. *Tompos Rita* polgármester és a német önkormányzat elnöke, *Dávodi Katalin* friss kuglóffal, kávéval fogadta a megfáradt vendégeket. Majd a helyi magyar és sváb származású fiatalok értékmentő-értékőrző tevékenységéről készült prezentációt tekintették meg. A tavaly felavatott tájházban elismeréssel nyilatkoztak a falu megőrzött emlékeiről. A Németbánya felé vezető úton megpillantották a megsemmisített német ajkú falucska, Iharkút helységnévtábláját. *Kissné Holeczky Éva,* a Németbányai Értéktár Bizottság elnöke a faluházban mesélt a vörös föld miatt elpusztult falucska múltjáról, az iharkúti emlékparkról és az emberek szülőföld iránti ragaszkodásáról. A falu főterén megcsodálták a magántőkéből és közadakozásból emelt templomocskát, mely a németek kitelepítésének 50. évfordulójára épült. A megyében is egyedülálló Németbánya emléksírkertje, de az ide tervezett sétát sajnos elmosta a szakadó eső. Szerencsére *Somkutiné Mári néni* házának boltíves gádora menedéket adott a tanulmányút résztvevőinek. *Erb Mária,* az ELTE német nyelvészeti tanszékének docense, dialektológus hosszasan csevegett az idős asszonnyal az itteni tájnyelven.

A német szakos tanárokból álló csoport ízelítőt kapott a falvak tájnyelvéből is

A tartalmas és sokszínű program végén a faluházban forró medvehagymalevessel és pogácsával kínálták a vendégeket.

2016.05.22. Napló

Kemencés esték zenével

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A szanyi Greznár zenekar volt vendége a hagyományos Kemencés esték rendezvénysorozatnak.

A rendezvényt a veszprémi Eötvös Károly Megyei könyvtár ajánlásával, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár szervezésével és a Németbányai Községi Könyvtár közreműködésével szervezték. Az apró település Fő terén álló kemence köré évente többször gyűlik össze a lakosság. Falunapokon is, vagy csak egyszerűen finomságokat – rétest, kenyeret – sütögetni.

A kulináris élvezetek mellé tavaly óta zenei csemegét is kapnak a résztvevők. A komolyzenétől kezdve a dzsesszen át a népzenéig színes esti koncerteket kínál a falu önkormányzata. Tavaly a csornai Garabonciás együttes, a szanyi Greznár banda és a herendi *Dávid Roland* rock- és musicalénekes volt a vendége az első előadásoknak. Idén visszatérő művészeknek örülhetett a nagyérdemű. Június elején ismét Dávid Roland koncertezett, miközben bográcsgulyás rotyogott a kemence mellett. Egy héttel később Greznárék muzsikáját élvezhették a résztvevők. A műsorban *Békési Kocsor Irén* népdalénekes is fellépett. A jó hangulatú koncert utcai táncházzal ért véget.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Ezúttal Greznárék muzsikáját élvezhették a résztvevők, Békési Kocsor Irén népdalénekes is fellépett

2016.06.21. Napló

Ingyenes napközis tábor a plébánián

Színes programot állítottak össze a jákói, a németbányai és a farkasgyepű gyermekeknek

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó *(Kiss Albertné)* – Az iskolaév után már harmadik esztendeje szervezi meg a Szentháromság Római Katolikus Plébánia diákoknak és hozzátartozóiknak az egyhetes ingyenes nyári tábort.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A tábor résztvevői a gyönyörű természeti környezetben álló bakonybéli Szentkút-kápolnánál

Rudi Péter plébános és az egyházközség képviselői idén is színes programot állítottak össze a jákóiak és a két fília, Németbánya és Farkasgyepű gyermekei számára.

Hétfőn a megújuló energia nyomában üzemlátogatáson járt a mintegy harmincfős csoport Járiföldön. Kedden a plébánián töltötték a napot közös játékkal, kézműves-foglalkozással, focival, finom ebéddel. A szerdai nap kisvonatos kirándulását mindenki nagyon várta. Németbányán közös imádsággal kezdődött a nap a kis templomban, majd egyórás erdei utazás után keresték fel a gyönyörű természeti környezetben álló bakonybéli Szentkút-kápolnát.

A következő napon a jákói vendégház biztosított felhőtlen szórakozást. A Pisztrángos-tónál is pecázhattak, sütögethettek a kirándulók. Zárásként Zircre látogattak a táborozók. A ciszterci apátságban orgonajátékot hallgattak, majd az arborétumban jártak.

– A vallásos nevelésen és a kegyhelyek bemutatásán túl célunk a természeti értékek és az épített környezet megismerése, közösségépítés a fiatalok és a felnőttek között. A szülők örömmel küldik gyerekeiket hozzánk, mert tudják, biztonságban vannak, művelődnek és szórakozva tanulhatnak – mondta a plébános.

2016.06.29.Napló

Ara a rejtekhelyen

FALUNAP Koncertre menekítették be a menyasszonyt

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A Vati Fiúk Country Club majd' kétórás koncertjét szűnni nem akaró tapssal jutalmazta a közönség

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Emberemlékezet óta nem volt ilyen rossz idő a település hagyományos ünnepén. A szakadó eső ellenére mindenki jól szórakozott a faluházban.

Blaskovits Zoltán polgármester már péntek délután megnyitotta a kétnapos rendezvényt, majd a szabadtéri kis színpadon a herendi Bauernhuber családi zenekar német népzenét játszott. A lendületes polkákat és valcerokat nem lehetett ülve hallgatni, néhányan még táncra is perdültek.

A szombat délutáni programok az apróságoknak kedveztek, de a felnőttek is megtalálták számításukat a gazdag kínálatban. A Vati Fiúk Country Club majd' kétórás koncertjét szűnni nem akaró tapssal jutalmazta a nagyérdemű. Éjfél felé, a hallgatóság nagy derültségére, meglepő esemény történt. Egy jákói menyasszonyt menekített be elrablója a lagziból a koncertre, de hamarosan megtalálta arájját az ifjú férj. A jó hangulatú falunap a főzőverseny eredményhirdetésével és retró diszkóval ért véget.

2016.07.21. Napló

Hideg falunap forró hangulatban

Még egy lakodalomból elrabolt menyasszony rejtekhelyéül is szolgált a rendezvény

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Emberemlékezet óta nem volt ilyen rossz idő a település hagyományos ünnepén. A szakadó eső ellenére rotyogott az üstben a sertésragu, miközben jobbnál jobb programok sorjáztak a faluházban.

Blaskovits Zoltán polgármester már péntek délután megnyitotta a kétnapos rendezvényt, majd a szabadtéri kis színpadon a herendi Bauernhuber családi zenekar német népzenét játszott. A lendületes polkákat, és valcerokat nem lehetett ülve hallgatni, néhányan táncra is perdültek. Az este *Gyurácz Tamás* székesfehérvári gitáros műsorával zárult.

A szombat délutáni programok az apróságoknak kedveztek. A kézműveskuckóban ékszereket készíthettek, majd

A Vati Fiúk Country Club majd kétórás koncertjét szűnni nem akaró tapssal jutalmazta a közönség (balra fent). Rudi bohóc főként a gyerekeket szórakoztatta (jobbra fent). A Bauernhuber családi zenekar (jobbra lent) német népzenét játszott, a nézők közül néhányan táncra is perdültek

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A remekül sikerült falunap retró diszkóval ért véget

Rudi bohóc szórakoztatta őket. A Győri Aranykapu együttes a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár ajánlásával érkezett, a kicsik és szüleik nagy örömére. Az együttes interaktív koncertjén gyermekdalokat adott elő különleges hangzásvilágú ritmushangszerekkel kísérve. A felnőtteknek szóló kulturális műsor első fellépője a városlődi Heimatklang együttes volt *Pfeifferné Takács Hajnalka* vezetésével. A jákói ovisok német és magyar nyelvű táncos énekét *Hegedűsné Patyi Edina* és *Horváthné Koczor Andrea* óvónő tanította be. A Farkasgyepűi Gyöngyvirág Tánccsoport is visszatérő vendége a község falunapjainak, ezúttal is nagy sikert arattak. *Pető Ádám* veszprémi bluesénekes mély zengésű hangjával varázsolta el a hálás közönséget. A Vati Fiúk Country Club majd kétórás koncertjét szűnni nem akaró tapssal jutalmazta a nagyérdemű. Éjfél felé, a hallgatóság nagy derültségére, meglepő esemény történt. Egy jákói menyasszonyt menekített be elrablója a lagziból a countrykoncertre, de hamarosan megtalálta arájját az ifjú férj.

A jó hangulatú falunap a főzőverseny eredményhirdetésével és *Szilágyi Tibi* retró diszkójával ért véget.

2016 .08.01. Napló

Auf Erfahrungsaustausch im Bakonyer Wald

Studienfahrt der Deutschen Selbstverwaltung des XIII. Budapester Bezirks mit und bei Freunden im Komitat Wesprim

Die erste Station war Banda/Bánd, wo die Gruppe von László Schindler, dem Vorsitzenden der Deutschen Selbstverwaltung – hauptberuflich seit seiner Gründung Lehrer und Leiter des Deutschen Nationalitätenklassenzuges am Lovassy-Gymnasium in Wesprim – am Dorfende empfangen wurde. Da befindet sich nämlich der Friedhof, Ort des Gedenkens. Unser Gastgeber führte uns vor der Gedenktafel für die Opfer des Ersten und Zweiten Weltkrieges in die Geschichte der Gemeinde ein. Wir wurden mit manchen merkwürdigen Familiengeschichten bekannt gemacht, wo oft Amerika-Auswanderer um 1900 herum eine Rolle spielten. Auf dem Weg durch das wunderschön gelegene Taldorf fielen die aufgeräumten Pforten, viele neue Heime, aber auch einige alte Bauernhäuser in bestem Zustand auf. Nach dem Besuch der katholischen Dorfkirche unter der kundigen Leitung der pensionierten Lehrerin Frau Theresia Krein und der erneuten Begegnung mit der Vergangenheit an der zweisprachigen Gedenktafel mit dem Steinrelief zur Vertreibung endete das Treffen in der Gaststätte „Kakukk".

Die Reisegruppe mit Frau Éva Kiss vor dem Dorfhaus in Deutschhütten

Mit Recht wurde die auf eigentümliche Art gestaltete und wunderschön gelegene Kalvarie von Polan/Magyarpolány mit hohen Preisen ausgezeichnet, verlautete es von mehreren Mitgliedern der Gruppe, als wir nach dem Besteigen der mehreren hundert Stufen zur Kapelle den herrlichen Ausblick auf das Dorf und die umliegenden Berge genossen. Nach einer kurzen Fahrt bei strömendem Regen erreichten wir Jaka/Bakonyjákó. Bürgermeisterin Rita Takács-Tompos, die Vorsitzende der Deutschen Selbsverwaltung Katalin Dávodi und ihre ständigen, selbstlosen Helfer, Maria Schlecht und Maria Boldizsár mit ihrem Gatten führten uns durch den Nachmittag. Tief beeindruckt wurden wir von der Präsentation der Bürgermeisterin über das Projekt, das die Jugendlichen der Region – gemischt Deutsche und Ungarn – zum Thema „Schätze unserer Kultur – aus der Vergangenheit für die Zukunft" gemeinsam in Jaka verwirklicht haben. Dabei spielten Recherchen zu Bräuchen bei Festen und im Alltag, zur Geschichte und noch vieles mehr die zentrale Rolle. Bei Besichtigung des Heimatmuseums kam auch die Sprache, nämlich die Ortsmundart bei der Benennung der Gegenstände, Trachtteile, Möbelstücke zu ihrem Recht, was besonders Maria Erb als Dialektologin und Herausgeberin des Ungarndeutschen Sprachatlasses wichtige Anregungen gab.

Nach ein paar Minuten Fahrt im Wald, am Bach entlang, in Richtung Deutschhütten/Németbánya erblickten wir das Schild Iharkút. Dieses einst deutsche Dorf wurde von der „roten Erde", dem Bauxitabbau verschluckt, die Einwohner in die umliegenden Dörfer umgesiedelt, ihre Häuser, ihre vererbte Kultur mit einem Federstrich vernichtet. Heute wird die Gegend rekultiviert und ein besonderer Dinosaurus-Fund trägt dazu bei, dass das Interesse auch für die vielfältige „Schatztruhe" der Nachbargemeinde Deutschhütten verstärkt wurde. Das 102-Seelen-Dorf hat nämlich viel Wertvolles zu bieten. Die romantische Lage mitten in der Natur, die reine Luft, die gepflegten Bauernhäuser, die blühenden Höfe üben eine magische Wirkung auch auf den einfachen Touristen aus. Doch wird man auch in die Geschichte des Dorfes, von der Gründung mit einer Glashütte Mitte des 18. Jahrhunderts, über zwei Jahrhunderte friedliches Wachsen und Pflege der deutschen Sprache und der Traditionen bis zur Vertreibung 1948 und dem Neuanfang, besonders seit den 90er Jahren, eingeweiht –, da ist man tief beeindruckt von der Stärke dieser kleinen Gemeinschaft. Hervorgehoben hat Vizebürgermeisterin Frau Éva Kiss noch den Bau der ersten (!) Kirche des Dorfes (1998), auf Initiative und mit Unterstützung von Maria Todte, einst vertrieben aus dem Dorf, heute dessen geschätzte Ehrenbürgerin. Drei Jahre später wurde auch das neue Gemeindehaus errichtet, wo wir jetzt mit Bärlauchsuppe und schneckenförmigen Pogatscherln, von Frau Kiss selbst zubereitet, bewirtet wurden. Ein kurzer Besuch bei Maria Somkuti in ihrem alten Bauernhaus, ein Mundartplausch auf dem blütenweiß gestrichenen herkömmlichen Laubengang gab dem kurzen Nachmittag in Deutschhütten noch die besondere Note.

Der gegenseitig befruchtende Abschluss im Krausz-Keller, Gespräche über gemeinsame Probleme zum Thema Unterricht der Muttersprache und aktive Pflege unserer Kulturschätze – bei „anständigem Tropfen" und heimischer Wurst –, lässt zum Weiterdenken und Handeln anregen.

Maria W. Stang

NAPLÓ
VESZPRÉM MEGYE NAPILAPJA
2016. augusztus 16., KEDD – 72. évf. 192. sz. – Ára 145 Ft – www.veol.hu

EMLÉK Tizedszer találkoztak az egykori Iharkút lakói

Az eltüntetett falu

FOTÓ: CSEKÉNÉ BAKONYI ILDIKÓ

Iharkutat letörölték a térképről. Az 1970-es évek végén megszüntetett falu lakóinak találkozója felkavarta a régi emlékeket

Iharkút, Bakonyjákó *(pt)* – Nem Iharkút volt az egyetlen nagy múltú, már-már mesébe illő környezetben fekvő település a történelem során, amit letöröltek a térképről.

Azonban az 1970-es évek végén megszüntetett egykori irtásfalu hajdani lakóinak, leszármazottainak a szülőföldjükhöz való kötődése, hagyományápolása messze túlmutat a hétköznapi szellemfaluk örökségén.

Mindezt az Iharkúti Emlékparkban tartott idei megemlékezés is alátámasztotta. Iharkút napjainkban Bakonyjákó lakatlan külterületének számít, manapság csupán egy emlékpark jelzi itt, hogy valaha egy több mint kétszáz esztendős múlttal rendelkező kisközség élte csendes, de boldog mindennapjait errefelé. A terület már az Árpád-korban lakott volt, de a török időben néptelenné vált. (Folytatás lapunk 5. oldalán, Volt egyszer régen egy Iharkút címmel.)

SMS-véleményvonal
SZÓLJON HOZZÁ ÍRÁSUNKHOZ!
SMS-számunk: NV 06-91-33-10-33
Üzenetét NV (szóköz) jellel kezdje!

2016. aug. 16 Napló

MÚLTIDÉZÉS Az egykori csendes irtásfalu bekerült a Veszprém Megyei Értéktárba

Polgár Tibor
polgartibor@napkp.hu

(Folytatás az 1. oldalról.)

Újratelepítését az Esterházyak kezdeményezték a 18. század végén, svábokat hívtak a Bakonyba. Iharkút irtásfalu volt, nevét a juharfáról, pontosabban annak népnyelvi alakjáról, az iharról kapta. Lakói erdei munkából, favágásból éltek. A második világháborút követően a németajkúak jelentős részét kitelepítették, a sokan pedig a környékbeli iparvárosokba költöztek. 1960-ban 160-an éltek Iharkúton.

A 70-es évek elején a Bakonyi Bauxitbánya Vállalat kutatófúrásokat végzett a falu területén, és hamarosan kiváló minőségű, értékes bauxitmezőre bukkantak. Ez végleg megpecsételte Iharkút sorsát, 1979-ben megkezdték a község alatt található bauxit kitermelését. *Kiss Albertné Holeczky Évától*, Iharkút utolsó tanítójának feleségétől, az Iharkúti Hagyományőrző Egyesület tagjától megtudtuk: a lakosság egy ideig együtt élt a fúrósok, robbantósok okozta zajjal és vörös porral. Aztán megindult a házak, a portál kisajátítása, majd pedig a lakók kiköltöztetése. A falu épületeit lebontották, és hatalmas külszíni bauxitbányává vált a terület. A maradék lakosságot a közeli falvakba, városokba telepítették. Az utolsó lakó 1980-ban hagyta el a községet, melynek temetőjét exhumálták és átvitték Németbányára. Iharkút önállóságát 1981-ben megszüntették, területét a szomszédos Bakonyjákóhoz csatolták.

2003-ban rendezték meg a szétszóródott iharkútiak első találkozóját

A magasabb gazdasági érdek miatt eltüntetett falu körül évtizedekig csend honolt, mígnem 2003-ban, amikor talán már az idő könnyített a fájó emlékeken, *Bakonyi Lajos* nyugalmazott főerdész ötlete nyomán megrendezték a szétszóródott iharkútiak első találkozóját. Azóta az egymástól elszakított családok rendszeresen találkoznak Iharkúton, az idei volt a tizedik összejövetelük. Az Iharkúti Hagyományőrző Egyesület 2003-ban létrehozott egy emlékparkot, ebben többek között található egy gémeskút annak az egy kútnak a helyén, amelyről a lakók annak idején a vizet hordták, és aminek a falu a nevét köszönheti. 2006-ban még címere is lett a nem létező településnek.

Közel százan vettek részt az Iharkúti Emlékparkban tartott jubileumi megemlékezésen. Az eseményen Kiss Albertné Holeczky Éva átadta Bakonyi Lajosnak az iharkútiról a Veszprém Megyei Értéktár számára készített dokumentumot (lent). Juhász Martin szavalattal működött közre a megható összejövetelen (jobb szélső kép)

Fotó: Polgár Tibor

Az iharkútiak idei találkozója a hagyományoknak megfelelően harangszóval kezdődött, a falu eredeti – korábban elveszettnek hitt, de az ezredfordulót követően szerencsésen megtalált – harangját kongatták ezúttal is. Közel százan vettek részt a megható megemlékezésen, amit a magyar és a magyarországi német nemzetiség himnuszának felcsendülése mellett Juhász Martin szavalatai, valamint a bakonyjákói Nefelejcs Énekkar műsora is színesített.

– Szülőföldet nem lehet venni, oda születni kell! – hangsúlyozta Bakonyi Lajos az emlékpark változatos életkorú közönsége előtt. Az egybegyűltek körében voltak idősebbek és egészen fiatalok, egykori iharkúti lakosok és az ő gyerekeik, unokáik. A múlt, a hagyomány ápolására és a következő generációknak történő továbbadására biztatott ünnepi beszédében Kiss Albertné Holeczky Éva is, egyúttal személyes emlékeit felidézve szólt néhai férje, Kiss Albert iharkúti tanítói időszakáról.

– Sokat mesélt nekem arról, hogyan él és tanít ő ebben a század eleji hangulatú iskolában, ahol fiatal korában ellenére befogadta őt a falu, ahol hallgatnak rá annak ellenére, hogy még idősebb a nyolcadikosainál. A kölcsönös bizalom és tisztelet átsegítette őt a kezdeti nehézségeken. Itt aztán mindenhez értenie kellett. Intéznie kellett a falu ügyes-bajos dolgait, mert a néptanító egyszerre volt orvos, ügyvéd, írnok. A falu asszonyai szokásostólással kényeztették fiatal tanítójukat, naponta más-más házból kínálták meg a legjobb ételekkel. Élete során sehol nem kapott annyi szeretetet, mint Iharkúton – jegyezte meg a szónok, majd kitért a bauxitkitermelés megindulására.

– Vörös kráterek tették láthatatlanná az egykor oly szép, forrásokkal és fényvesekkel övezett kis települést takaros házait, virágzó kertjeit. Az eltelt csaknem négy évtized alatt a táj körülöttünk begyógyultak, de az iharkútiak lelkén ejtett seb talán sohasem múlik el. A szülőföld iránti szeretetet nem lehet kitépni az emberek lelkéből. Nincs még egy olyan elpusztított falu az országban, mint Iharkút, amelynek egykori lakói évek óta egyre több jelet maguk után hagyva bizonyítják a szülőföldjük iránti ragaszkodásukat. Iharkút neve mindannyiunk szívében a szülőföld és az egymás iránti szeretet, az összetartozás szimbólumává vált, mert ők örökre iharkútiak maradnak gyönyörűkben, lelkületükben és áhnáikban – fogalmazott Kiss Albertné Holeczky Éva, aki a rendezvényen bejelentette, hogy kezdeményezésére Iharkút mint épített környezet bekerült a Veszprém Megyei Értéktárba.

Az iharkútiak jubileumi találkozója nem ért véget az emlékparkban, a családias hangulatú összejövetel kora délután a fiatalságpéfik falnházban folytatódott ebéddel, fotóvetítéssel, asztalgikus műsorral és jóízű beszélgetésekkel. *Heszler Géza* egykori iharkúti lakos a Naplónak nyilatkozva úgy fogalmazott, szülőfalujának a csodálatos természeti környezete volt a legnagyobb vonzereje. Szavai szerint szerteágazó, aktív közösség élet jellemezte a községet, melyben 25–30 család élt. – Mindenki ismert mindenkit, egy kiváló, összetartó közösséget alkottunk. A gyönyörű környezet mentes volt a civilizációs ártalmaktól. Habár sokáig még villany sem volt, de mindig nagyon szerettünk itt élni – jegyezte meg mosolyogva Heszler Géza.

Tölgyesi József, az Iharkúthoz sok szállal kötődő főiskolai tanár kérdésünkre kifejtette, a hajdani csendes, zárt irtásfalut valójában akkor ismerte meg ország-világ, amikor felfedezték az alatta lévő bauxitmezőt. Mint mondta, több millió tonna bauxitot bányásztak ki innen, olykor 80–90 méter mélységből. A kitermelés lezárultával a bányaterületet jelenleg rekultiválás alatt áll. Ami egy falu és a lakossága számára tragikus esemény volt, az a tudomány számára hatalmas lehetőség. kutatók paleontológusok az elmúlt 16 esztendőben a bányaudkák területén 60–80 millió évvel ezelőtt élt állatok maradványait találták meg, köztük a világon egyedülálló dinoszaurusz-leleteket is. Iharkúti tulajdonképpen ma már egy világhírű dinópark-ja-dicsem. No meg a Veszprém Megyei Értéktár része.

Fotó: Polgár Tibor

A családias hangulatú megemlékezést a bakonyjákói Nefelejcs Énekkar műsora is színesítette

FOTÓ: SÁNDOR ENDRE GÉZA

A táborozók menüjében helyet kapott a paprikás krumpli is

Vidám élet a táborban

Pápa, Bakonyjákó, Németbánya *(Kiss Albertné)* – **Hátrányos helyzetű, többségében cigánygyermekeknek rendezett a Pápai Cigány Nemzetiségi Önkormányzat egyhetes bakonyi táborozást.**

Németbánya szokásos délelőtti nyugalmát szirénázó rendőrautó hangja zavarta meg a falu Fő terén.

Csillogó szemű iskolás gyerekek állták körül *Sándor Zsolt* iskolai bűnmegelőzési tanácsadó hadnagyot, aki nagy türelemmel mutatta be nekik a rendőrségi eszközöket. A délelőtt kerékpáros tesztek kitöltésével és ebéddel zárult.

– Évek óta van együttműködési megállapodásunk a Veszprém Megyei Rendőrfőkapitánysággal – mondta *Markos Róbertné*, a Pápai Cigány Nemzetiségi Önkormányzat elnöke.

A táborozók számára *Sándor Endre Géza*, a PCNÖ alelnöke állított össze színes, tartalmas programot. A huszonhárom gyermek gyönyörű környezetben, egy bakonyjákói vendégházban lakott, ahol kézműveskedtek, kenyeret, kalácsot sütöttek, bográcsoztak, megismerkedhettek a vegyszerek nélküli paraszti udvarral és a betyárok életével. Kirándultak Németbányára, az iharkúti dinólelőhelyre, valamint a bakonybéli Csillagdába is ellátogattak.

A program éjszakai portyázással és tábortűzzel zárult.

2016. aug. 24. Napló

Megőrizte a nép ősei kultúráját

ÜNNEP A német nemzetiség napja

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* **– A ragyogó idő és a sokszínű forgatag rengeteg vendéget vonzott a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat (NNNÖ) tartalmas szórakozást kínáló rendezvényére a hétvégén.**

A zenés ébresztő után a sportpályán gyülekezett a falu apraja-nagyja. Aki nem játszott, az szurkolt, gyermekfocival indult a délelőtt, majd a felnőttek kergették a labdát.

A lovasíjász-bemutató is nagy tetszést aratott. Kora délután benépesült a falu főtere is. Lendületes német népzene szólt, miközben kézművesek kínálták portékáikat: kerámiát, ékszereket szőtteseket. Az apróságok népi fajátékokkal játszhattak, forgott a kosárkörhinta, és fáradhatatlanul poroszkált a pónilovas minifogat a legkisebbekkel.

Ujvári Szilvia, a német nemzetiségi önkormányzat elnökének megnyitóbeszéde után nemzetiségi tánccsoportok adtak fergeteges műsort. A Bakonyjákói Ifjúsági Tánccsoport, a városlődi Pergő Rozmaring Tánccsoport szinte állandó fellépői a település nemzetiségi napjainak.

Az Úrkúti Német Nemzetiségi Tánccsoport, a Rezeda Néptáncegyüttes és a Mihályházi Asszonykórus volt az idei rendezvény meglepetésvendége. Az óriásbábokkal és gólyalábas szereplőkkel érkező Szélkakas Hagyományőrző Társulat vásári komédiája megnevettette a nagyérdeműt.

A faluházban megnyílt *Narancsik Róza* németbányai diáklány és a kislődi Aranykéz Foltvarrók kiállítása.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A sokoldalú tehetség, Narancsik Róza (jobbra) furulyán játszott, testvérei, Mikolt és Jancsi énekeltek a kiállítás megnyitóján

A kis Róza rendkívül sokoldalú tehetség: énekel, zenél, ám ezúttal festményeit, grafikáit mutatta be élete első tárlatán.

A finom vadpörkölt vacsora után a Wagner zenekar húzta a talpalávalót az éjfélig tartó, jó hangulatú utcabálon.

2016.. szept. 6. Napló

2016.09.17
Napló

Habár száznál kevesebben élnek Németbányán,

Laskovics Márió
laskovics.mario@naplo.plt.hu

Németbányán a települési értéktárba eddig öt érték került be: a Szent Márton püspök-templom, Iharkút, a késő bronzkori halomsírok, a Magyarországon egyedüli Zuhatag-kút ipari műemlék, illetve Nagy Sándor szecessziós képzőművész, aki a faluban született.

A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár Pápai Családi Fotóalbumok nevű sorozatának hetedik, telt házas rendezvényén *Kiss Albertné Holeczky Éva* férje és saját tanítódinasztiájának másfél évszázadára tekintett vissza, közben Németbánya kincseit és a falu életét mutatta be 240 fotó segítségével. Kiss Albertné másodszor vállalkozott erre, ugyanis először a családjából Kiss Manyi színésznőt mutatta be, aki férje nagynénje volt.

Németbányán 2015. május 28-án alakult meg a települési értéktárbizottság, melynek feladata létrehozni a helyi értéktárat, azaz a településen fellelhető helyi értékek adatait tartalmazó gyűjteményt. Érték lehet minden, amit egy település annak tekint. Az értékek települési értéktárba történő felvételét bárki kezdeményezheti. Az érték felvételéről a bizottság dönt. A települési értéktárba felvett nemzeti értékek bekerülhetnek a megyei értéktárba, onnan a Magyar Értéktárba, következő lépcsőfokként a Hungarikumok Gyűjteményébe.

Kiss Albertné Holeczky Éva ötven éve él Németbányán, a települési értéktárbizottság elnöke, a falu alpolgármestere. Könyvtári előadása révén bepillanthattunk a száz fő alatti népességszámú kis falu múltjába és jelenkori mindennapjaiba.

– Egész életemben gyűjtögettem, ezt talán nagyapámtól örököltem, aki 1938-ban elkezdett írni egy családtörténetet, amit 1942-ben abbahagyott. Ez a becses kincs árvízben megrongálódott, de az utolsó betűig kibogarásztam és bemásoltam a számítógépbe. Minden sarj belekerült, kinyomtattam, beköttettem a család nagy örömére. Ezután megírtam férjem családtörténetét, a végére már majdnem jobban ismertem a családját, mint ő – meséli az összeállítás előzményeit az előadó. – Papám gyűjtötte a róla szóló újságcikkeket is, majd a saját, főiskolán írt cikkeimet is összeszedtem, illetve amit rólam írtak. Tavaly pedig elkészítettem a 400 oldalas Németbánya képeskönyvet, illetve a 300 oldalas, férjemmel közös pedagóguspályáról szóló emlékkönyvet. Most egy kicsit jól érzem magam, mert kiírtam magamból mindent. Innentől kezdve az értékmentő munkára koncentrálok. Ezzel bízott meg Németbánya önkormányzata, elnökként büszke vagyok rá, hogy az értéktáras munkámat siker koronázta, ugyanis az egyik kiemelkedő németbányai értéket a megyei értéktár szintén befogadta. Ez pedig nem más, mint Iharkút. A javaslat címe az volt, hogy „Volt egyszer egy falu, Iharkút", amelyet az 1975 táján megtalált bauxit ürügyén eltöröltek a föld színéről. Ami miatt megható módon bekerült az értéktárba, az szerintem az, hogy az iharkútiak úgy ragaszkodnak a szülőföldjükhöz, hogy 2003 óta minden évben találkoznak a kráterekkel borított területen. Azóta Iharkútnak nyílt ott emlékparkja, és Németbánya temetőjében is van emlékművük, mert oda temették át az exhumált halottaikat. Harangtornyot építettek a régi, eredeti harangjukkal, monográfiájuk, címerük lett. Hihetetlen ez a ragaszkodás, és talán ez az, ami a megyei értéktárat is meghatotta – beszélt értékmentő munkásságáról Kiss Albertné, aki 1984 óta gyűjti Németbánya néprajzát. – Vagy én mentem toll-

Az értékek települési értéktárba történő felvétel bárki kezdeményezheti

, de ápolják hagyományaikat

Iharkútiak felvonulása Németbányán, melynek temetőjében őseik nyugszanak (jobbra, fent). Alatta: a németbányai értéktárba bekerült a Szent Márton püspök-templom is. Balra Kiss Manyi és Rita, Kiss Albertné Holeczky Éva lánya Németbányán. Jobbra Kiss Albertné

FOTÓ: ARCHÍV

fosztóba, vagy az asszonyokat hívtam meg, akiknek egy-két kevert után aztán jól megoldódott a nyelvük. Amiket tőlük hallottam, leírtam, és beküldtem megyei és országos pályázatokra, és díjat is nyertem. A Németbányáról szóló képeskönyv szerkezetét tekintve falutörténettel indul egy kis néprajzi adalékkal, amit természetesen én írtam. Aztán légi felvételek a faluról, ezt a 400 darab felvételt a férjem kapta ajándékba a fiamtól. Majd természetfotók általam, és régi-új fotók a faluról. Volt nekem egy archív sorozatom, valaki harminc éve fotózta végig a falut. És én ezeket a fotókat megismé-

a régi fotó, alul az új. Tehát lehet látni, hogy az utóbbi harminc évben mennyit változott az épített környezet. Természetesen az emberek is változtak, arról is szól egy fejezet. A régi fotók a németbányaiak 1940-es évekbeli hétköznapjait, ünnepnapjait ábrázolják. És mivel a falu ötven év alatt óriásit változott, ezért a mai képek is benne vannak. Tehát, hogy milyen új hagyományok teremtődtek a faluban a mostani időkben. A végére pedig Németbányáról szóló újságcikksorozat került – ismertette a falu életét összegző képeskönyvet a szerző.

további képek, információk

veol.hu

Laskovics Márió
laskovics.mario@naplo.plt.hu

Őrizzük meg a múltunkat!

Nagy dolog ez kérem szépen, amit Kiss Albertné Holeczky Éva elvégzett mind a családjáért, mind pedig Németbányáért. Pápa város napján volt szerencsém meghallgatni a Központi Statisztikai Hivatal egy munkatársának előadását a térség demográfiai változásairól. A szakember többek között arról beszélt, hogy egyre fogyatkozik és idősödik a népesség, és ezt a pápai járásban is észlelhetjük. Két aprófalvat emelt ki, amelyeknek lakossága már száz alá csökkent. Bakonyság mellett épp Németbánya a másik ilyen község. Nagymamám és nagynénémék a pici, körülbelül ötvenlelkes zsákfaluban, Bakonyságon élnek. Szép, rendezett falucska, csak épp kezd kihalni. Bolt nem üzemel, szórakozási lehetőségre csak a kultúrházban tartott klubösszejövetelek, esetleg a szomszédolás teremt alkalmat. Miért maradna hát ott az a kevés fiatal, aki még születik? Örvendetes dolognak tartom, hogy Németbányán igyekeznek megőrizni az emlékeiket, a múltjukat, és ráadásul próbálnak a régi hagyományok ápolása mellett újakat is életre hívni. Talán ez a közösségi kohéziós erő tarthatja össze és életben a falut nehéz körülményeik ellenére is. Ne adja Isten, hogy Iharkút után az ilyen kis aprófalvakban is majd csak a dinoszauruszok több millió éves maradványait kutathassák! Kutassuk inkább az emberi élet maradványait, amíg lehet! És emlékeinkre legyünk büszkék, osszuk meg, ahogyan ezt Németbányán is teszik. A családfakutatás izgalmas nyomozás lehet, bár azt mondják, meg kell érni rá. Fiatalként nem elsődleges, hogy felkutassam őseimet, gyökereimet, ám e gondolat csírá már bennem vannak, csak még kicsit érniük kell.

Családi fotóalbumok

A Jókai Mór Városi Könyvtár Pápai családi fotóalbumok elnevezésű sorozatának hetedik rendezvényén Kiss Albertné Holeczky Éva tekintett vissza férje és saját tanítódinasztiájának másfél évszázadára, valamint bemutatta Németbánya értéktárának kincseit.

Az előadót *Hermann István,* a pápai könyvtár igazgatója köszöntötte, majd ismertette a 2014 óta futó Pápai családi fotóalbumok című programot. – Nagyon fontos dolog a családok hagyományainak, emlékeinek archív fotók segítségével történő feleelevenítése. *Kiss Albertné Holeczky Éva* már másodszor vállalkozott erre, ami különösen megtisztelő számunkra – tette hozzá az intézményvezető. A mostani alkalom előadója korábban Kiss Manyi színésznő helyi kötődését mutatta be, ezúttal pedig Két köztiszteletben álló kántortanító unokái találkoznak címmel emlékezett vissza családja múltjára.

– Egész életemben gyűjtögettem, ezt talán nagyapámtól örököltem, aki 1938-ban elkezdett írni egy családtörténetet, amit 1942-ben abbahagyott. Ez a becses kincs egy árvízben megrongálódott, de az utolsó betűig kibogarásztam és bemásoltam a számítógépbe. Minden sarj belekerült. Kinyomtattam, beköttettem a család nagy örömére. Ezután megírtam a férjem családtörténetét, a végére már majdnem jobban ismertem a családját, mint ő – mesélte mosolyogva az összeállítás előzményeit az előadó.

– A papám gyűjtötte a róla szóló újságcikkeket is, majd a saját, főiskolán írt cikkeimet is összeszedtem, illetve, amit rólam írtak a tanítás vagy a tánccsoportom kapcsán. 2015-ben pedig elkészítettem a 400 oldalas Németbánya-képeskönyvet, illetve a 300 oldalas, a férjemmel közös pedagóguspályáról szóló emlékkönyvet – jegyezte meg Kiss Albertné Holeczky Éva, aki előadásához 240 válogatott fotót használt fel illusztrációként.

Kiss Albertné Holeczky Éva múltidézésére sokan kíváncsiak voltak a Jókai Mór Városi Könyvtárban FOTÓ: LASKOVICS MÁRIÓ

A Jókai Mór Városi Könyvtár előadótermében telt ház előtt lezajlott esemény zárásaként *Schmidt Attila,* a németbányai Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete egyik tagja beszélt a betyárok életéről, viseletéről, illetve a saját hagyományőrző egyesületükről. *lm*

2016.09.17.Napló

Ciktát kóstolt a Gasztroangyal a Bakonyban

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

NÉMETBÁNYA Az elmúlt hét végén kemencében sült juhpecsenye és pörkölt illata töltötte be a falucska Fő terét. Borbás Marcsi és stábja érkezett a németbányai Cikta Egyesület meghívására. A népszerű műsorvezető arra volt kíváncsi, milyen ételek készíthetők a már-már elfeledett cikta juh húsából.

Fotó: Várkonyi Éva

A képen balról jobbra: Nagy Tibor, Blaskovits Zoltán, Száva Zoltán és Borbás Marcsi, a Gasztroangyal

A cikta ősét a 18. században betelepített svábok hozták magukkal, évszázadokon át alakítva olyanná, amilyennek ma ismerjük. Főleg gyapjáért tenyésztették, de a húsa is kiváló. Németbányán az elmúlt év végén megalakult a Magyarországi Cikta Juh Tartók és Tenyésztők Egyesülete, melynek célja ennek az őshonos juhfajtának eredeti környezetében való megőrzése és hasznosítási formáinak népszerűsítése.

Ezért szervezett programot A ciktában rejlő gasztronómiai lehetőségek címmel a Cikta Egyesület. Varga Anna, a fáslegelők és a legeltető állattartás elkötelezett híve, valamint Blaskovits Zoltán polgármester (aki egyben a civil szervezet vezetője is) együtt invitálta Németbányára a Gasztroangyalból ismert Borbás Marcsit.

A Tűzkövesbörc Tanya által felajánlott ciktahúsból Száva Zoltán mesterszakács és Illi Ferenc Bács megyei juhosgazda készített ínycsiklandó ételeket. A Németbányán felvett műsor várhatóan novemberben kerül adásba.

Kiss Albertné

2016.09.25.Vasárnapi Napló

Az alkotás öröme

Kézműveskuckó-avatás a nyárbúcsúztatón

Németbánya *(Kiss Albertné)* – A település önkormányzata, nemzetiségi önkormányzata és civil szervezetei összefogásával képzőművészeti kiállítással és kézműves kuckó avatásával kezdődött a közösségi nap a településen.

Ragyogó napsütéssel búcsúzott a nyár a Szent Mihály-napi őszköszöntő rendezvényen. A faluházban Veszprém megye természeti értékei címmel megnyílt kiállításon négy természetfotós – *ifj. Vasuta Gábor, Szenthe Zoltán, Kovács András* és *Nagy Lajos* – képeiben gyönyörködhetett a tárlatlátogató. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület megalakulásának 40. évfordulója alkalmából rendezett vándor természetfotó-kiállítást Németbányán *Druzsbaczky Ildikó*, az MME (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) Veszprém Megyei Helyi Csoportjának titkára, az MME elnökségi tagja nyitotta meg.

A 15 éve épült többfunkciós faluház mára már kicsinek bizonyult a civil szervezetek működéséhez. Szent Mihály napjára készült el a falu Fő terén a régi szabadtéri színpad beépítésével kialakított hagyományőrző és kézműves kuckó. A települési és nemzetiségi önkormányzat, a katolikus egyház és a Csend Völgye Nonprofit Kft. által létrehozott műhelyben kaptak helyet a korhű, honfoglalás kori öltözetek, fegyverek, sváb és magyar paraszti viseletek, betyárgúnyák, valamint szövőszékek. *Blaskovits Zoltán* polgármester megnyitóbeszédében arról szólt, mennyire fontos a hagyományok és régi mesterségek megismerése, továbbörökítése, de hogy ezt tovább tudjuk adni az utánunk jövő generációknak, magunknak is újra kell tanulnunk. Az alkotás öröme – olvasható a kedves kis faépület homlokzatán. Miután *Rudi Péter* atya megáldotta az új épületet, örömmel vették birtokba az érdeklődők *Lőrincz Péter* szövőmester irányításával.

Az etnorockot játszó Senkiföldje zenekar feledhetetlen koncertje közben *Száva Zoltán* mesterszakács üstjében rotyogott az ízletes csülökpörkölt vacsora, majd felizzott a Szent Mihály-napi őrtűz.

Fotó: Kiss Albertné

A kézműves műhely előtt Blaskovits Zoltán és Rudi Péter atya

2016. okt. 20 Napló

Önkéntes segítő a biogazdaságban

Pálffy Flóra sok tapasztalatot szerzett

Fotó: Kiss Albertné

Pálffy Flóra a babahordozó kendőben Narancsik Karsát viszi

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* **– Évente többször feltűnik a kis bakonyi faluban egy kedves, mosolygós, barátságos lány, hol kapával vagy ásóval a kezében, vagy babahordozó kendőben egy bébivel a hátán. Önkéntes segítő egy biogazdaságban.**

Pálffy Flóra osztrák apa és magyar anya gyermeke, Bécsben született. Ma is ott él és egy ottani egyetem magyar–német–spanyol tolmács szakos hallgatója, ezenkívül kommunikációt is tanul. Anyanyelve a német, de kiválóan beszéli a magyart is.

Kiskora óta rajong az állatokért és a természetért. A világvárosi lány már gimnazista korában elhatározta, hogy felfedező útra indul a környező országokba, megismerkedik más népek szokásaival, életmódjával, értékeivel, s közben tökéletesíti nyelvtudását.

Flóra a WWOOF (We are welcome on organic farms – Isten hozott a biogazdaságban!) honlapjára kattintva talált rá a németbányai Tarka Boci Portára. A WWOOF egy nemzetközi biofarmhálózat, amely koordinálja az önkéntesek és farmok egymásra találását, a segítségért cserébe az étkezést és szállást a farmok biztosítják.

A Tarka Boci Porta biogazdaság, mely az önellátáson kívül helyi termékek előállítására törekszik. Szívesen fogadják az olyan önkénteseket, akik szeretnék kipróbálni magukat a vidéki életben, meg akarják tanulni az állattartást, kézi tehénfejést, tejfeldolgozást, kenyérsütést, a kosárfonást vagy a gyógynövénygyűjtést, és bekapcsolódnak más mezőgazdasági munkákba is. Az elszánt önkénteseket általában néhány hétre várják, de több hónapot is eltölthetnek itt.

Flóra édesanyja is elcsodálkozott, mikor 16 éves lánya először vállalkozott a nagy kalandra. Ahol négy gyermek van, ott csak jó lehet – gondolta Flóra, és útnak indult. Eleinte nehéz és furcsa volt a nagyvárosi lánynak, aki a kényelmet és komfortot maga mögött hagyva rácsodálkozott egy más kultúrára. Ma már ismeri a szokásokat, élvezi azt a paraszti életformát, amelyet a Narancsik család példás életével felvállal. Persze keményen dolgozik a gazdaságban: ás, veteményez, kapál, tehenet fej, házi munkát végez, mindig azt teszi, amire a legnagyobb szükség van. Szívesen sétáltatja a csa-

A kényelmet és komfortot maga mögött hagyva rácsodálkozott egy más kultúrára

lágvárosi lány már gimnazista korában elhatározta, hogy felfedező útra indul a környező országokba, megismerkedik más népek szokásaival, életmódjával, értékeivel, s közben tökéletesíti nyelvtudását.

Flóra a WWOOF (We are welcome on organic farms – Isten hozott a biogazdaságban!) honlapjára kattintva talált rá a németbányai Tarka Boci Portára. A WWOOF egy nemzetközi biofarmhálózat, amely koordinálja az önkéntesek és farmok egymásra találását, a segítségért cserébe az étkezést és szállást a farmok biztosítják.

A Tarka Boci Porta biogazdaság, mely az önellátáson kívül helyi termékek előállítására törekszik. Szívesen fogadják az olyan önkénteseket, akik szeretnék kipróbálni magukat a vidéki életben, meg akarják tanulni az állattartást, kézi tehénfejést, tejfeldolgozást, kenyérsütést, a kosárfonást vagy a gyógynövénygyűjtést, és bekapcsolódnak más mezőgazdasági munkákba is. Az elszánt önkénteseket általában néhány hétre várják,

A kényelmet és komfortot maga mögött hagyva rácsodálkozott egy más kultúrára

lád legkisebb gyermekét, a néhány hónapos Karsát is, miközben beszédbe elegyedik a falu lakóival. Hihetetlen empatikus képességével szólít meg idegeneket is, mindenkihez van egy kedves szava. Az eltelt három év alatt beilleszkedett a falu közösségébe is.

A fogadó Narancsik családban otthon érzi magát, mert szeretettel fogadták és családtagnak tekintik. Adott és kapott is. Munkájával segített egy gazdaságot, miközben rengeteg élményt és tapasztalatot szerzett. A jövőben olyan országokban is szeretné kipróbálni magát önkéntesként, ahol spanyolnyelvtudását is tökéletesítheti. De Németbányát sem felejti, oda újra és újra visszatér.

Fotó: Boci Porta Biogazdaság

Eleinte nehéz és furcsa volt a nagyvárosi lánynak vidéken

2016.nov. 11 Napló

Márton-napi búcsú sztárvendégekkel

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Hetedszer hívta lakóit a település önkormányzata a hagyományos búcsúi libavacsorára. Ezt megelőzően a Fővárosi Operettszínház művészei, Oszvald Marika, Faragó András és Langer Soma szórakoztatták az egybegyűlteket.

Nemcsak Németbánya, de az ország egyik védőszentje is az 1700 éve Savariában született Szent Márton. A példás életű püspök tiszteletére a szombathelyi egyházmegye az emlékév szellemiségét kifejező Felemelő szeretet jelmondatot választotta. A Pannonhalmi Főapátság a párbeszéd és közösségek találkozását tartotta fontosnak a Közösségben vagyunk mottójával. *Blaskovits Zoltán* polgármester is az emlékév jelmondatait idézte köszöntőjében. Szent Márton szellemiségének egyik leghitelesebb tolmácsolója, *Böjte Csaba* atya aktuális gondolatait is megemlítette: „Válságos időkben az ember dolga, hogy fényt gyújtson a szívében és jót tegyen, ne pedig Heródeseken, Pilátusokon és bankárokon rágódjon."

Az eddigi búcsúkon is neves művészek, énekesek szórakoztatták a közönséget, de Kossuth- és Jászai-díjas érdemes művész még sosem állt a faluház színpadán. Mikor *Oszvald Marika,* a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja „robbant be", egyszerre megtelt a pódium. A tűzről pattant cserfes művésznőnek nemhogy cigánykerekezésre, de még a három művész együttes műsorára is kicsi lett a hely. Fergeteges produkciót láthattak a németbányaiak! Az operettslágerekből összeállított jótékonysági előadást vastapssal jutalmazta a hálás közönség. A már hagyományos libavacsora után *Tóth István* énekes teremtett kitűnő hangulatot retró zenével. Miközben a felnőttek a búcsúi bálban szórakoztak, a gyerekek hóembert építettek az udvaron. A vasárnapi ünnepi szentmisét a bakonyszombathelyi plébános, *Aradi László* celebrálta a Szent Márton-kápolnában, ministrált *Rudi Péter* bakonyjákói plébános.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Mikor Oszvald Marika következett, egyszerre megtelt a pódium

2016. nov.17 Napló

Üvegművész életműve

ÉRTÉKTÁR Öt nevezetesség került újonnan a gyűjteménybe

Veszprém *(Kiss Albertné)* – A város települési értéktára október végén tartotta idei utolsó ülését a városháza Komjáthy termében. Az értéktár ezúttal öt új értékkel gazdagodott.

A városháza adventi fényekben pompázó aulája fogadta a javaslatok készítőit és a vendégeket.

Brányi Mária alpolgármester, a 2013-ban alakult értéktár elnöke köszöntötte a megjelenteket, majd a napirendi pontokat tárgyalta meg a bizottság.

A javaslatok készítőinek szóbeli kiegészítése után a következő értékek kerültek be Veszprém város értéktárába:

Fotó: Kiss Albertné

Brányi Mária elnök megnyitja a Veszprém Települési Értéktár idei utolsó ülését. Új értékeket találtak

Emléklapot kaptak, akik hozzájárultak az értéktár gazdagításához

– Elnökök ligete mint szellemi és kulturális örökség.

Felterjesztő: *Wéber László* és *Táncsics Aladárné.*

– Veszprém város területén található köztéri alkotások. Felterjesztő: Művészetek Háza és *Herth Viktória* művészettörténész.

– Veszprém város tulajdonában lévő képzőművészeti alkotások. Felterjesztő: Művészetek Háza és Herth Viktória.

– A Veszprémi Petőfi Színház épülete.

Felterjesztő: *Potzner Ferenc Péter.*

– Nagy Sándor festő- és üvegművész, grafikus- és textilművész életműve.

Felterjesztő: *Kiss Albertné,* Németbánya. Ez utóbbi javaslat Nemzeti Értéktárba történő továbbküldéséről is döntött a bizottság. A most bevont javaslatokkal együtt már 24 érték van a veszprémi értéktár lajstromában.

Brányi Mária elnök emléklapot nyújtott át és köszönetet mondott mindazoknak, akik az elmúlt három évben tudásukkal, magas színvonalú önzetlen munkájukkal hozzájárultak a Veszprém Települési Értéktár gazdagításához.

Az ülés a meghívottak szakmai, ám kötetlen beszélgetésével ért véget.

2016.12.16. Napló

Távozik a falu éléről

Hamarosan időközi választást tartanak

Németbánya *(pt)* – Lemondott Blaskovits Zoltán, Németbánya polgármestere, aki november 30-ai hatállyal távozik a posztjáról.

A leköszönő polgármester nem kívánta indokolni a döntését, de a Naplónak nyilatkozva annyit elmondott, számos szempont befolyásolta a lemondását, amihez egy hosszabb folyamat végén jutott el. – Vannak időszakok, amikor az ember mérlegre teszi az életét. Úgy éreztem, váltanom kell, és ez mindenki számára előremutató lépés lesz – fogalmazott *Blaskovits Zoltán,* aki 2010 októbere óta vezette Németbányát.

Kelemen László jegyzőtől megtudtuk, a jogszabályi előírások mentén a lemondó polgármester feladatait az alpolgármester veszi át az időközi polgármester-választásig. A helyzetet kissé bonyolítja, hogy *Kiss Albertné,* Németbánya alpolgármestere november 30-ai dátummal szintén lemondott. (Kiss Albertné a képviselő-testületnek tagja marad.)

A település képviselő-testülete *Schmidt Attila* személyében új alpolgármestert választott, ő december elsejétől lép hivatalba és vezeti a falut egészen az időközi polgármester-választásig. Kelemen László tájékoztatása alapján a helyi választási bizottság december 8-án ülésezik, ekkor tűzik ki az időközi polgármester-választás napját, illetve az ahhoz kapcsolódó határnapokat.

Németbánya várhatóan 2017 márciusának elején választ majd új polgármestert.

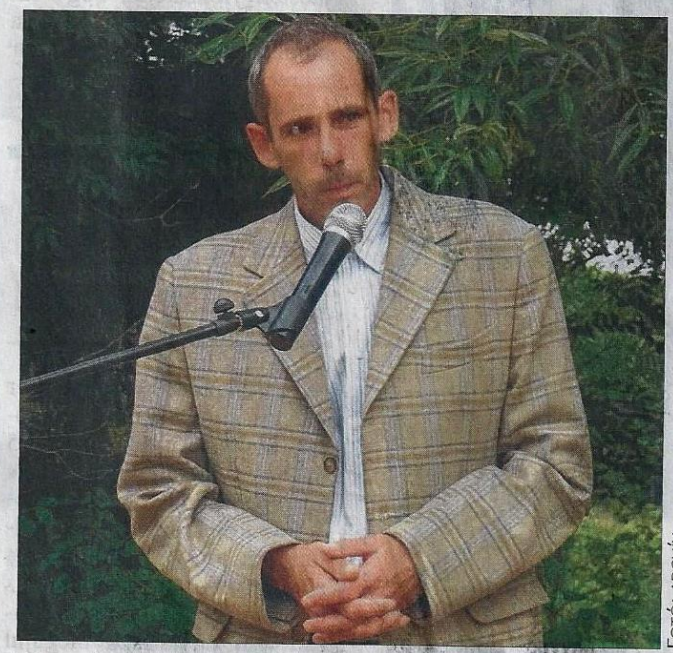

FOTÓ: ARCHÍV

Blaskovits Zoltán 2010 októbere óta vezette Németbányát

2016. NOV. 30 NAPLÓ

Közösen hangolódik a szeretet ünnepére a falu apraja-nagyja

Ezüstvasárnap ünnepi koncerttel

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

NÉMETBÁNYA Csaknem egy évtizede állít betlehemet a német nemzetiségi önkormányzat a falu Fő terén. Advent minden egyes vasárnapján gyertyagyújtásra jön össze a falu apraja-nagyja, hogy közösen hangolódjanak a szeretet ünnepére.

Kiss Albertné

Fotó: Kiss Albertné

A falu idei betlehemе különösen szépre sikerült. Kisdiákok és szüleik karácsonyi versekkel, dalokkal idézték meg a megváltó születését

Az idei betlehem különösen szépre sikerült. Tóth András képzőművész és családja a falu kemencéje elé építette meg az istállót a szent párral és a napkeleti bölcsekkel. Kisdiákok és szüleik karácsonyi versekkel, dalokkal idézték meg a megváltó születését a vasárnapi gyertyagyújtáskor. A közelmúltban alakult Hutta Germanica egyesület meghívására érkezett szülőfalujába Somkuti Marika népi iparművész, akinek segítségével csodálatos karácsonyi díszek készültek – az érdeklődők nagy örömére. Az ezüstvasárnapi gyertyagyújtást a Con Spirito nevű kvartett tette még emlékezetesebbé. A pápai Bartók Béla Zeneiskola tanáraiból alakult együttes vezetője, Nagy Tibor köszöntőjében elmondta, szívvel-lélekkel muzsikálnak, ezt fejezi ki az együttes neve is. Műsorukhoz az ünnepkörhöz illő zeneműveket válasz-

A gyertyagyújtás forralt boros szeretetvendégséggel zárult

tottak: Bach-, Händel-, Vivaldi-, Corelli-, Mozart-műveket adtak elő. A koncertet vers és próza is színesítette. Mészárosné Farkas Katalin Simon Aranka Várlak című versét mondta el, Nagy Tiborné Katalin pedig Schäffer Erzsébet Hajnali roratéim című visszaemlékezését olvasta fel. A hagyományos gyertyagyújtás forralt boros szeretetvendégséggel zárult.

Fotó: Kiss Albertné

Az ezüstvasárnapi gyertyagyújtást a Con Spirito nevű kvartett tette még emlékezetesebbé

Szívből szóló muzsika

ADVENT Idén különösen szép betlehemet állított a falu

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Csaknem egy évtizede állít betlehemet a német nemzetiségi önkormányzat a falu Fő terén. Advent minden egyes vasárnapján gyertyagyújtásra jön össze a falu aprajanagyja, hogy közösen hangolódjanak a szeretet ünnepére.

Fotó: Kiss Albertné

Kisdiákok és szüleik karácsonyi versekkel, dalokkal idézték meg a megváltó születését a németbányai betlehemi látkép előtt

Az idei betlehem különösen szépre sikerült. *Tóth András* képzőművész és családja a falu kemencéje elé építette meg az istállót a szent párral és a napkeleti bölcsekkel. Kisdiákok és szüleik karácsonyi versekkel, dalokkal idézték meg a megváltó születését a vasárnapi gyertyagyújtáskor.

A közelmúltban alakult Hutta Germanica egyesület meghívására érkezett szülőfalujába *Somkuti Marika* népi iparművész, akinek segítségével csodálatos karácsonyi díszek készültek, az érdeklődők nagy örömére. Az ezüstvasárnapi gyertyagyújtást a Con Spirito nevű kvartett tette még emlékezetesebbé. A pápai Bartók Béla Zeneiskola tanáraiból alakult együttes vezetője, *Nagy Tibor* köszöntőjében elmondta, szívvel-lélekkel muzsikálnak, ezt fejezi ki az együttes neve is. Műsorukhoz az ünnepkörhöz illő zeneműveket választottak: Bach, Händel, Vivaldi, Corelli Mozart műveit adták elő. A koncertet vers és próza is színesítette. *Mészárosné Farkas Katalin* Simon Aranka Várlak című versét mondta el, *Nagy Tiborné Katalin* pedig Schäffer Erzsébet Hajnali roratéim című visszaemlékezését olvasta fel. A hagyományos gyertyagyújtás forralt boros szeretetvendégséggel zárult.

Auf Erfahrungsaustausch im Bakonyer Wald

Studienfahrt der Deutschen Selbstverwaltung des XIII. Budapester Bezirks mit und bei Freunden im Komitat Wesprim

Die erste Station war Banda/Bánd, wo die Gruppe von László Schindler, dem Vorsitzenden der Deutschen Selbstverwaltung – hauptberuflich seit seiner Gründung Lehrer und Leiter des Deutschen Nationalitätenklassenzuges am Lovassy-Gymnasium in Wesprim – am Dorfende empfangen wurde. Da befindet sich nämlich der Friedhof, Ort des Gedenkens. Unser Gastgeber führte uns vor der Gedenktafel für die Opfer des Ersten und Zweiten Weltkrieges in die Geschichte der Gemeinde ein. Wir wurden mit manchen merkwürdigen Familiengeschichten bekannt gemacht, wo oft Amerika-Auswanderer um 1900 herum eine Rolle spielten. Auf dem Weg durch das wunderschön gelegene Taldorf fielen die aufgeräumten Pforten, viele neue Heime, aber auch einige alte Bauernhäuser in bestem Zustand auf. Nach dem Besuch der katholischen Dorfkirche unter der kundigen Leitung der pensionierten Lehrerin Frau Theresia Krein und der erneuten Begegnung mit der Vergangenheit an der zweisprachigen Gedenktafel mit dem Steinrelief zur Vertreibung endete das Treffen in der Gaststätte „Kakukk".

Die Reisegruppe mit Frau Éva Kiss vor dem Dorfhaus in Deutschhütten

Mit Recht wurde die auf eigentümliche Art gestaltete und wunderschön gelegene Kalvarie von Polan/Magyarpolány mit hohen Preisen ausgezeichnet, verlautete es von mehreren Mitgliedern der Gruppe, als wir nach dem Besteigen der mehreren hundert Stufen zur Kapelle den herrlichen Ausblick auf das Dorf und die umliegenden Berge genossen. Nach einer kurzen Fahrt bei strömendem Regen erreichten wir Jaka/Bakonyjákó. Bürgermeisterin Rita Takács-Tompos, die Vorsitzende der Deutschen Selbsverwaltung Katalin Dávodi und ihre ständigen, selbstlosen Helfer, Maria Schlecht und Maria Boldizsár mit ihrem Gatten führten uns durch den Nachmittag. Tief beeindruckt wurden wir von der Präsentation der Bürgermeisterin über das Projekt, das die Jugendlichen der Region – gemischt Deutsche und Ungarn – zum Thema „Schätze unserer Kultur – aus der Vergangenheit für die Zukunft" gemeinsam in Jaka verwirklicht haben. Dabei spielten Recherchen zu Bräuchen bei Festen und im Alltag, zur Geschichte und noch vieles mehr die zentrale Rolle. Bei Besichtigung des Heimatmuseums kam auch die Sprache, nämlich die Ortsmundart bei der Benennung der Gegenstände, Trachtteile, Möbelstücke zu ihrem Recht, was besonders Maria Erb als Dialektologin und Herausgeberin des Ungarndeutschen Sprachatlasses wichtige Anregungen gab.

Nach ein paar Minuten Fahrt im Wald, am Bach entlang, in Richtung Deutschhütten/Németbánya erblickten wir das Schild Iharkút. Dieses einst deutsche Dorf wurde von der „roten Erde", dem Bauxitabbau verschluckt, die Einwohner in die umliegenden Dörfer umgesiedelt, ihre Häuser, ihre vererbte Kultur mit einem Federstrich vernichtet. Heute wird die Gegend rekultiviert und ein besonderer Dinosaurus-Fund trägt dazu bei, dass das Interesse auch für die vielfältige „Schatztruhe" der Nachbargemeinde Deutschhütten verstärkt wurde. Das 102-Seelen-Dorf hat nämlich viel Wertvolles zu bieten. Die romantische Lage mitten in der Natur, die reine Luft, die gepflegten Bauernhäuser, die blühenden Höfe üben eine magische Wirkung auch auf den einfachen Touristen aus. Doch wird man auch in die Geschichte des Dorfes, von der Gründung mit einer Glashütte Mitte des 18. Jahrhunderts, über zwei Jahrhunderte friedliches Wachsen und Pflege der deutschen Sprache und der Traditionen bis zur Vertreibung 1948 und dem Neuanfang, besonders seit den 90er Jahren, eingeweiht –, da ist man tief beeindruckt von der Stärke dieser kleinen Gemeinschaft. Hervorgehoben hat Vizebürgermeisterin Frau Éva Kiss noch den Bau der ersten (!) Kirche des Dorfes (1998), auf Initiative und mit Unterstützung von Maria Todte, einst vertrieben aus dem Dorf, heute dessen geschätzte Ehrenbürgerin. Drei Jahre später wurde auch das neue Gemeindehaus errichtet, wo wir jetzt mit Bärlauchsuppe und schneckenförmigen Pogatscherln, von Frau Kiss selbst zubereitet, bewirtet wurden. Ein kurzer Besuch bei Maria Somkuti in ihrem alten Bauernhaus, ein Mundartplausch auf dem blütenweiß gestrichenen herkömmlichen Laubengang gab dem kurzen Nachmittag in Deutschhütten noch die besondere Note.

Der gegenseitig befruchtende Abschluss im Krausz-Keller, Gespräche über gemeinsame Probleme zum Thema Unterricht der Muttersprache und aktive Pflege unserer Kulturschätze – bei „anständigem Tropfen" und heimischer Wurst –, lässt zum Weiterdenken und Handeln anregen.

Maria W. Stang

A fájó eseményre emlékezett a község

Ötvenhárom német ajkú családot telepítettek ki

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Döbbenetes esemény dúlta fel az egykor oly békés német ajkú falucska életét 1948. január 6-án: 53 családot, mintegy 250 embert hurcoltak el házájából, megfosztva őket vagyonuktól, elszakítva családjuktól.

A község önkormányzata és nemzetiségi önkormányzata közösen emlékezett a 69 éve kitelepítettekre. Január 6-a az egyik legősibb keresztény ünnep, Jézus megkeresztelkedésének napja, a vidám farsangi mulatságok kezdete. Vízkereszt ünnepe a németbányaiaknak a kiűzetés napja: kiszakítva a kedves, oltalmat nyújtó otthonból, a szeretett szülőföldről. Az eltelt csaknem hét évtized alatt lassan-lassan begyógyultak az elüldözöttek lelkén ejtett sebek.

– Megbékélni lehet, de az elszenvedett szörnyűségeket sem az itthon maradottak, sem a kitelepítettek nem tudják feledni – ezekkel a gondolatokkal emlékezett *Schmidt Attila,* a község alpolgármestere és *Ujvári Szilvia,* a német nemzetiségi önkormányzat elnöke a fájó eseményekre a kiűzött honfitársak emlékére felajánlott szentmise után. Az 1998-ban a kitelepítés 50. évfordulójára német magántőkéből és közadakozásból emelt Szent Márton-kápolna is a megbékélést, a megbocsátást hirdeti.

Vízkereszt ünnepe Németbányán a kiűzetés napja, a kiszakítás a kedves otthonból

A múlt eseményeinek felidézése után a települési és nemzetiségi önkormányzat képviselői koszorút helyeztek el a Fő téri emlékműnél.

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

Schmidt Attila, Németbánya alpolgármestere és Ujvári Szilvia, a német nemzetiségi önkormányzat elnöke a megbékélést, megbocsátást hirdető Szent Márton-kápolnában tartott megemlékezésen

Vidám búcsút vettek a téltől

FORGATAG Két falu közös mulatságán jól megfértek a betyárok a huszárokkal

MTI/TUDÓSÍTÓNKTÓL

Bakonyjákó/Németbánya (Kiss Albertné) – Hetedszer rendezte meg a két szomszédos falu hagyományos télűző mulatságát. Az egész napos színes programokra a helyeken kívül távolabbi települések lakói is jöttek szép számban.

Ragyogó napsütésben gyülekeztek betyárok, huszárok, a falu apraja-nagyja Jákón a faluház előtt. Bent a kicsik farsangi álarcokat készítenek, közben ámulva hallgatták *Agócs Gergely* népzenekutató, népzenész meséjét. Az egy órán át tartó, ízes felvidéki tájszólásban előadott érdekes történet, valamint a bűvöletében játszott népi dallamok elvarázsolták a hallgatóságot. Közben elkészült a hagyományos paprikás krumpli és az állatos farsangi fánk. Közös ebéd után a télkunyhóhoz indult a sokaság, ahonnan a betyárok sűrű puskaropogás közepette elragadták az egyik sarokban lapuló télbanyát. Hangos dobpergés mellett elindult a gyalogos és kisvonatos menet Németbánya felé. A tájház előtt megálltak, mert itt népi játékokban, erőpróbákban mérhették össze ügyességüket a vállalkozó kedvű tavaszvárók. Kora délután indult tovább a menet Németbánya felé. Az ünneplők zöme gyalog tette meg az öt kilométeres utat, mások kisvonatra szálltak.

A betyárok sűrű puskaropogás közepette elragadták a télbanyát

Vidám betyárok a télbanyával (balra fent). Agócs Gergely mesél, mellette a kislié Kovács Richárd (jobbra fent). Elindul a kisvonat a banyával (jobbra lent). Végre ég a banya, búcsút intenek a télnek (balra lent)

Fotó: Kiss Albertné

A télbanyát se cipelte senki, azt is feldobták a hátsó ülésre. Németbányán már javában ropogott a tűz a közösségi téren, a szabadtéri színpadon a gólyalábas Hóriticegás Hujákolók műsora várta a vendégeket. Magyar népmesék világát idéző parasztkosztümökben, ősi mesterségeket bemutató vásári forgatagban, kézműves foglalkozásokon, ügyességi játékokban, erőpróbákban mérhették össze ügyességüket a vállalkozó kedvű tavaszvárók. Kora délután indult tovább a menet Németbánya felé. Az ünneplők zöme gyalog tette meg az öt kilométeres utat, mások kisvonatra szálltak.

Polgármestert választanak

VOKS Két jelölt indul Németbánya faluvezetői tisztségének elnyeréséért

POLGÁR TIBOR
polgartibor@napi.hu

Németbánya – Időközi polgármester-választást tartanak vasárnap Németbányán. A tisztségért Ujvári Szilvia és Schmidt Attila személyében két független jelölt indul – tájékoztatta a Naplót Kelemen László jegyző.

Mint ismert, *Blaskovits Zoltán* 2016. november 30-ai hatállyal lemondott polgármesteri posztjáról, ezért kell időközi választást tartani a 110 lakossal rendelkező faluban. Németbánya vezetőjével együtt *Kiss Albertné* alpolgármester is lemondott, ezt a tisztséget a település képviselő-testületének döntése nyomán *Schmidt Attila* vette át, a március 5-ei időközi polgármester-választásig ő vezeti a községet. Schmidt Attila a továbbiakban immár polgármesterként is irányítaná a gyönyörű környezetben, erdők által körülölelve fekvő bakonyi zsákfalut, csakúgy, mint *Ujvári Szilvia*, a Németbányai Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke. A vasárnapi választás kettejük között dől majd el. *Kelemen László* jegyzőtől megtudtuk, a falu egyetlen szavazóköreben március 5-én reggel hat órától este hétig adhatja le szavazatát a németbányai 87 választópolgár. Németbánya lakossága csendben készül a választásra, jelentős kampánytevékenység egyik fél részéről sem színesíti a település életét – ezt tapasztaltuk ottjártunkkor, a helyiekkel való beszélgetésünk során.

Március 5-én reggel hat órától este hétig lehet majd leadni a szavazatokat

Ujvári Szilvia és Schmidt Attila (kis képeinken) egyetért abban, hogy a pályázati lehetőségeket ki kell használni a falu fejlesztéséhez

FOTÓ: POLGÁR TIBOR

Schmidt Attila 2004-ben költözött Németbányára. 2014 óta tagja a helyi képviselő-testületnek, tavaly december elsejétől pedig alpolgármestere a falunak. A Naplónak nyilatkozva úgy fogalmazott, közéleti tevékenysége nyomán sok falubeli elvárta tőle, hogy az időközi választáson elinduljon a polgármesteri székért, saját magában pedig érezte ehhez a kellő ambíciót, rátermettséget. – Egy ilyen kicsi településen elsősorban a pályázatokra lehet alapozni, illetve persze a spórolásra. Ha megkapom a bizalmat, polgármesterként igyekszem minden fejlesztési lehetőséget kihasználni. Egyébként Németbánya talán legfontosabb közműberuházásának pályázata, ami a településszintű szennyvízkezelést foglalja magába, most van elbírálás alatt. Ezt a pályázatot 2017 januárjában felfrissítve nyújtottuk be. A beruházási lehetőségek és például a falu gazdaságos működtetése terén is tudnék eredményeket elérni, mivel jól ismerem a község költségvetését, illetve a kapható normatívákat – jegyezte meg Schmidt Attila.

Ujvári Szilvia 2012-ben érkezett Németbányára, 2014-ben lett a helyi német nemzetiségi önkormányzat elnöke. – Alkotó szellemű képviselők vannak mellettem a testületben, ennek is köszönhetően szinte duplájára tudtuk emelni a nemzetiségi önkormányzatunk feladatalapú támogatásának összegét. Így rengeteg rendezvény szervezésére van lehetőségünk, amik a hagyományőrzést, az értékőrzést szolgálják. Többen hangot adtak annak, miszerint Németbányának szüksége lenne arra a kreativitásra, pezsgésre, amit én tudok nyújtani, ezért is döntöttem úgy, hogy elindulok a polgármester-választáson – mondta Ujvári Szilvia. Céljai között szerepel többek között Németbánya nem mindennapi környezeti értékeinek kamatoztatása, kihasználása. Meglátása szerint a községben fontos infrastrukturális fejlesztéseket kellene megvalósítani, ezekhez pályázati forrásokra lenne szükség. Emellett nagy hangsúlyt fektetne a helyi turizmus fellendítésére és a faluhoz kötődő dinoszauruszkutatás imázsának emelésére.

2017. febr. 28 Pápai Napló

2017 márc. 6. Napló

RÖVIDEN

Ujvári Szilvia a polgármester

FOTÓ: ARCHÍV

A hetvenkilenc szavazóból negyvennégyen a független Ujvári Szilviára voksoltak

Németbánya *(pt)* – *Ujvári Szilvia* független jelölt nyerte meg a vasárnapi németbányai időközi polgármester-választást – tájékoztatta a Naplót *Kelemen László* jegyző. Mint ismert, *Blaskovits Zoltán* polgármester tavaly év végi lemondása miatt kellett időközi választást tartani a 110 lelkes faluban. A polgármesteri posztért két független jelölt, Ujvári Szilvia és *Schmidt Attila* indult. Kelemen Lászlótól megtudtuk, a választásra jogosult 89 németbányai közül 79-en mentek el szavazni. 44-en Ujvári Szilvia, míg 35-en Schmidt Attila mellett tették le voksukat. Érvénytelen szavazat nem volt, a választás során rendkívüli esemény nem történt. Az időközi választás eredményeképpen Ujvári Szilvia lett Németbánya új polgármestere.

FOTÓ: PESTHY MÁRTON

A sajtónapi kitüntetettek lapunk főszerkesztőjével. Balról Kiss Albertné, Gergely Attiláné, Néző László és Müller Anikó

Hazudni nem szabad

NAPLÓ Hárman kaptak elismerést a sajtónapi ünnepségen

Veszprém *(mar)* – A Napló szerkesztőségének egy-egy belső és külső munkatársa, valamint civil tudósítója vehetett át díjat a szabad sajtó napja alkalmából.

A keddi sajtónapi ünnepségre a szerkesztőség tagjai, valamint azok a külső munkatársak és civil tudósítók kaptak meghívást, akik hosszú ideje és folyamatosan dolgoznak a Naplónak.

Néző László főszerkesztő köszöntőjében hangsúlyozta, 1990 óta a sajtó szabad és független Magyarországon. Hozzátette, kevés olyan médiapiac van, amely annyira sokszínű lenne, mint a magyar: a nyomtatott sajtótól az internetes felületekig számos vélemény megjelenik benne, így az olvasók megtalálhatják a számukra szimpatikus tartalmat. Deák Ferencet idézve megjegyezte, a sajtóban dolgozók egyik legfőbb alapvetése az, hogy „hazudni nem szabad".

Kis-Kádi Tamás, a Pannon Lapok Társasága HR-vezetője arról beszélt, a sajtószabadság nem halványodik, hanem egyre inkább erősödik itthon, és ez büszkeséggel töltheti el a sajtóban dolgozókat.

A Pannon Lapok Társasága lapjainak hagyományához hűen a Napló munkatársai ezúttal is titkos szavazáson döntöttek a PLT-nívódíjról, amelyet idén *Gergely Attiláné* asszisztens vehetett át Néző Lászlótól. Gergely Attiláné 1997 júniusa óta dolgozik a Naplónál, a negyedik főszerkesztő munkáját segíti: a napi ügyeket intézi, rendezi a béreket, tartja a kapcsolatot a civil tudósítókkal és a külső munkatársakkal, számolja a honoráriumukat. A szerkesztőség központi alakja, aki láthatatlanul szervez, irányít, és akire mindig, minden helyzetben számíthatnak a kollégák, mondta laudációjában *Balla Emőke,* a Napló főszerkesztő-helyettese.

> Kevés olyan médiapiac van, amely annyira sokszínű, mint a magyar

A szerkesztőség külső munkatársai közül *Müller Anikó* vehette át a PLT Aranytollát. Lapunk zirci tudósítója *Müller Anikó Hanga* néven publikál, s immár több mint negyven éve kötődik a Naplóhoz. Sokféle műfajban ír: tudósítást, interjút, portrériportot egyaránt, olyan anyagokat, amelyekre a belső munkatársak is büszkék lehetnének.

Hagyomány, hogy civil tudósítót is díjaz a Napló, idén *Kiss Albertné Éva* érdemelte ki a PLT Aranytollát. Nyugdíjas pedagógusként lakóhelye, Németbánya és a környező települések történéseiről, eseményeiről ír.

további képek, információk

veol.hu
Napló Online

2017 márc. 16. Napló

Méltón ünnepelték hőseiket

A németajkú bakonyi kistelepülés is állított ki újoncokat a nemzeti őrseregbe

CIVIL TUDÓSÍTÓNKTÓL

Németbánya *(Kiss Albertné)* – Az 1848 őszén meginduló honvédtoborzás idején a németajkú bakonyi kistelepülés is állított ki újoncokat a nemzeti őrseregbe. A község lakói a négy hősi halált halt 19–21 éves honvédre emlékezve ünnepelték a forradalom 169. évfordulóját.

Március 14-én, a forradalom előestéjén különleges eseményre gyűlt össze a falu lakossága. *Ujvári Szilvia* – az első női polgármester – képviselőtársai és a választási bizottság elnöke előtt tette le esküjét. A település új, első számú vezetője – aki egyébként a helyi német nemzetiség önkormányzat elnöke is – megköszönte a bizalmat, és vázolta a két és fél évre tervezett programját.

Az ünnepi megemlékezés végén felcsendült a Boldogasszony anyánk

Az ünnepi műsor ovis és iskolás szereplői (balra). Ujvári Szilvia leteszi a polgármesteri esküt (fent)

FOTÓ: KISS ALBERTNÉ

A polgármester a másnapi ünnepi megemlékezésen felsorolta annak a négy ifjú honvédnek a nevét, akik Németbányáról kerültek a nemzetőr seregbe: Gerwald Ferenc, Springman Ferenc, Springman György és Steinmacher Antal. A hős németbányai katonákra emlékezve indult az ünnepi műsor, melyben minden helyi kisdiák fellépett.

Narancsik Róza Tompa Mihály A gólyához című versét adta elő, *Narancsik Jancsi* és *Rózsa Boglárka* népdalokat énekelt. *Schmidt Attila,* a Bakonyi Betyárok Nemzeti Egylete helyi tagja a betyárok forradalomban betöltött szerepét méltatta. Rózsa Sándor szabadcsapata is vitézül helytállt – mesélte –, ő karikás ostorral védte az ellenségtől a hazát. *Narancsik Imre* történelemtanár érdekfeszítő előadásában a szabadságeszme és a szabadságharcok történetét vezette le a honfoglalástól kezdve a későbbi történelmi korokon át.

Az ünnepi megemlékezés végén felcsendült a 18. század elején született nemzeti himnuszunk, a katolikus magyarság néphimnusza, a Boldogasszony anyánk.

2017. március 18 Napló

„Goldene Feder“ an Éva Kiss

Éva Kiss aus Deutschhütten/Németbánya wurde am 14. März mit der Goldenen Feder der Gesellschaft Pannonischer Zeitschriften ausgezeichnet. Die „Goldene Feder“ wird jedes Jahr an Journalisten und zivile Berichterstatter der Zeitschrift Napló in Wesprim verliehen, die besonders wertvolle Arbeit leisten. Die Deutschpädagogin in Rente berichtet in der Zeitschrift regelmäßig über Geschehnisse in ihrem Heimatdorf Deutschhütten und Umgebung.

Utószó

Nem vagyok egy fotóművész vagy egy tipográfus zseni, mégis nagy lelkesedéssel gyűjtögettem éveken át azokat a képeket, dokumentumokat, amelyeket most a kezedben tartasz.

Remélem, hogy évtizedek múlva könyvem által is könnyebb lesz a múlt megidézése, és egykor helyet kap Németbánya községi értéktárában.

Németbánya 2015.április.

Kiss Albertné Holeczky Éva